

2021

Kulosaaren yhteiskoulun lukio

KOULUKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA 2021
päivitetty 01102024

1 OPETUSSUUNNITELMA	5
1 1 Opetussuunnitelman laatiminen	5
1 2 Opetussuunnitelman sisältö	5
2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA	7
2 1 Lukiokoulutuksen tehtävä	7
2 2 Arvoperusta	7
3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
3 1 Opintojen rakenne	9
3 2 Oppimiskäsitys	10
3 3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät	10
3 4 Toimintakulttuuri	11
3 5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö	16
3 6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys	17
4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN	21
4 1 Ohjaus	21
4 2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki	24
4 3 Opiskeluhoolto	27
4 4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä	28
4 5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä	29
5 OPISKELIJAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI	32
5 1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa	32
5 2 Opintojakson arviointi	33
5 2 1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät	34
5 2 2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot	35
5 2 3 Suullisen kielitaidon arviointi	36
5 2 4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa	36
5 2 5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen	37
5 2 6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi	38
5 3 Oppiaineen oppimäärän arviointi	39
5 4 Lukion oppimäärän suoritus	40
5 5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus	41
5 6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot	42
5 7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat	44
6 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT	45
6 1 Opetuksen yleiset tavoitteet	45
6 2 Laaja-alainen osaaminen	46
6 3 Äidinkieli ja kirjallisuus	51

6 3 1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä	53
6 3 2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä	65
6 4 Toinen kotimainen kieli	80
6 4 1 Ruotsi	80
6 4 1 1 Ruotsi, A-oppimäärä	87
6 4 1 2 Ruotsi, B1 -oppimäärä	97
6 5 Vieraat kielet	107
6 5 1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä	107
6 5 2 Vieraat kielet , A-oppimäärä (espanja, ranska, saksa, venäjä)	121
6 5 3 Vieraat kielet, B2-oppimäärä (espanja, ranska, saksa)	130
6 5 4 Vieraat kielet, B3-oppimäärä (espanja, ranska, saksa, venäjä)	136
6 6 Matematiikka	142
6 6 1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus	146
6 6 2 Matematiikan pitkä oppimäärä	147
6 6 3 Matematiikan lyhyt oppimäärä	160
6 7 Biologia	167
6 8 Maantiede	179
6 9 Fysiikka	191
6 10 Kemia	203
6 11 Filosofia	216
6 12 Psykologia	225
6 13 Historia	238
6 14 Yhteiskuntaoppi	259
6 15 Uskonto	276
6 15 1 Evankelisluterilainen uskonto	276
6 15 2 Ortodoksinen uskonto	287
6 15 3 Katolinen uskonto	288
6 15 4 Islamin uskonto	290
6 16 Elämäkatsomustieto	291
6 17 Terveystieto	303
6 18 Liikunta	311
6 19 Musiikki	322
6 20 Kuvataide	333
6 21 Opinto-ohjaus	347
6 22 KSYK Xtra -opinnot	353
6 23 Lukio-diplomit	355
7 Koulukohtaiset valinnaiset opinnot	356
7 1 Soveltava luonnontiede	356
7 2 Soveltava tietotekniikka	357
7 3 Business studies	361
7 4 Koulukohtaiset soveltavat kielet	365
7 5 Ilmaisutaito	367

1 OPETUSSUUNNITELMA

1.1 Opetussuunnitelman laatiminen

Tämä opetussuunnitelma perustuu seuraaviin asiakirjoihin:

- lukiolaki (714/2018)
- valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta (810/2018)
- Opetushallituksen määräys lukion opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- vuosittain laadittava opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma.

Kulosaaren yhteiskoulun paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään lukiomme opetus- ja kasvatustyöstä. Koulutuksen järjestäjänä laadimme vuosittain hyväksymäämme opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman opetuksen käytännön järjestämisestä. Opiskelija laatii opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman.

Tämä opetussuunnitelma on laadittu yhteistyössä Kulosaaren yhteiskoulun lukion henkilöstön, opiskelijoiden, opettajien ja huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa on pyritty varmistamaan lukiokoulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltäviin tavoitteisiin ja toimintatapoihin.

Lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan opiskelijan mahdollisuus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Tämä opetussuunnitelma on laadittu siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omissa oppilaitoksissaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Kulosaaren yhteiskoulussa laadittu lukion opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- lukion toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- lukion toimintakulttuurin pääpiirteet
- koulutuksen järjestäjän hyväksymä lukion tuntijako
- lukion kieliohjelma
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- laaja-alaisen osaamisen osa-alueet
- oppiaineen tehtävä, oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet ja arviointi

- opintojaksojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi opintojaksoittain
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- ohjaussuunnitelma
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- yhteistyö muiden lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa
- yhteistyö yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten sekä muiden tahojen kanssa
- kansainvälinen yhteistyö
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhoolto
- opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi

Lukiolain (714/2018) 33 §:ssä säädetään opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta ja opiskelijakunnasta. Pykälässä tarkoitettu toiminta on kuvattu tämän opetussuunnitelman liitteessä.

Opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten on laadittu oppilaitoskohtainen opiskeluhooltosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 § [muutettu lailla 1501/2016] 1 mom.), joka on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 13 §:n mukaan suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattu liitteenä opiskeluhooltosuunnitelmaan.

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 3 momentin mukaisesti on laadittu suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. [Kulosaaren yhteiskoulun järjestyssäännöt](#) ja [suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä toimintatavoista](#) kuuluvat tämän opetussuunnitelman liitteisiin.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, muutettu lailla 1329/2014) 5 a §:n mukaisesti Kulosaaren yhteiskoulussa laaditaan tasa-arvosuunnitelma kolmeksi vuodeksi kerrallaan. [Suunnitelma](#) on sisällytetty osaksi tämän opetussuunnitelman liitteitä.

Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 6 §:n 2 momentin mukaisesti Kulosaaren yhteiskoulussa on laadittu suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. [Yhdenvertaisuussuunnitelma](#) sisältyy tämän opetussuunnitelman liitteisiin.

2 LUKIOKOULUTUKSEN TEHTÄVÄ JA ARVOPERUSTA

2 1 Lukiokoulutuksen tehtävä

Lukiokoulutuksen tehtävänä on laaja-alaisen yleissivistyksen vahvistaminen. Lukiokoulutuksessa yleissivistys koostuu arvoista, tiedoista, taidoista, asenteista ja tahdosta, joiden avulla kriittiseen ja itsenäiseen ajatteluun pystyvät yksilöt osaavat toimia vastuullisesti, myötätuntoisesti, yhteisöllisesti ja itseään kehittäen.

Lukioaikana opiskelija kartuttaa ihmistä, kulttuureja, ympäristöä ja yhteiskuntaa koskevaa olennaista tietoa, osaamista ja toimijuutta. Lukio-opetus valmistaa opiskelijaa ymmärtämään elämässä ja maailmassa vallitsevia monitahoisia keskinäisriippuvuuksia sekä jäsentämään laaja-alaisia ilmiöitä.

Lukiokoulutuksella on sekä opetus- että kasvatustehtävä. Lukiokoulutuksen aikana opiskelija rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla opiskelija kehittää suhdettaan menneisyyteen ja suuntautuu tulevaisuuteen. Lukiokoulutus syventää opiskelijan kiinnostusta tieteiden ja taiteiden maailmaan sekä kehittää valmiuksia elämänhallintaan ja työelämään.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Se antaa yleiset ja monipuoliset jatko-opintovalmiudet yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja lukion oppimäärään perustuvaan ammatilliseen koulutukseen. Lukiossa hankittuja tietoja ja taitoja osoitetaan lukion päättötodistuksella, ylioppilastutkintotodistuksella, lukiodiplomeilla, kielitaitotodistuksilla ja muilla näytöillä.

Lukiokoulutus ohjaa opiskelijaa tulevaisuuden suunnitelmien laadintaan, maailmankansalaisuuteen kasvamiseen, kestävään elämäntapaan ja jatkuvaan oppimiseen.

2 2 Arvoperusta

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arvoperusta rakentuu demokratialle ja suomalaiselle sivistysihanteelle, jonka mukaan opiskelu ja oppiminen uudistavat yhteiskuntaa ja kulttuuria. Sivistys on yksilöiden ja yhteisöjen taitoa tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistykseen kuuluu taito ja tahto käsitellä inhimillisten pyrkimysten ja vallitsevan todellisuuden välisiä ristiriitoja eettisesti, myötätuntoisesti ja ratkaisuja etsien. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.

Lukio-opetuksen perustana on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä ihmisarvon loukkaamattomuus. Lukio-opetus pohjautuu keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin. Opiskelija muodostaa lukioaikanaan jäsentyneen käsityksen perus- ja ihmisoikeuksien taustalla olevista arvoista, keskeisistä perus- ja ihmis- oikeusnormeista sekä näitä oikeuksia edistävästä toimintatavoista. Lukio-opetus kehittää arvo-osaamista kannustamalla omien arvojen syvälliseen pohdintaan sekä käsittelemällä julkilausuttujen arvojen ja todellisuuden välisiä jännitteitä.

Lukio-opetus edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä demokratiaa ja hyvinvointia. Lukio-opetus on opiskelijaa uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton, eikä sitä saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen välineenä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia, vaihtoehtoja ja epäkohtia. Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys korostuvat kaikessa lukion toiminnassa.

Lukio-opetuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys sekä rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Opiskelija ymmärtää oman toimintansa ja globaalin vastuun merkityksen luonnonvarojen kestävässä käytössä, ilmastonmuutoksen hillinnässä ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Lukio-opetus kannustaa vastuulliseen toimijuuteen sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti.

Jokainen lukio on yhteisö, jossa erilaisista taustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa ja pohtia yhteisiä hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä oppia yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja sisua arvostetaan. Inhimillinen ja kulttuurinen moninaisuus nähdään rikkautena ja luovuuden lähteenä. Kulttuuriperintöjä vahvistetaan välittämällä, arvioimalla ja uudistamalla niihin liittyvää tietoa ja osaamista.

Kulosaaren yhteiskoulun lukio on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus- ja kulttuuritaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Kannustamme keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon ja arvostamme luovuutta, aloitteellisuutta, rehellisyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Näemme inhimillisen ja kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja luovuuden lähteenä.

Alla kuvattua nelikenttäistä Kulosaaren yhteiskoulun arvoperustaa painotetaan lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.

Yhteisö

Luomme yhdessä turvallisen, luottamuksellisen ja oikeudenmukaisen kouluyhteisön. Pyrimme toiminnassamme arvostamaan kaikkia kouluyhteisömme jäseniä. Meillä kaikkia rohkaistaan osallistumaan ja olemaan mukana koulumme toiminnassa. Vastuun ottaminen oman yhteisömme toiminnasta ja ympäristöstä on yhteisöllemme tärkeää. Auttamalla ja kannustamalla luomme yhteisöllistä ilmapiiriä. Suhtaudumme ennakkoluulottomasti uuteen ja erilaiseen. Pyrimme arvostamaan yhteisömme moninaisuutta ja hyödyntämään yksilöiden vahvuuksia.

Yksilö

Olemme älyllisesti uteliaita ja tutkimme maailmaa aktiivisesti. Rohkaisemme innostumaan asioista ja tarttumaan niihin yritteliäästi ja ennakkoluulottomasti. Yritämme parhaamme, uskallamme epäonnistua ja pyrimme oppimaan virheistä. Tavoitteena on tunnistaa omia vahvuksiamme ja heikkouksiamme. On tärkeää ottaa vastuu itsestään ja muista sekä toimia kunnioittavasti ja empaattisesti. Näin edistämme vastuullisuutta ja hyvinvointia.

Maailma

Elämme kansainvälisessä maailmassa, luomme verkostoja ja samalla edustamme ylpeästi suomalaisuutta. Pyrimme suhtautumaan avarakatseisesti ihmiskunnan monimuotoisuuteen ja arvostamaan erilaisia kulttuureita. Tavoitteenamme on osata toimia ja kommunikoida niiden vaatimalla tavalla. Olemme tietoisia maapallon resursseihin liittyvistä haasteista ja otamme ne huomioon toiminnassamme.

Tulevaisuus

Otamme huomioon kestävän tulevaisuuden merkityksen toiminnassamme. Tarjoamme tavoitteellisen oppimisympäristön, jossa voi hankkia opiskeluun ja työelämään liittyvät monipuoliset tiedot ja taidot. Osaamisen kehittäminen sekä omien vahvuksien löytäminen ja vahvistaminen ovat meille tärkeitä. Ilo ja uteliaisuus luovat halun oppia. Kannustamme aloitteellisuuteen, innovatiivisuuteen ja kriittiseen ajatteluun.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3 1 Opintojen rakenne

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. Lukio-opinnot muodostuvat lukiokoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (810/2018) liitteen 1 mukaisista pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijalle. Valtioneuvoston asetuksen mukaisia valtakunnallisia valinnaisia opintoja nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärään tulee sisältyä vähintään 20 opintopistettä. Nämä opinnot on mahdollista suorittaa kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Oppimäärään voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja.

Kulosaaren yhteiskoulussa noudatetaan valtakunnallista lukion opetussuunnitelmaa ja opinnot järjestetään sen mukaisesti. Koulukohtaisesti painotamme kansainvälisyyttä ja kaksikielisyyttä, yhteiskunta- ja taloustieteitä sekä luonnontieteitä. Liitteenä olevasta [Kulosaaren yhteiskoulun lukion opintotarjonnasta](#) on nähtävissä lukiomme opintojaksot, niiden laajuus ja milloin ne suositellaan suoritettavan lukio-opintojen aikana. Lukion opintotarjotin on tehty ensisijaisesti kolmevuotiseksi, mutta opintoja voi pidentää halutessaan neljään vuoteen. Suositus opintojaksojen suorittamisjärjestyksestä on määritelty ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Kulosaaren yhteiskoulun lukion tarjoamat koulukohtaiset valinnaiset opinnot perustuvat koulun painotuksiin. Lukiossamme toimii yleislinja, yhteiskunta- ja talouslinja, tiede- ja teknologialinja sekä englanninkielinen linja. [Yhteiskunta- ja talouslinjan](#) sekä [tiede- ja teknologialinjojen](#) linjakohtaiset opinnot on esitelty tarkemmin liitteinä.

Lisäksi koulumme tarjoaa koko koulun valinnaisia opintoja, jotka on tarkoitettu sekä peruskoulun että lukion opiskelijoille. Koko koulun valinnainen opintotarjonta vaihtelee vuosittain ja on nähtävissä koulun verkkosivuilla, kun ko. opintoja valitaan.

Koulussamme voi suorittaa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomit, joiden tarkemmat sisällöt löytyvät ainekohtaisista opetussuunnitelmista. Lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

3 2 Oppimiskäsitys

Lukion opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen on seurausta opiskelijan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta. Oppimisprosessin aikana opiskelija tulkitsee, analysoi ja arvioi eri muodoissa esitettyä dataa, informaatiota tai tietoa aikaisempien kokemusten ja tietojen pohjalta. Hän kehittää ratkaisuja ja luo uudenlaisia kokonaisuuksia yhdistäen tietoja ja taitoja uudella tavalla. Ohjaus ja rakentava palaute vahvistavat itseluottamusta ja auttavat opiskelijaa asettamaan omia tavoitteita, kehittämään ajatteluaan ja työskentelemään tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden suuntaisesti.

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden, opettajien, asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa erilaisissa ympäristöissä. Se on monimuotoista ja sidoksissa siihen toimintaan, tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Myös kieli, keuhollisuus ja eri aistien käyttö ovat oppimisen kannalta olennaisia. Lukio-opinnoissa opiskelijaa ohjataan havaitsemaan käsitteiden, tiedonalojen ja osaamisen välisiä yhteyksiä sekä soveltamaan aiemmin oppimaansa muuttuvissa tilanteissa. Näin kehittyvät myös jatkuvan oppimisen edellyttämät taidot. Oppimisprosesseistaan tietoinen opiskelija osaa arvioida ja kehittää opiskelu- ja ajattelutaitojaan sekä toimia opinnoissaan vähitellen yhä itseohjautuvammin. Opintoihin liittyvät onnistumisen kokemukset ja rohkaiseva ohjaus vahvistavat uskoa omiin mahdollisuuksiin ja innostavat opiskeluun.

3 3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Lukion opiskeluympäristöjä ja -menetelmiä koskevien ratkaisujen lähtökohtana ovat oppimiskäsitys sekä opetukselle asetetut tavoitteet. Opiskeluympäristöjen kehittämisessä ja menetelmien valinnassa otetaan huomioon myös opiskelijoiden erilaiset lähtökohdat ja edellytykset, kiinnostuksen kohteet, näkemykset ja yksilölliset tarpeet sekä tulevaisuuden ja työelämän asettamat tarpeet.

OPISKELUYMPÄRISTÖT

Lukion monipuoliset, turvalliset ja viihtyisät opiskeluympäristöt edistävät opiskelumotivaatiota, rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja kannustavat kestäväen kehityksen mukaiseen toimintaan. Hyvä opiskeluympäristö tukee sekä vuorovaikutusta ja yhdessä työskentelyä että itsenäistä opiskelua. Opiskeluympäristöjen suunnittelussa kiinnitetään huomiota saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Opiskelijoita aktivoidaan kehittämään opiskeluympäristöjään.

Rakennettuja tiloja ja luontoa hyödynnetään opiskelussa siten, että luova ajattelu ja tutkimiseen perustuva opiskelu on mahdollista. Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, kirjastojen, liikunta- ja luontokeskusten, kansalaisjärjestöjen sekä taide- ja kulttuurilaitosten tiloja, materiaaleja ja asian- tuntemusta hyödynnetään niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Oppimiseen tarjotaan tilaisuuksia myös autenttisissa työympäristöissä, kuten yrityksissä, muissa työelämän organisaatioissa tai omassa harjoitusyrityksessä. Opiskeluympäristöä laajennetaan oppilaitoksen ulkopuolelle myös tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tuottamiseen ja jakamiseen. Yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja osaamisen kehittymistä voidaan tukea tarjoamalla opiskelijalle mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös verkko-opiskeluna.

Itsenäistä opiskelua järjestettäessä otetaan huomioon opiskelijan edellytykset suorittaa opintoja opetukseen osallistumatta sekä hänen ohjauksen ja tuen tarpeensa.

Kulosaaren yhteiskoulussa pyritään tarjoamaan opiskelijoille monipuolinen ja yksilölliset tarpeet huomioon ottava oppimisympäristö. Opiskelijoille tarjotaan digitaalisia oppimisympäristöjä ja materiaaleja ja opiskelijoita ohjataan aktiivisesti digitaaliseen tiedon hankintaan, käsittelyyn ja arviointiin sekä tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa joitakin opintoja osittain tai kokonaan verkko-opintoina sekä lukion opiskelijoille pyritään järjestämään lyhyitä etäopetusjaksoja lukuvuoden aikana. Opiskelijalla on myös mahdollisuus suorittaa opintoja itsenäisesti. Itsenäisen opiskelun periaatteet on määritelty lukion opinto-oppaassa.

OPISKELUMENETELMÄT

Lukiossa käytetään monipuolisia opetus-, ohjaus- ja opiskelumenetelmiä, joilla on yhteys oppiaineissa edellytettyyn tiedonalan käsitteelliseen ja menetelmälliseen osaamiseen. Opetusta koskevilla ratkaisuilla rakennetaan myös kokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää osaamista. Tutkimiseen, kokeilemiseen ja ongelmanratkaisuun perustuvat opiskelumenetelmät edistävät oppimaan oppimista ja kehittävät kriittistä ja luovaa ajattelua.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat ja innostavat opiskeluun. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot sekä hänen kokemuksiinsa että ympäristössä ja yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. Opiskelijaa rohkaistaan ja ohjataan ratkomaan avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia sekä esittämään kysymyksiä ja etsimään vastauksia.

Lukion opetuksen ja opiskelumenetelmien tarkoituksena on edistää opiskelijan aktiivista työskentelyä ja yhteistyötaitojen kehittymistä. Opiskelijaa ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan toiminta- ja työskentelytaitojaan sekä ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelija käyttää monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa sekä itsenäisessä että yhteisöllisessä työskentelyssä.

Opiskelumenetelmien valinnassa ja työskentelyn ohjauksessa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisiin opiskelumahdollisuuksiin sekä sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

3 4 Toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on käytännön tulkinta lukion opetus- ja kasvatustehtävästä. Se tulee näkyväksi yhteisön kaikessa toiminnassa ja sen jäsenten tavassa kohdata toinen toisensa. Lukio on oma

koulutusmuotonsa, ja jokaisella lukiolla on omanlaisensa toimintakulttuuri. Paikallisen opetussuunnitelman eri osat konkretisoituvat lukion toimintakulttuurissa. Toimintakulttuuri sisältää sekä tiedostettuja että tiedostamattomia tekijöitä, jotka heijastuvat oppilaitoksen toimintaan.

Toimintakulttuurin tulee tukea opiskelijan omaa aktiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa. Sen tulee edistää jokaisen opiskelijan mahdollisuuksia osallistua lukion opiskeluympäristön ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteissa korostetaan toimintakulttuuria, joka luo myönteistä asennetta, innostaa oppimiseen ja edistää kestävästä tulevaisuudesta. Toimintakulttuuria kehitetään yhdessä opiskelijoiden, huoltajien, lukion koko henkilöstön ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana ovat seuraavat teemat.

OPPIVA YHTEISÖ

Lukio on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työskentelyyn. Yhteisön rakentuminen edellyttää, että jokainen osallistuu välittämisen ilmapiiriin luomiseen. Yhteisöllistä ja yksilöllistä oppimista vahvistavia käytäntöjä kehitetään suunnitelmallisesti. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijan omaa kehitystä ja hyvinvointia sekä oppimista ja jaksamista. Myönteinen asenne oppimiseen luo perustaa tulevaisuuden taidoille ja myöhemmälle oppimiselle.

Oppiva yhteisö luo toimintatapoja vuorovaikutukselle niin oppilaitoksen sisällä kuin ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Tämä edellyttää yhteistyötä huoltajien, muiden oppilaitosten ja koulutusasteiden, kulttuuri- ja tutkimuslaitosten, kansalaisjärjestöjen sekä työ- ja elinkeinoelämän toimijoiden kanssa. Digitalisaatio tuo mahdollisuuksia yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon luomiseen sekä erilaisten opiskelu- ja tietoympäristöjen hyödyntämiseen. Opiskelijaa ohjataan toimimaan verkostoituneessa ja globalisoituneessa maailmassa.

OSALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS

Osallisuus ja demokraattinen toiminta luovat perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Lukiossa edistetään jokaisen opiskelijan osallisuutta ja luodaan monipuolisia mahdollisuuksia osallistua opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Opiskelijan osallisuudesta yhteisön toiminnan ja hyvinvoinnin rakentamisessa huolehditaan. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä, osallistumaan yhteisistä asioista päättämiseen sekä toimimaan vastuullisesti yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Häntä kannustetaan aktiivisuuteen ja osallistumiseen muun muassa opiskelijakunnan ja tutortoiminnan avulla.

Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentavia menettelytapoja kehitetään suunnitelmallisesti yhteisön ja yhteistyökumppaneiden välisessä vuorovaikutuksessa. Opetuksessa hyödynnetään yhteistoiminnallisuutta ja tuetaan ryhmän sosiaalisten suhteiden muotoutumista. Yhteisöllisiin toimintatapoihin harjaannuttaminen esimerkiksi ryhmänohjauksen avulla korostuu lukio-opintojen alkuvaiheessa.

HYVINVOINTI JA KESTÄVÄ TULEVAISUUS

Lukiokoulutus vahvistaa opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä antaa valmiuksia niiden ylläpitämiselle elämän eri vaiheissa. Vaikutukset opiskelijan hyvinvointiin otetaan huomioon kaikessa lukion suunnittelu- ja kehittämistyössä, johon osallistetaan myös opiskelijat. Hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat kaikkea lukion toimintaa ja jokaisen työtä niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta.

Liikunnallinen toimintakulttuuri lisää motivaatiota elämänmittaiseen liikunnallisuuteen ja luo rakenteita liikkumiseen lukion arjessa. Samalla se vähentää paikallaan oloa ja stressin kokemuksia sekä edistää oppimista. Riittävästä levosta huolehtiminen ja opiskelupäivän aikaiset tauot tukevat jaksamista ja palautumista. Ruokailu on osa opiskelijoiden hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Yhteisöllisyyttä, turvallista ilmapiiriä ja mielen hyvinvointia edistävät toimintatavat ovat osa jokaista koulupäivää. Opiskelijaa ohjataan tunnistamaan oma ainutlaatuisuutensa, luomaan ja ylläpitämään ihmissuhteita sekä arvostamaan itseään ja muita.

Opiskelijaa rohkaistaan toimimaan oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Vastuullinen suhtautuminen ympäristöön heijastuu oppilaitoksen arjen valintoihin ja toimintatapoihin. Toimintatavat ja käytännöt tukevat opiskelijan ja yhteisön hyvinvointia sekä ilmapiirin kiireettömyyttä ja turvallisuutta. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Nämä näkökulmat ulottuvat kaikkeen oppilaitoksen toimintaan ja ohjaavat jokaisen työskentelyä. Ohjaus ja opiskeluhoito ovat oppilaitoksessa yhteinen tehtävä. Opiskelijalla on oikeus saada säännösten mukaista ohjausta ja tukea hänen yksilöllisyytensä ja erityistarpeensa huomioon ottaen.

TASA-ARVO JA YHDENVERTAISUUS

Lukio edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Yhteisön jäsenet tulevat kuulluiksi, kohdatuiksi ja kohdelluiksi samanarvoisina. Oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset luovat luottamusta ja edistävät työrauhaa. Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä, vaan niitä ennaltaehkäistään ja niihin puututaan.

Yhdenvertainen kohtelu edellyttää sekä perusoikeuksien ja osallistumisen mahdollisuuksien turvaamista kaikille että yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista ja arvostamista. Opetus on sukupuolitietoista ja jokaisen yksilöllisyyttä kunnioittavaa. Oppiva yhteisö rohkaisee opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja sekä suuntautumaan tulevaisuuteensa ja omiin päämääriinsä avoimin mielin.

KULTTUURINEN MONINAISUUS JA KIELITIETOISUUS

Lukiossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia.

Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielen, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.

Kulosaaren yhteiskoulun toimintakulttuurissa korostuvat kokonaisvaltainen kasvu ja osallisuus, inhimillinen kohtaaminen, oppimisen ilo, kestävä tulevaisuus sekä kansainvälisyys ja kulttuurien moninaisuus.

Toimintakulttuuri kehittyy yhteisön mukana. Tämän vuoksi sitä tarkastellaan ja arvioidaan säännöllisesti koko koulun tasolla alla olevien teemojen kautta.

Oppiva yhteisö

Toimintakulttuurissamme korostuu vastuulliseksi kasvaminen ja vaikutusmahdollisuuksien tunnistaminen. Vastuullinen yksilö tunnistaa oman toimintansa seuraukset. Vaikutusmahdollisuuksia tarkastellaan sekä yksilön ja oman yhteisön tasolla että laajemmin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Vastuullisuus ja vaikutusmahdollisuuksien tunnistaminen ovat laajasti sovellettavia taitoja ja ne mahdollistavat toiminnan yhteiskunnan aktiivisena jäsenenä.

Koulu yhteisömme pyrkii luomaan kaikille jäsenilleen kannustavan ja turvallisen opiskelu ympäristön, jossa korostuvat yhteisölliset toimintatavat. Opiskelija saa tukea yksilölliseen työskentelyyn muilta yhteisön jäseniltä - niin henkilöstöltä kuin opiskelijoiltakin. Koulussamme pyritään siihen, että opiskelu on positiivinen kokemus, jossa oppimisen ilo on keskeinen osa yhteisön toimintaa.

Lukiomme on osa ympäröivää yhteiskuntaa. Tämän vuoksi teemme tiivistä yhteistyötä tieteellisten, kaupallisten ja yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Lukiomme on kohtaamisen ja läsnäolon paikka. Osallisuus koulu yhteisössä luo perustaa opiskelijan kasvulle aktiiviseen kansalaisuuteen. Ihminen on sosiaalinen toimija, joka oppii osallistumalla. Kouluun pyritään luomaan osallistumiseen kannustava ilmapiiri. Yhteisön vuorovaikutuksessa korostuvat avoimuus, välittäminen ja keskinäinen arvostus. Koulu luo mahdollisuuksia osallistua opiskelu ympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen sekä opiskelijaan itseensä vaikuttavien päätösten valmisteluun. Yhteisömme on yksilöiden summa. Opiskelijaa rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä ja kannustetaan aktiivisuuteen osallistumalla muun muassa ryhmänohjaukseen, opiskelijakunnan toimintaan ja tutortoimintaan, joilla on oma roolinsa yhteisömme toiminnan suunnittelussa ja päätöksentekoprosessissa. Kulosaaren yhteiskoulun opiskelijakunnan toiminta on esitelty opetussuunnitelman liitteessä.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

Psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulmat ohjaavat koko lukio yhteisön toimintaa kestävä tulevaisuuden suuntaan.

Psyykkisen ja sosiaalisen kasvun takaamiseksi inhimillisuus ja erilaisuuden arvostus on kaiken kanssakäymisen pohjana. Lukiossamme arvostamme avointa ilmapiiriä, empaattista läsnäoloa ja huolenpitoa sekä jokaisen yksilöllisen elämäntilanteen huomioimista niin arkisissa kohtaamisissa kuin osana opetusta. Positiivinen vuorovaikutus ja toiset huomioonottava tapakulttuuri on osa koulumme toimintakulttuuria. Positiivinen ilmapiiri, jossa keskitytään vahvuuksien huomioimiseen ja rakentavaan palautteeseen, kannustaa oppimiseen ja oppimisen iloon. Yhteisössämme huomioidaan arjen pienet hyvät teot. Ymmärrämme myös epäonnistumiset osana yksilön kasvua ja kehitystä.

Opiskelijoiden ohjaaminen ja hyvinvoinnin tukeminen on koko yhteisön yhteinen tehtävä. Olennainen tavoite on jokaisen henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistaminen ja edistäminen. Opiskelussa keskeistä on kokonaisvaltainen kasvu, itsensä kehittäminen ja opiskelutaitojen edistäminen.

Fyysisen hyvinvoinnin tavoite on elämänmittaiseen liikunnallisuuteen tukeminen. Erilaiset oppimisympäristöt ja koulupäivän rakenne tukevat arkiliikuntaa ja rohkaisevat oppilasta aktivoitumaan fyysisesti koulupäivän aikana. Terveelliseen kouluruokailuun kiinnitetään huomiota ja välitunti- ja taukoaktiviteetteja kehitetään yhdessä.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Lukiomme edistää kaikessa toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Tasa-arvoiseen yhteisöön kuuluu jokaisen yksilön kunnioittaminen ja arvostaminen. Kouluyhteisömme jäsenet pyritään kohtaamaan yksilöinä, joilla on kullakin erilaisia arvoja ja tarpeita. Jokaisella on oikeus olla yksilönä osa yhteisöämme. Kaiken kanssakäymisen perustana on inhimillisuus.

Kiusaamista, häirintää, väkivaltaa, rasismia tai syrjintää ei hyväksytä missään muodossa. Yhdenvertaisuuteen kiinnitetään huomiota suunnitelmallisesti ja ennaltaehkäisevästi. Mahdollisiin ongelmiin puututaan. Yhteisössämme hyväksytään kaikenlainen moninaisuus ja rohkaistaan opiskelijaa tunnistamaan omat arvonsa, asenteensa ja voimavaransa. Opiskelijaa ohjataan suhtautumaan eri oppiaineisiin ja valintoihin avoimin mielin. Opetuksessa kunnioitamme yksilöllisyyttä.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Kulosaaren yhteiskoulussa kansainvälisyys, kulttuurinen kohtaaminen ja kielitaidon edistäminen ovat osa kaikkien oppiaineiden opiskelua. Tähän pyritään avoimessa ilmapiirissä, joka kannustaa sosiaalisuuteen, osallistuvaan oppimiseen ja uteliaisuuteen.

Lukiossamme arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Yhteisömme hyödyntää sekä koulumme että ympäröivän yhteiskunnan monikulttuurisuutta. Kulttuurien moninaisuus näkyy koulumme arjessa kotikansainvälisyyden hyödyntämisenä, eri oppiaineiden kansainvälisyytenä, monipuolisena kielitarjontana ja kulttuurien tasavertaisuutena. Tavoitteena on kasvattaa aktiivisia, tasavertaisia yksilöitä, joilla on avoin asenne maailmaan.

Koulussamme ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa. Kieli rakentaa nuoren identiteettiä ja auttaa häntä tulemaan osaksi yhteisöään ja yhteiskuntaa.

Kaksikielisen opetuksen lisäksi lukiossamme kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista ja kannustetaan hankkimaan monipuolinen kielitaito, jota työelämä edellyttää.

3 5 Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Lukiolain (714/2018) 31 § edellyttää, että nuorten lukiokoulutuksessa tehdään yhteistyötä kotien kanssa. Yhteistyön lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Yhteistyö vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu lukion toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko lukio-opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Lukiosta koulutusmuotona ja sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta sekä erityisopetuksesta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on koulutuksen järjestäjällä. Lukiolain (714/2018) 31 §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee määräajoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta.

Kulosaaren yhteiskoulussa kodin ja koulun välinen yhteistyö on avointa, monipuolista ja suunnitelmallista. Lukion aloittavien huoltajia tiedotetaan sekä Wilman kautta että huoltajille järjestettävissä vanhempainilloissa koulun toimintatavoista ja käytänteistä. Myös opiskelijahuolto tiedottaa huoltajia sekä yhteisöllisen että yksilöllisen opiskelijahuollon käytänteistä.

Huoltajia rohkaistaan seuraamaan opiskelijan opintojen etenemistä aktiivisesti sekä olemaan tarvittaessa yhteydessä kouluun. Huolen ilmetessä koulusta ollaan matalalla kynnyksellä yhteydessä koteihin ennalta sovitun työnjaon mukaisesti mikäli se on opiskelijan edun mukaista. Kodin ja koulun yhteistyötä tehdään avoimesti ottaen kuitenkin huomioon aikuistuvan opiskelijan lisääntyvä vastuu omista opinnoistaan.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö jatkuu siihen saakka kunnes opiskelija on täysi-ikäinen ja senkin jälkeen opiskelijan luvalla. Lukio saa palautetta yhteistyön toimivuudesta ja oppilaitoksen toiminnasta hallinnon ja opiskelijakunnan tapaamisissa, vuosittaisten opiskelijakyselyjen kautta, johtokunnan

opiskelija- ja huoltajajäsenten kautta sekä vuorovaikutuksessa yksittäisten opiskelijoiden ja huoltajien kanssa.

3 6 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Nuorten lukiokoulutuksessa opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää jatko-opintovalmiuksiaan, kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan (lukiolaki 714/2018, 15 §). Opiskelijan lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuuksia yksilöllisiin opintoihin koskeviin valintoihin niin, että hän voi hyödyntää korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opetustarjontaa kotimaassa ja kansainvälisesti.

Lukio-opinnoissa hyödynnetään monipuolisesti opiskeluympäristöjä, jotka lisäävät jatko-opintojen sekä yritys- ja työelämän tuntemusta myös kansainvälisesti, tukevat opiskelijan opiskelumotivaatiota sekä auttavat häntä löytämään omat vahvuutensa (valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 4 §). Lisäksi opiskelijalle avataan näkymiä tulevaisuusajatteluun ja ennakkointiin.

Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen (lukiolaki 714/2018, 27 §).

KORKEAKOULUYHTEISTYÖ

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. (Lukiolaki 714/2018, 2 § 1 mom.) Osa lukiokoulutuksen oppimäärän opinnoista on järjestettävä yhteistyössä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.) Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa ja kokemuksia korkeakouluopiskelusta. Keskeisenä tavoitteena on sujuvoittaa opiskelijan siirtymistä lukiosta korkea-asteen opintoihin ja edelleen työelämään.

Korkeakouluopintoja ja niihin liittyviä valmiuksia kytketään sekä laaja-alaiseen osaamiseen että eri oppiaineiden tavoitteisiin ja sisältöihin. Lukion ohjaustoiminta yhteistyössä eri oppiaineiden opetuksen kanssa motivoi opiskelijaa tutustumaan korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten opintotarjontaan sekä niiden kautta avautuviin elämänvalintoihin ja työ- ja uramahdollisuuksiin. Ohjaustoiminta tukee myös konkreettisesti opiskelijan jatko-opintosuunnitelman laatimista. Korkeakouluopintoihin tutustumiseen tähtäävät ja korkeakouluissa suoritettavat opinnot sisällytetään osaksi opiskelijan henkilökohtaista opintosuunnitelmaa.

Opiskelijaa ohjataan tutustumaan korkeakoulujen tarjontaan ennakkoluulottomasti, ilman sukupuolittuneita tai muita ennakoasenteita. Opiskelijaa ohjataan valmistautumaan jatkuvaan oppimiseen ja hankkimaan monipuolisia valmiuksia, joita tarvitaan erilaisissa korkeakouluopinnoissa ja työelämän eri aloilla. Lukiossa tutustutaan kansainvälisiin jatko-opinto- ja uranäkymiin. Yleissivistyksen, kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon merkitystä tuodaan esille edellytyksinä korkeakouluopinnoissa ja työelämässä menestymiselle. Korkeakouluopintoihin valmistautumisessa

korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kulosaaren yhteiskoulussa tehtävän korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön painopisteet ovat konkreettinen käytännön yhteistyö lukio-opinnoissa sekä opiskelijoiden henkilökohtaisten tulevisia jatko-opinnoissa hyödynnettävien valmiuksien kehittäminen. Tavoitteenamme on jokaisen opiskelijamme mahdollisimman sujuva siirtyminen toisen asteen opinnoista jatko-opintoihin. Teemme yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen kanssa.

Kulosaaren yhteiskoulussa käytännön yhteistyössä korostuu erityisesti pääkaupunkiseudun oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja korkeakoulujen sekä yliopistojen kanssa tehtävä yhteistyö. Muiden kotimaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö tapahtuu sekä mahdollisuuksien mukaan lähitapaamisina että etäyhteyksien kautta. Opiskelijoiden henkilökohtaisten valmiuksien osalta korostamme valmiutta jatkuvaan oppimiseen, kehitämme vuorovaikutus- sekä tiimityöskentelytaitoja, valmistamme opiskelijoitamme kansainväliseen toimintaan korostamalla laajan kielitaidon merkitystä sekä globaalia kulttuuriosaamista. Laaja-alaiset opintojaksot ja oppimisprojektit edistävät ja kehittävät opiskelijoiden monitieteistä ajattelua. Kaikki oppiaineet määrittelevät ainekohtaisessa opetussuunnitelmassaan tarkemmin käytännön yhteistyön ja opiskelijoiden valmiuksien kehittämiseen tähtäävät painopistealueet.

*Korkeakouluyhteistyön käytännön muotoina ovat mahdollisuus korkeakoulujen tarjoamien opintokokonaisuuksien suorittamiseen osana lukio-opintoja sekä ainetasolla toteutettava yhteistyö. Ainetason korkeakouluyhteistyö sisältää vierailuja, vierailijoita sekä suuremmille ryhmille järjestettäviä tilaisuuksia yhteistyössä korkeakoulujen kanssa. Järjestämme lukio-opiskelijoille ulkopuolisten asiantuntijoiden pitämiä eri tieteenaloihin tai laaja-alaisiin kokonaisuuksiin linkittyviä *Studia generalia*-luentoja. Muiden ulkopuolisten toimijoiden kuten ainejärjestöjen ja korkeakoulujen yhdessä järjestämien kilpailujen ja oppimisprojektien kautta opiskelijat tutustuvat itseään kiinnostaviin jatko-opintoaloihin. Eri aineiden valtakunnallisilla ja koulukohtaisilla opinnoilla pyritään osallistumaan korkeakoulujen tarjoamiin avoimiin tilaisuuksiin sekä luentoihin. Jatko-opintoihin siirtymistä sujuvoitetaan järjestämällä vuosittain eri koulutusaloja esittelevä jatko-opintoiltapäivä sekä alakohtaisia esittelyjä.*

Kulosaaren yhteiskoulun tavoitteena on luoda aktiivinen alumnitoiminta, jossa koulumme entiset opiskelijat luovat yhteyden jatko-opintoihin. Yhteistyötä pyritään tekemään opintojen osana hyödyntämällä alumnitoimintaa. Yhteistyön muotoina ovat eri alan ammattilaisten vierailut ja toimiminen oppimisprojektien järjestäjinä ja osallistujina. Tavoitteenamme on, että Kulosaaren yhteiskoulun lukion opiskelijat löytävät itseään kiinnostavan ja motivoivan jatko-opintoalan joko kotimaasta tai ulkomailta. Lisäksi heillä on jatko-opintoihin siirtyessään hyvät valmiudet tulevien opintojensa suorittamiseen. Kaikki korkeakouluyhteistyö kehittää omalta osaltaan myös opiskelijoiden nykyisiä ja tulevia työelämävalmiuksia.

TYÖELÄMÄVALMIUDET

Oppimäärän mukainen opetus on järjestetty Kulosaaren yhteiskoulussa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään siten, että opiskelijoilla on yhtäläiset ja monipuoliset mahdollisuudet saada tietoa työelämän tarjoamista mahdollisuuksista ja kehityssuunnista oman tulevaisuutensa ja jatko-opintojensa hahmottamiseen. Opiskelijaa rohkaistaan myös tutustumaan työelämän tarjoamiin kansainvälisiin ja globaaleihin näkymiin. Opiskelija tutustuu uusiin työn, yrittäjyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin muodostaakseen käsityksen siitä, millaista osaamista nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan. Opiskelijalle tarjotaan oppimiskokemuksia, jotka kannustavat ennakkoluulottomuuteen, aloitteellisuuteen, yrittäjämäiseen toimintaan, yhteistyöhön, vastuullisuuteen sekä rakentavaan ongelmanratkaisuun kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti.

Opiskelijaa kannustetaan toimimaan luovasti, eettisesti kestävästi ja rohkeasti nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, työelämässä ja muissa elämäntilanteissa sekä tarttumaan erilaisiin mahdollisuuksiin. Häntä ohjataan tiedostamaan ja dokumentoimaan opintoihin ja työhön liittyviä kiinnostuksen kohteitaan, vahvuuksiaan ja osaamistaan. Lukio luo edellytykset sille, että opiskelijat jakavat ja reflektoivat työelämään ja yrittäjyyteen liittyviä teemoja ja osaamistaan aktiivisesti, ennakkoluulottomasti ja järjestelmällisesti.

Opiskelijan yrittäjyys- ja työelämävalmiuksia syvennetään eri oppiaineissa osana opintojaksoja ja opiskelijan ohjausta sekä muissa lukion toiminnoissa kehittämällä erityisesti monipuolisia lukion ja työelämän sekä lukion, yritysten ja kolmannen sektorin välisiä yhteistyömuotoja. Oppiaineet ja laaja-alainen osaaminen sekä opintoihin hyväksi luettava lukion ulkopuolinen toiminta avaavat näkymiä merkitykselliseen elämään, jossa työ on yhtenä keskeisenä osana.

Työelämään valmentautumisessa korostuvat laaja-alaisen osaamisen alueista vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä eettisyys ja ympäristöosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat elämänhallinnan taidot, yhteistyö- ja tiimitaidot, kieli- ja kulttuuritaidot, motivoituminen uuden oppimiseen, joustavuus, kyky arvioida ja kehittää omaa osaamistaan sekä ymmärrys työelämään vaikuttavien muutosten vaikutuksesta oman osaamisen kehittämiseksi.

Kulosaaren yhteiskoulu tarjoaa opiskelijoille monipuoliset mahdollisuudet tutustua työelämään, yrityksiin, yrittäjyyteen sekä kolmannen sektorin toimijoihin. Työelämäyhteistyön painopisteenä on käytännön yhteistyö yritysten ja organisaatioiden sekä kolmannen sektorin järjestöjen kanssa. Teemme yhteistyötä kotimaisten ja kansainvälisten yritysten ja järjestöjen kanssa.

Yhteistyön tavoitteena on luoda opiskelijalle mahdollisuus tutustua työhön sekä tutustua käytännönläheisesti mahdollisiin tuleviin ammattialoihin. Työelämävalmiuksia kehitetään jokaisen aineen omassa sekä ainerajat ylittävässä opetuksessa korostaen vuorovaikutusosaamista, yhteiskunnallista osaamista, yrittäjyys- ja liike-elämätaitoja sekä monitieteellistä luovaa osaamista. Opetuksessa tuodaan esille työn muuttuvaa luonnetta sekä eettisiä ja ympäristönäkökulmia.

Koulussamme toimivat yhteiskunta- ja talouslinja sekä tiede- ja teknologialinja tekevät monipuolista yhteistyötä yritysten, korkeakoulujen sekä organisaatioiden kanssa. Linjojen tavoitteena on antaa opiskelijalle mahdollisuus käytännön tasolla tutustua mahdolliseen tulevaan ammatti-alaansa ja

edistämään hänen pyrkimyksiään löytää tuleva koulutus- ja ammattialansa. Linjojen opetustarjonta tarjoaa myös suoria valmiuksia yrittäjyyteen, toimimiseen eri alojen työtehtävissä sekä valmiuksia jatko-opintoihin. Englanninkielinen linja sekä englanninkielinen opetus valmistaa opiskelijoita kansainväliselle työuralle ja vastaa globalisaation työelämälle asettamiin kielitaito- ja muihin osaamisvaatimuksiin.

Linjojen koulukohtaisten opintojaksojen ja projektien lisäksi kaikkien aineiden opetuksessa tuodaan esille aineen luomia valmiuksia työelämään. Kaikissa aineissa toteutetaan työelämään ja yrittäjyyteen sekä kolmannen sektorin kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvää toimintaa. Työelämäyhteistyö voi olla aine- ja ryhmäkohtaista toimintaa tai esimerkiksi laajemmalle joukolle suunnattuja Studia generalia -luentoja. Yhteistyön muotoina ovat vierailut, työelämän edustajien vierailut oppitunneilla, esittelytilaisuudet sekä osallistuminen erilaisiin työelämään ja yrittäjyyteen valmistaviin projekteihin ja kilpailuihin. Käytännön työelämä- ja yritysyritysyrityksemme tavoitteena on tarjota opiskelijalle mahdollisuus tutustua ja löytää itseään kiinnostava ja motivoiva tulevaisuuden koulutus- ja ammattiala. Koulumme työelämäyhteistyö pyrkii kehittämään opiskelijoidemme nykyisiä ja tulevia työelämä- ja yrittäjyysvalmiuksia.

KANSAINVÄLINEN OSAAMINEN

Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan. (Lukiolaki 714/2018, 13 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen kansainvälisyys monipuolistaa opiskelijan kokemusmaailmaa, avartaa maailmankuvaa sekä vahvistaa valmiuksia eettisesti kestävään toimintaan globalisoituneessa haasteiden ja mahdollisuuksien maailmassa. Osaamisen kehittämisessä otetaan huomioon YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda 2030 ja erityisesti sen tavoite 4.7, jossa kuvataan globaalikansalaisuuden piirteitä.

Opiskelijan kansainvälistä osaamista kartutetaan eri oppiaineiden, niiden välisen yhteistyön sekä laaja-alaisen osaamisen kautta. Huomiota kiinnitetään lukion ja koulutuksen järjestäjän monipuoliseen kieliohjelmaan ja sen ratkaisuihin sekä kulttuurien tuntemuksen syventämiseen.

Opiskelijaa ohjataan aktiiviseen ja suunnitelmalliseen kansainväliseen toimintaan hyödyntämällä kotikansainvälisyyttä ja kansainvälistä liikkuvuutta. Kotikansainvälisyys käsittää esimerkiksi kansainvälisiä vierailuja tai projekteja, jotka toteutetaan lukiossa, sen lähiympäristössä tai virtuaaliteknologian avulla. Opiskelijaa kannustetaan myös osallistumaan omaehtoisesti tai lukion tarjonnan mukaisesti tutustumis- ja opintojaksoihin tai vaihto-opiskeluun ulkomailla.

Kansainvälistä osaamista vahvistavat laaja-alaisen osaamisen alueista erityisesti vuorovaikutusosaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Näiden osana tai lisäksi painottuvat globaalikansalaisen asenne, kulttuuriset ja kielitaidot, yhteistyö- ja tiimitaidot sekä avoin kiinnostus uusien ulottuvuuksien ja mahdollisuuksien kohtaamiseen ja elinikäiseen oppimiseen.

Kulosaaren yhteiskoulun toimintakulttuuriin kuuluu kouluyhteisön kaikkien jäsenten sekä yhteistyötahojen arvostava ja hyväksyvä kohtaaminen. Tämä sisältää kiinnostuneen ja positiiviseen asenteen kansainvälisyyttä ja eri kulttuureja kohtaan. Tavoitteena on että opiskelija ymmärtää kestävästä kehityksen merkityksen ja hahmottaa globaalit haasteet ja osaa soveltaa tietoa omaan elämäänsä.

Koulumme toiminnassa painottuvat kulttuuriosaaminen, viestintätaidot ja uskallus käyttää kielitaitoa henkilökohtaisissa kansainvälisissä kontakteissa. Koulussamme tuetaan suomen, englannin ja muiden opiskeltavien kielten sujuvan kielitaidon saavuttamista.

Kulosaaren yhteiskoulun kielitarjonta on laaja ja rohkaisemme opiskelijoita opiskelemaan vieraita kieliä monipuolisesti. Oppimäärän suorittaminen turvataan tarvittaessa yhteistyökumppaneiden kanssa. Kielten opintojen yhteydessä järjestetään vierailuja sekä mahdollisuuksien mukaan opintomatkoja. Myös ulkomaisten vaihto-opiskelijoiden kieli- ja kulttuuriosaamista hyödynnetään kielten opetuksessa.

Kansainvälisen toiminnan muodot koulussamme

- Mahdollisuus osallistua englanninkieliseen, kaksikieliseen ja englantirikasteiseen opetukseen
- Kielitaidon tuominen osaksi muiden aineiden oppisisältöjä käyttämällä muun muassa CLIL -pedagogiikkaa sekä kulttuuri- ja kansainvälisyystaidot oppiaineiden sisällöissä
- Vieraiden kielten opintotarjonta ja kieliopintoihin liittyvät kieli- ja kulttuuritaidot sekä työelämäkulttuuri eri maissa
- Kirjoituskilpailut eri kielillä
- Erasmus+ -ohjelman mahdollistama henkilökunnan koulutus, opettaja- ja opiskelijavaihdot sekä kansainväliset vierailijat
- Kansainväliset hankkeet kuten MUN -programme (THIMUN ja HELIMUN), MEP -ohjelma ja Ambassador School -hanke
- Kansainväliset vierailijat, luennoitsijat, opettajat, opiskelijaryhmät ja vaihto-opiskelijat koulussamme
- Vierailut kotimaisiin kansainvälisiin kohteisiin, kuten esim. UM, UPI
- Linja- ja opintomatkat
- Yhteistyö kohdemaassa sijaitsevien oppilaitosten kanssa etäyhteyksien avulla esim. opintojaksoilla yhteistyöprojekteja, joissa vertaillaan tiettyä ilmiötä eri kulttuureissa
- Tiedottaminen mahdollisuuksista työskentelyyn, kesätöihin ja jatko-opintoihin ulkomailla
- Ulkomaisten yliopistojen mooc-opinnot
- Hakuinfot ulkomaalaisiin oppilaitoksiin (alumnit, vierailijat sekä oppilaitosten ja organisaatioiden edustajat) ja hakemisen tuki koulussa

4 OPISKELIJAN OHJAUS JA TUKEMINEN

4 1 Ohjaus

Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalla opiskelijalla on oikeus saada tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ohjausta sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta (lukiolaki 714/2018, 25 § 2 mom.). Ohjaus on Kulosaaren yhteiskoulussa lukion toiminnassa

kokonaisuus, joka syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona lukion jälkeisiin opintoihin. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan selviytyä muuttuvissa elämäntilanteissa sekä oppii arvioimaan lukio-opintoja ja jatko-opiskelua koskevia valintojaan tulevaisuuden osaamistarpeiden näkökulmasta. Lukion laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden mukaisesti lukio-opiskelu konkretisoituu elinikäisinä työelämävalmiuksina ja -taitoina sekä laajempänä yhteiskunnallisena osaamisena.

Ohjaustoiminta tukee opiskelijan hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja itseohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen. Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta, toimijuutta sekä luottamusta omaan osaamiseen kehitetään ja pidetään yllä lukio-opintojen ajan. Ohjauksen avulla edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Sukupuolitietaisella ohjauksella luodaan tasavertaisia edellytyksiä eri sukupuolten sijoittumiselle jatko-opintoihin ja työelämään. Opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta huolehditaan yhteistyössä huoltajien sekä lukiokoulutuksen ja opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu yhteistyö korkeakoulujen ja työelämän kanssa. Ohjausta voidaan järjestää opintojaksomuotoisena opetuksena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä näiden yhdistelmänä. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija, ja hänellä tulee olla mahdollisuus osallistua opintojensa aikana korkeakoulujen ja työelämän kanssa toteutettaviin opintokokonaisuuksiin. Opinto-ohjaaja vastaa oppilaitoksen opinto-ohjauksen koordinoinnista ja käytännön toteutuksesta. Ryhmäohjaaja toimii opiskelijaryhmänsä lähiohjaajana. Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa aineen opiskelutaidoissa ja auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan. Lisäksi aineenopettaja tukee opiskelijan jatko-opintovalmiuksia ja työelämätuntemusta oman oppiaineensa osalta korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Aineenopettaja sisällyttää opetukseensa kokonaisuuksia, jotka sitovat opiskeltavan aineen jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjausta tulee eriyttää ottamalla huomioon jokaisen opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, harrastukset, kiinnostusten kohteet, osaamisalueet sekä elämäntilanteeseen vaikuttavat tekijät. Opiskelijan yksilöllisten tarpeiden huomioonottamista voidaan tehostaa eri asiantuntijoiden yhteistyöllä. Opiskelija saa tietoa siitä, mitkä ovat eri toimijoiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa sekä missä asioissa ja miten opiskelija voi saada heiltä tukea.

Osaksi Kulosaaren yhteiskoulun opetussuunnitelmaa on laadittu ohjaussuunnitelma, jossa kuvataan ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessamme. Se toimii ohjaustyön arvioinnin ja kehittämisen välineenä. [Kulosaaren yhteiskoulun ohjaussuunnitelma](#) on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

Lukion ohjaussuunnitelman sisältää lukion opetussuunnitelman perusteiden pohjalta seuraavat:

- ohjauksen keskeiset käsitteet
- ohjauksen tehtävät ja tavoitteet
- ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen toimijat ja työnjako

- ohjaus siirtymävaiheissa: yhteistyö perusopetuksen, korkea-asteen, toisen asteen ammatillisten oppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa sekä jatko-ohjauksen järjestäminen
- ohjauksen sisällöt, menetelmät ja työtavat
- ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen kanssa
- ohjaustoiminnan arviointi.

Ohjaussuunnitelmassa tarkastellaan myös esteettömyyttä siirtymävaiheissa. Suunnitelmassa kuvataan toimintamalleja, joiden avulla turvataan yhdenvertaisuus hakeutumisvaiheessa lukioon ja sieltä jatko-opintoihin. Lisäksi suunnitelmaan sisällytetään kuvaus toimenpiteistä, joiden avulla varmistetaan esteetön opintopolku ja oppimisympäristö.

Lukiolain (714/2018) 26 §:n 1 momentin mukaan lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko- opinto- ja urasuunnitelman lukio-opintojen etenemisen sekä jatko-opintoihin ja työelämään siirtymisen tueksi. Lukiolain 26 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtainen opintosuunnitelma laaditaan opintojen alussa oppilaitoksen opetus- ja ohjaushenkilöstön tuella ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma koostuu seuraavista osista:

1) opiskelusuunnitelma

- aikaisempi koulutus ja muu osaaminen
- suomen/ruotsin kielen taito ja muu kielitaito sekä kielenopiskeluvalmiudet
- hyväksi luettavat opinnot ja/tai oppimäärät sekä muu hyväksi luettava osaaminen
- suoritettavat opinnot; lukio-opinnoissa eteneminen, opintojaksovalinnat
- opiskeluolosuhteet, opintojen suorittamistavat ja mahdolliset erityiset opetusjärjestelyt
- opiskeluvalmiudet ja mahdollinen tuen tarve
- korkeakouluissa ja mahdollisesti muissa oppilaitoksissa toteutettavat opiskelu- ja/tai tutustumisjaksot
- työelämän tutustumisjaksot
- arvioitu opiskeluaika

2) ylioppilastutkintosuunnitelma

3) jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Lukiolain (714/2018) 27 §:n 1 momentissa määrätään, että koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Lukiolain 27 §:n 2 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu paikallisen opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Lukiolain 27 §:n 3 momentin mukaan opiskelijan on tarvittaessa osoitettava osaamisensa koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla.

Ohjauksen merkitys korostuu koulutuksen nivel- ja siirtymävaiheissa. Oppilaitos antaa tietoa lukiokoulutuksesta perusopetuksen oppilaille, heidän huoltajilleen, opinto-ohjaajille ja opettajille sekä

tarjoaa heille mahdollisuuksia tutustua opetukseen lukiossa. Lukio-opintonsa aloittava opiskelija perehtyy oppilaitoksen toimintaan sekä opiskelun käytänteisiin. Ohjausprosessin aikana opiskelija suunnittelee opinto-ohjelmaansa siten, että hän tunnistaa ja huomioi jatko-opintojen ja työelämän tarjoamia mahdollisuuksia. Näitä asioita käsitellään ohjauksessa koko lukio-opintojen ajan.

Opiskelijalla on oikeus saada ohjausta muihin opintoihin hakeutumisessa, jos hänen opiskeluoikeutensa lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen on päättymässä tai hän on ilmoittanut eroamisestaan (lukiolaki 714/2018, 25 § 3 mom.). Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa opiskelija on suorittanut oppimäärän. (Lukiolaki 714/2018, 25 § 4 mom.)

Kulosaaren yhteiskoulun lukion ohjaus syventää peruskoulussa annettua ohjausta. Niveltä ohjaukseen ja lukioon siirtymään kiinnitetään erityistä huomiota, jotta koulun toimintatavat ja käytänteet tulevat lukion aloittaville tutuiksi. Lisäksi opiskelijoiden ryhmäytymiseen lukion alussa kiinnitetään erityistä huomiota. Koulussamme on laadittu erillinen ryhmänohjaajien opas, jonka pohjalta opinto-ohjaajat, ryhmänohjaajat ja tutorit suunnittelevat ja toteuttavat opiskelijoiden ryhmäytymistä lukio-opintojen aikana.

Lukiossamme toteutetaan systemaattisesti koko koulu ohjaa -periaatetta. Ohjauksen ja tuen, aineenopettajien ja ryhmänohjaajien työnjako on määritelty koulumme ohjaussuunnitelmassa. Työnjako esitellään lukion aloittaville sekä heidän huoltajilleen ja se on opiskelijoiden nähtävillä koko lukio-opintojen ajan.

Koulussamme pyritään siihen, että sama opinto-ohjaaja on mahdollisuuksien mukaan opiskelijan rinnalla koko lukio-opintojen ajan. Opinto-ohjaajien työnjako tukee siten ohjauksen jatkuvuutta ja parantaa opiskelijatuntemusta. Ohjauksessa tehdään yhteistyötä työelämän sekä kotimaisten että ulkomaisten korkeakoulujen kanssa. Opiskelijoita tuetaan jatko-opintoihin hakeutumisessa ja erityisesti ulkomaan hakuprosesseissa. Lisäksi opinto-ohjaajat tekevät yhteistyötä aineenopettajien kanssa ja pyrkivät yhteistyössä järjestämään alakohtaisia jatko-opinto- ja työelämävierailuja oppitunneille.

Lukion ohjaus on järjestetty Kulosaaren yhteiskoulun ohjaussuunnitelman pohjalta ja se on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

4 2 Erityisopetus ja muu oppimisen tuki

Lukiolain mukaan opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti (lukiolaki 714/2018, 28 § 1 mom.). Erityisopetus ja muu oppimisen tuki mahdollistavat opiskelijoiden yhdenvertaisen aseman. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys ja saavutettavuus sekä oppimisen vaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tuen tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opintojen suorittamisessa sekä edistää

hänen hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Lisäksi tavoitteena on antaa valmiuksia jatko-opintoihin siirtymiseen.

Opiskelijalla on oikeus saada tukea riippumatta siitä, mistä syistä oppimisvaikeudet johtuvat. Oppimisvaikeudet voivat johtua esimerkiksi luku- ja kirjoitusvaikeuksista, matemaattisista tai tarkkaavuuden vaikeuksista, sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 2 momentin mukaan tuen tarvetta tulee arvioida opintojen alussa sekä säännöllisesti opintojen edetessä. Opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Arvioinnissa voivat opiskelijan suostumuksella olla mukana myös tuen järjestämisen kannalta tarpeelliset asiantuntijat. Tuen tarpeen tunnistaminen voi perustua myös perusopetuslain (628/1998, muutettu lailla 1288/2013) 40 §:n perusteella siirrettävään koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömään tietoon tai opettajien ja muun henkilöstön havaintoihin. Lisäksi tuen tarpeen arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten alkuseulontoja.

Tukitoimien suunnittelu ja toteutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimet voidaan tarvittaessa ja opiskelijan suostumuksella suunnitella yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan (lukiolaki 714/2018, 28 § 2 mom.). Opettajat huolehtivat siitä, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan edellä mainitulla tavalla.

Lukiolain (714/2018) 28 §:n 1 momentin mukaan tukitoimet toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään kullekin oppiaineelle ominaisia opiskelustrategioita.

Oppimisen tuki merkitsee yhteisöllisiä ja opiskeluympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Oppimisen tukea voivat olla esimerkiksi opetuksen eriyttäminen, tukiopeus ja muut pedagogiset ratkaisut. Lisäksi opiskelijaa voidaan tukea yksilökohtaisesti suunnitellulla monipuolisella opinto-ohjauksella ja ryhmänohjaajan tuen avulla sekä hyödyntämällä erilaisia opintojen valintamahdollisuuksia. Opiskelijan oppimista voidaan edistää myös tarjoamalla oppimista ja hyvinvointia lisääviä lukion oppimäärään sisältyviä opintoja, jotka antavat tukea esimerkiksi opiskelutaitoihin, elämänhallintaan tai matematiikan ja muiden oppiaineiden opiskeluun.

Erityisopetus on erityisopettajan antamaa opetusta. Erityisopetus tukee aineenopetusta. Se voidaan toteuttaa yhteisopettajuutena, ryhmämuotoisena opetuksena tai yksilötukena. Erityisopetus on esimerkiksi opiskelutaitojen opettamista sekä opiskelijan ohjaamista käyttämään omia vahvuuksiaan oppimisessa. Erityisopettaja tekee yhteistyötä muiden opettajien kanssa tukea tarvitsevan opiskelijan oppimiseen ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lukiolain (714/2018) 29 §:n mukainen opiskelun poikkeava järjestäminen voi koskea myös erityisopetusta tai muuta oppimisen tukea tarvitsevaa opiskelijaa. Opiskelun poikkeava järjestäminen

tarkoittaa, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja lukiokoulutuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ja paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään. Poikkeavat järjestelyt tehdään vain niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä, ja ne kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. Poikkeava järjestely voidaan tehdä opiskelijan hakemuksesta tai hänen suostumuksellaan.

Opiskelijaa ohjataan tarvittaessa hakemaan avustajapalveluita, erityisiä apuvälineitä ja muita palveluita. Opiskelijan jaksamisen ja hyvinvoinnin tukemisessa voidaan tehdä yhteistyötä opiskeluhuollon palvelujen tai tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa. Erityisopetuksen ja muun oppimisen tuen rinnalla opiskelijalla on oikeus saada myös yksilökohtaista opiskeluhuoltoa.

Tukea tarvitsevan opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä arvioidaan monipuolisesti. Näin turvataan tukea tarvitsevalle opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamistaan eri tavoin esimerkiksi tilanteissa, joissa kirjallinen tuottaminen on haastavaa. Osaamisen osoittamisen tavat ja tilanteet suunnitellaan opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Arvioinnissa käytettäviä yksilöllisiä järjestelyjä ovat esimerkiksi lisäajan antaminen arviointitilanteissa, pienryhmätilan käyttäminen, materiaalin kirjasinkoon suurentaminen tai mahdollisuus käyttää erillistä näyttöä. Arvioinnissa voidaan käyttää myös muita tarkoituksenmukaisia erityisjärjestelyjä.

Ylioppilastutkinnon kokeiden erityisjärjestelyistä tiedotetaan opiskelijalle heti lukio-opintojen alkaessa ja aina tarpeen mukaan. Opiskelijalle tulee antaa mahdollisuus kokeilla erityisjärjestelyjä lukio-opintojen aikana, jotta niiden tarvetta ja toimivuutta voidaan arvioida. Tarvittaessa opiskelijaa ohjataan tarvittavien lausuntojen hankkimisessa ja erityisjärjestelyjen hakemisessa ylioppilastutkinnon kokeita varten.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään ja kuvataan tuen järjestäminen käytännössä seuraavissa asioissa:

- tukitoimista ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille
- tukitoimien tarpeen arviointi
- tukitoimien kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan
- tuen toteuttaminen
- tuen toteutumisen seuranta ja arviointi
- yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa.

Kulosaaren yhteiskoulussa huomioidaan opiskelijan yksilöllinen tuen tarve koko lukio-opintojen ajan. Opintojen alussa kartoitetaan kunkin opiskelijan yksilöllinen tilanne. Opiskelijan oikeudesta yksilölliseen tukeen lukio-opintojen aikana tiedotetaan vanhempainilloissa, koulun kotisivulla sekä pysyvässä Wilma-tiedotteessa. Erityisopettaja ja opiskeluhuollon henkilöstö (kuraattori, psykologi, terveydenhoitaja) vierailevat opinto-ohjauksen tunneilla lukio-opintojen alussa, jolloin opiskelijoille kerrotaan mm. lukio-opintojen aikaisesta tuesta ja sen järjestämisestä.

Lukio-opintojen alussa erityisopettaja järjestää kaikille opiskelijoille lukiseulan sekä kyselyn aiemmasta oppimisesta ja mahdollisesta opiskelun tuesta. Erityisopettaja tekee tarvittaessa lukiseulan pohjalta lukitestin. Opiskelijoita kannustetaan toimittamaan koululle tieto mahdollisesta opiskelun tuesta aiemmilta kouluvuosilta. Opiskelujen edetessä opettajat arvioivat tuen tarvetta yhdessä opiskelijan

kanssa. Erityisopettaja toimii yhteistyössä aineenopettajan ja opiskelijan kanssa heti tuen tarpeen ilmetessä ja auttaa tuen muotojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Opiskelijaa itseään kannustetaan tunnistamaan tuen tarve ja olemaan aktiivinen avun pyytämisessä.

Erityisopettaja ja opinto-ohjaajat kirjaavat tukitoimet ja pedagogiset ratkaisut yhteistyössä opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kanssa. Mukana voi olla myös aineenopettaja. Tiedot ovat konkreettisia apukeinoja opiskelijan arjessa ja ne on nähtävillä kaikille opiskelijaa opettaville opettajille opiskelijan luvalla.

Oppimisen tukea voidaan toteuttaa mm. oppitunneilla, koetilanteissa tai henkilökohtaisessa ohjauksessa. Oppimisen tuki voi konkreettisesti olla esim. lisäaika kirjallisessa kokeessa, mahdollisuus tehdä koetta rauhallisessa työtilassa, opetuksen eriyttäminen, tukiopetus tai muut pedagogiset ratkaisut. Opiskelijan yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen voi tarkoittaa lisäksi mm. ohjeiden ymmärtämisen varmistamista tai kirjallisia ohjeita laajempien ja haastavampien tehtävänäntojen yhteydessä. Tuen suunnittelussa huomioidaan, että opiskelijalle tulee oppimisvaikeuksista huolimatta riittävä määrä sellaisten taitojen harjoittelua, jotka ovat edellytyksenä ylioppilaskokeista suoriutumiselle.

Aineenopettajat ja ryhmänohjaajat seuraavat opintojen etenemistä ja samalla tuen vaikuttavuutta. Lisäksi erityisopettaja ja opinto-ohjaajat tukevat ja seuraavat opinnoissa etenemistä. Tuen muotoja päivitetään tarvittaessa yhteistyössä opiskelijan kanssa. Opiskelijaa kannustetaan olemaan itse aktiivinen mikäli tuen tarvetta tulee arvioida uudelleen.

Aineenopettaja seuraa opiskelijan opintojen etenemistä omassa aineessaan sekä huomioi mahdollisen tuen tarpeen. Aineenopettaja opettaa oman aineen opiskelustrategioita ja antaa tarvittaessa tukiopetusta resurssien mukaan. Ryhmänohjaaja seuraa ja tukee opintojen etenemistä ja ohjaa tarvittaessa tuen piiriin. Erityisopettaja antaa yksilöllistä ohjausta ja tukea opiskeluun ja oppimiseen liittyvissä asioissa. Hän konsultoi opiskelijoita ja tarvittaessa myös huoltajia opiskelun tukeen liittyvissä asioissa. Erityisopettaja kirjoittaa erityisjärjestelyhakemukset ylioppilastutkintolautakunnalle. Opinto-ohjaaja tukee ja ohjaa opiskelijan lukio-opintoja ja opintopolkua ja päivittää henkilökohtaista opintosuunnitelmaa yhteistyössä opiskelijan kanssa sekä tukee ja ohjaa opiskelijaa jatko-opintojen suunnittelussa. Mikäli opinnot ovat keskeytyneissä opinto-ohjaaja auttaa opiskelijaa löytämään vaihtoehtoisen opiskelupaikan tai ohjaa muun tuen piiriin.

4.3 Opiskeluhoolto

Kulosaaren yhteiskoulu on koulutuksen järjestäjänä laatinut opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi [koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman](#) (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022), joka on tämän opetussuunnitelman liitteenä. Järjestäjäkohtaisen opiskeluhooltosuunnitelman liitteenä löytyy myös [opiskeluhoollon kokonaistarpeen arviointi](#).

Opiskeluhooltosuunnitelma sisältää koulutuksen järjestäjäkohtaisesti määritellyt opiskeluhoollotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon

toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*) sekä oppilaitoskohtaisesti tarkennetut tiedot asiakokonaisuuksista 1-5. Opiskeluhoitosuunnitelmassa on kuvattu miten suunnitelman toteutumista oppilaitoksissa seurataan ja sitä tarkistetaan tarvittaessa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022).

4.4 Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä

Lukiolain (714/2018) 40 §:n 1 momentin mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Lukiolain 30 §:n 2 momentin mukaan opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Lukioyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Lukiokoulutuksen järjestäjällä on oikeus käyttää myös lukiolain mukaisia kurinpitokeinoja.

Lukiolain 40 §:n 3 momentin mukaan koulutuksen järjestäjän tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Opetushallitus antaa määräykset suunnitelman laatimisesta lukion opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman tarkoituksena on varmistaa toimintatapojen laillisuus ja yhdenmukaisuus sekä opiskelijoiden yhdenvertainen kohtelu. Suunnittelu tukee myös lukion järjestyssääntöjen toteutumista.

Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Koulutuksen järjestäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä lukion henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Ennen suunnitelman hyväksymistä tai sen päivittämistä koulutuksen järjestäjän tulee kuulla opiskelijakuntaa ja lukion henkilöstöä sekä varata lukion kaikille opiskelijoille mahdollisuus ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämistä, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamisen menettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetystä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

[Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista](#) on tämän opetussuunnitelman liitteenä. Suunnitelma on laadittu yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijakunnan kanssa.

4 5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Kaikkien opiskelijoiden opetuksessa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisia tavoitteita ja periaatteita. Opiskelijan kielelliset valmiudet sekä kulttuuritausta otetaan lukio-opetuksessa huomioon. Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteettejä tuetaan monipuolisesti. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään ja kunnioittamaan perustuslain mukaista oikeutta jokaisen omaan kieleen ja kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa.

Tavoitteena on ohjata kaikkia opiskelijoita arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä edistää kaksi- ja monikielisyyttä ja siten vahvistaa jokaisen opiskelijan kielellistä tietoisuutta ja metakielellisiä taitoja. Lukio-opiskeluun voi sisältyä monikielisiä opetustilanteita.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan lukiolain (714/2018) 14 §:n 1 momentin mukaisesti antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä. Paikalliseen opetussuunnitelmaan tulee tällöin kirjata, missä oppiaineissa, minkä verran ja millä tavoin edellä mainittuja kieliä käytetään opetuksessa tai opiskelussa.

Kulosaaren yhteiskoulun painopisteenä on kansainvälisyys ja kaksikielinen, englanti-suomi, opetus. Kaksikielisuuden toteuttamisessa on tavoitteen tukea opiskelijoiden kielellisiä valmiuksia, laajentaa käsiteltäviin aiheisiin liittyviä näkökulmia sekä parantaa jatko-opintovalmiuksia. Kaksikielisyyslinjaukset on määritelty lukiolinjoittain sekä opintojaksoittain. Kulosaaren yhteiskoulun lukion kaksikielisyysuunnitelma on tämän opetussuunnitelman liitteenä.

SAAMELAISET JA SAAMENKIELISET

Saamelaisopiskelijoiden opetuksessa otetaan huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisopiskelijoiden lukio- opetuksen erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa omaa identiteettiään. Lukio-opetus voi tukea myös menetetyt alkuperäiskielen uudelleen oppimista ja kielen elvyttämistä. Lukio-opetus edistää oman historian, kulttuurin ja usean valtion alueelle ulottuvan saamelaisyhteisön tuntemusta sekä tietoisuutta saamelaisista yhtenä maailman alkuperäiskansoista ja antaa mahdollisuuksia perinteisen tiedon oppimiseen. Lukio-opetus edistää opiskelijoiden

mahdollisuuksia saamen kielen ja saamenkielisiin korkea-asteen opintoihin Suomessa ja naapurimaissa.

Suomessa puhuttuja saamen kieliä – inarinsaamea, koltansaamea ja pohjoissaamea – voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Saamen kieltä voidaan opettaa myös vieraan kielen eripituisina oppimäärinä tai lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta saamen kielellä. Saamea äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen kieltä tai ruotsin kieltä joko erillisen saamenkielisille tarkoitettun oppimäärän tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Saamelaisille opiskelijoille, joilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia saamea omassa ympäristössään, voidaan tarjota saamea vieraana kielenä -opetusta. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Saamen kieli voi olla lukio-opetuksen opetuskieli, ja perusopetuksessa saamenkielistä opetusta saaneille opiskelijoille pyritään turvaamaan saamenkielisen opetuksen jatkuminen myös lukiossa. Saamenkielisen opetuksen erityisenä tavoitteena on opiskelijoiden tukeminen heidän kasvamisessaan kaksikielisyystien. Opetus tukee myös saamelaisten yhdenvertaisia opiskelu- ja toimintamahdollisuuksia sekä saamen- että suomenkielisessä yhteisössä. Saamenkielisessä opetuksessa eri oppiaineiden opetus ja opiskelu tukevat saamen kielen taitojen kehittymistä. Saamenkielisessä opetuksessa noudatetaan lukion opetussuunnitelman perusteita ottaen huomioon saamelaisen kulttuurin erityispiirteitä. Opetuksessa painotetaan saamelaisten oman historian sekä saamelaisyhteisön perinteisten elinkeinojen, perinteisen tiedon, saamelaisalueen luonnon sekä saamelaisen musiikki-, kertoma- ja käsityöperinteen tuntemusta. Opetuksen resursseina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille. Saamen opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

ROMANIT

Romaniopiskelijoiden opetuksessa tulee ottaa huomioon Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Lukio-opiskelun erityisenä tavoitteena on, että nuoret voivat kasvaa omaan kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisönsä sekä rakentaa yhteiskunnallista osallisuuttaan ja omaa identiteettiään. Tavoitteena on lisäksi edistää romaniopiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin.

Romanikieltä voidaan opettaa lukiossa lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaisesti äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä. Romanikieltä voidaan opettaa myös lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Romanikielen lukio-opetus edistää opiskelijoiden mahdollisuuksia sekä kielen elvyttämiseen että romanikielen korkea-asteen opintoihin. Romanikielen opetus lukiossa vahvistaa romaniopiskelijoiden identiteettiä ja antaa heille mahdollisuuksia käyttää kieltään ja ilmaista itseään siten, että huomioidaan heidän kotoaan, yhteisöstään ja perusopetuksesta saamansa taidot ja tiedot sekä heidän oma halunsa ilmaista identiteettiään. Opetus edistää romaniopiskelijoiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista Suomessa ja muissa maissa. Romanikielen opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena. Opiskelussa voidaan hyödyntää lähiympäristöä, romaniyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

VIITTOMAKIELISET

Viittomakielisten lukiokoulutuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Viittomakieltä käyttävät opiskelijat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia.

Viittomakielisten opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan lukion yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin ja viestintään. Opetuskielenä voi olla suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli, jolloin suomea tai ruotsia käytetään luku- ja kirjoituskielenä. Viittomakieliä tai niistä johdettuja kommunikaatiomenetelmiä voidaan käyttää myös suomen- tai ruotsinkielisen opetuksen rinnalla. Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään viittoma kielisiä tulkki- ja yhteiskuntapalveluja. Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman sekä kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista. Viitto ma-kieltä voidaan opettaa äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä, vaikka lukio ei antaisikaan opetusta viittomakielellä. Viittomakieltä äidinkielenä opiskeleville opiskelijoille opetetaan suomen tai ruotsin kieltä joko erillisen viittomakielisille tarkoitetun oppimäärän mukaan tai suomen kieli ja kirjallisuus- tai ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan.

Koska suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli ovat vähemmistökieliä, opetuksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen opiskeluympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Opetuksessa hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin. Opetusta voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa ja etäopetuksena.

Viittomakielisiä opiskelijoita on tiedotettava heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

MUUT MONIKIELISET OPISKELIJAT

Muiden monikielisten opiskelijoiden opetuksessa ja opiskelussa noudatetaan yhteisiä, lukion opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita ja periaatteita huomioiden opiskelijoiden taustat ja lähtökohdat, kuten suomen/ruotsin kielen taito, äidinkieli, suomalaisen lukiokoulutuksen ja opiskelukulttuurin tuntemus sekä aikaisempi koulunkäynti. Opetus ja opiskelu lukiossa tukevat opiskelijan opetuskielen hallintaa, monikielistä identiteettiä, oman kieli- ja kulttuuritaustan arvostusta sekä kasvua kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus - oppiaine suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen/ruotsin kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan opettaa lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena. Opiskelijan omaa äidinkieltä voidaan myös opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppimääränä lukiolain (714/2018) 15 §:n mukaan. Koulutuksen järjestäjä päättää, miten suomi/ruotsi toisena

kielenä ja kirjallisuus -opetus, omakielinen opetus ja opiskelijan oman äidinkielen opetus järjestetään ja milloin sitä on tarkoituksenmukaista toteuttaa useiden oppilaitosten yhteistyönä.

Opiskelijoita on informoitava heidän opiskelumahdollisuuksistaan ja tukijärjestelyistä lukiossa sekä heidän oikeuksistaan ylioppilastutkinnossa.

Jos opiskelija on suorittanut lukiokoulutuksen kurseja maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävässä lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa, ne voidaan lukea hyväksi lukio-opintoihin.

Kulosaaren yhteiskoulussa on määritelty selkeä prosessi äidinkielen ja kirjallisuuden opinnoista suomi toisena kielenä-opintoihin siirtyville. Prosessi perustuu ylioppilaslautakunnan määrittämiin säännöksiin. Äidinkielen tasovaihdot tehdään yhteistyössä äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien, suomi toisena kielenä opettajan, erityisopettajan ja opinto-ohjaajan kanssa. Opiskelijoita informoidaan lukio-opintojen aikana tasovaihdoista sekä oikeuksissa ylioppilaskirjoituksissa ja ne ovat nähtävillä lukion opinto-oppaassa.

5 OPISKELIJAN OPPIMISEN JA OSAAMISEN ARVIOINTI

5 1 Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät lukiokoulutuksessa

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Arviointi on aina sidoksissa tavoitteisiin ja kulloiseenkin tilanteeseen. Lukiokoulutuksessa arvioinnilla on kaksi keskeistä tehtävää: 1) Oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Tätä tehtävää toteuttaa opintojakson aikana annettava palaute, formatiivinen arviointi. Palautteella kuvataan opiskelijan edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Se on tärkeä osa opiskelijan ja opettajan vuorovaikutusta. Opintojakson aikainen palaute sekä lukio-opintojen aikainen, opettajan tuella tehty itsearviointi ja vertaisarviointi auttavat opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan, korjaamaan virheitään ja kehittämään työskentelyään niin, että oppimiselle asetetut tavoitteet voivat toteutua. 2) Osaamiselle ja oppimiselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen näkyväksi tekeminen. Tätä tehtävää toteuttaa osaamisen ja opitun arviointi, summatiivinen arviointi. Osaamisen arviointi perustuu todennettuun näyttöön siitä, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opintojaksolle asetetut tavoitteet. Opintojakson arvosana määräytyy oppiaineen tavoitteiden, keskeisten sisältöjen, oppiaineessa määriteltyjen laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden sekä arviointiperusteiden mukaan.

Sekä formatiiviseen että summatiiviseen arviointiin kuuluu opiskelijan työskentelyn arviointi, joka perustuu oppiaineissa määriteltyihin työskentelyn tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen.

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja tarkoituksenmukaisin menetelmin toteutettua. Opiskelijalla on oltava opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Arvioinnilla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa ja tuetaan heidän opintojensa suunnittelua. Opiskelijan tulee saada tietää, mitä hänen on tarkoitus oppia ja miten hänen edistymistään arvioidaan. Arviointiperusteilla parannetaan arvioinnin läpinäkyvyyttä.

Arvioinnin tavoitteet ja tehtävät kiteytyvät lukion arviointikulttuurissa, joka on osa oppilaitoksen toimintakulttuuria. Arviointikulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, normeja ja käytänteitä, joita sovelletaan yhteisessä arviointityöskentelyssä. Arviointikulttuurin näkyväksi tekeminen ja kehittäminen edellyttävät, että lukiossa on kirjattu yhtenäisiä arviointiin liittyviä periaatteita ja käytänteitä, joiden toteutumista seurataan.

Kulosaaren yhteiskoulussa arviointi on kunkin oppiaineen opintojaksoissa yhteismitallista, läpinäkyvää ja oikeudenmukaista. Arviointi on monipuolista ja opiskelijan annetaan osoittaa osaamistaan eri tavoin. Arviointitavoissa pyritään ottamaan huomioon opiskelijan elämäntilanne ja mahdolliset erityistarpeet. Arvioinnin tarkoituksena on antaa palautetta ja ohjata opiskelijan edistymistä suhteessa opintojakson tavoitteisiin. Lisäksi opiskelijaa ohjataan asettamaan omia tavoitteitaan ja kehittämään sekä työskentelytaitojaan että reflektointi- ja vertaisarviointitaitojaan.

Opiskelijoiden hyvinvointia ja oikeusturvaa edistetään tiedottamalla arviointiperusteet heti opintojakson alussa. Opiskelijan tulee tietää, millaisia arvioinnin kriteerejä käytetään ja mitä arvioitavia töitä on. Opiskelijoita ohjataan aikatauluttamaan omaa työskentelyään, ja tavoitteisiin palataan säännöllisesti opintojakson aikana. Opintojakson arviointiperusteista keskustellaan opiskelijoiden kanssa.

Samassa oppiaineessa samassa opintojaksossa pyritään siihen, että arvioitavia töitä tulee opettajasta riippumatta olla laajuudeltaan yhtä paljon. Opiskelija voi opettajan kanssa sovitusti palauttaa saman työn eri oppiaineisiin. Opettaja määrittelee tällöin palautettavan tuotoksen sisällön ja palautteen luonteen. Tällaisten töiden tavoitteena on hyödyntää eri oppiaineiden samankaltaisia sisältöjä. Samalla opiskelijan työmäärä kohtuullistuu ja hän oppii ymmärtämään, etteivät tiedot ja taidot rajoitu vain yhteen oppiaineeseen.

5 2 Opintojakson arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida opetussuunnitelman mukaisen opintojakson suorittamisen aikana suhteessa opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijan tulee saada palautetta oppimisensa kehittymisestä. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 2 mom.)

Opetussuunnitelman mukainen opintojakso arvioidaan sen suorittamisen päätteeksi. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Opiskelijan oppimista arvioidaan opintojakson aikana antamalla hänelle arviointipalautetta opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Oppimista tukevaa palautetta tulee antaa riittävän aikaisessa vaiheessa opintojaksoa, jotta opiskelijalla on mahdollisuus kehittää sen perusteella opiskeluaan ja työskentelyään.

Opiskelijan opintosuorituksista annetaan arvosana tai suoritusmerkintä opintojakson päätyttyä. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana. Jos kyse on usean oppiaineen yhteisestä opintojaksosta, arvosanat annetaan oppiaineittain. Arvosanojen tulee perustua monipuoliseen oppimisen, osaamisen ja opitun näyttöön opintojakson tavoitteiden saavuttamisesta. Arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arvioinnin toteuttamisesta päätetään tarkemmin paikallisessa, oppiainekohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Oppimisen tuen tarpeet, kuten sairaudesta tai vammasta johtuvat haasteet, lukemisen tai kirjoittamisen erityisvaikeus, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, tulee ottaa arvioinnissa huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoihin tapoihin osoittaa osaamisensa.

5 2 1 Numeroarvosanat ja suoritusmerkinnät

Numeroin annettavassa arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttäviä, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4. Opintojakso tai oppiaine, jota ei arvostella numeroin, arvioidaan suoritetuksi tai hylätyksi. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 17 §.)

Opiskelija saa arvosanan opintojaksoihin sisältyvistä opinnoista. Opintojaksoihin sisältyvistä pakollisista opinnoista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista annetaan numeroarvosanat lukuun ottamatta opinto-ohjauksen opintojaksoja, joista annetaan suoritusmerkintä (S = suoritettu, H = hylätty). Muista valinnaisista opinnoista annetaan arvosanaksi oppiainekohtaisen opintojaksokuvauksen mukaisesti joko numeroarvosana tai suoritusmerkintä.

Arvosanaa voidaan täydentää ja täsmentää kirjallisesti annetulla sanallisella arvioinnilla tai arviointikeskustelussa annetulla palautteella. Kesken olevan opintojakson merkintätavasta ja suorituksen täydentämiskäytännöistä on päätetty paikallisessa opetussuunnitelmassa.

Lukiolain (714/2018) 37 §:n 3 momentin mukaan opiskelijalle tulee varata mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti.

Opiskelijalla on oikeus korottaa sekä hyväksyttyä että hylättyä arvosanaa siten, että hän voi osoittaa osaamistaan opintojakson keskeisissä tiedoissa ja taidoissa. Uusimisen käytännöistä määritellään tarkemmin paikallisessa opetussuunnitelmassa. Arvioinnin tulee tällöinkin olla monipuolista. Lopulliseksi arvosanaksi tulee eri uusimiskertojen arvosanoista paras.

O-merkintä

Jos opiskelija on saanut opintojaksosta merkinnän O (= osallistunut), hänen tulee suorittaa

opintojakso loppuun seuraavan periodin uusintaan mennessä. Opiskelija voi saada O-merkinnän, kun hänellä on opettajan kanssa sovittu opintojaksoon kuuluva koe tai muu opintoihin kuuluva osio suorittamatta. Opiskelijan on suoritettava puuttuva osio ennen seuraavaa uusintaa opettajan kanssa sovittun aikataulun mukaisesti. Mikäli näin ei tapahdu, opintojakso keskeytyy. Mikäli opintojaksolta on kuitenkin riittävästi muita suorituksia, opettaja voi oman harkintansa mukaan arvioida opintojakson arvosanalla 4 tai hyväksytyllä arvosanalla mikäli opintojakson arviointikriteerit sen sallivat.

K-merkintä

Opintojakso jätetään arvioimatta opiskelijalta, joka toistuvasti ilman hyväksyttävää syytä on poissa oppitunneilta, muuten laiminlyö opiskelua, jättää saapumatta näyttöön ilmoittamatta hyväksyttävää syytä viimeistään näyttöpäivänä tai laiminlyö O-merkinnän suorittamisen osalta sovitut aikataulut eikä hänellä ole riittävästi muita suorituksia, jotta hänelle voisi antaa arvosanan 4 tai hyväksytyt arvosanan. Näissä tapauksissa opintojakso katsotaan keskeytyneeksi (K). Mikäli opiskelija haluaa myöhemmin suorittaa opintojakson, suorittaminen on aloitettava alusta.

Laajempien, useammassa periodissa toteutettavien opintojaksojen edistymisestä annetaan tietoa periodin vaihtuessa sekä opiskelijalle että huoltajalle mikäli opiskelijalla on tekemättömiä töitä tai opintojakson suoritukset ovat hylättyjä. Mikäli opiskelijalla on tekemättömiä töitä, kirjataan puuttuvat suoritukset tiedoksi Wilman tuntimerkintöihin ja opiskelijan tulee suorittaa puuttuvat tehtävät seuraavaan uusintaan mennessä. Mikäli opiskelijan osaaminen on hylätyn tasolla, aineenopettaja tiedottaa asiasta opiskelijaa, huoltajia, opinto-ohjaajaa ja erityisopettajaa, jotta opiskelijaa voidaan tukea tarvittaessa.

Kulosaaren yhteiskoulun koulukohtaisten valinnaisten opintojaksojen arviointi on määritelty tämän opetussuunnitelman oppiainekohtaisissa osissa. Lukuvuoden aikana opiskelijalla on mahdollisuus uusida hylättyjä opintojaksoja tai niiden osia uusinnoissa sekä korottaa hyväksytyt kokonaisen opintojakson arvosanaa erikseen määritellyissä korotusuinnoissa.

Tarkemmat toimintatavat on määritelty koulun opinto-oppaassa, joka on nähtävissä koulun kotisivuilla.

5 2 2 Itsenäisesti suoritettavat opinnot

Osa lukiokoulutuksen oppimäärään sisällyvistä opinnoista voidaan edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti, jos se ei vaaranna koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumista ja opiskelijan edellytyksiä oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle voidaan vastaavin edellytyksin myös hakemuksesta myöntää lupa suorittaa opintoja itsenäisesti. (Lukiolaki 714/2018, 25 §.)

Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään opinnoista, jotka voidaan edellyttää itsenäisesti opiskeltaviksi tai joita toisaalta ei voi itsenäisesti suorittaa. Itsenäisesti opiskellun opintojakson opinnoista edellytetään hyväksytyt arvosana.

Jos opiskelija opiskelee opintojakson kokonaan tai osittain itsenäisesti, noudatetaan soveltuvin osin edellä mainittuja arviointiperiaatteita. Tavoitteiden saavuttamista ja niiden suuntaista edistymistä on myös tällöin arvioitava riittävän laajasti ja monipuolisesti.

Pääosin lukio-opinnot perustuvat kontaktiopetukseen. Joitakin yksittäisiä opintojaksoja tai niiden osia on suunniteltu suoritettavaksi itsenäisesti tai niistä tarjotaan myös itsenäisen suorituksen mahdollisuus. Suoritustapa on nähtävissä opintotarjottimessa. Joissakin tapauksissa itsenäinen suoritus on mahdollinen esimerkiksi opiskelijan opintosuunnitelman toteuttamiseksi.

Opintojakson opettaja arvioi opiskelijan edellytykset suorittaa haluamansa opintojakson itsenäisesti. Mikäli opintojakso on mahdollista ja perusteltua suorittaa itsenäisesti, se suoritetaan sen periodin aikana, jolloin ko. opintojakso on tarjolla opintotarjottimella. Opiskelija ja opettaja sopivat suorituksen aikataulusta. Jos opiskelija laiminlyö sovitun aikataulun noudattamisen, opintojakso keskeytyy (arvosana K).

Itsenäisesti opiskellusta opintojaksosta voidaan antaa opintosuoritus vain silloin, kun opintojakso on hyväksytysti suoritettu. Itsenäisesti suoritettujen opintojaksojen arvosanaa ei saa korottaa uusintakuulustelussa. Mikäli opiskelija saa itsenäisesti opiskellusta opintojaksosta hylätyn arvosanan, opiskelija ohjataan kontaktiopetukseen suorittamaan opintojakso uudelleen.

5 2 3 Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen käytöstä tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä määrätään erikseen kyseisiä oppiaineita koskevissa luvuissa lukion opetussuunnitelman perusteissa. Todistus valinnaisiin opintoihin kuuluvasta suullisen kielitaidon kokeesta annetaan päättötodistuksen liitteenä.

5 2 4 Opinnoissa edistymisen seuranta yhteistyössä huoltajien kanssa

Nuorille tarkoitettuun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvia opintoja järjestettäessä koulutuksen järjestäjän tulee olla yhteistyössä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Huoltajille on annettava riittävän usein tietoa opiskelijan työskentelystä ja opintojen edistymisestä.

Koulutuksen järjestäjän tulee määräjain selvittää opiskelijoiden huoltajien näkemyksiä oppilaitoksen ja koulutuksen järjestäjän toiminnasta. (Lukiolaki 714/2018, 31 § 1 mom.) Opetus- ja ohjaushenkilöstön tulee seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Opintojen etenemiseen liittyvistä käytännöistä päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opintojen etenemisen määrittelyllä ei voida kuitenkaan tiukentaa näissä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättyä oppiaineen oppimäärän suoritusvaatimusta. Sen varmistamiseksi, että huoltajat saavat tiedon opiskelijan

työskentelystä ja opintojen edistymisestä, lukio voi edellyttää huoltajan allekirjoitusta tai vastaavaa sähköistä kuitausta todistuksiin tai tiedotteisiin, jos opiskelija ei ole täysi-ikäinen.

Opetus- ja ohjaushenkilöstön työnjako opiskelijoiden opintojen etenemisen seurannassa on kuvattu liitteenä olevassa lukion ohjaussuunnitelmassa. Kodin ja koulun välistä työnjakoa käsitellään lukion vanhempainilloissa ja esitellään Wilma ensisijaisena tiedon, opintojen seurannan ja viestinnän välineenä. Opetusjaksokohtaiset arviointiaikataulut on nähtävissä koulun kotisivulla. Sekä huoltajia että opetushenkilöstöä rohkaistaan olemaan yhteydessä molemmin puolin matalalla kynnyksellä, jos opinnot eivät etene tai opintomenestys mietityttää.

5 2 5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa [lukio]lain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettujen 11 §:ssä tarkoitettujen opintojen hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen. Opiskelijan osaamisen tunnustamisessa noudatetaan, mitä 37 ja 38 §:ssä säädetään opiskelijan arvioinnista ja siitä päättämisestä. Tarvittaessa osaaminen on osoitettava koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Päätös osaamisen tunnustamisesta tehdään sitä erikseen pyydettyä ennen opintojen tai hyväksi luettavaa osaamista koskevan opintokokonaisuuden alkamista. Opetushallitus antaa tarkempia määräyksiä osaamisen tunnustamisesta ja sitä koskevasta menettelystä. (Lukiolaki 714/2018, 27 §.) Sen lisäksi, mitä lukiolaissa säädetään, tulee opintojen hyväksilukemisella ja muutoin hankitun osaamisen tunnustamisella välttää opintojen päällekkäisyyttä ja lyhentää opiskeluaikaa.

Opiskelija osoittaa lukion rehtorille hakemuksen muualla suorittamiensa opintojen tai muutoin hankkimansa osaamisen tunnustamiseksi. Opiskelijan tulee esittää luotettava selvitys opinnoistaan tai osaamisestaan. Tunnustamista varten lukio voi pyytää opiskelijaa täydentämään näyttöään suhteessa lukiokoulutuksen tavoitteisiin. Lukion rehtorin tulee varmistaa, että muualla suoritettujen opintojen sisällöt ja laajuus tai muutoin hankittu osaaminen vastaavat lukio-opetuksen tavoitteita. Opiskelijalle annetaan tietoa osaamisen tunnustamisen käytännöistä.

Muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Mikäli opinnot tai muutoin hankittu osaaminen luetaan hyväksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan numerolla arvioitaviin opintoihin, tulee opinnoista antaa numeroarvosana. Arvosanan määrittelyn tueksi voidaan edellyttää opiskelijalta lisänäyttöä. Muualla hankitun osaamisen arvioinnissa menetellään, kuten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisessa opetussuunnitelmassa opintojaksojen ja oppimäärän arvioinnista määrätään.

Luettaessa opiskelijalle hyväksi opintoja muista oppilaitoksista pitäydytään suoritusoppilaitoksen antamassa arvioinnissa. Jos kyseessä ovat paikallisessa opetussuunnitelmassa numeroin arvioitavat opinnot, arvosanat muutetaan lukion arvosana-asteikolle seuraavan vastaavuusasteikon mukaisesti:

asteikko 1–5 lukioasteikko asteikko 1–3

- 1 (tyytyttävä) 5 (välttävä) 1
- 2 (tyytyttävä) 6 (kohtalainen) 1
- 3 (hyvä) 7 (tyytyttävä) 2
- 4 (hyvä) 8 (hyvä) 2
- 5 (kiitettävä) 9 (kiitettävä), 10 (erinomainen) 3

Tapauksissa, joissa lukio ei voi päätellä, kumpaa lukion arvosanaa toisessa oppilaitoksessa suoritettujen opintojen vastaavat, ylempää vai alemmää, on vastaavuus määriteltävä opiskelijan eduksi. Ulkomailta suoritettujen opintojen hyväksilukemisessa ja osaamisen tunnustamisessa noudatetaan samoja periaatteita kuin kotimaassa suoritetuissa opinnoissa.

Opiskelijalla voi olla päättötodistuksessaan oppiaineesta vain yhden laajuinen oppimäärä. Opiskelijan siirtyessä oppiaineen pitkästä oppimäärästä lyhyempään hänen suorittamansa pitkän oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Pitkän oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan lyhyen oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Jos opiskelija pyytää, tulee hänelle järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettujen opintojen tai opintojen osat voivat olla lyhyen oppimäärän valinnaisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirtyessä kesken oppimäärän lyhyemmästä pidempään oppimäärään menetellään edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Tällöin voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös jo suoritettujen opintojen arvosanat harkitaan uudelleen.

Jos opiskelijan äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääränä on suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus (jäljempänä S2/SV2-oppimäärä), häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä S2/SV2-oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan S2/SV2-oppimäärän opintojakoista. Suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen mukaisesti suoritettujen opintojen luetaan hyväksi täysimääräisesti S2/SV2-oppimäärän opintoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy S2/SV2-opintojen arvosanaksi. S2/SV2-opinnot korvaavat suomen/ruotsin kieli ja kirjallisuus -oppiaineen opinnot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Opiskelijalla voi olla todistuksessaan arvosana vain joko suomen/ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärästä tai suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppiaineestä, mutta ei molemmista.

Kulosaaren yhteiskoulun opetussuunnitelmassa on ainekohtaisesti määritelty, miten mahdollinen oppimäärän vaihto ja opintojen hyväksilukeminen tapahtuu. Myös muu opintojen hyväksilukeminen on määritelty koulun kotisivuilta löytyvässä opinto-oppaassa.

5 2 6 Laaja-alaisen osaamisen arviointi

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Osa-alueet ovat 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa on kuvattu kaikissa oppiaineissa, miten laaja-alaisen osaamisen osa-alueet sisältyvät oppiaineen opintoihin. Ne on otettu huomioon myös oppiaineiden tavoitteissa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään, miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita ja osa-alueita toteutetaan eri opintojaksoissa. Laaja-alainen osaaminen arvioidaan osana kunkin opintojakson formatiivista ja summatiivista arviointia.

Kulosaaren yhteiskoulussa laaja-alainen osaaminen painottuu kunkin oppiaineen opintojaksoissa oppiainekohtaisessa opetussuunnitelmassa kirjatun suunnitelman mukaan. Jokaisessa opintojaksossa arvioidaan 1-3 laaja-alaisen osaamisen taitoa osana opintojakson arviointia. Arvioinnissa huomioitavat laaja-alaisen osaamisen taidot on kirjattu kunkin oppiaineen opintojakson kuvaukseen opetussuunnitelmassa ja opiskelijan tulee saada opintojakson alkaessa tieto siitä, mitkä laaja-alaisen osaamisen taidot sisältyvät kyseisen opintojakson arviointiin.

5 3 Oppiaineen oppimäärän arviointi

Kun lukiokoulutuksen oppimäärään kuuluvat opinnot tulevat suoritetuiksi, annetaan jokaisen oppiaineen oppimäärästä päättöarviointina arvosana. Opiskelijalle, joka ei ole tullut hyväksytyksi jossakin oppiaineessa tai joka haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, on järjestettävä mahdollisuus suorittaa oppiaineen oppimäärä hyväksytysti tai korottaa arvosanaansa. [Lukiolain] 28 §:ssä tarkoitetut tukitoimet ja 29 §:ssä tarkoitetut opiskelun poikkeavat järjestämistavat voidaan ottaa huomioon opintojakson arvioinnissa ja päättöarvioinnissa. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 3 mom.)

Kunkin opintojakson arvioinnista päättää opiskelijan opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Oppiaineen päättöarvioinnista päättävät rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. (Lukiolaki 714/2018, 38 §.)

Oppiaineen oppimäärä muodostuu opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti opiskelemista opinnoista. Opiskelijan opintosuunnitelma tarkentuu lukio-opintojen aikana. Sen laatiminen ja seuranta ohjaavat opiskelijaa tarkoituksenmukaisiin ja tavoitteellisiin opintojaksojen valintoihin. Samassa oppiaineessa eri opiskelijoilla voi olla erilaajuiset oppimäärät.

Eri oppiaineiden pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot on kuvattu lukion opetussuunnitelman perusteissa. Matematiikan yhteinen opintojakso luetaan opiskelijan valitsemaan matematiikan oppimäärään. Jälkikäteen ei voi poistaa opiskelijan opiskelemia pakollisia opintoja eikä hyväksytysti suoritettuja valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muiden valinnaisten opintojen ja temaattisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta jonkin oppiaineen oppimäärään määrätään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Niistä luetaan oppiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

Opiskelijan opiskelemia pakollisia ja valinnaisia opintoja joista voi olla hylättyjä opintoja enintään

2–5 opintopistettä 0 opintopistettä

6–11 opintopistettä 2 opintopistettä
12–17 opintopistettä 4 opintopistettä
18 opintopistettä tai enemmän 6 opintopistettä

Oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona.

Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan lukiokoulutusta koskevan valtioneuvoston asetuksen (810/2018) mukainen numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä. Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellyt muut lukion tehtävään soveltuvat opinnot on arvioitu siten kuin opetussuunnitelmassa määrätään.

5 4 Lukion oppimäärän suoritus

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä. (Lukiolaki 714/2018, 10 § 3 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opintoja, matemaattis-luonnontieteellisiä opintoja, humanistis-yhteiskunnallisia ja uskonnon tai elämäntutkimustiedon opintoja ja taito- ja taideaineiden opintoja (oppiaineryhmät) sekä opinto-ohjausta. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja. Lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). (Lukiolaki 714/2018, 11 § 1 ja 2 mom.)

Lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimääriin sisältyy [valtioneuvoston] asetuksen liitteen 1–3 mukaisesti pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, joita koulutuksen järjestäjän tulee tarjota opiskelijoille. Oppimääriin voi lisäksi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. (Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksesta 810/2018, 12 §.)

Lukiokoulutuksen oppimäärä tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärä tulee suoritetuksi, kun oppimäärään kuuluvat opinnot on suoritettu siten kuin 11 §:n 4 momentissa tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään ottaen lisäksi huomioon mahdollinen 6 §:ssä

tarkoitettu erityinen koulutustehtävä tai 18 §:ssä tarkoitettu kokeilulupa. (Lukiolaki 714/2018, 36 § 1 mom.)

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Opiskelijan opiskelu voidaan opiskelijan hakemuksesta tai suostumuksella järjestää osittain toisin kuin [lukio]laissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos: 1) opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukiokoulutuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot; 2) lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta; 3) se on perusteltua opiskelijan sairauten, vammaan tai muuhun terveydentilaan liittyvistä syistä. (Lukiolaki 714/2018, 29 §.)

Jos opiskelijan opiskelu järjestetään toisin kuin lainsäädännön nojalla määrätään, säädetyn opintopisteiden vähimmäismäärän 150 on joka tapauksessa täytyttävä.

5 5 Muutoksenhaku arviointia koskevaan päätökseen ja oppimäärän suorittamiseen liittyvä oikaisuvaatimus

Opiskelijan arviointia koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Opiskelija voi pyytää rehtorilta opinnoissa etenemistä koskevan päätöksen tai päättöarvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Uudesta arvioinnista päättävät koulun rehtori ja opiskelijan opettajat yhdessä. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista siten kuin hallintolaissa säädetään. Otettuaan oikaisuvaatimuksen tutkittavakseen aluehallintovirasto voi muuttaa hallintopäätöstä, kumota päätöksen, hylätä oikaisuvaatimuksen tai palauttaa asian rehtorille uudelleen käsiteltäväksi. (Lukiolaki 714/2018, 53 §.)

Lukiokoulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa opiskelijoille arvioinnin uusimis- ja oikaisu mahdollisuudesta.

Lukiolaissa tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua aluehallintovirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään, jos päätös koskee: 1) opiskelijaksi ottamista 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lisäajan myöntämistä tai 24 §:ssä tarkoitettua opiskeluoikeuden päättymistä 3) suoritettujen opintojen hyväksi lukemista 4) opiskelun poikkeavaa järjestämistä 5) oikeutta saada uskonnon tai elämäntutkimustiedon opetusta. (Lukiolaki 714/2018, 49 §.)

Lukiolain 49 §:ssä tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei muualla laissa toisin säädetä. (Lukiolaki 714/2018, 50 § 2 mom.)

Jollei lukiolaissa toisin säädetä, hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. (Lukiolaki 714/2018, 52 §.)

Hallinto-oikeuden päätökseen, jolla on ratkaistu 49 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva valitus, ja aluehallintoviraston päätökseen, jolla on ratkaistu 53 §:ssä tarkoitettua asiaa koskeva oikaisuvaatimus, ei saa hakea muutosta valittamalla. (Lukiolaki 714/2018, 54 § 2 mom.)

Kun opetusta järjestetään ulkomailla, toimivaltainen hallinto-oikeus on Helsingin hallinto-oikeus ja toimivaltainen aluehallintoviranomainen on Etelä-Suomen aluehallintovirasto. (Lukiolaki 714/2018, 55 §.)

5 6 Todistukset ja niihin merkittävät tiedot

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus.

Opiskelijalle, jonka opiskeluoikeus on päättynyt kesken lukiokoulutuksen tai lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisen, annetaan todistus suoritetuista opinnoista. Aineopiskelijalle ja lukion oppimäärän erityisessä tutkinnossa osittain suorittaneelle annetaan todistus suoritetuista oppiaineiden oppimääristä ja muista opinnoista. [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja muista kuin 3 momentissa mainituista todistusten liitteistä. (Lukiolaki 714/2018, 39 §.)

Käytetään seuraavia todistuksia: 1) Lukion päättötodistus annetaan opiskelijalle, joka on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lisäksi päättötodistuksen liitteenä annetaan erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. 2) Todistus oppimäärän suorittamisesta annetaan, kun opiskelija on suorittanut yhden tai useamman lukion oppiaineen oppimäärän. 3) Todistus lukiosta eroamisesta (erotodistus) annetaan opiskelijalle, joka eroaa lukiosta ennen lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion todistusten tulee sisältää seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- suoritettut opinnot
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko
- selvitys kielten oppimääristä S2/SV2 = äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä A = perusopetuksen vuosiluokilla 1–6 alkaneen A-kielen oppimäärä B1 = perusopetuksessa alkaneen B1-kielen oppimäärä B2 = perusopetuksessa alkaneen valinnaisen B2-kielen oppimäärä B3 = lukiossa alkaneen valinnaisen B3-kielen oppimäärä ÄO/M = äidinkielenomainen oppimäärä toisessa kotimaisessa kielessä (ruotsi/ suomi)

- merkintä, että todistus on Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukainen.

Lukion päättötodistukseen merkitään: ”Lukion oppimäärä sijoittuu tasolle neljä kansallisessa tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehyksessä ja eurooppalaisessa tutkintojen viitekehyksessä.”

Uskonnon ja elämäkatsomustiedon arvosana merkitään todistuksissa merkinnällä ”uskonto/elämäkatsomustieto” erittelemättä, mihin opetukseen opiskelija on osallistunut. Suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus merkitään todistuksessa Äidinkieli ja kirjallisuus -kohtaan.

Lukion päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta merkitään opiskelijan opiskelemat oppiaineet, niissä suoritettujen opintopisteiden määrä sekä kunkin oppiaineen arvosana sanallisesti ja numeroin (esimerkiksi kiitettävä 9) tai merkintä oppiaineen hyväksytystä suorittamisesta (suoritettu S).

Temaattiset opinnot merkitään suoritusmerkinnällä. Temaattisten opintojen opintojaksojen nimet eritellään liitteeseen.

Päättötodistukseen ja todistukseen oppimäärän suorittamisesta kuuluu myös kohta Lisätietoja. Tähän kohtaan merkitään päättötodistuksen liitteenä annettavat ja sitä täydentävät todistukset lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten suoritettut lukiodiplomit, suullisen kielitaidon kokeet sekä erittely temaattisista opinnoista ja sellaisista muista lukion oppimäärään kuuluneista opinnoista, jotka eivät sisälly oppiaineiden oppimääriin.

Mikäli opiskelija on opiskellut yli puolet oppiaineen oppimäärän opinnoista muulla kuin koulun varsinaisella opetuskielellä, tulee siitä tehdä merkintä todistuksen lisätietoihin.

Lukion erotodistukseen merkitään oppiaineet, niissä suoritettut opinnot ja opintopistemäärät sekä muut opiskelijan suorittamat lukio-opinnot ja niistä saadut arvosanat joko numeroina tai suoritusmerkintänä (S = suoritettu, H = hylätty).

Lukiossa pidetään opiskelijan opinnoista rekisteriä, josta ilmenevät suoritettut opinnot ja niiden arvosanat.

Lukion koko oppimäärän suorittamisesta ei anneta yhteistä arvosanaa oppiaineiden arvosanojen keskiarvona eikä muullakaan tavalla.

Todistukseen merkitään opiskelijan suorittamien opintojen määrä opintopisteinä. Kokonaismäärään lasketaan hylättyjä opintoja vain pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa.

Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Todistus suullisen kielitaidon kokeesta ja lukiodiplomitodistus annetaan lukion päättötodistuksen liitteinä.

Suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta annettavaan todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- kokeessa suoritettu kieli ja sen oppimäärä sekä kokeesta saatu arvosana
- paikkakunta, todistuksen antamispäivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään Lisätietoja-kohtaan.

Lukiodiplomitodistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- todistuksen nimi
- koulutuksen järjestäjän nimi
- opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän lukiokoulutuksen järjestämisluvan päivämäärä
- oppilaitoksen nimi
- opiskelijan nimi ja henkilötunnus
- oppiaine tai vastaava, jonka lukiodiplomitodistuksesta on kyse
- arvosana
- lukiodiplomiaineessa suoritettujen opintojen opintopisteiden määrä mukaan lukien lukiodiplomiopintojakso
- paikkakunta, todistuksen päivämäärä (lukion päättötodistuksen päivämäärä) ja rehtorin allekirjoitus
- arvosana-asteikko.

5 7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Lukion opetussuunnitelman perusteiden arviointiluvun perusteella keskeiset paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävät asiat ovat seuraavat:

- opintojaksoittain päätettävät asiat: opintojakson tavoitteet, keskeiset sisällöt, laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden ja osa-alueiden toteutuminen opintojaksossa ja opintojakson arviointi
- oppilaitoksen arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet
- arvioinnin toteuttaminen ja siihen kuuluvat erilaiset arviointipalautteen antamisen käytänteet
- arviointiin liittyvien yhteisten periaatteiden ja käytänteiden toteutumisen seuraaminen
- kesken olevan opintojakson merkintätapa ja suorituksen täydentämiskäytännöt
- hyväksytyjen ja hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet ja uusimiskertojen määrä
- opinnot, jotka on mahdollista edellyttää opiskeltavaksi itsenäisesti
- opintojen mahdollisten etenemistapojen määrittely
- todistusten ulkoasu.

6 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

6 1 Opetuksen yleiset tavoitteet

Lukion opetus ja muu toiminta järjestetään lukiokoulutusta koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (810/2018) määriteltyjen lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden mukaan siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kasvaa sivistyneeksi yhteiskunnan jäseneksi, hankkia muuttuvan toimintaympäristön edellyttämiä tietoja ja taitoja sekä kartuttaa jatkuvan oppimisen taitoja. Tavoitteet korostavat laaja-alaisen yleissivistyksen ja kokonaisuuksien ymmärtämisen merkitystä sekä kannustavat eettisesti vastuulliseen ja aktiiviseen toimijuuteen osana paikallista, kansallista, eurooppalaista ja globaalia yhteisöä.

Lukio-opetus lujittaa opiskelijan identiteettiä ja ohjaa oman ainutlaatuisuuden ymmärtämiseen ja arvostamiseen. Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.

Lukio-opetus vahvistaa opiskelijan ymmärrystä ihmisen toiminnan vaikutuksista ympäristön tilaan ja ohjaa häntä toimimaan kestävän elämäntavan hyväksi tavoitteellisesti, tietoperustaisesti ja monipuolisessa yhteistyössä. Opetus kannustaa opiskelijaa tunnistamaan ja käsittelemään eettisiä kysymyksiä, ristiriitoja ja jännitteitä monista näkökulmista. Se rohkaisee opiskelijaa vaikuttamaan ja toimimaan nykyistä oikeudenmukaisemman, kestävämmän ja ihmisoikeuksia paremmin kunnioittavan yhteiskunnan ja maailman puolesta.

Lukioaikana opiskelija saa monipuolisia kokemuksia uuden tiedon ja osaamisen rakentamisesta laaja-alaisesti ja oppiainerajat ylittäen. Opiskelija kehittää tiedonhankinta- ja soveltamistaitojaan sekä ongelmanratkaisutaitojaan. Hän saa kokemuksia tutkivasta oppimisesta sekä osallisuudesta tieteen ja tutkimuksen tekoon. Opetus vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä motivoituu erilaisten tekstien tutkimisesta, tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija tottuu arvioimaan tekstien ja tiedon luotettavuutta. Lukio-opetuksessa arvostetaan ja tuodaan näkyväksi kieliä monipuolisesti. Opiskelija oppii toimimaan sekä molemmilla kotimaisilla kielillä että koko kielivarantaan käyttäen. Opetus ohjaa opiskelijaa syventämään ymmärrystään tieto- ja viestintäteknologiasta sekä käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja turvallisesti niin itsenäisessä kuin yhteisöllisessä työskentelyssä.

Lukio-opetus rakentaa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja hyvinvointia vahvistamalla vuorovaikutus-, yhteistyö- ja ilmaisutaitoja. Opiskelussa saadaan kokemuksia tavoitteellisesta toiminnasta ja vertaisoppimisesta tiimeissä ja projekteissa. Lukio-opetus kannustaa opiskelijoita eri taiteenaloille ominaiseen ilmaisuun ja toimintaan sekä taide- ja kulttuurielämään osallistumiseen. Fyysinen aktiivisuus ja terveelliset elämäntavat ymmärretään terveyden ja hyvinvoinnin perus edellytyksiksi.

Lukioaikana opiskelijan oppimaan oppimisen taidot kehittyvät ja monipuolistuvat. Opiskelija oppii tuntemaan vahvuuksiaan ja kehittymistarpeitaan oppijana sekä luottamaan mahdollisuuksiinsa oppia. Opiskelija ymmärtää sitoutumisen merkityksen oppimiselleen, mikä vahvistaa hänen itseohjautuvuuttaan. Lukio-opetus auttaa opiskelijaa tunnistamaan hänelle sopivia opiskelustrategioita ja kehittymään niissä taitavaksi. Lukioaikana opiskelijalle muodostuu vankka jatkuvan ja uudistuvan oppimisen taito ja tahto.

Opetus antaa opiskelijalle koulutusmahdollisuuksista, yhteiskunnasta ja työelämästä tietoja ja kokemuksia, joiden avulla hän osaa suunnitella omaa tulevaisuuttaan, jatkokoulutustaan ja tulevaa työelämää kotimaassa ja kansainvälisesti. Opetus vahvistaa opiskelijoiden yhdenvertaisia ja tasarvoisia mahdollisuuksia kehittää osaamistaan sekä tehdä opiskeluaikaisia ja tulevaisuutta koskevia valintoja.

6.2 Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisella osaamisella on lukiokoulutusta eheyttävä tehtävä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet muodostavat lukion oppiaineiden yhteiset tavoitteet. Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus on kuvattu alla olevassa kuviossa.

Laaja-alainen osaaminen lukiossa

Tavoitteina

- hyvä yleissivistys
- kestävän tulevaisuuden rakentaminen
- vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Lukion opetussuunnitelman perusteissa kuvatut oppiaineiden oppimäärät muodostavat lukiokoulutuksessa saavutettavan osaamisen perustan. Lukiokoulutuksen tehtävän mukainen yleissivistys rakentuu oppiaineissa määritellystä tiedon- alakohtaisesta osaamisesta, jota laaja-alainen osaaminen tukee ja syventää.

Laaja-alainen osaaminen käsittää opiskelijan hyvään yleissivistykseen ja hyväksi ihmiseksi kasvamiseen, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen sekä jatko- opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksiin tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostaman kokonaisuuden.

Lukiokoulutuksen arvoperusta, oppimiskäsitys ja toimintakulttuuri luovat perustan laaja-alaisen osaamisen kehittymiselle. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden tavoitteisiin pyritään kaikissa lukio-opinnoissa. Kukin oppiaine lähestyy laaja-alaista osaamista oman tiedon- ja tieteenalansa lähtökohdista. Laaja-alainen osaaminen on keskeinen osa sekä oppiainekohtaisia että oppiaineita yhdistäviä opintoja.

Laaja-alaista osaamista kehittävässä opinnoissa opiskelija syventää osaamistaan tarkastelemalla monitahoisia kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ilmiöitä sekä niiden yhteyksiä ja keskinäisriippuvuuksia. Opiskelija oppii soveltamaan aiemmin oppimaansa sekä hakemaan, tulkitsemaan, arvottamaan, jakamaan ja tuottamaan tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja erilaisissa yhteisöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Kehittyvä laaja-alainen osaaminen tukee opiskelijoiden kriittisen ajattelun, yhteistyötaitojen, luovan ongelmanratkaisun, oppimaan oppimisen ja elinikäisen oppimisen taitojen kehittymistä.

Edellä esitetyn kuvion mukaisesti kaikille lukioille yhteisiä laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on kuusi. Ne muodostavat toisiaan täydentävän ja yhdistävän kokonaisuuden. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat

- hyvinvointiosaaminen
- vuorovaikutusosaaminen
- monitieteinen ja luova osaaminen
- yhteiskunnallinen osaaminen
- eettisyys ja ympäristöosaaminen
- globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Kaikkia osa-alueita opiskeltaessa on tarkoitus, että opiskelija

- havainnoi ja analysoi nykyajan ilmiöitä ja toimintaympäristöjä sekä oppii etsimään hyvän tulevaisuuden rakentamisen elementtejä
- osaa esittää perusteltuja käsityksiä toivottavista muutoksista ja rohkaistuu toimimaan eettisesti kestävien ratkaisujen puolesta sekä oman arjen että yhteiskunnan tasolla
- saa mahdollisuuksia oman mukavuusalueen haastamiseen, osaamisen jakamiseen ja vertaisoppimiseen sekä ratkaisujen yhdessä ideointiin ja tuottamiseen.

Laaja-alaista osaamista täydennetään ja konkretisoidaan paikallisessa opetussuunnitelmassa kunkin oppiaineen kohdalla sekä jokaisen opintojakson kuvauksessa. Laaja-alainen osaaminen otetaan huomioon lukion toimintakulttuurissa. Sen toteutusta täydennetään opetussuunnitelmaan sisällytettävissä korkeakouluopintoihin ja työelämään tutustumisen sekä kansainvälisen osaamisen järjestelyjen kuvauksissa. Temaattisten opintojen sisältöjä voidaan valita laaja-alaisen osaamisen osa-alueista.

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueiden yksityiskohtaisemmat tavoitteet ovat seuraavat. Osa-alueet ja niiden tavoitteet etenevät yksilöllisestä näkökulmasta laajempiin yhteyksiin.

HYVINVOINTIOSAAMINEN

Opiskelija rakentaa identiteettiään tunnistamalla vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan sekä syventämällä osaamistaan lisääntyvän itsetuntemuksen pohjalta. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan epävarmuuden sietokykyä, sinnikkyyttä ja luottamusta tulevaisuuteen.

Opiskelija ymmärtää terveyden ja terveellisten elämäntapojen merkityksen sekä vaalii fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyään ja hyvinvointiaan. Opiskelija omaksuu hyvinvointiaan tukevia ja iloa tuottavia toimintatapoja sekä tunnistaa niitä edistäviä yhteisöjä. Riittävä fyysinen aktiivisuus,

uni, opiskelupäivän aikaiset tauot ja terveellinen ravinto tukevat oppimista sekä opiskelijan jaksamista ja palautumista. Opiskelija vahvistaa myös elämäntapoja, joissa korostuvat itselle merkityksellinen kulttuuri, teknologian vastuullinen käyttö ja eettisyys.

Opiskelija toimii aktiivisesti oman ja toisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden hyväksi. Lukio-opinnot kehittävät opiskelijan valmiuksia tunnistaa myös hyvinvointia ja turvallisuutta heikentäviä tekijöitä, kuten uupumusta, kiusaamista ja häirintää, ja osallistua niiden ehkäisemiseen. Opiskelija saa valmiuksia hakeutua itse tai ohjata muita hakeutumaan palvelujärjestelmien piiriin ongelma- ja poikkeustilanteissa.

Lukio-opinnoissa tutustutaan yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja globaaleihin keinoihin, joiden avulla edistetään yhteisöjen ja ekosysteemien hyvinvointia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus toimia ja oppia yhdessä sekä löytää tapoja kohdata muuttuvan maailman epävarmuutta.

VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN

Hyvän vuorovaikutuksen lähtökohta on myötätunto, joka mahdollistaa merkityksellisyyden kokemisen. Opiskelija saa kokea kuuluvansa lukioyhteisöön, ja hän tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan tunnistamalla, käsittelemällä ja säätelemällä tunteitaan. Hän oppii myös kuuntelemaan, kunnioittamaan ja ennakoimaan toisten tunteita ja näkemyksiä sekä niiden ilmaisuja. Hän oppii käyttämään tunteita voimavarana vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutusta opitaan yhdessä ja yhteistyössä sekä erilaisissa ympäristöissä. Samalla opiskelijat kehittävät kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. He ymmärtävät niiden keskeisen merkityksen tiedon tuottamisessa ja tulkinnessa sekä ratkaisujen etsimisessä.

Vuorovaikutusosaaminen tukee opiskelijoita heidän asettaessaan tavoitteita opiskelulle ja muulle toiminnalleen.

Lukio-opinnot antavat opiskelijalle valmiuksia rakentavaan vuorovaikutukseen. Hän syventää kykyään käsitellä ristiriitoja ja konflikteja rakentavasti ja myös sovittelun keinoin. Opiskelija saa kokemuksia toiminnasta viestien ja merkitysten välittäjänä myös kieli- ja kulttuurirajoja ylittävässä vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutusosaamisen kehittämisessä pohditaan sananvapauden merkitystä, sen vastuullista käyttöä sekä tiedonkäsityksen ja tiedonvälityksen muuttumista eri näkökulmista. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.

MONITIETEINEN JA LUOVA OSAAMINEN

Monitieteinen osaaminen tukee opiskelijan ajattelun, näkemysten ja toiminnan eettisten, esteettisten ja ekologisten arvolähtökohtien pohdintaa. Hän tutustuu erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin ja harjaantuu käyttämään niitä. Samalla hän vahvistaa kykyään arvioida tiedon luotettavuutta. Opiskelija tottuu arvioimaan erilaisen tiedon tarpeellisuutta ja merkittävyyttä elämänhallinnan, opiskelun ja työ- ja jatko-opintosuunnitelmiansa sekä eri yhteisöjensä kannalta. Tätä konkretisoidaan tutustumalla korkeakouluopiskelun ja työssä oppimisen tapoihin rakentaa tietoa ja

hyödyntää osaamista. Samalla opiskelija vahvistaa oppimaan oppimisen taitojaan sekä valmiuksiaan jatko-opintoihin ja muita elämänvaiheita varten.

Opiskelijan monilukutaitoa syvennetään tavoitteellisesti. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Lukio-opinnot vahvistavat opiskelijan uteliaisuutta ja taitoa löytää, tulkita ja tuottaa monenlaisia tekstejä vaatavuusastetta, näkökulmia ja konteksteja vaihdellen. Lukio-opinnoissa pohditaan, miten teknologia ja digitalisaatio tukevat yksilöiden ja yhteisöjen kyvykkyyksiä. Opiskelija tutkii mahdollisuuksia ratkaista monimutkaisia ongelmia.

Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä, ja oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.

YHTEISKUNNALLINEN OSAAMINEN

Opiskelijan monimuotoiset osallistumis-, vaikuttamis- ja työkokemukset sekä niiden reflektointi ovat yhteiskunnallisen osaamisen lähtökohtana. Opinnot syventävät opiskelijan ymmärrystä omasta roolistaan, vastuustaan ja mahdollisuuksistaan tukea demokratian monimuotoista toteutumista ympäröivässä yhteiskunnassa ja yhteistyössä muiden kanssa.

Yhteiskunnallinen osaaminen tukee opiskelijaa hänen suuntautuessaan jatko- opintoihin, työelämään ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnallisen osaamisen myötä opiskelija sisäistää yritteliään ja uudistumishenkisen asenteen eri elämäntilanteilla. Hän harjaantuu suunnittelemaan tulevaisuuttaan avarakatseisesti sekä rohkaistuu ottamaan perusteltuja riskejä ja sietämään epävarmuutta, turhautumista ja epäonnistumisia.

Opiskelija oppii ymmärtämään ja arvostamaan demokraattisen, oikeudenmukaisen sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuvan yhteiskunnan toimintaperiaatteita ja rakenteita. Hän ymmärtää, miten yhteinen sosiaalinen pääoma muodostuu ja miten sitä voi kartuttaa. Opiskelija omaksuu aktiivisen kansalaisuuden ja toimijuuden taitoja. Hän motivoituu ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja tekemään aloitteita sekä viemään niitä eteenpäin yhteistyössä paikallisesti ja kansainvälisesti. Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

EETTISYYS JA YMPÄRISTÖOSAAMINEN

Opiskelija arvioi ja suunnittelee toimintaansa eettisyyden ja vastuullisuuden lähtökohdista. Hän oppii perusasioita kestävän elämäntavan ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta ulottuvuudesta sekä näiden keskinäi riippuvuuksista. Opiskelija ymmärtää, miksi ihmisen toiminta on sovitettava luonnonympäristöjen kantokykyyn sekä rajallisiin luonnonvaroihin ja niiden kestäväan käyttöön. Kokemukset ihmisiin ja luontoon kohdistuvasta huolenpidosta vahvistavat luottamusta siihen, että arkisilla hyvillä teoilla on vaikutusta.

Opiskelija tutustuu tutkimustietoon ja käytäntöihin, jotka liittyvät ilmastonmuutoksen hillitsemiseen ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen. Hän saa mahdollisuuksia havainnoida, suunnitella, tutkia ja arvioida toimintaa, jolla näitä ilmiöitä voidaan muuttaa kestäväan suuntaan. Opiskelija

reflektoi havaintojaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen näkökulmasta pyrkien tunnistamaan rakenteita, jotka mahdollistavat eri yhteisöjen kestävän toiminnan tai ovat sen esteenä.

Opiskelija ymmärtää perusasiat globalisaatiosta ja siitä, miten se vaikuttaa erilaisissa olosuhteissa elävien ihmisten mahdollisuuksiin noudattaa kestävästä elämäntapaa. Hän tuntee YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n tavoitteita ja arvioi niissä edistymistä. Opiskelija pohtii ja vahvistaa omaa panostaan ja tarvittavia kumppanuuksia kestävän tulevaisuuden hyväksi.

GLOBAALI- JA KULTTUURIOSAAMINEN

Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään omasta identiteetistään sekä lukioyhteisön ja yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Opiskelija vahvistaa kansainvälistä osaamista ja monilukutaitoaan hyödyn- tämällä kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisia verkostoja, medioita ja lähdeaineistoja. Hän saa kokemuksia opiskelusta, yhteistyöstä ja eettisestä toimijuudesta erilaisia kansainvälisyyden toimintamuotoja ja teknologiaympäristöjä hyödyntäen.

Opiskelija oppii tunnistamaan ja reflektoimaan kulttuuriperintöjä, arvoja, ihmisten erilaisia toimintaympäristöjä ja muita seikkoja, joiden pohjalle kulttuuri-identiteetti ja elämäntavat rakentuvat omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskun- nassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Opiskelija saa monenlaisia tilaisuuksia tutkia, harjoitella ja kartuttaa maailman- kansalaisen taitoja ja etiikkaa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030:n mukaisesti. Samalla hän oppii erittelemään kansainvälistymistä ja globalisaatiota ilmiöinä. Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimi- juuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi. Hän tunnistaa ja oppii hyödyntämään mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi.

Kulosaaren yhteiskoulun kaikissa opinnoissa pyritään laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin. Nämä kuusi laaja-alaisen osaamisen osa-alueita ovat hyvinvointiosaaminen, vuorovaikutusosaaminen, monitieteinen ja luova osaaminen, yhteiskunnallinen osaaminen, eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen.

Jokaisessa oppiaineessa tunnistetaan kuusi eri laaja-alaisen osaamisen osa-alueita, ja opetus suunnitellaan ainekohtaisissa osissa on eritelty, milloin kukin näistä on keskeisenä tavoitteena. Jokaisella opintojaksolla keskitytään 1-3 laaja-alaisen osaamisen osa-alueeseen siten, että kaikki kuusi osa-alueita tulee katettua jokaisen oppiaineen lukio-opintojen aikana. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet syventävät ja täydentävät ainekohtaista osaamista. Eri osa-alueita lähestytään oppiaineen tiedon- ja tieteenalan lähtökohdista.

6 3 Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppiaineen tehtävä

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävänä on kehittää opiskelijoiden kielitaitoa, vuorovaikutustaitoa ja monilukutaitoa. Opiskelu syventää kiinnostusta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin sekä lisää tietoisuutta omista taidoista viestijänä ja kielenkäyttäjänä. Opiskelu tukee kielitietoisuuden kehittymistä, kulttuurista yleissivistystä sekä oppimista kaikissa oppiaineissa. Tavoitteena on, että opiskelijat oppivat sellaisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat jatko-opintoja ja aktiivista kansalaisuutta.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen tieto-, taito- ja kulttuuriaine. Oppiaineessa yhdistyvät kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteiden sekä kulttuurintutkimuksen tarkastelemat ilmiöt. Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu tutustuttaa kulttuuriperintöön ja sen eri muotoihin, sanataiteeseen sekä media- ja viestintäkulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus ohjaa monipuoliseen itsensä ilmaisemiseen, vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tekstien tulkintaan, aktiiviseen tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen käsittelyyn ja eettiseen pohdintaan. Opiskelu kehittää ajattelemisen ja oppimaan oppimisen taitoja, metakielellisiä taitoja ja luovuutta. Tavoitteena on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja.

Kielitieto integroidaan oppiaineen muihin sisältöihin, ja sen opiskelu kehittää tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Kirjallisuuden opiskelun tavoitteena on sekä kauno- että tietokirjallisuuden ymmärtäminen, elämyksellinen lukeminen sekä tekstien analysoinnin ja tulkinnan taitojen kehittyminen. Kirjallisuuden opiskelu tukee esteettisen ja eettisen pohdinnan kehittymistä ja antaa aineksia luovuuden, vuorovaikutustaitojen ja oman ilmaisun kehittämiseen. Medialukutaidon opiskelu syventää mediatekstien ja -sisältöjen kriittisen lukemisen, tuottamisen ja tulkitsemisen taitoja sekä mediakulttuurin ymmärtämistä ja auttaa omaksumaan aktiivisen ja vastuullisen kansalaisen taitoja.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypillisiä tekstejä ovat fiktiiviset ja asiatekstit, mediatekstit sekä institutionaaliset ja arkikeskustelut.

Äidinkieli ja kirjallisuus on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi kielten roolia oppimisessa. Kielten opiskelu kehittää opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä sosiaalistumista kielyhteisöön. Kielikasvatus auttaa opiskelijaa rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään. Tavoitteena on oppia tunnistamaan ja arvostamaan kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta sekä kielellisiä oikeuksia omassa arjessa ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetuksessa otetaan huomioon Suomen kielellinen moninaisuus, suomen ja ruotsin kielen asema kansalliskielinä sekä saamen kielet maan alkuperäiskansan kielinä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa tehdään yhteistyötä kirjastojen kanssa. Lisäksi hyödynnetään muita vaihtelevia opiskeluympäristöjä, kuten teattereita, museoita ja arkistoja sekä muita kulttuurilaitoksia. Opiskelija hyödyntää opiskelussa myös omia kielenkäyttö- ja tekstiympäristöjään sekä koulu yhteisön ja muiden yhteisöjen kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Opiskelussa käytetään opiskelijalle riittävän haastavia, merkityksellisiä, kokemuksellisia sekä luovuutta kehittäviä aineistoja ja menetelmiä. Tekstejä tuotetaan ja tulkitaan sekä itsenäisesti että vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa toteutetaan oppiaineen tavoitealueiden integraatiota. Eri oppimäärät tekevät yhteistyötä sekä toistensa että muiden oppiaineiden kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen karttuu äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa oppiaineen sisäisinä ja oppiainerajat ylittävinä teemoina ja osaamisalueina. Oppiaine on osa lukion kulttuuri-, media- sekä kansalais- ja demokratiakasvatusta.

Laaja-alaisista osaamisen alueista korostuvat äidinkielessä ja kirjallisuudessa **monitieteinen ja luova osaaminen, vuorovaikutusosaaminen** sekä **yhteiskunnallinen osaaminen**. Opiskelussa opitaan kielen, ilmaisun, tekstien ja vuorovaikutuksen keinoja rakentaa merkityksiä ja yhteyksiä ihmisten välille. Vaikuttamisen, argumentoinnin, omien tekstien tuottamisen sekä vuorovaikutustaitojen kehittyminen tukee aktiivisen kansalaisen ja työelämätaitoja. Kriittisen ja kulttuurisen lukutaidon, tekstien tuottamisen taitojen, monilukutaidon sekä kielitietoisuuden ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen tukee opiskelua ja oppimista kaikissa oppiaineissa sekä oppiaineiden yhteistyössä. Taitojen kehittyminen edellyttää pitkäjänteistä, luovaa, tutkivaa, toiminnallista ja prosessimaista työskentelyä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelu vahvistaa **eettisyyttä, ympäristöosaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**, jotka otetaan huomioon opiskelun sisältöjen valinnassa. Opiskelu lisää ymmärrystä aikamme ajankohtaisista ympäristöhaasteista sekä antaa valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Mediataitojen sekä tiedonhankinta- ja tiedonhallintataitojen opiskelu kytkeytyy kriittiseen ja kulttuuriseen lukutaitoon ja eettisyyteen. Opiskelussa ohjataan kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen sekä identiteettien pohdintaan ja tunnistamiseen. Tavoitteena on ymmärtää omaa identiteettiä suhteessa suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kulttuuriin.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opiskelussa saavutettava osaaminen tukee monin eri tavoin opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä. Kielitietoisuuden, vuorovaikutusosaamisen ja monilukutaidon kehittyminen tukee ja vahvistaa opiskelijan identiteettien kehittymistä. Opiskelussa harjaannutaan oman ja toisten osaamisen rakentavaan arviointiin ja reflektointiin. Kulttuurin ja erityisesti kirjallisuuden opiskelun avulla syvennetään käsitystä elämästä, ihmisistä ja maailmasta. Oppiaine antaa välineitä omien ajatusten, tunteiden ja kokemusten kielentämiseen sekä oman elämäntarinan ja vahvuuksien hahmottamiseen. Oppiaine tukee keskeisiä elämäntaitoja: vuorovaikutus- ja tekstitaitoja sekä taitoa toimia vastuullisesti, eettisesti ja rakentavasti eri tilanteissa.

Opintojakso	1+2+3	4	5	6+7	8	9	10	11
L1: hyvinvointiosaaminen	x			x				
L2: vuorovaikutusosaaminen	x			x		x		
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x	x		x			x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x			x		
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen			x					
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x			x			

Tasovaihdot suomen kieli ja kirjallisuus ja suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärien välillä

Siirto on tehtävä lukio-opintojen aikana, mielellään ensimmäisenä opiskeluvuonna. Jos opiskelija on opiskellut suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän ja haluaa osallistua suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen hänen tulee hakea osallistumisoikeutta erillisellä hakemuksella. Päätös tehdään YTL:n kriteereillä.

Mahdollisesta tasovaihdosta tulee keskustella sekä äidinkielen opettajan että S2-opettajan kanssa. Jos opiskelija siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintoihin, suomen kieli ja kirjallisuus -oppiaineen opettaja ja opiskelija täyttävät tasovaihtokaavakkeen yhdessä. Opiskelija huolehtii itse mahdollisesta kotikielen vaihtamisesta.

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän arvosanat siirtyvät suoraan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä. Mikäli opiskelija siirtyy suomi toisena kielenä -oppimäärästä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärään, tulee opintojaksojen vastaavuuksista ja mahdollisesta täydentämisestä keskustella äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan kanssa.

6 3 1 Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisesta. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja korkeasteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteosten lukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet

Suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen niin esiintymis- kuin ryhmäviestintätilanteissakin sekä osaa analysoida, arvioida ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- osaa analysoida ja arvioida erilaisia vuorovaikutustilanteita ja -suhteita, niihin liittyviä vuorovaikutusilmiöitä ja -taitoja sekä niihin liittyvää etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa analysoida ja arvioida monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä tekstien analyysissä
- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä hyödyntää tarkoituksenmukaisia käsitteitä kirjallisuuden analyysissä
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoituseriä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista sekä osaa ilmaista ja perustella ajatuksiaan sekä käyttää tilanteeseen sopivaa kieltä ja ilmaisutapoja
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisella tavalla sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen ja tiedonalojen kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteeteille
- syventää tietojansa kielen rakenteista, eri rekistereistä, ilmaisun keinoista ja sävyistä, niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijan taitojen karttumista. Suomen kielen ja kirjallisuuden opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin opintojaksokohtaisiin tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisen kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteita johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien, erityisesti mediatekstien analysoiminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- yleiskielen hallinta
- tiedonhankinnan taidot, lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen

Kieli- ja kulttuuritietoisuuden kehittyminen

- kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen
- oppiaineeseen kytkeytyvien tiedonalojen kielten ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppiaineen käsitteiden hallinta

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painotetaan erityisesti kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa sekä vuorovaikutusosaamista sekä tekstien tuottamista. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on monipuolista ja sisältää itsearviointia, vertaisarviointia sekä summatiivista ja formatiivista arviointia.

Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyö sekä kansainvälisyys

Oppiaineessa korostuvat korkeakouluopinnoissa ja työelämässä vaadittavat taidot. Tällaisia taitoja ovat kriittinen ja kulttuurinen lukutaito sekä monipuoliset vuorovaikutustaidot ja kyky rakentaa ehyitä, loogisesti eteneviä tekstejä, joissa tarvittaessa kuuluu myös opiskelijan oma ääni. Keskeisiä sisältöjä ovat lähdekritiikki ja tiedonhankinta. Oppiaineessa Suomi ja suomalainen kulttuuri nähdään osana kansainvälisyyttä ja oppiaineessa hyödynnetään koulumme monikulttuurisuutta.

Äidinkielen opintojaksoilla toteutetaan korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä opintojaksojen mahdollistamalla tavoilla. Niiden aikana järjestetään teatterikäyntejä, ammattilaisvierailuja (mm. toimittaja- ja kirjailijavierailuja) sekä tutustumisia esim. eri korkeakouluihin, kuten Teatterikorkeakouluun, eri yliopistojen viestinnän laitoksiin jne. Samoin järjestetään vierailuja erilaisiin kieltä ja viestintää hyödyntäviin yrityksiin, kuten kustantamoihin ja mediataloihin.

Mahdollisuuksien mukaan pyritään solmimaan suhteita myös lähimaiden yliopistoihin ja toteuttamaan vierailuja niihin.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

läi01-03 Äidinkielen perusteet (4op)

Opintojaksossa perehdytään monipuolisesti äidinkielen ja kirjallisuuden perustaitoihin, kuten kirjalliseen ja suulliseen viestintään sekä erilaisten tekstien tulkintaan. Opintojakson aikana pyritään tekemään yhteistyötä kuvataiteen kanssa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet
- osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.
- kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan
- syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina
- ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen niin yksilön kuin yhteisöjen kannalta.
- lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä

- syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä
- oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- tekstikokonaisuuden rakentuminen; tekstin tavoitteen, kohderyhmän, kontekstien, sisällön, rakenteen, ilmaisutapojen ja näkökulmien analyysi
- erilajisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- tekstien moniäänisyys ja intertekstuaalisuus
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaiset käsitykset kielestä: kieli rakenteena, merkitysten muodostajana, sosiaalisena ja yhteisöllisenä ilmiönä sekä vallan välineenä
- monilukutaidon käsite, laaja tekstikäsitelmä, tekstilajin käsite
- kielipolitiikka, yksi- ja monikielisyys, kieli-ideologiat, kielenohjailun periaatteet
- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, palautteen antaminen ja vastaanottaminen, kuuntelutaidot sekä tavoitteellinen ja rakentava osallistuminen ryhmän vuorovaikutukseen
- vuorovaikutustilanteiden analyysi, keskustelun rakentuminen, merkitysneuvottelu, kieli ja nonverbaalinen viestintä sekä ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio
- kieli ja identiteetti sekä kielen tilanteinen vaihtelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2+3	Toteutus
L1	Opiskelutekniikoiden ja ajanhallinnan opiskelu. Itsearviointi.
L2	Ryhmäviestintää. Numeroarvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen.
L3	Luova osaaminen tulee esille kirjoittamisessa. Monitieteisyys sekä kirjoittamisessa että tekstien analyysissä. Aineistot tukevat monitieteisyyttä ja luovaa osaamista. Numeroarviointi.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi vuorovaikutusosaaminen, työskentely sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi04 Kirjallisuus 1 (2op)

Opintojakson aikana perehdytään laajasti kirjallisuuden tulkinnan perusteisiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan
- tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja
- monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen
- ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden tehtäviä ja lukemisen tapoja, erityisesti elämyksellinen ja kokemuksellinen lukeminen ja kirjoittaminen
- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kirjallisuuden tulkinnan erilaisia lähestymistapoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L3	Tutustuminen eri taidemuotoihin. Elämyksellinen ja kokemuksellinen kirjoittaminen.
L6	Opintojakso kokonaisuudessaan tutustuttaa monipuolisesti globaaliin kulttuuriin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelijan kulttuuriseen lukutaitoon.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi05 Tekstien tulkinta 1 (2op)

Opintojakson aikana perehdytään erityisesti erilaisten vaikuttamaan pyrkivien mediatekstien erittelyyn ja tulkintaan.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan

- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta
- perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

Keskeiset sisällöt

- sananvapaus, mediakritiikki, mediaetiikka
- tekstien ideologisuuden tunnistaminen, mielipiteen ja tutkimustiedon erot
- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot sekä argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, tekijänoikeudet
- puhuttujen ja kirjoitettujen kantaa ottavien ja vaikuttavien tekstien analysointia ja tuottamista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L4	Lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, mediakritiikki. vaikuttaminen ja argumentointi.
L5	Sananvapauden käsittely. Ympäristöosaaminen näkyy aineistoissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan kriittiseen lukutaitoon.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi06-07 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan kirjallisia ja suullisia vuorovaikutustaitoja. Pyrkimyksenä on tehdä yhteistyötä opinto-ohjauksen kanssa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin

- syventää taitoaan käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.
- lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä
- kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä
- syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: ideointi, aiheen rajaaminen sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien pohjalta kirjoittaminen, kielen- ja tekstinhuoltoa
- tekstin omaäänisyyttä tukevia sanataideharjoituksia
- esiintymisjännitys ja vireystila, esiintymisen vuorovaikutteisuus ja yleisön vastuu
- puheenvuoron rakentaminen ja esittäminen yksin, ryhmässä tai audiovisuaalisena tekstinä; kohdentamisen, kontaktin, havainnollistamisen ja ilmaisun taidot
- vuorovaikutustaidot ja -etiikka eri viestintäkanavissa, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa
- puhuttujen ja audiovisuaalisten tekstien analysointi ja arviointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6 + 7	Toteutus
L2	Yksilöviestintä ja viestintätilanteiden analyysi.
L3	Sanataideharjoituksia ja prosessikirjoitus monipuolisten tekstien pohjalta.
L1	Esiintymisjännityksen hallinta ja esiintymisrohkeuden tukeminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely, itsearviointitaidot sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi08 Kirjallisuus 2 (2op)

Opintojakson aikana syvennetään kulttuurin tuntemusta ja kirjallisuuden erittely- ja tulkintataitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnessa
- tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuus monimuotoisena, moniäänisenä ja monikielisenä ilmiönä osana maailmankirjallisuutta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- tekstien tarkastelua eri näkökulmista, kuten ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman muutosten näkökulmasta.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L6	Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden käsitteleminen monipuolisesti. Arvioinnissa painotetaan kulttuurista lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely, kulttuurinen lukutaito sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

läi09 Vuorovaikutus 3 (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta
- syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

- opiskelussa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot, esimerkiksi kokouksiin, neuvotteluihin ja työhaastatteluihin liittyvät vuorovaikutustaidot
- oman idean tai näkemyksen vakuuttava esittäminen, argumentoinnin tavat ja retoriset keinot
- erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointia sekä konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä
- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka
- mahdollisesti osallistuminen toisen asteen puheviestintätaitojen päättökokeeseen eli PUHVI-kokeeseen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä. Dialoginen ja rakentava vuorovaikutus.
L4	Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely, vuorovaikutustaitojen kehittyminen opintojakson aikana sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi10 Kohti äidinkielen kirjoitustaidon ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden kirjoitustaidon ylioppilaskokeessa tarvittavia taitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

Keskeiset sisällöt

- kantaa ottavien ja pohtivien tekstien suunnittelu ja tuottaminen
- tiedonhallinnan taidot, lähteiden arviointi, lähdekritiikki, tekijänoikeudet
- kirjoittamisen eri vaiheiden ja ajankäytön hallinnan harjoittelu

- aiheen rajaaminen, näkökulman ja aineistojen valinta, aineistojen käyttötavat tekstissä
- tekstin muokkaaminen ja viimeistely, tekstin omaäänisyys, kielen- ja tekstinhuoltoa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Monitieteisyys ja luovuus tulevat esille käytettävissä aineistoissa sekä kyvyssä tuottaa niitä osana käyttäen yhtenäinen, omaääninen teksti. Arvioinnissa painotetaan kulttuurista ja kriittistä lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

läi11 Kohti äidinkielen lukutaidon ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan erityisesti äidinkielen ja kirjallisuuden kirjoitustaidon ylioppilaskokeessa tarvittavia taitoja.

Tavoitteet

Opin tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa
- osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien analyysi ja tulkinan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- erilaisia tapoja tulkita tekstejä
- tekstin sijoittaminen tilanne- ja kulttuurikontekstiinsa
- monimuotoisten tekstien tavat rakentaa merkityksiä, esimerkiksi ilmaisutavat ja -muodot sekä rakenteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L3	Monitieteisyys ja luovuus tulevat esille käytettävissä aineistoissa sekä kyvyssä tuottaa yhtenäinen analyttinen teksti. Arvioinnissa painotetaan kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

läi12 Teatteri-podcast (2op)

Opintojakson aikana käydään katsomassa teatteriesityksiä, tutustutaan monipuolisesti teatterityöskentelyyn ja tehdään niistä podcasteja, joissa arvioidaan, eritellään ja tulkitaan esityksiä. Opintojakso sopii myös S2-opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

läi13 Yleissivistystä, elokuvia ja ylioppilaskirjoituksia (2op)

Opintojakson aikana katsotaan elokuvia ja dokumentteja, joilla on selkeä kytkös eri oppiaineisiin ja sitä kautta ylioppilaskirjoituksiin. Niiden pohjalta kirjoitetaan muutama analyttinen teksti. Opintojakso sopii myös S2-opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

läi14 Luova kirjoittaminen (2op)

Opintojakson aikana opiskelija tutustuu monipuolisesti fiktiivisiin tekstilajeihin sekä kirjoittaa monenlaisia tekstejä ja keskustelee niistä muiden kanssa. Opiskelija tottuu hiomaan tekstejään saamansa palautteen pohjalta. Opintojakso sopii myös S2-opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

läi15 Vertailevaa kielenhuoltoa (2op)

Opintojakson aikana keskitytään kielenhuollon peruskysymyksiin ja vertaillaan suomen ja vieraiden kielten rakenteita ja kielenhuoltoa. Suoritusmerkintä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kielen peruskäsitteet ja osaa käyttää niitä eri kielten yhteydessä
- oivaltaa eri kielten käytäntöjen yhtäläisyyksiä ja eroja
- osaa soveltaa oppimiaan rakenteisiin liittyviä sääntöjä omissa teksteissään.

Keskeiset sisällöt

- kielen peruskäsitteet sekä niiden hyödyntäminen vieraisiin kieliin ja suomenkielisen tekstin analyysiin
- sanojen oikeinkirjoitus (mm. iso alkukirjain, yhdyssanat) - käytännöt eri kielissä
- pronomien käyttö
- virke, lause, lauseenvastike - virkkeen rakentaminen eri kielissä
- välimerkkien käyttö eri kielissä

läi17 Tekstin rakenne ja tyyli (2op)

Opintojakson aikana keskitytään kirjoitetun tekstin tyylin, sidosteisuuden ja kokonaisuuden hallintaan. Sisältöjä voidaan integroida joiltain osin englannin ja ruotsin kanssa, mahdollisesti myös reaaliaineisiin, joissa tuotetaan pitkiä esseevastauksia. Suoritusmerkintä.

Tavoitteet ja keskeiset sisällöt

Opiskelija

- tunnistaa erilaisia kielen tyylin rekisterejä ja pystyy arvioimaan omaa kirjoittamistaan tästä näkökulmasta.
- rakentaa tekstistään sidosteisen kokonaisuuden, jossa ajatusjuoni kulkee kirkkaasti ja loogisesti.
- hahmottaa erilaisia lause- ja virkerakenteita
- kykenee kirjoittamaan asiatyylisen tekstikokonaisuuden.
- keskeisenä sisältönä on kielen eri tyylien, sidostekeinojen ja lause- ja virkerakenteiden käsittely. Tämän lisäksi tutustutaan tekstin lainaamiseen yksityiskohtiin.

läi18 Tukea kirjoittamiseen (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan tekstien kirjoittamista pienryhmässä. Lähtökohtana ovat kunkin osallistujan yksilölliset tarpeet. Huomiota kiinnitetään erityisesti tekstin rakentamiseen ja ilmaisun selkeyteen. Suoritusmerkintä.

läi19 Opi kirjoittamaan hyviä reaalivastauksia (2op)

Opintojaksolla harjoitellaan reaaliaineiden kysymysten analysointien ja vastausten laatimista ja sen tarkoituksena on valmentaa näiden aineiden ylioppilaskokeeseen. Huomiota kiinnitetään eri oppiaineiden vastauksien vaatimuksiin: sisältöön, rakenteeseen ja kieleen. Opintojakso toteutetaan äidinkielen ja reaaliaineiden yhteistyönä. Opintojakso sopii myös S2-opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

6 3 2 Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Oppimäärän erityinen tehtävä

Opiskelijalle, jonka äidinkieli ei ole suomi, ruotsi tai saame, voidaan opettaa äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaine suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä on opiskelijalle tarkoituksenmukainen, mikäli hänen suomen kielen peruskielitaidossaan on puutteita jollakin kielitaidon osa-alueella, jolloin opiskelijan suomen kielen taito ei anna riittäviä edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opiskeluun. Oppimäärän lähtökohtana on toisen kielen oppijan oppimistilanne: opiskelija oppii suomea suomenkielisessä ympäristössä, ja hänelle kehittyy vähitellen monipuolinen suomen kielen taito aiemmin oppimiensa kielten rinnalle. Oppimäärän tavoitteet ja sisällöt perustuvat perusopetuksessa tai muualla hankittuun suomen kielen perusteiden hallintaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen keskeinen tavoite on saavuttaa sellainen suomen kielen taito ja suomalaisen kulttuurin tuntemus, jolla opiskelija selviää jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan monikielisuuden kehittämistä, suomen kielen moniluku- ja vuorovaikutustaitoja sekä kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta. Yhteistyössä opiskelijan oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden opetuksen kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus tukee opiskelijan kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentumista kulttuurisesti moninaisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa. Opetus syventää opiskelijan käsitystä kielitaidon, kielitietoisuuden sekä omien kielten ja kulttuurien merkityksestä yksilön identiteetille ja yhteisöille.

Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opetus edistää kielenoppimista kaikissa vuorovaikutustilanteissa. Kielen ja vuorovaikutustaitojen hyvä hallinta on merkityksellistä jatko-opintojen, työelämän ja arjessa selviytymisen kannalta.

Kaikissa opintojaksoissa kehitetään kirjoitetun kielen hallintaa, monilukutaitoa sekä puhe- ja vuorovaikutustaitoja sekä opitaan analysoimaan ja arvioimaan tekstejä ja vuorovaikutustilanteita kriittisesti osin jo aiemmin hankitun käsitteellisen osaamisen ja analysointitaitojen avulla. Näitä taitoja syvennetään ja laajennetaan kullakin opintojaksolla lukemalla erityisesti pitkiä kaunokirjallisia ja tietotekstejä sekä analysoimalla niitä itsenäisesti ja yhdessä. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään neljä kokonaisteosta. Opetuksessa ohjataan pohtimaan kieli- ja vuorovaikutustaitojen merkitystä jatko-opintojen kannalta sekä tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomen kielen opintoja korkea-asteella.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa
- osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan
- ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita
- on tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessa
- kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista

- kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistoaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitsemaan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja
- osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä
- hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstin tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa
- vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan
- syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista
- ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

Arviointi

Jos opiskelijan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, häntä arvioidaan tämän oppimäärän mukaan huolimatta siitä, onko hänelle järjestetty erillistä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaista opetusta tai onko lukio voinut tarjota vain osan suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojaksoista. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaisesti suoritettujen opintojaksot luetaan hyväksi täysimääräisesti suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojaksoihin, ja niistä saatu arvosana siirtyy suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojakson arvosanaksi. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opintojaksot korvaavat suomen kielen ja kirjallisuuden opintojaksot siinä määrin kuin niiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt vastaavat toisiaan. Tällöin pakollisten opintojaksojen osalta voidaan edellyttää lisänäyttöjä ja arvosana harkitaan uudelleen niiden yhteydessä.

Arvioinnin tehtävänä on edistää ja tukea oppimista sekä tehdä näkyväksi osaamisen eri ulottuvuuksia ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opinnoissa palautteen antaminen ja arviointi kytkeytyvät oppimäärän yleisistä tavoitteista johdettuihin opintojaksokohtaisiin

tavoitteisiin. Moduulikohtaiset tavoitteet muodostavat paikallisten opintojaksojen tavoitteet tai yhdistyvät sellaisiksi. Arvioinnin tulee olla monipuolista, avointa, oikeudenmukaista, osallistavaa, kannustavaa ja itsearviointiin ohjaavaa. Oppimisen ja osaamisen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, kuten havainnointia ja erilaisia näyttöjä.

Opintojakson aikainen arviointi voi koostua esimerkiksi palautteen antamisesta, itsearvioinnista ja vertaisarvioinnista, jotka tukevat opiskelijaa osaamisensa kehittämisessä oppimisprosessin aikana. Arviointivuorovaikutuksen ja -palautteen sekä itsearviointitaitojen avulla opiskelija kehittää käsitystä itsestään puhujana, kuuntelijana sekä tekstien tuottajana ja tulkitsijana.

Opintojakson lopussa tehtävä arviointi perustuu sen sisältämien moduulien tavoitteiden saavuttamiseen. Opintojakson tavoitteisiin voi sisältyä moduulien tavoitteiden lisäksi myös paikallisesti määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen tavoitteita. Opintojakson alussa tavoitteet kerrotaan opiskelijoille, jotta sekä opettaja että opiskelijat voivat seurata opinnoissa edistymistä. Opintojakson arviointiin vaikuttavat monipuoliset näytöt, esimerkiksi kirjalliset, suulliset ja mahdolliset muut tuotokset, sekä aktiivinen työskentely opintojakson aikana. Jos opintojakso koostuu useammasta saman oppimäärän moduulista, annetaan siitä yksi arvosana.

Kielitaidon arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä voidaan soveltuvin osin käyttää eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa.

Oppimäärän arvioinnissa voi opintojaksojen arvosanojen keskiarvon lisäksi tai korottamiseksi käyttää päättöarvioinnin tukena oppiaineen yleisistä tavoitteista johdettuja arvioinnin kohteita, jotka ovat tavoitealueittain seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

- kuullun ymmärtämisen ja puhumisen taitojen kehittyminen
- vuorovaikutustaitojen hallinta ryhmä- ja esiintymistilanteissa
- vuorovaikutustilanteiden ja -ilmiöiden ymmärtäminen

Tekstien tulkitseminen

- monimuotoisten tekstien ymmärtäminen ja tulkitseminen
- kauno- ja tietokirjallisuuden ymmärtäminen ja tulkitseminen
- tiedon ja tekstien arvioinnin taidot

Tekstien tuottaminen

- tekstilajien tuottaminen, erilaisten ilmaisukeinojen hallinta ja itsensä ilmaiseminen
- tekstien tuottamisen prosessien hallinta
- lähteiden ja aineistojen arviointi ja käyttäminen
- kielen abstraktiotason kehittyminen ja yleiskielen hallinta

Kielitietoisuuden kehittyminen

- tiedonalojen kielten ja kielellisen moninaisuuden ymmärtäminen
- kielitiedon ja oppimäärän käsitteiden hallinta sekä kielen havainnointi ja käyttö tilanteen, tarkoituksen ja tekstilajin mukaisesti

Opintojen päättövaiheessa voidaan puhe- ja vuorovaikutustaitojen arvioinnissa käyttää toisen asteen puheviestintätaitojen koetta (PUHVI-koetta).

Laaja-alaisen osaamisen arvioinnissa painotetaan erityisesti kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa sekä vuorovaikutusosaamista sekä tekstien tuottamista. Laaja-alaisen osaamisen arviointi on monipuolista ja sisältää itsearviointia, vertaisarviointia sekä summatiivista ja formatiivista arviointia.

TYÖELÄMÄ- JA KORKEAKOULUYHTEISTYÖ JA KANSAINVÄLISYYS

Suomi toisena kielenä -opintojaksoilla toteutetaan korkeakoulu- ja työelämäyhteistyötä opintojaksojen mahdollistamilla tavoilla. Niiden aikana pyritään järjestämään teatterikäyntejä, ammattilaisvierailuja sekä tutustumisia esim. eri korkeakouluihin sekä eri yliopistojen viestinnän laitoksiin. Samoin pyritään järjestämään vierailuja erilaisiin kieltä ja viestintää hyödyntäviin yrityksiin, kuten kustantamoihin ja mediataloihin.

Mahdollisuuksien mukaan pyritään solmimaan suhteita myös lähimaiden yliopistoihin ja toteuttamaan vierailuja niihin.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Is201-03 Suomen kielen perusteet (4op)

Opintojaksossa perehdytään monipuolisesti suomen kielen ja kirjallisuuden perustaitoihin, kuten kirjalliseen ja suulliseen viestintään sekä erilaisten tekstien tuottamiseen ja tulkintaan. Opintojakson aikana pyritään tekemään yhteistyötä kuvataiteen kanssa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja
- oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan
- oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana
- syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan
- kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan
- ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle
- oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa
- oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan
- kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana
- lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä
- oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhe- ja kulttuurien näkökulmasta
- oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

Keskeiset sisällöt

- pitkien tekstien lukeminen, mahdollisesti myös muilla opiskelijan osaamilla kielillä: tekstin tavoitteen ja sisällön ymmärtäminen
- keskeiset tekstilajit: kertovat, kuvaavat, ohjaavat, kantaa ottavat ja pohtivat tekstit sekä niiden yhdistelmät
- luettavien tekstien ymmärtämisessä tarvittavat strategiat, abstraktin kielen taito, sana-, fraasi- ja käsitevaranto
- kielen- ja tekstinhuoltoa
- erilaisten tekstien tuottamisen prosessi yksin ja yhdessä sekä tekstien pohjalta kirjoittaminen, referointi ja kommentointi
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja
- suomen kielen ominaispiirteet, vertailu opiskelijan aiemmin oppimiin ja koulussa opiskeltaviin kieliin, Suomen kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus, monikielisyys, kielellinen repertuaari, monilukutaidon käsite, erilaiset tekstit ja niissä vakiintuneet ilmaisukeinot, esimerkiksi kirjoitetun kielen rakenteet
- eri kielimuodot: puhekielen ja yleiskielen sekä epävirallisen ja virallisen viestinnän erot, abstraktin ja konkreettisen kielenkäytön erot
- opetuspuheen, muodollisen puheen ja luetun ymmärtämisessä tarvittavat strategiat
- oman vuorovaikutusosaamisen reflektointi, viestintärohkeus sekä harjaantuminen kuuntelemaan, tavoitteelliseen ja monipuoliseen vuorovaikutukseen
- kuullun ymmärtämisen ja keskusteluun osallistumisen strategiat ja institutionaalisen vuorovaikutuksen kielelliset keinot
- tekstien kirjoittaminen osana suullisia vuorovaikutustilanteita: esimerkiksi yhteisten projektien suunnitelmat, muistiinpanot monimediaisista teksteistä
- verbaalinen ja nonverbaalinen viestintä
- ryhmäviestinnän ilmiöt, kuten roolit, jännitteet ja koheesio.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2+3	Toteutus
L1	Opiskelutekniikoiden ja ajanhallinnan opiskelu.
L2	Ryhmäviestintää. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen.
L3	Luova osaaminen tulee esille kirjoittamisessa. Monitieteisyys sekä kirjoittamisessa että tekstien analyysissä. Aineistot tukevat monitieteisyyttä ja luovaa osaamista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is204 Kirjallisuus 1 (2op)

Opintojaksossa opiskelija lukee, ymmärtää ja tulkitsee monipuolisia kaunokirjallisia tekstejä ja oppii keskustelemaan niistä perustellen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä
- kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista
- kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta
- oppii perustelemaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti
- kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

Keskeiset sisällöt

- kirjallisuuden keskeisiä lajeja, ilmaisukeinoja ja analyysin käsitteitä
- eläytyvää ja analyttistä kirjoittamista ja keskustelua kirjallisuuden pohjalta
- kielen kuvallisuus ja kulttuurisidonnaisuus, monitulkintaisuus ja kielellä leikittely
- kertomus ja kertomuksellisuus kauno- ja tietokirjallisuudessa sekä muissa teksteissä, esimerkiksi teatteriesityksissä, elokuvissa, peleissä tai muissa mediateksteissä
- kokonainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja itsenäisesti tai yhdessä luettuna.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L3	Tutustuminen eri taidemuotoihin. Elämyksellinen ja kokemuksellinen kirjoittaminen.
L6	Opintojaksossa kokonaisuudessaan tutustuttaa monipuolisesti globaaliin kulttuuriin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelijan kulttuuriseen lukutaitoon.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is205 Tekstien tulkinta 1 (2op)

Opintojakson aikana kriittinen lukutaito, argumentointitaito ja mielipiteen monipuolinen perusteleminen ovat keskiössä eri tekstien kautta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan
- ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana
- oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja
- osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana
- oppii perustelemaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttamisen kielelliset ja audiovisuaaliset keinot, argumentoinnin tavat sekä retoriset keinot
- perustelemisen harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, lähdekritiikki, tiedonhankinta ja tiedonhallinta, tekijänoikeudet
- argumentoivan kielenkäytön sanastoon ja rakenteisiin perehtyminen: geneeriset ilmaukset, modaalisuuden ja affektisuuden ilmaisukeinot
- kielellisten keinojen valinta, tekstilaji ja tyyli
- yhteiskunnallisesti merkittävä tai ajankohtainen kokonaisteos.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L4	Lähdekritiikki, tiedonhankinta ja -hallinta, mediakritiikki. vaikuttaminen ja argumentointi.
L5	Sananvapauden käsittely. Ympäristöosaaminen näkyy aineistoissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan kriittiseen lukutaitoon.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is206-07 Kirjoittaminen ja vuorovaikutus (2op)

Opintojaksossa keskitytään tekstin rakenteen tarkasteluun, tekstin prosessinomaiseen tuottamiseen sekä tekstien kirjoittamiseen ja vertaisarviointiin yhdessä muiden kanssa. Puheen rakentaminen ja

pitäminen kielellisiä tehokeinoja hyödyntäen. Pyrkimyksenä on tehdä yhteistyötä opinto-ohjauksen kanssa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan
- syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin sekä oppii laatimaan ja muokkaamaan laajahkoja asiatekstejä
- oppii kirjoittamaan tekstejä myös yhdessä muiden kanssa.
- kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja
- lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa
- hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta
- oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

Keskeiset sisällöt

- kirjoittaminen prosessina: aiheen ja aineiston valinta ja ideointi, aiheen rajaus sekä näkökulman valinta; jäsentely, muokkaaminen ja viimeistely; palautteen antaminen ja vastaanottaminen
- tekstien jakaminen ja vertaisarvioinnin taidot
- sidosteisuus tekstin eri tasoilla, esimerkiksi tekstin kokonaisrakenne, kappaleet, virke, sanajärjestys
- asiatyylille ominaisten kielellisten rakenteiden hallinta, esimerkiksi infiniittiset rakenteet, yhdyslauseet, viittaussuhteet
- kuullunymmärtämis- ja kuuntelustrategiat ja -taidot, vuorovaikutustilanteiden havainnoiminen
- yksilön kielellinen repertuaari, kielenkäyttötilanteiden ja kielen vaihtelu sekä puheen kielellisiä keinoja ja retoriikkaa
- esiintymistaidot: puheenvuoron rakentaminen, kohdentaminen, havainnollinen esittäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6 + 7	Toteutus
L2	Yksilöviestintä ja viestintätilanteiden analyysi.
L3	Sanataideharjoituksia ja prosessikirjoitus monipuolisten tekstien pohjalta.
L1	Esiintymisjännityksen hallinta ja esiintymisrohkeuden tukeminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is208 Kirjallisuus 2 (2op)

Opintojakson aikana opiskelija lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan ja osaa tarkastella sitä kontekstissaan. Opintojaksossa perehdytään erityisesti suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan
- kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa
- ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa
- tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen kirjallisuuden vaiheet osana maailmankirjallisuutta
- eri aikakausien kaunokirjallisuutta ihmiskuvan, identiteettien, maailmankuvan sekä arvo- ja aatemaailman näkökulmasta
- kirjallisuuden tutkimista eri konteksteissaan: tekijän ja lajin konteksti, historiallinen ja kulttuurinen konteksti, poliittinen ja yhteiskunnallinen konteksti
- merkittävä tai ajankohtainen kaunokirjallinen kokonaisteos.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L6	Erityisesti Suomen kirjallisuuden mutta myös maailmankirjallisuuden käsitteleminen monipuolisesti. Arvioinnissa painotetaan kulttuurista lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

IS209 Vuorovaikutus 3 (2op)

Opintojakson aikana harjoitellaan monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitoja.

Tavoitteet

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa
- kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä

toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta

- syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista
- syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

Keskeiset sisällöt

- kuuntelun ja kuullun ymmärtämisen taitojen sekä puhumisen ja esiintymisen

taitojen monipuolistaminen, kielen rekisterit ja tilanteen edellyttämä kielenkäyttö

- vuorovaikutuksen ja vuorovaikutusosaamisen merkitys jatko-opinnoissa, työelämässä ja yhteiskunnassa, esimerkiksi erilaisissa järjestöissä sekä muissa

muodollisissa ja epämuodollisissa yhteisöissä toimiminen

- dialoginen ja rakentava vuorovaikutus, vuorovaikutukseen liittyvä etiikka sekä

konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä

- vuorovaikutuksen kulttuuristen piirteiden ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden ja -suhteiden sekä niihin vaikuttavien tekijöiden analysointi.

Numeroarviointi.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Konfliktit ja ongelmanratkaisu ryhmässä. Dialoginen ja rakentava vuorovaikutus.

L4	Jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavat vuorovaikutustaidot.
-----------	--

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttavat numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi työskentely, vuorovaikutustaitojen kehittyminen opintojakson aikana sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is210 Kohti S2-ylioppilaskoetta (2op)

Tällä ylioppilastutkintoon tähtäävällä opintojaksolla harjoitellaan erityisesti ylioppilaskokeessa vaadittavia monipuolisia kirjoittamisen taitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä
- kehittää omaäänistä kirjoittamista
- kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä
- syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta
- osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

Keskeiset sisällöt

- aineistopohjaisten laajojen tekstien tuottaminen ja lähteiden arviointi
- omaäänisten tekstien tuottaminen
- tekstin- ja kielenhuollon käytänteiden soveltaminen tekstien muokkaamisessa
- luettaville ja kirjoitettaville teksteille tyypillisten kielen rakenteiden, sanaston, fraasien ja käsitteiden käyttöön harjaantuminen
- ajankohtainen kaunokirjallinen teos tai tietokirja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Monitieteisyys ja luovuus tulevat esille käytettävissä aineistoissa sekä kyvyssä tuottaa niitä osana käyttäen yhtenäinen, omaääninen teksti. Arvioinnissa painotetaan kulttuurista ja kriittistä lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is211 Tekstien tulkinta 2 (2op)

Opintojaksossa harjoitellaan erityisesti ylioppilaskokeessa vaadittavia tekstien analysointiin ja tulkintaan liittyviä taitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan
- osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä
- ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

Keskeiset sisällöt

- monimuotoisten asia- ja mediatekstien ja fiktiivisten tekstien tulkinta
- analyysin ja tulkinnan rakentaminen sekä käsitteiden käyttö
- runokokoelma tai näytelmäteksti.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L3	Monitieteisyys ja luovuus tulevat esille käytettävissä aineistoissa sekä kyvyssä tuottaa yhtenäinen analyttinen teksti. Arvioinnissa painotetaan kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Is212 Teatteri-podcast (2op)

Opintojakson aikana käydään katsomassa teatteriesityksiä, tutustutaan monipuolisesti teatterityöskentelyyn ja tehdään niistä podcasteja, joissa arvioidaan, eritellään ja tulkitaan esityksiä. Opintojakso toteutetaan integroituna äi12-opintojaksoon. Suoritusmerkintä.

Is213 Yleissivistystä, elokuvia ja ylioppilaskirjoituksia (2op)

Opintojakson aikana katsotaan elokuvia ja dokumentteja, joilla on selkeä kytkös eri oppiaineisiin ja sitä kautta ylioppilaskirjoituksiin. Niiden pohjalta kirjoitetaan muutama analyttinen teksti. Opintojakso toteutetaan integroituna äi13-opintojaksoon. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Is214 Luova kirjoittaminen (2op)

Opintojakson aikana opiskelija tutustuu monipuolisesti fiktiivisiin tekstilajeihin sekä kirjoittaa monenlaisia tekstejä ja keskustelee niistä muiden kanssa. Opiskelija tottuu hiomaan tekstejään saamansa palautteen pohjalta. Opintojakso toteutetaan integroituna äi14- opintojaksoon. Suoritusmerkintä.

IS215 Vertailevaa kielenhuoltoa (2 op)

Opintojakson aikana keskitytään kielenhuollon peruskysymyksiin ja vertaillaan suomen ja vieraiden kielten rakenteita ja kielenhuoltoa. Sisällöissä keskitytään erityisesti S2-opiskelijoilla yleisiin ongelmakohtiin. Opintojakson voivat valita myös sellaiset äidinkielen opiskelijat, joiden teksteissä esimerkiksi englannin tai muun vieraan kielen vaikutus näkyy erityisesti.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee kielen peruskäsitteet ja osaa käyttää niitä eri kielten yhteydessä
- oivaltaa eri kielten käytäntöjen yhtäläisyyksiä ja eroja
- osaa soveltaa oppimiaan rakenteen ja kielenhuollon sääntöjä omassa teksteissään.

Keskeiset sisällöt

- kielen peruskäsitteet sekä niiden hyödyntäminen vieraiden kielten ja suomenkielisten tekstien analysissa
- sanojen oikeinkirjoitus (mm. iso alkukirjain, yhdyssanat) - käytännöt eri kielissä
- pronomien käyttö
- virke, lause, lauseenvastike - virkkeen rakentaminen eri kielissä
- välimerkkien käyttö eri kielissä.

Suoritusmerkintä.

Is217 Tekstin rakenne ja tyyli (2op)

Opintojakson aikana keskitytään kirjoitetun tekstin tyylin, sidosteisuuden ja kokonaisuuden hallintaan. Sisältöjä voidaan integroida joiltain osin englannin ja ruotsin kanssa, mahdollisesti myös reaaliaineisiin, joissa tuotetaan pitkiä esseevastauksia. Opintojakso toteutetaan integroituna äi17-opintojaksoon. Suoritusmerkintä.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa erilaisia kielen tyylin rekisterejä ja pystyy arvioimaan omaa kirjoittamistaan tästä näkökulmasta.

- rakentaa tekstistään sidosteisen kokonaisuuden, jossa ajatusjuoni kulkee kirkkaasti ja loogisesti.
- hahmottaa erilaisia lause- ja virkerakenteita
- kykenee kirjoittamaan asiatyylisen tekstikokonaisuuden.
- keskeisenä sisältönä on kielen eri tyylien, sidostekeinojen ja lause- ja virkerakenteiden käsittely. Tämän lisäksi tutustutaan tekstin lainaamiseen yksityiskohtiin.

Is218 Sanaston laajentaminen (2op)

Opettaja puhuu taas kielen persoonallisuudesta ja vivahteikkuudesta. Et edes tiedä, mitä sana "vivahteikas" tarkoittaa. Tämän opintojakson tavoitteena on laajentaa ja monipuolistaa sanavarastoa ja miettiä, miten omista teksteistä saisi kieleltään kiinnostavampia. Opintojakson aikana luetaan monipuolisesti eri alojen tekstejä, perehdytään niiden sanastoon ja käsitteistöön sekä tehdään runsaasti sanastoon liittyviä harjoituksia. Suoritusmerkintä.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- laajentaa eri alojen sanavarastoa
- huomaa kielen monipuoliset käyttömahdollisuudet
- kertaa oikeinkirjoitusta ja kielenhuoltoa
- tarvittaessa kertaa suomen kielen sananmuodostuskeinot, nimityypit sekä niiden taipumisen.

Keskeiset sisällöt

- sanaston, lauserakenteiden ja kielen luova käyttö
- kielenhuollon viimeiset viilaukset
- monimuotoisten asia- ja mediatekstien lukeminen, analysointi ja tulkinta
- tieteen kieleen tutustuminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso	Toteutus
L3	Monitieteisyys ja luovuus tulevat erityisesti esille käytettävissä aineistoissa sekä kyvyssä tuottaa yhtenäinen analyttinen teksti. Arvioinnissa painotetaan kriittistä ja kulttuurista lukutaitoa.

Arviointi

Suoritusmerkintä. Arviointi on jatkuvaa ja monipuolista: arviointiin vaikuttaa numeerisesti ja sanallisesti arvioitavien töiden lisäksi tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Is219 Opi kirjoittamaan hyviä reaalivastauksia (2op)

Opintojaksolla harjoitellaan reaaliaineiden kysymysten analysointien ja vastausten laatimista ja sen tarkoituksena on valmentaa näiden aineiden ylioppilaskokeeseen. Huomiota kiinnitetään eri

oppiaineiden vastauksien vaatimuksiin: sisältöön, rakenteeseen ja kieleen. Opintojakso toteutetaan äidinkielen ja reaaliaineiden yhteistyönä. Opintotojakso toteutetaan integroituna äi19-opintojaksoon. Suoritusmerkintä.

Koulukohtaiset soveltavat opinnot

Iss201 Hyvää päivää, hauska tutustua

Opintojaksolla opiskellaan perusvuorovaikutukseen liittyvää kieltä, kuten tervehtiminen, hyvästely ja esittäytyminen. Harjoitellaan myös kertomaan perusasioita itsestä ja kysymään vastaavia asioita keskustelukumppanilta. Aihepiirit kattavat myös perheen ja lähimmät ihmissuhteet. Opintojaksolla painotetaan puheviestintää ja selviytymistä erilaisissa jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa kuten ostoksilla tai kahvilassa. Numeroarviointi.

Iss202 Peruskielioppi tutuksi (2 op)

Opintojakson aikana käydään läpi suomen kielen peruskielioppia ja tehdään runsaasti tehtäviä. Opintojakson aikana verbien aikamuodot, nominityypit, kpt-vaihtelu ja sijamuotojen käyttö sekä muut ongelmia tuottavat kielioppiasiat kerrataan. Kurssi sopii suomen kielessä tukea tarvitseville sekä vaihto-opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa peruskieliopin tuntemusta
- tulee varmemmaksi kielen käyttäjäksi
- oppii tunnistamaan omat suomen kielen ongelmakohtansa.

Keskeiset sisällöt

- peruskieliopin kertaus
- runsaasti harjoituksia
- keskittyminen omiin ongelmakohtiin.

6 4 Toinen kotimainen kieli

6 4 1 Ruotsi

Oppiaineen tehtävä

Kieliaineet ovat sekä taito- ja välineaineita että oma tiedonalansa. Kieltenopetus syventää perusopetuksen aikana saavutettua eri kielten taitoa, kielikasvatusta ja kielitietoisuuden kehittämistä.

Toinen kotimainen kieli ruotsi on osa lukion kielikasvatusta, joka pyrkii tunnistamaan ja tekemään näkyväksi lukion kaikkia kieliaineita yhdistäviä tehtäviä ja toisaalta kielten roolia opetuksessa ja oppimisessa ylipäätään. Lukion kieltenopetuksessa kehitetään opiskelijan monikielistä kompetenssia, joka koostuu äidinkielten, kansalliskielten ja vieraiden kielten sekä niiden murteiden ja rekistereiden eritasoisesta hallinnasta. Kielikasvatus vahvistaa opiskelijan kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista

käyttöä, monilukutaidon kehittymistä sekä taitoja toimia eri kieliyhteisöissä. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään eri kieliä monipuolisesti kielitaidon eri osa-alueet huomioon ottaen ja kaikkea kielitaitoa arvostaen.

Ruotsin kielen opiskelu perustuu laajaan tekstikäsitelyyn, jonka mukaan tekstit ovat monimuotoisia, esimerkiksi kirjoitettuja, puhuttuja, visuaalisia, audiovisuaalisia tai näiden ilmaisumuotojen yhdistelmiä. Oppiaineelle tyypilliset tekstit voivat olla kertovia, kuvaavia, pohtivia, ohjaavia tai kantaa ottavia tekstejä, fiktiivisiä tai asiatekstejä sekä arkisia tai institutionaalisia, erilaisia keskustelutaitoja vaativia tilanteita.

Ruotsin kielen opetuksen tehtävä on kehittää opiskelijan ruotsin kielen taitoa monipuolisesti. Monipuolinen kielitaito kehittyy erilaisten tekstien ja tekstilajien tulkitsemisesta ja tuottamisesta. Opiskelija etenee perustaidoista laaja-alaisuuteen ja arkikielestä kohti akateemisempaa kielitaitoa. Opiskelijaa ohjataan kehittämään eri kielten taitoaan, laajentamaan monikielistä kompetenssiaan ja kehittämään metakielellisiä taitojaan, joilla tarkoitetaan kykyä hahmottaa ja hyödyntää tietoa kielestä, kielen rakenteista ja funktioista sekä kielten välisistä yhteyksistä. Opiskelija harjaantuu laaja-alaiseen kielenkäyttöön vaihtelevissa teksti- ja asiayhteyksissä. Opiskelija oppii hankkimaan, muokkaamaan, tuottamaan ja jakamaan sekä arvioimaan ja arvottamaan tietoa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Toisen kotimaisen kielen ruotsin opetuksessa käsitellään teemoja, joiden avulla oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä. Toisen kotimaisen kielen eri oppimäärät toimivat yhteistyössä sekä toistensa että vieraiden kielten eri oppimäärien ja eri oppiaineiden kanssa. Samalla rakennetaan ymmärrystä ja yhteyksiä lukion ulkopuolelle sekä lukiota seuraaviin elämänvaiheisiin, opintoihin ja työelämään. Väline- ja taitoaineina kielet tarjoavat työkaluja laaja-alaisen osaamisen taitojen tunnistamiseen, harjoittamiseen, kehittämiseen ja omaksumiseen sekä arvojen ja asenteiden tarkasteluun. Kieltenopetuksen taustalla on myös omat tiedon- ja tieteenalansa, joiden ulottuvuuksia, kuten sociolinguistiikkaa, kognitiivista kielitiedettä tai tekstintutkimusta, voi hyödyntää laaja-alaisen asiakokonaisuuksien tarkastelussa.

Laaja-alaisen osaamisen alueet tarjoavat opetuksessa käsiteltäviä sisältöjä, tavoitteita toiminnalle sekä perusteita erilaisten oppimisympäristöjen, työtapojen tai -menetelmien valinnalle. Toisen kotimaisen kielen opetuksessa laaja-alainen osaaminen näyttäytyy muun muassa miksi-kysymyksinä ja syy-seuraussuhteiden pohtimisena. Kielet tarjoavat mahdollisuuden kehittää luovaa toimintaa eri opiskelutapoja kokeillen, mutta myös älyllisyydestä ja kielen estetiikasta nauttien.

Toisen kotimaisen kielen opiskelun kautta tarkastellaan yksilön ja yhteisön identiteettien rakentumista ja ryhmässä toimimista. Kaikkea opiskelijoiden kielitaitoa arvostetaan ja pyritään hyödyntämään, mikä mahdollistaa opiskelijan **hyvinvointi-** ja **vuorovaikutusosaamisen** sekä minäpystyvyyden kasvattamisen. Empatia, hyvät tavat ja rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) elementit ilmestyvät kaikissa kielilaineissa osana laaja-alaista osaamista. Rakentavan vuorovaikutuksen tekijöitä tutkimalla ja sen taitoja omaksumalla opiskelija syventää ymmärrystään toiseudesta ja harjaantuu rakentamaan ymmärrystä tilanteissa, joissa sitä ei kielellisistä tai kulttuurista syistä ole.

Opiskelija kehittää kielenopiskelutaitojaan tunnistamalla itselleen sopivia strategioita oppia toista kotimaista kieltä ja arvioimalla oman oppimisensa edistymistä. Häntä ohjataan ymmärtämään monipuolisen kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä sekä kieli-identiteetin rakentamisessa.

Eri tieteen- ja tiedonaloja sekä taiteita yhdistävänä oppiaineena kielet avaavat yhtymäkohtia muihin oppiaineisiin sekä **monitieteiseen ja luovaan osaamiseen**. Temaattiset opinnot ja oppiainerajat ylittävät opintokokonaisuudet kannustavat opiskelijaa hyödyntämään eri kielten vähäistäkin taitoaan ja monikielistä kompetenssiaan. Tärkeää on asiakokonaisuuksien, kysymysten ja ratkaisujen työstäminen vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Opetuksessa tavoitellaan tilanteita, joissa opiskelija pääsee turvallisesti haastamaan oman osaamisensa rajoja. Toisen kotimaisen kielen opiskelu ja osaaminen avaavat mahdollisuuksia päästä käsiksi monenlaisiin diskursseihin, tietoihin, tietolähteisiin ja taidemuotoihin. Samalla voidaan kyseenalaistaa vakiintuneita käytänteitä ja hakea uusia, luovia tarkastelukulmia sekä tunnistaa ja ymmärtää monimuotoisuutta. Kieltenopetuksessa tavoitteena on ajattelun- ja analysointitaitojen kehittäminen käyttämällä monipuolisia ja opiskelijakeskeisiä menetelmiä sekä tarjoamalla merkityksellisiä, avoimia ja riittävän haastavia tehtäviä.

Toisen kotimaisen kielen opiskelu vahvistaa opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista**. Opetus antaa kielellisiä ja kulttuurisia valmiuksia sekä eväitä osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen yhteiskunnassa ja kansainvälisessä maailmassa. Samalla rakennetaan yhteyksiä demokratiakasvatukseen ja tasa-arvonäkökulmiin sekä kieliä koskeviin pohdintoihin, kuten enemmistö- tai vähemmistökysymyksiin, kielipolitiikkaan tai kielidiversiteetin vähenemiseen. Toisen kotimaisen kielen ruotsin opintojen mahdollistamat taidot ja kontaktit helpottavat opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin, työelämään ja kansalaisaktiivisuutta edellyttäviin tehtäviin.

Toisen kotimaisen kielen opinnot vahvistavat **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** mahdollistamalla myötäelämisen ja ongelmien ymmärtämisen oman kielen asettamia rajoja laajemmin. Globaalit ympäristökysymykset, kuten ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä kestävämmät kulutustottumukset, ovat yksilöön ja yhteisöihin vaikuttavia ongelmia. Opintojen aikana vahvistetaan taitoja ja haetaan kontakteja yhteisten ratkaisujen etsimiseksi ja työstämiseksi. Tiedon hakemisen ja tuottamisen lisäksi opiskelijaa ohjataan pohtimaan asenteiden ja arvojen merkitystä sekä kehittämään vastuuntuntoaan ja taitoaan toimia rakentavasti eri yhteyksissä.

Gloaali- ja kulttuuriosaamisen osalta toisen kotimaisen kielen ruotsin opinnoissa vahvistetaan opiskelijan uteliaisuutta, motivaatiota ja taitoa toimia kulttuurisesti ja kielellisesti moninaisissa ympäristöissä ja yhteyksissä. Monipuolinen kielitaito ja ymmärrys toisen kotimaisen kielen käyttökelpoisuudesta kansallisessa, pohjoismaisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä sekä globaalien kysymysten tarkastelussa syventävät opiskelijan maailmankansalaisen taitoja ja tarjoavat mahdollisuuksia monenkeskiseen, luovaan yhteistyöhön. Kieliopinnot vahvistavat kulttuuriperintöjen tuntemista ja tarjoavat luontevasti eri näkökulmia asioiden tarkasteluun.

Laaja-alaiset tavoitteet on jaettu opintojaksoihin ruotsin a-oppimäärässä seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6	7	8	9	10
L1: hyvinvointiosaaminen	x				x				
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x	x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x	x	x				x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x		x				x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x			x		x			
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x				x	x		

Laaja-alaiset tavoitteet on jaettu opintojaksoihin ruotsin b-oppimäärässä seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6	7	8	9	10
L1: hyvinvointiosaaminen	x			x			x		
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x	
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x				x	x	x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x	x					x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x					x			
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x	x		x				

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet

Ruotsin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutustaitoihin ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kulttuurinen ja kielellinen moninaisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä ja toimijana kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa maailmassa kansallisissa, pohjoismaisissa, eurooppalaisissa sekä globaaleissa kohtaamisissa, joissa ruotsin kielen hyödyntäminen on mahdollista ja joissa tavoitteena ei ole äidinkielenään ruotsia puhuvan tasoinen kielitaito vaan rakentavan vuorovaikutuksen ja keskinäisen ymmärryksen kasvattaminen
- ymmärtää ruotsin kielen merkityksen Suomen toisena kansalliskielenä
- osoittaa tietoa, taitoa ja tahtoa toimia rakentavasti ja luovasti ruotsin kielellä
- kokee kielellisen repertuaarinsa kasvattamisen mielekkääksi.

Opiskelutaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita ja arvioida kehittymistään osana jatkuvaa oppimisprosessia
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohtiaan kielenoppijana
- osaa käyttää tehokkaasti erilaisia kielenopiskelustrategioita ja työvälineitä
- muodostaa käsityksen kielitaidon jatkuvasta kehittämisestä myös lukio-opintojen päättymisen jälkeen.

Vuorovaikutustaidot, tekstin tulkinta- ja tuottamistaidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu ja rohkaistuu käyttämään ruotsin kieltä laaja-alaisesti ja monipuolisesti
- saa kokemuksia monenlaisista ruotsinkielisistä opiskelu- ja kielenkäyttöympäristöistä
- osaa suhteuttaa omaa osaamistaan tavoitteeksi asetettuihin kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon taitotasoihin (liite 2) alla olevan taulukon mukaisesti sekä asettaa omia tavoitteitaan, arvioida taitojensa kehittymistä ja kehittää niitä edelleen.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
A-oppimäärä	B2.1 (A2.2)	B2.1 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
B1-oppimäärä	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-oppimäärä	A2.2	A2.2	A2.1
Äidinkielenomainen oppimäärä	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)

Oppimäärän vaihtaminen

Opiskelijan on tarkoituksenmukaista jatkaa aloittamansa oppimäärän opintoja pitkäjänteisesti. Oppimäärää vaihdettaessa kurseja luetaan hyväksi seuraavasti:

RUA		RUB
1+2	<=>	1+2
3	<=>	3
4	<=>	4
5	<=>	
6	<=>	5
7	<=>	7
8	<=>	6

Opiskelijan siirtyessä a-oppimäärästä b-oppimäärään hänen suorittamansa a-oppimäärän opinnot luetaan hyväksi lyhyemmässä oppimäärässä yllä olevan taulukon mukaisesti. A-oppimäärän opintojen arvosanat siirtyvät suoraan b-oppimäärän opintojen arvosanoiksi, jollei opiskelija anna korkeampaan arvosanaan oikeuttavaa lisänäyttöä.

Opiskelijan siirtyessä b-oppimäärästä a-oppimäärään opinnot luetaan hyväksi yllä olevan taulukon mukaisesti. Tällöin opiskelijalta voidaan edellyttää täydentäviä opintoja ja näyttöjä ja jo suoritettujen arvosanat harkitaan uudelleen.

Arviointi

Arvioinnin tehtävä toisessa kotimaisessa kielessä ruotsissa on tukea opiskelijan kehittymistä ruotsin kielellä toimijana. Monipuolinen arviointi ja onnistunut, kannustava palaute tukevat opiskelijan minäpystyvyyttä ja vahvistavat opiskelumotivaatiota.

Arviointi ja muu palautteen antaminen kohdistuvat oppimäärän tavoitteiden mukaiseen osaamiseen ja keskeisten sisältöjen hallintaan. Itse- ja vertaisarviointia käytetään oman ja ryhmän osaamisen sekä oppimisprosessin ymmärtämiseksi ja kehittämiseksi.

Arvioinnin kohteena ovat opiskelijan vuorovaikutusosaaminen, tekstin tulkinta- ja vuorovaikutustaidot sekä kulttuurisen ja kielellisen moninaisuuden tavoitealueeseen kytketty osaaminen. Arvioinnin kohteena ovat myös opiskelijan opiskelutaidot, kuten opiskelustrategioiden kehittämisen taidot sekä oppimisen edistämistä tukevat työskentelytaidot.

Arvioinnin tukena, opettajan työvälineenä sekä opiskelijan itse- ja vertaisarvioinnin välineenä käytetään soveltuvin osin eurooppalaiseen viitekehykseen (CEFR) perustuvaa kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa (liite 2). Arvioinnin tukena voidaan myös hyödyntää toisen kotimaisen kielen ruotsin taidon sertifiointiin tarkoitettuja kansallisesti tunnustettuja tutkintojärjestelmiä.

Opintojen alkuvaiheessa palautteenannossa painottuu opiskelijan taito kehittää kielenopiskelutaitojaan. Opintojen edetessä kehittyvän kielitaidon kuvausasteikkoa voidaan hyödyntää enenevästi opiskelijan vuorovaikutus-, tulkinta- ja tuottamistaitojen tasoa määriteltäessä.

Arvosanan muodostamisessa otetaan systemaattisesti huomioon kaikki tavoitealueet, mukaan lukien opiskelutaitojen kehittämiseen liittyvät tavoitteet, joskin opintojaksokohtaiset painotukset voivat vaihdella.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelutaidot ja laaja-alainen osaaminen. Kielitaidon eri osa-alueiden painottuminen voi vaihdella opintojaksosittain ja tämä on kirjattu opintojaksojen kuvauksiin. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Suullisen kielitaidon arviointi

Kielten opetuksessa opiskelijalta arvioidaan kielitaidon muiden osa-alueiden lisäksi suullinen kielitaito. Suullista kielitaitoa voidaan arvioida erillisellä kokeella. (Lukiolaki 714/2018, 37 § 4 mom.)

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneelle opiskelijalle annetaan päättötodistus. Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen oppimäärän suorittamisesta annetaan todistus. – – [Lukiolain 39 §:n] 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen todistusten liitteenä annetaan lisäksi erillinen todistus lukiodiplomin ja suullisen kielitaidon kokeen suorittamisesta. (Lukiolaki 714/2018, 39 § 3 mom.)

Toisen kotimaisen kielen ruotsin pakollisten ja valinnaisten opintojen aikana arvioidaan myös opiskelijan suullista kielitaitoa.

Valinnaisiin opintoihin kuuluvan toisen kotimaisen kielen ruotsin A-oppimäärän opintojakson 8, B1-oppimäärän opintojakson 6 opintojen aikana suullisen kielitaidon arviointi perustuu opintojen aikaisiin näyttöihin sekä Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai Opetushallituksen tuottaman erillisen ohjeistuksen mukaisesti annetuista näytöistä saatuun arvosanaan. Kyseisten opintojaksojen arvioinnin edellytykset täyttyvät, kun opiskelija on antanut opintojakson suorittamiseksi sovitut näytöt ja suorittanut Opetushallituksen tuottaman erillisen kokeen tai antanut Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaiset näytöt.

Opintoihin kuuluva suullisen kielitaidon kokeen suoritus tai muut Opetushallituksen ohjeistuksen mukaiset näytöt arvioidaan ruotsin kielelle asetettujen kielitaidon taitotavoitteiden perusteella. Opetushallituksen tuottamasta suullisen kielitaidon kokeesta tai erillisen ohjeistuksen mukaisista näytöistä annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Todistuksessa arviointi kirjataan numeroarviointina sekä Yleiseurooppalaisen viitekehysten mukaisena taitotason kuvauksena.

Mualla hankitun kielitaidon hyväksilukeminen

Opintojakson hyväksilukemiseksi opiskelijan tulee antaa suullinen ja kirjallinen näyttö osaamisestaan. Muualla kielitaitoa hankkinut opiskelija voi pääsääntöisesti suorittaa opintojaksoja itsenäisesti opiskellen niitä periodeissa, joissa kyseistä opintojaksoa opetetaan.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Työelämäyhteistyötä toteutetaan tutustuttamalla opiskelijaa työelämän kielitaitovaatimukseen sekä tarjoamalla hänelle mahdollisuus harjoitella työelämässä tarvittavaa kielitaitoa kielen eri osa-alueilla erilaisissa tilanteissa. Työelämän valmiuksia harjoitellaan painotetusti opintojaksoissa RUA6 ja RUB5. Opiskelumenetelmissä huomioidaan työelämässä tarvittavia taitoja. Kielitaidon ja kulttuurien tuntemuksen merkitys työelämässä tuodaan esille.

Korkeakouluysteistyötä toteutetaan tutustuttamalla opiskelijaa korkeakoulujen kielitaitovaatimukseen. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan omia jatko-opiskeluvaihtoehtojaan Suomessa ja ulkomailla. Opiskelijoille tarjotaan myös mahdollisuus tutustua ruotsinkielisiin jatko-opintomahdollisuuksiin Suomessa. Lisäksi opiskelija omaksuu korkeakouluopintojen termistöä ruotsiksi ja suomeksi. Opiskelijan opiskelutaitoja- ja itsearviointin taitoja kehitetään tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Ruotsin kielen opinnoissaan opiskelija kehittää kansainvälistä osaamistaan tutustumalla omaan kulttuuriinsa ja erilaisiin kulttuureihin. Opinnoissa opiskelija omaksuu eri kulttuurien tapoja ja avartaa maailmankuvaansa. Opiskelija pohtii myös ulkomailla opiskelemisen etuja. Kansainvälistä osaamista kehitetään myös vierailuilla.

6 4 1 1 Ruotsi, A-oppimäärä

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen opintojaksojen 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen opintojakson yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Opintojaksojen 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Opintojaksosta 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Opintojakson 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon ruotsin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Irua01+02 Opiskelutaidot ja vuorovaikutusosaaminen (4op)

Opintojakson tehtävänä on avata lukion ruotsin kielen opiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Opintojakso totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa ruotsin kieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Opintojakson tehtävänä on tarkastella ruotsin kieltä lähiympäristöstä käsin Suomessa laajentaen näkökulmaa Ruotsiin ja muihin Pohjoismaihin sekä globaalille tasolle. Tehtävänä on myös tarkastella,

miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Opintojaksossa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Opintojaksossa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään ruotsin kielen taitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisydestä
- soveltaa ja kehittää kielenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitojaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B2.1 (taito toimia vuorovaikutuksessa, taito tulkita tekstejä) ja B1.2 (taito tuottaa tekstejä).
- harjoittelee kielenkäyttöä monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan ruotsin kielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.
- tiedostaa kielitaidon merkityksen jatko-opintojen ja työelämän kannalta

Keskeiset sisällöt

- vertailua äidinkieleen ja muihin kieliin ruotsin näkökulmasta
- tavoitteiden asettelu lukion A-ruotsin opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen ruotsin kielen näkökulmasta
- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen
- pohjoismaiset ja kansainväliset suhteet arjessa ja lähiympäristössä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaiset ruotsin puhujat autenttisisissa ympäristöissä, puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- ruotsin kielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen, ruotsin eri variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit eri medioissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2	Toteutus
L1	Arjen hallinnan ja opiskelutaitojen tukeminen, omien vahvuuksien tunnistaminen

L2	Kielitietoisuuden vahvistaminen ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen. Yhdessä oppimisen taitojen ja empatian osoittamisen harjoittelu.
L3	Ympäristöystävällisten valintojen tekemisen merkitys arjessa.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä oppijaprofiilien kartoittaminen sekä kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä. Englannin ja muiden vieraiden kielten kanssa yhteistyössä kieliprofiilin laatiminen.

Työelämä/korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija omaksuu pohjoismaisessa työelämän kanssakäymisessä tarvittavia kulttuuritaitoja. Opiskelija kasvattaa kansainvälisyystaitojaan tiedostamalla oman kielellisen repertuaarinsa ja tutustumalla ruotsalaiseen keskustelu- ja arkikulttuuriin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

Irua03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä tarkastelemalla suomenruotsalaisia, ruotsalaisia sekä muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä sekä yksilön ja yhteisön arvojen moninaisuutta. Kulttuurin ja taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä omia kiinnostuksen kohteita. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä itselle tärkeistä kulttuuriaiheista tai -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt
- ruotsinkieliset mediat
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Kielitietoisuuden vahvistaminen ja kielitaidon hyödyntäminen kulttuuri-ilmiöiden analysoimisessa
L3	Kulttuurien moninaisuuden ymmärtäminen ja suomalaisen sekä pohjoismaisen kulttuurin tunteminen.
L6	Kulttuurien moninaisuuden ymmärtäminen ja suomalaisen sekä pohjoismaisen kulttuurin tunteminen.

Työelämä/korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään työelämässä tarvittavia tiedonhaun taitoja sekä ryhmätyöskentelytaitoja. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Opintojaksossa kasvatetaan tietoisuutta pohjoismaisuudesta ja pohjoismaisen kulttuurin piirteistä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irua04 Ruotsin kieli vaikuttamisen välineenä (2op)

Opintojaksossa kehitetään opiskelijan ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Opintojaksossa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista ruotsin kielellä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ruotsiksi
- kehittää taitoaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää eri tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta ja sen tausta
- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja vuorovaikutus keskustelutilanteessa.
L4	Kannustaminen ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen
L3	Kriittinen monilukutaito

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Kannustetaan seuraamaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia asioita ruotsinkielisiä medioita käyttäen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään työelämässä tarvittavia tiedonhaun taitoja sekä ryhmätyöskentelytaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään eri kulttuureista. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irua05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, sekä vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Vuorovaikutus vaativammassa tilanteissa kohdeyleisö huomioiden
L3	Lähdekriittisyys
L5	Kestävän tulevaisuuden rakentaminen

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija tutustuu tieteellisiin teksteihin ja harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä. Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irua06 Ruotsin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2op)

Opintojakson tehtävä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana. Opintojaksossa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa ruotsin kielellä erityisesti pohjoismaisessa kontekstissa. Opintojaksossa käsitellään asioita, jotka liittyvät itsenäistyvän nuoren elämänpiiriin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyyppillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään ruotsiksi myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen rooli jatkossa opiskelijan elämässä ja kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- pohjoismaiset yhteisöt tai yritykset työnantajina (vapaaehtoistoiminta, kansalaisjärjestöt)
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Vuorovaikutus virallisemmissä asiayhteyksissä
L4	Työelämävalmiuksien kehittäminen, kiertotalouden merkityksen ymmärtäminen.
L1	Oman elämänhallintataitojen kehittäminen, omat tulevaisuuden suunnitelmat

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä tutustutaan kohdekielen maan jatko-opintoihin hakeutumiseen. Työnhakuprosessissa hyödynnetään opintojen ohjauksessa hankittuja tietoja ja taitoja.

Työelämä/korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämästä ja korkeakouluista otetaan opintojakson aikaan vastaan vierailijoita mahdollisuuksien mukaan. Opiskelijoita kannustetaan tutustumaan myös kohdekielen alueen jatko-opintomahdollisuuksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyjä aiheita kerrataan ja täydennetään opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

Irua07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2op)

Opintojakson tehtävä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin ruotsin kielellä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opintojaksossa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä. Opintojaksossa pyritään hyödyntämään yhteistyökontakteja ruotsinkielisten tai pohjoismaisten koulujen kanssa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hakee aiheeseen liittyvää tietoa ja laajentaa ilmaisuvarastoaan
- osallistuu myös laajempiin suullisiin ja kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Vuorovaikutus vaativammassa tilanteissa kohdeyleisö huomioiden.
L6	Tutustuu kansainvälisiin organisaatioihin vaikuttamisen välineenä
L5	Kestävän elämäntavan arvostaminen ja ilmastotietouden kasvattaminen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä. Hän tutustuu korkeakouluopintojen kielitaitovaatimuksiin. Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irua08 Viesti ja vaikuta puhuen (2op)

Opintojakson tehtävä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan pohjoismaiseen ja kansainväliseen toimijuuteen, ja tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja sen eri variantteja

- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- ruotsin puhujien taustojen tai äidinkielten vaikutus puhetilanteissa
- dialogisuus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja vuorovaikutus vaihtelevissa keskustelutilanteissa. Keskustelukumppanin huomioon ottaminen
L6	Ruotsalaiseen keskustelukulttuuriin ja puhumisen eri piirteisiin perehtyminen

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Vierailijoita otetaan opintojaksossa vastaan mahdollisuuksien mukaan. Opiskelija vankentaa työelämässä ja korkeakouluopinnoissa tarvittavaa suullista kielitaitoa ja yhteistyötaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään suomalaisen ja pohjoismaisen viestintäkulttuurin eroista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat opintojakson lopussa tehtävä Opetushallituksen suullinen koe sekä työskentely opintojaksolla. Suullisesta kokeesta annetaan erillinen suullisen kielitaidon todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Irua09 Kohti A-ruotsin ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitaitoa ja valmistaa häntä ylioppilaskokeeseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa rakenteiden hallintaansa
- laajentaa sanavarastoaan
- kehittää kuuntelutaitojaan
- parantaa tekstin ymmärtämisen taitojaan

- kehittää kirjallista ilmaisuaan

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen peruskielioppi
- aiemmillä kursseilla omaksuttu sanasto
- ruotsin kieli laaja-alaisesti oppikirjojen ulkopuolella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen. Kielitietoisuuden vahvistaminen.
L3	Monilukutaidon kehittäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irua10 Kuuntele ja kirjoita paremmin (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kuuntelun ja kirjallisen tuottamisen taitoja kohti ylioppilaskoetta. Opiskelu tapahtuu verkossa itsenäisenä opiskeluna opettajan ohjauksen ja palauteen avulla. Opintojakson suorittamisen voi aloittaa suoritettuaan a-ruotsin opintojaksot RUA1-RUA5.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kuuntelutaitojaan
- oppii ymmärtämään vaikeita autenttisia tekstejä kuultuna
- hioo kirjallista viestintäänsä
- omaksuu erilaisten tekstityyppien kirjoittamisessa tarvittavaa fraseologiaa
- omaksuu erilaisia sidoskeinoja tekstin tuottamisessa
- oppii muokkaamaan omasta tekstistään sujuvamman ja virheettömämmän

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset ja eritasoiset kuunteluharjoitukset (ylioppilaskuuntelut, videot, podcastit, radio-ohjelmat, uutiset, musiikki)
- erilaiset kirjoitustehtävät
- rakenne- ja sidoskeinoharjoitukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Kielitietoisuuden vahvistaminen. Opiskelutaitojen kehittäminen.
L4	Kannustaminen ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat suoritettut tehtävät ja itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen taito L3 huomioidaan arvioinnissa itsearvioinnin avulla.

6 4 1 2 Ruotsi, B1 -oppimäärä

Pakolliset opinnot

Pakollisten opintojen opintojaksojen 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen opintojakson yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Opintojaksojen 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osaajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Opintojaksosta 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Opintojaksojen 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä.

Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

lrub11 +12 Minä ja ruotsin kieli arjessani (4op)

Opintojakson tehtävä on johdattaa ja motivoida opiskelijaa lukion toisen kotimaisen kielen opintoihin ja kasvattaa opiskelijan tietoisuutta omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa. Tavoitteena on myös vahvistaa opiskelijan tietoisuutta ruotsin kielen taustasta, historiasta ja

asemasta Suomessa sekä ohjata opiskelijaa löytämään ruotsin kielen vaikutuksesta kertovia kielellisiä ja kulttuurisia piirteitä omasta arjesta ja yhteiskunnasta. Opiskelijaa kannustetaan käyttämään ruotsia rohkeasti ja kehittämään omia vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan
- rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää
- kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja
- syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista
- pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.
- osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen
- kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi
- kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.
- tiedostaa kielitaidon merkityksen jatko-opintojen ja työelämän kannalta

Keskeiset sisällöt

opiskelijan kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen sekä omien tavoitteiden asettaminen

- oman oppijaprofiilin kartoittaminen yhdessä opintojen ohjauksen kanssa
- kieltenopiskelutaitojen kehittäminen
- kielitietoisuus, monikielisyys, kielten väliset suhteet
- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen
- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- oma elämä, ihmissuhteet ja lähiympäristö
- yksilön ja yhteisön hyvinvointi
- ääntämisen harjaannuttaminen
- kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2	Toteutus
L1	Arjenhallinnan ja opiskelutaitojen tukeminen. Omien vahvuuksien tunnistaminen.
L2	Kielitietoisuuden vahvistaminen ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen. Yhdessä oppimisen taitojen ja empatian osoittamisen harjoittelu.

L5	Ympäristöystävällisten valintojen tekemisen merkitys arjessa.
-----------	---

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä oppijaprofiilien kartoittaminen sekä kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä. Englannin ja muiden vieraiden kielten kanssa yhteistyössä kieliprofiilin laatiminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija omaksuu pohjoismaisessa työelämän kanssakäymisessä tarvittavia kulttuuritaitoja. Opiskelija kasvattaa kansainvälisyystaitojaan tiedostamalla oman kielellisen repertuaarinsa ja tutustumalla ruotsalaiseen keskustelu- ja arkikulttuuriin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarviointilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearviointin perusteella.

Irub13 Kulttuuri ja mediat (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja ruotsinkielisiä medioita hyödyntäen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmiöitä
- tuntee ruotsinkielisiä medioita
- osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa
- pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

Keskeiset sisällöt

suomenruotsalaiset ja muut pohjoismaiset kulttuuri-ilmiöt

- ruotsinkieliset mediat
- opiskelijoita kiinnostavat ajankohtaiset aiheet ruotsiksi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Kielitietoisuuden vahvistaminen ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa

	toimiminen.
L3	Monilukutaidon harjoittaminen ja tiedonhaun taitojen kehittäminen. Oppimistaitojen kehittäminen.
L6	Kulttuurien moninaisuuden ymmärtäminen ja suomalaisen sekä pohjoismaisen kulttuurin tunteminen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään työelämässä tarvittavia tiedonhaun taitoja sekä ryhmätyöskentelytaitoja. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Opintojaksossa kasvatetaan tietoisuutta pohjoismaisuudesta ja pohjoismaisen kulttuurin piirteistä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irub14 Ympäristömme (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan monilukutaitoa ja erilaisten tekstien tulkitsemis- ja tuottamistaitoja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Opiskelija tutustuu erilaisiin tekstityyppeihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia
- harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu
- pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin opintojakson aihepiiristä.

Keskeiset sisällöt

kulttuurinen moninaisuus

- erilaiset elinympäristöt
- ajankohtaiset yhteiskunnalliset aiheet nuorten näkökulmasta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja vuorovaikutus keskustelutilanteessa.

L4	Kannustaminen ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.
L6	Kulttuurisen moninaisuuden ymmärtäminen ja eettiseen ajatteluun kannustaminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään työelämässä tarvittavia tiedonhaun taitoja sekä ryhmätyöskentelytaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään eri kulttuureista. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irub15 Opiskelu- ja työelämä (2op)

Opintojakson tehtävänä on, että opiskelija tutustuu mahdollisuuksiin opiskella ja tehdä töitä ruotsin kielellä ja tutustuu pohjoismaiseen ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen
- pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.
- tutustuu jatko-opintomahdollisuuksiin ja niihin hakemiseen kohdekielen maassa

Keskeiset sisällöt

opiskelu, ammatit ja työelämä opiskelijan ja yhteiskunnan näkökulmasta

- tulevaisuuden suunnitelmat
- vuorovaikutustilanteet ja tekstit, jotka liittyvät jatko-opiskeluun ja työelämään
- itsenäistyvän nuoren elämänhallinta
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- erilaisten hakemusten laatiminen. Hakemuksia voi hyödyntää myös opintojen ohjauksen opintojaksolla.
- opintojen ohjaajan tai jonkun muun asiantuntijan info jatko-opintoihin hakeutumisesta kohdekielen maahan

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Oman elämänhallintataitojen kehittäminen
L2	Vuorovaikutus virallisemmissä asiayhteyksissä.
L4	Työelämävalmiuksien kehittäminen.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä tutustutaan kohdekielen maan jatko-opintoihin hakeutumiseen. Työnhakuprosessissa hyödynnetään opintojen ohjauksessa hankittuja tietoja ja taitoja.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämästä ja korkeakouluista otetaan opintojakson aikaan vastaan vierailijoita mahdollisuuksien mukaan. Opiskelijoita kannustetaan tutustutumaan myös kohdekielen alueen jatko-opintomahdollisuuksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonaiskäsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa opintojaksoissa käsiteltyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

Irub16 Viesti ja vaikuta puhuen (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan taitoa tuottaa ruotsin kieltä suullisesti, ymmärtää puhuttua ruotsin kieltä ja rakentaa dialogia. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vankentaa puhumisen sujuvuutta
- tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen
- tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

Keskeiset sisällöt

vuorovaikutustilanteet, dialogin rakentaminen

- puhumisen eri piirteet
- aitojen ruotsinkielisten kontaktien monipuolinen tarjoaminen opiskelijalle erilaisissa ympäristöissä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja vuorovaikutus vaihtelevissa keskustelutilanteissa. Aktiivisen kuuntelemisen taidot.
L6	Ruotsalaiseen keskustelukulttuuriin perehtyminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Vierailijoita otetaan opintojaksossa vastaan mahdollisuuksien mukaan. Opiskelija vankentaa työelämässä ja korkeakouluopinnoissa tarvittavaa suullista kielitaitoa ja yhteistyötaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään suomalaisen ja pohjoismaisen viestintäkulttuurin eroista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat opintojakson lopussa tehtävä Opetushallituksen suullinen koe sekä työskentely opintojaksolla. Suullisesta kokeesta annetaan erillinen suullisen kielitaidon todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Iruba17 Kestävä elämäntapa (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää oppimäärän pakollisten opintojaksojen teemojen käsittelyä ekologisen, taloudellisen sekä sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä elämäntavan näkökulmasta ottaen huomioon opiskelijoiden tarpeet tai kiinnostuksen kohteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille
- laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä
- tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys ja elämäntapa erityisesti opiskelijan näkökulmasta
- eettisyys ja vastuullisuus sosiaalisen median käytössä, sananvapaus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Vuorovaikutus vaativammissa tilanteissa kohdeyleisö huomioiden.
L3	Lähdekriittisyys ja monilukutaito
L5	Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen ja ilmastotietouden kasvattaminen. Kiertotalouden merkityksen ymmärtäminen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä. Hän tutustuu korkeakouluopinnojen kielitaitovaatimuksiin. Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Irub18 Ruotsi kuntoon (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa ruotsin perusrakenteiden ja sanaston hallintaa ja tukea opiskelijaa eteenpäin ruotsin opinnoissa harjoittamalla erilaisia opiskelutekniikoita. Opiskelijat ohjataan tarpeen mukaan valitsemaan opintojakso lukion ensimmäisen opintojakson jälkeen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa taitojaan peruskieliopissa.
- laajentaa sanavarastoaan lukio-opinnoissa tarvittavalle tasolle
- löytää itselleen sopivia opiskelutapoja

Keskeiset sisällöt

- omaa oppimista edistävien työkalujen löytäminen ja hyödyntäminen
- ruotsin kielen käyttö opiskelijan arkipäivään liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- omasta arjesta, koulunkäynnistä ja lähipiiristä kertominen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L1	Arjenhallinnan ja opiskelutaitojen tukeminen. Omien vahvuuksien tunnistaminen.
L2	Kielitietoisuuden vahvistaminen ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa toimiminen. Yhdessä oppimisen taitojen ja empatian osoittamisen harjoittelu.
L3	Opiskelutaitojen kehittäminen

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opiskelutaitoja kehitetään yhteistyössä opintojen ohjauksen kanssa. Englannin opetuksen kanssa tehdään yhteistyötä hyödyntämällä kielten samankaltaisuutta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opettaja antaa opintojaksosta myös numeroarvosanan ja mikäli tämä on korkeampi kuin ensimmäisen opintojakson arvosana, jää arvosanoista parempi voimaan ensimmäiseen opintojaksoon. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irb19 Kohti B-ruotsin ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitaitoa ja valmistaa häntä ylioppilaskokeeseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa rakenteiden hallintaansa
- laajentaa sanavarastoaan
- kehittää kuuntelutaitojaan
- parantaa tekstin ymmärtämisen taitojaan
- kehittää kirjallista ilmaisuaan

Keskeiset sisällöt

- ruotsin kielen peruskielioppi
- aiemmilla kursseilla omaksuttu sanasto
- ruotsin kieli laaja-alaisesti oppikirjojen ulkopuolella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen. Kielitietoisuuden vahvistaminen.
L3	Monilukutaidon kehittäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Irub110 Kuuntele ja kirjoita paremmin (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kuuntelun ja kirjallisen tuottamisen taitoja kohti ylioppilaskoetta. Opiskelu tapahtuu verkossa itsenäisenä opiskeluna opettajan ohjauksen ja palauteen avulla. Opintojakson suorittamisen voi aloittaa suoritettuaan b-ruotsin opintojaksot RUB11-RUB15.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa kuuntelutaitojaan
- oppii ymmärtämään vaikeita autenttisia tekstejä kuultuna
- hioo kirjallista viestintäänsä
- omaksuu erilaisten tekstityyppien kirjoittamisessa tarvittavaa fraseologiaa
- omaksuu erilaisia sidoskeinoja tekstin tuottamisessa
- oppii muokkaamaan omasta tekstistään sujuvamman ja virheettömämmän

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset ja eritasoiset kuunteluharjoitukset (ylioppilaskuuntelut, videot, podcastit, radio-ohjelmat, uutiset, musiikki)
- erilaiset kirjoitustehtävät
- rakenne- ja sidoskeinoharjoitukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Kielitietoisuuden vahvistaminen. Opiskelutaitojen kehittäminen.
L4	Kannustaminen ajankohtaisten yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat suoritettavat tehtävät ja itsearviointi. Laaja-alaisen osaamisen taito L3 huomioidaan arvioinnissa itsearvioinnin avulla.

6 5 Vieraat kielet

6 5 1 Vieraat kielet, englanti, A-oppimäärä

Laaja-alainen osaaminen

Vieraissa kielissä käsitellään teemoja, joiden avulla kielten oppiminen tuodaan osaksi lukio-opiskelun asiakokonaisuuksien hallintaa ja oppiainerajat ylittävää työskentelyä.

Laaja-alaiset tavoitteet on jaettu opintojaksoihin englannin a-oppimäärässä seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
L1: hyvinvointiosaaminen	x				x										
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x			x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x		x				x	x		x		x	x	
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x		x							x			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x		x									
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x	x			x	x			x	x				x

Englannin opetuksen yleiset tavoitteet

Englannin kielen opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kulttuuriseen ja kielelliseen moninaisuuteen, opiskelutaitoihin sekä vuorovaikutus- ja tekstin tulkinta- ja tuottamistaitoihin. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Kieli ja oppimäärä	Taito toimia vuorovaikutuksessa (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tulkita tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)	Taito tuottaa tekstejä (suluissa perusopetuksen päättövaiheessa asetetut taitotasotavoitteet)
Englanti, A-oppimäärä	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)

Pakollisten opintojen opintojaksojen 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee

tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalle kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen opintojakson yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana.

Opintojaksojen 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehittymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään muiden kielten, myös äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Opintojaksosta 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Opintojaksojen 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä. Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

Englanninkielisen linjan ryhmille osoitettuja opintojaksoja laajennetaan vaativammilla tehtävillä, ja muita sisältöjä tiivistetään.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksojen aikana opiskelijat tutustuvat työelämän kielitaitovaatimukseen. Opiskelijoilla on mahdollisuus harjoitella työelämässä tarvittavaa kielitaitoa, sekä kielen eri osa-alueita että erilaisia tilanteita. Työelämän valmiuksia harjoitellaan erityisesti opintojaksoissa ENA4 ja ENA6. Myös työelämässä tarvittavia taitoja harjoitellaan. Myös opiskelijoiden ymmärrystä kielitaidon ja kulttuurien merkityksestä työelämässä vankennetaan.

Opiskelijoita tutustutetaan korkeakoulujen kielitaitovaatimukseen, kun he pohtivat omia jatko-opintovaihtoehtojaan Suomessa ja ulkomailla. Lisäksi käsitellään korkeakouluopintojen termistöä englanniksi ja suomeksi. Opiskelijan opiskelu- ja itsearviointitaidot kehittyvät tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Englannin opinnoissaan opiskelija tutustuu sekä oman kulttuurinsa että eri kulttuurien tapoihin, erityisesti niiden maiden, joissa puhutaan englantia joko pääkielenä tai lingua francana. Työelämä- ja korkeakouluysteistyötä kehitetään myös vierailuilla oppilaitoksiin ja työpaikoille sekä vastaanottamalla vierailijoita niistä.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

lena01+02 Englanti arjessa ja globaalina kielenä (4op)

Opintojakson tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Opintojakso totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista.

Opintojakson tehtävänä on myös tarkastella englannin kielen aseman kehittymistä lingua francana globaaleissa konteksteissa ja vuorovaikutustilanteissa, joissa englanti ei välttämättä ole kenenkään äidinkieli. Tehtävänä on myös tarkastella, miten kieli ja kielitaito vaikuttavat eettisesti kestävään toimintaan kaikessa viestinnässä. Opintojaksossa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- tunnistaa ja kehittää tapoja kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa kielellistä itsetuntoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.
- analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä
- monipuolistaa kieltenopiskelustrategioitaan
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1.
- tiedostaa kielitaidon merkityksen jatko-opintojen ja työelämän kannalta
- kartoittaa oman oppijaprofiilinsa yhdessä opinto-ohjauksen kanssa

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen kieliprofiilin laatiminen sekä tavoitteiden asettelu kielten opiskelulle
- englanti äidinkielenä, toisena kielenä, virallisena kielenä, globaalina kielenä
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä sekä kansainväliset suhteet
- rakentava vuorovaikutus hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen
- englannin variantteja
- puhujien eri taustat ja statukset
- viestintätyyli erilaisissa medioissa
- englanninkielisen linjan ryhmät: alkukieleltään englanninkielisen romaanin lukeminen ja arvioitava tuotos sen pohjalta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2	Toteutus
L1	Miten opiskella vierasta kieltä. Miten kehittää itseään kielenkäyttäjänä. Kieliprofiilin laatim
L2	Opiskelijan rohkaiseminen käyttämään kaikkea kielitaitoaan vuorovaikutuksessa toisten ka

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opiskelija kartoittaa oppijaprofiilinsa yhteistyössä opinto-ohjauksen kanssa. Yhdessä opinto-ohjauksen kanssa käsitellään kielitaidon merkitystä jatko-opinnoissa ja työelämässä. Yhteistyössä muiden vieraiden kielten ja ruotsin kanssa aloitetaan kieliprofiilin laatiminen.

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa esitellään työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimuksia. Ryhmätyö- ja digitaalisten taitojen harjoittaminen tukee työelämätaitojen kehittymistä. Opiskelija omaksuu kansainvälisessä työelämässä tarvittavia kulttuuritaitoja. Opiskelija kasvattaa kansainvälisyystaitojaan tiedostamalla oman kielellisen repertuaarinsa sekä tutustumalla keskustelukulttuuriin englanninkielellä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearviointin perusteella.

lena03 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Opintojaksossa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisu identiteetin rakentumisessa

- englanninkielisen linjan ryhmät: portfolio, joka koostuu erilaisista kirjallisista ja/tai suullisista tehtävistä
- englanninkielisen linjan ryhmät: alkukieleltään englanninkielisen romaanin lukeminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2-L3	Harjoitetaan itseilmaisua ja tulkintojen tekemistä kulttuurin piiriin kuuluvista teksteistä.
L6	Kulttuuri globaalissa maailmassa yksilön ja yhteisön näkökulmasta,

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksossa opiskelija hakee tietoa ja kehittää tietoisuuttaan kulttuurin piirteistä englanninkielellä. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L6 huomioidaan arvioinnissa.

lena04 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä (2op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Opintojaksossa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista englannin kielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot
- median rooli asenteiden muokkaajana
- englanninkielisen linjan ryhmät: mediaseuranta ja sen raportointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Yksilö vaikuttajana yhteiskunnassa.
L4	Yksilön vastuu ja velvollisuus yhteiskunnassa.
L6	Median merkitys yksilölle ja yhteiskunnalle.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään yhteiskunnassa tarvittavia aktiivisen kansalaisuuden taitoja. Opiskelija kehittää käsitystään vastuustaan ja velvollisuuksistaan yhteiskunnassa. Opiskelija kehittää käsitystään median merkityksestä. Työelämä- ja korkeakouluvierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa.

lena05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden arviointia, sekä vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyden sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia
- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys
- englanti tieteen kielenä, tieteellisen tekstin piirteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Englanti tieteen kielenä: tieteestä raportoiminen, keskusteleminen ja väittelemine.
L3	Tieteenalat ja lähdekriittisyys.
L5	Tiede, tulevaisuus ja kestävä kehitys.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Työelämästä ja korkeakouluista otetaan opintojakson aikaan vastaan vierailijoita mahdollisuuksien mukaan. Opiskelija tutustuu tieteellisiin teksteihin ja harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa.

Iena06 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Opintojaksossa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämäänsä astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta
- englanninkielisen linjan ryhmät: personal statementin kirjoittaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L1	Itsenäistyminen ja nuoren elämänhallinta.
L2	Kieliprofiilin täydentäminen jatko-opintoja ja työelämää varten.
L4	Kansainvälistyvä työelämä Suomessa ja maailmalla.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Yhteistyössä opinto-ohjauksen kanssa tutustutaan jatko-opintoihin englanninkielellä ja englanninkielisissä maissa. Työnhakuprosessissa hyödynnetään opinto-ohjauksessa hankittuja tietoja ja taitoja.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämästä ja korkeakouluista otetaan opintojakson aikaan vastaan vierailijoita mahdollisuuksien mukaan. Opiskelijoita kannustetaan tutustumaan myös kohdekielen alueen jatko-opintomahdollisuuksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

lena07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2op)

Opintojakson tehtävänä on valmistaa opiskelijaa maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua globaaleista ympäristökysymyksistä käytäviin keskusteluihin. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta opintojaksossa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Vuorovaikutustilanteet ja ratkaisuun pyrkiminen vuorovaikutuksessa.
L5	Eettiseen ja kestävään tulevaisuuteen tähtäävän ajattelun ja ilmaisun kehittäminen. Globaalit ympäristökysymykset.
L6	Tutustuminen kansainvälisiin organisaatioihin vaikuttamisen välineenä.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset ja suulliset näytöt sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taito L5 huomioidaan arvioinnissa.

lena08 Viesti ja vaikuta puhuen (2op)

Opintojakson tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- englannin käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin
- dialogisuus
- oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Toiminta suullisissa monimuotoisissa vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutukseen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen
L6	Englanti lingua francana erityisesti suullisissa kielenkäyttötilanteissa.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija vankentaa työelämässä ja korkeakouluopinnoissa tarvittavaa suullista kielitaitoa ja yhteistyötaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään suomenkielisen ja englanninkielisen viestintäkulttuurin eroista. Vierailijoita otetaan opintojaksossa vastaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat opintojakson lopussa tehtävä Opetushallituksen suullinen koe sekä työskentely opintojaksolla. Suullisesta kokeesta annetaan erillinen suullisen kielitaidon todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

lena09 Kohti A-englannin ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää opiskelijan kielitaitoa ja valmistaa häntä ylioppilaskokeeseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa rakenteiden hallintaansa
- laajentaa sanavarastoaan
- kehittää kuuntelutaitojaan
- parantaa tekstin ymmärtämisen taitojaan
- kehittää kirjallista ilmaisuaan

Keskeiset sisällöt

englannin kielen keskeinen kieliooppi, aiemmilla opintojaksoilla omaksuttu sanasto sekä englannin kieli laaja-alaisesti oppikirjojen ulkopuolella.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Perustellun mielipiteen ilmaiseminen ja perusteleminen. Kielitietoisuuden vahvistaminen.
L3	Monilukutaidon kehittäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa.

lena10 Advanced Academic Writing (2op)

Opintojakson tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kirjoitustaitoja englannin kielellä. Opiskelijaa tuetaan opinnoissa harjoittelemalla eri tekstityyppejä kuten akateemista esseetä sekä harjoittelemalla yo-tyyppisiä kirjoitelmia erilaisista aiheista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa ja hioo kirjallista viestintäänsä englannin kielellä
- laajentaa sanavarastoaan
- harjoittelee kirjoittamaan eri tekstityyppien mukaisia tekstejä

Keskeiset sisällöt

erilaiset tekstityypit ja aiheet, lähdeaineistoon perustuvat kirjoitustehtävät ja yo-tyyppiset kirjoitustehtävät

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L2	vuorovaikutus vaativissa kirjallisissa konteksteissa
L3	Tutustuminen erilaisiin tekstityyppeihin

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija hankkii korkeakouluopinnoissa tarvittavaa akateemisen kirjoittamisen taitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Opiskelija kirjoittaa useamman kirjoitustehtävän joista osa arvioidaan.

lena11 Business English (2op)

Opintojakson tehtävänä on harjoitella kohteliasta viestintää englanniksi. Suullista viestintää harjoittelemalla pitchin pitämistä englanniksi ajankohtaisista asioista. opintojaksolla omaksutaan kaupallisen alan sanastoa ja terminologiaa englanniksi.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa suullista englannin kielen taitoaan
- laajentaa sanavarastoaan
- kehittää itseluottamustaan esitelmän pitämisessä
- oppii kirjoittamaan kohteliaita liikekirjeitä

Keskeiset sisällöt

ajankohtaiset asiat, uutiset, ilmiöt, liiketoiminnan sanastoa ja terminologiaa ja ajankohtaisten asioiden, uutisten ja kansainvälisten yritysten tutkimista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L2	suullinen vuorovaikutus liike-elämälle tyypillisissä tilanteissa
L6	liike-elämän käytännöt englannin kielellä

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla omaksutaan liike-elämässä tarvittavaa kielitaitoa. Opintojakson aikana järjestetään mahdollisuuksien mukaan yritysvierailuja.

Arviointi

Arviointi perustuu tuntityöskentelyyn ja mahdollisiin palautettaviin tehtäviin. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

lena13 International Court of Justice (2op)

Opintojakson tehtävänä on tutustua kansainväliseen oikeusistuimeen ja sen toimintaan YK:n alaisena tuomioistuimena. Opiskelija tutkii autenttista materiaalia maiden välisistä ristiriidoista ja

oikeustapauksista ja valmistaa oikeuskäsittelyn esityksiä. Opiskelija harjoittelee asianajajan, tuomarin sekä todistajan roolia kansainvälisen tuomioistuimen työssä. Halukkaat opiskelijat voivat myös myöhemmin osallistua koulun omaan YK-simulaatioon (HELIMUN) ja/tai opintomatkaan kansainväliseen YK-simulaatioon Alankomaiden Haagiin (THIMUN). Opintojakso toteutetaan simulaationa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa suullista kielitaitoa
- laajentaa sanavarastoaan
- oppii tuntemaan kansainvälisen oikeusjärjestelmän työtä
- valmistaa ja valmentaa halukkaita HELIMUN ja THIMUN YK-tehtäviin
-

Keskeiset sisällöt

Opintojakso sisältää autenttista kansainvälisen tuomioistuimen oikeustapauksia ja materiaalia, materiaaliin tutustumista ja tutkimusta sekä oikeusistuimen simulaatioita eri rooleissa (asianajaja, tuomari, todistaja).

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 13	Toteutus
L2	väittely haastavista teemoista ja ratkaisun hakeminen
L4	aktiivinen kansalaisuus

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Toteutetaan yhteistyössä yhteiskuntaopin kanssa.

Arviointi

Arviointi perustuu tuntityöskentelyyn. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

lena14 Creative Writing (2op)

Opintojakson tehtävänä on tukea opiskelijan luovaa kirjoitustaitoa englannin kielellä. Opiskelija tutustuu eri kirjoitus genreihin ja harjoittelee luovaa kirjoitusta englannin kielellä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa ja kehittää luovaa kirjoitustaitoaan
- laajentaa sanavarastoaan
- harjoittelee kirjoittamaan erilaisia luovia tehtäviä

Keskeiset sisällöt

erilaiset luovat genret ja -tyyppiset luovat kirjoitustehtävät

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 14	Toteutus
L3	luova kirjoittaminen

Arviointi

Arviointi perustuu palautettaviin kirjoitustehtäviin. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

lena15 English Literature (2op)

Opintojakson tehtävänä on tutustua englanninkieliseen kirjallisuuteen lukemalla romaaneja ja/tai pienoismaaneja Opintojakso on jaettu moneen jaksoon, joten opiskelijalla on runsaasti aikaa lukea opintojakson kirjat. Opiskelijat keskustelevat ja analysoivat kirjallisuuden keskeisistä teemoista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa lukutaitoaan
- vahvistaa arvostustaan eri aikakausien englanninkielistä kirjallisuutta kohtaan
- hioo akateemista ja analysoivaa esseekirjoitusta

Keskeiset sisällöt

- englanninkielisen kirjallisuuden lukeminen
- kirjallisuuden analysointi
- akateemisen esseen kirjoitus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 15	Toteutus
L3	monipuolinen kirjallisuuden tuntemus

Arviointi

Arviointi perustuu palautettaviin kirjallisuusesseihin. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

lena16 The English Book Club (2op)

Opintojakson tehtävänä on tutustua englanninkieliseen kirjallisuuteen (romaanit ja novellit) alkuperäiskielellä. Teksteistä keskustellaan ja niitä analysoidaan suullisesti. Suullista ilmaisua painotetaan ja opiskelijoita rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä ja tulkintansa teksteistä ja niiden teemoista. Lisäksi tekstejä voidaan käyttää luovan tuotoksen lähteenä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu englanninkielisten kaunokirjallisten tekstien lukijana
- oppii keskustelemaan teksteistä ja niiden yhteyksistä ympäröivään maailmaan
- oppii analysoimaan tekstien keskeisiä teemoja
- käyttää tekstejä luovan ilmaisun pohjana
-

Keskeiset sisällöt

- lukeminen
- analysointi
- kirjallisuus tekstilajina

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 16	Toteutus
L2	keskustelu ja kirjallisuuden suullinen analysointi. Perustellun mielipiteen ilmaiseminen.
L6	globaalia kulttuuria englanninkielisen kirjallisuuden kautta

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu aktiiviseen osallistumiseen keskusteluun ja annettujen tehtävien suorittamiseen.

lena17 Englannin tukiointojakso (2 op)

Opintojaksolla vahvistetaan englannin perusrakenteiden ja -sanaston hallintaa ja harjoitellaan erilaisia opiskelutekniikoita. Opintojakso on tarkoitettu opiskelijoille, jotka lukion ensimmäisen opintojakson perusteella tarvitsevat tukea opintoihinsa. Opiskelija voi valita opintojakson itse, mutta opettajat ja opinto-ohjaajat myös ohjaavat opintojaksolle tarpeen mukaan. Suoritusmerkintä.

6 5 2 Vieraat kielet , A-oppimäärä (espanja, ranska, saksa, venäjä)

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6	7	8	9
L1: hyvinvointiosaaminen	x							
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen				x				x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x		X			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen						X		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija omaksuu työelämän kanssakäymisessä tarvittavia kulttuuritaitoja. Opiskelija kasvattaa kansainvälisyystaitojaan tiedostamalla oman kielellisen repertuaarinsa ja tutustumalla kohdekielen keskustelu- ja arkikulttuuriin sekä kielialueen kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Korkeakoulu- ja/tai asiantuntijavierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

leaa01 + leaa02, Iraa01 + Iraa02, Isaa01 + Isaa02, Ivea01 + Ivea02 Opiskelutaidot globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen (4op)

Opintojakson tehtävänä on avata lukion kieltenopiskelun tavoitteita suhteessa jatkuvaan oppimiseen ja tulevaisuuden tarpeisiin muutosten monikielisessä maailmassa. Opintojakso totuttaa opiskelijaa lukion kieltenopiskeluun, jossa kohdekieltä käytetään mahdollisimman paljon. Tehtävänä on myös kehittää opiskelijan kielitietoisuutta ja kieli-identiteettiä sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja sekä vahvistaa opiskelijan ja ryhmän hyvinvointiosaamista. Opintojaksossa avataan rakentavan vuorovaikutuksen (mediaatio) käsitettä keskeisenä kielitaidon osa-alueena. Opintojaksossa harjaannutetaan vuorovaikutusta kieli- ja kulttuurirajoja ylittävissä tilanteissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan
- syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä
- soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja
- oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä
- pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon (ks. taulukko).
- tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta
- kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan
- vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan
- syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- kohdekieli porttina sukulaiskielten oppimiseen ja osaamiseen
- tavoitteiden asettelu kohdekielen opiskelulle
- oman kieliprofiilin laatiminen tai täydentäminen kohdekielen näkökulmasta

- monikielisyys voimavarana
- erilaisiin teksti- ja tyylilajeihin tutustuminen
- toisiin tutustuminen, arkitiedon vaihtaminen ja vuorovaikutusosaamisen vahvistaminen keskustellen
- kansainvälisyys arjessa ja lähiympäristöissä, liikkuvuus
- rakentava vuorovaikutus, merkitysneuvottelut ja kielentäminen hyvinvoinnin ja itsetunnon rakentajana
- puhujien eri taustat ja statusvaikutukset
- kohdekielen äänteiden muodostuminen ja puheen tuottaminen; kohdekielen variantit ja vertailua muihin kieliin
- viestintätyylit erilaisissa medioissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2	Toteutus
L1	Voinnin tiedustelu ja ilmaisu.
L2	Vuorovaikutustilanteet eri kanavia käyttäen.
L6	Kielialueen tapakulttuuriin liittyvien käytänteiden tunnistaminen.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä kielitaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä. Englannin ja muiden vieraiden kielten kanssa yhteistyössä laaditaan kieliprofiili.

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija kasvattaa kansainvälisyystaitojaan tiedostamalla oman kielellisen repertuaarinsa ja tutustumalla kohdekielen keskustelu- ja arkikulttuuriin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 voidaan huomioida arvioinnissa esimerkiksi opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

leaa03, Iraa03, Isaa03, Ivea03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää kulttuurista ymmärrystä. Opintojaksossa tarkastellaan kielten ja kulttuurien moninaisuutta sekä arvoja ja merkityksiä, jotka välittyvät kulttuurin kautta yksilölle ja yhteisölle. Taiteiden merkitystä tarkastellaan niiden vaikuttavuuden kautta. Opiskelijaa ohjataan hyödyntämään muita opintoja tai oppimisympäristöjä sekä elämänpiirejään. Opintoihin voidaan sisällyttää laajahko luovan ilmaisun tuotos.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä
- pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä
- vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- luova toiminta
- kulttuurin ja taiteen merkitys yksilölle ja yhteisölle
- itseilmaisuu identiteetin rakentumisessa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Monilukutaidon vahvistaminen.
L6	Kielialueen kulttuuriin ilmiöihin ja niiden taustaan tutustuminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa kehitetään työelämässä tarvittavia tiedonhaun taitoja sekä ryhmätyöskentelytaitoja. Opintojaksossa kasvatetaan tietoisuutta kohdekielisen maailman kulttuurin piirteistä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leaa04, Iraa04, Isaa04, Ivea04 Kieli vaikuttamisen välineenä (2op)

Opintojakson tehtävänä on kehittää ajattelu- ja opiskelutaitoja harjoittelemalla kriittisiä luku- ja tiedonhankintataitoja sekä niihin pohjautuvia soveltamisen ja tuottamisen taitoja. Opintojaksossa tarkastellaan osallisuuden, aktiivisen toimijuuden ja demokratian rakentumista kohdekielellä kielellisesti, kulttuurisesti ja katsomuksellisesti monimuotoisessa maailmassa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin
- kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella
- hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

Keskeiset sisällöt

- vaikuttaminen kansalaisyhteiskunnassa
- ihmisoikeuskysymykset, tasa-arvo
- yksilön vastuut ja velvollisuudet, sananvapaus
- neuvottelemisen taidot (arkiset–institutionaaliset)
- median rooli asenteiden muokkaajana

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Tiedonhankintataitojen ja kriittisen lukutaidon harjoittelu.
L4	Kielialueen yhteiskunnallisiin ilmiöihin tutustuminen.
L6	Kielialueen yhteiskunnallisten ilmiöiden taustoihin tutustuminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija vankentaa työelämässä ja korkeakouluopinnoissa tarvittavaa kielitaitoa ja yhteistyötaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään suomalaisen ja kohdekielisen viestintäkulttuurin eroista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leaa05, Irra05, Isaa05, Ivea05 Kestävä tulevaisuus ja tiede (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan tiedonhankinnan taitoja, erityisesti lähteen luotettavuuden tarkastelun näkökulmasta, ja vahvistaa hänen tekstin tulkitsemisen ja tuottamisen taitojaan. Tehtävänä on myös vahvistaa opiskelijan taitoja esittää kysymyksiä ja etsiä vastauksia tai hahmotella ratkaisuja itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja
- kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

Keskeiset sisällöt

- opiskelijoita kiinnostavat tiedon- ja tieteenalat
- erilaiset tulevaisuudenvisiot
- kestävää tulevaisuutta rakentavat innovaatiot; mahdollisuudet ratkaista monimutkaisia ongelmia

- yleistajuiset tekstit, lähdekriittisyys, esimerkkejä tieteellisistä teksteistä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Tiedonhankintataitojen ja kriittisen lukutaidon harjoittelu.
L3	Monitieteinen lähestyminen johonkin kielialueen tieteen tai teknologian ilmiöön.
L6	Kielialueen merkittävien tiede- ja teknologia saavutusten tiedostaminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä. Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L3 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leaa06, Iraa06, Isaa06, Ivea06 Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä (2op)

Opintojakson tehtävänä on syventää opiskelijan käsitystä kielitaidosta työelämätaidona ja sosiaalisena pääomana muuttuvassa maailmassa. Opintojaksossa pohditaan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia sekä työntekoa myös kansainvälisessä kontekstissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille
- rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa
- kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

Keskeiset sisällöt

- jatko-opinto- ja urasuunnitelmat; urajoustavuus
- kieliprofiilin täydentäminen tulevaisuuden tarpeita varten
- kansalliset tai kansainväliset yhteisöt tai yritykset työnantajina
- itsenäistyvän, työelämään astuvan nuoren arjen ja talouden hallinta

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Oman osaamisen esille tuominen.
L4	Työelämän kielellisten vaatimusten tiedostaminen.
L6	Työelämän kulttuurieroavaisuudet.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojen ohjauksen kanssa yhteistyössä tutustutaan kohdekielen maan jatko-opintoihin hakeutumiseen. Tutustutaan työnhakuprosessiin kohdekielisessä maassa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämästä ja korkeakouluista otetaan opintojakson aikaan vastaan vierailijoita mahdollisuuksien mukaan. Opiskelija tutustuu korkeakouluopintojen kielitaitovaatimukseen yhteistyössä opinto-ohjauksen kanssa. Opiskelijoita kannustetaan tutustumaan myös kohdekielen alueen jatko-opintomahdollisuuksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

leaa07, Iraa07, Isaa07, Ivea07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa (2op)

Opintojakson tehtävänä on valmistaa opiskelija maailmankansalaiseksi, jolla on tietoa, taitoa ja tahtoa osallistua keskusteluihin globaaleista ympäristökysymyksistä. Näkökulmia tarkastellaan opiskelijan omasta elinpiiristä käsin, mutta moduulissa tutustutaan myös kansainvälisten organisaatioiden tapoihin käsitellä kestävään elämäntapaan liittyviä kysymyksiä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta
- kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi
- osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

Keskeiset sisällöt

- globaalit ympäristökysymykset, esimerkiksi ilmastonmuutos
- kestävä elämäntapa opiskelijan omassa elinpiirissä
- esimerkkejä kansainvälisistä sopimuksista tai sopimusneuvotteluista
- ratkaisukeskeisyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Eri tekstilajien teksteihin tutustuminen.
L5	Kielialueen keskeisiin ekologisiin ilmiöihin tutustuminen.
L6	Asenne- ja arvovertailua ekologisiin kysymyksiin liittyen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelija harjoittelee työelämässä ja korkeakouluopinnoissa vaadittavaa lähdekriittisyyttä. Opiskelija lisää tietouttaan omien valintojen vaikutuksista globaalissa maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L5 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leaa08, Iraa08, Isaa08, Ivea08 Viesti ja vaikuta puhuen (2op)

Opintojakson tehtävänä on harjaannuttaa opiskelijan monipuolista suullista kielitaitoa, jota tarvitaan kansainväliseen toimijuuteen, sekä tarjota opiskelijalle jatkuvan oppimisen välineitä oman suullisen kielitaidon kehittämiseksi. Tehtävänä on myös vahvistaa neuvottelemisen taitoja sekä toisen arvostamista ja huomioon ottamista. Opintojaksoon sisältyy Opetushallituksen tuottaman suullisen kielitaidon kokeen tai erillisen ohjeistuksen mukaisten näyttöjen suorittaminen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä
- vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan
- vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja
- harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

Keskeiset sisällöt

- puhumisen eri piirteet
- kohdekielen käyttäjien erilaisten taustojen ja eri äidinkielten vaikutus puhetilanteisiin

- dialogisuus oppimäärän pakollisten opintojen aikana käsitellyt aiheet ja niiden täydentäminen opiskelijoiden tarpeiden mukaan

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	monipuolisen suullisen ilmaisun harjoittaminen
L6	erilaisten viestintätilanteiden ja -strategioiden tunnistaminen

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Mahdollisuuksien mukaan toteutetaan vierailuja. Opiskelija vankentaa työelämässä ja korkeakouluopinnoissa tarvittavaa suullista kielitaitoa ja yhteistyötaitoja. Opiskelija kasvattaa tietämystään suomalaisen ja kohdekielisen viestintäkulttuurin eroista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat opintojakson lopussa tehtävä Opetushallituksen suullinen koe tai erillisen ohjeistuksen mukainen näyttöjen suorittaminen sekä työskentely opintojaksolla. Suullisesta kokeesta annetaan erillinen suullisen kielitaidon todistus lukion päättötodistuksen liitteenä. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset syventävät opinnot

leaa09, Iraa09, Isaa09, Ivea09 Kohti A-kielen ylioppilaskoetta (2op)

Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen harjoittelemalla ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppejä ja vastaustekniikkaa. Opintojaksolle osallistumisen edellytyksenä on, että kaikki ko. aineen pakolliset opintojaksot on suoritettu hyväksytysti. Keskeistä sanastoa ja kielioppia kerrataan tarpeiden mukaan. Suoritusmerkintä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa rakenteiden hallintaansa
- laajentaa sanavarastoaan

- kehittää kuuntelutaitojaan
- parantaa tekstin ymmärtämisen taitojaan
- kehittää kirjallista ilmaisuaan

Keskeiset sisällöt

- sanaston ja rakenteiden kertausta
- ylioppilaskokeen tehtävätyypit ja vastaustekniikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Eri tekstilajeihin tutustuminen
L3	Monilukutaidon kehittäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 5 3 Vieraat kielet, B2-oppimäärä (espanja, ranska, saksa)

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6	7	8
L1: hyvinvointiosaaminen		x					
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen			x				x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen	x			x	x		
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen						x	
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x				x		

Oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö sekä kansainvälisyys

Kieliopintoihin kuuluu kiinteänä osana kansainvälisyys- ja kulttuurikasvatus, joka toteutuu jokaisessa opintojaksossa. Opintoissa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija omaksuu kansainvälisen työelämän kanssakäymisessä tarvittavia kulttuuritaitoja. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään korkeakoulu- ja työelämävierailuja.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

leab201+leab202, lrab201+lrab202, sab201+lsab202 Minä ja kohdekielen maailma (4op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu
- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1+2	Toteutus
L2	Sosiaalinen kohtaaminen arjen tilanteissa.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.
L6	Kohdekielen kulttuuriseen moninaisuuteen tutustuminen

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab203, lrab203, lsab203 Terveys ja hyvä elämä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L1	Rohkeus ilmaista omia mielipiteitä ja pitkäjänteisyyden kasvattaminen.
L2	Vuorovaikutuksen ylläpito ja aktiivisen kuuntelun taito.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab204, lrab204, lsab204 Kulttuuri ja luova toiminta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
----------------------	-----------------

L2	Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen.
L3	Luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab205, lrab205, lsab205 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat
- mahdollisuuksien mukaan voidaan toteuttaa korkeakoulu- tai työelämävierailu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Itsetunnon vahvistaminen kielenkäyttäjänä.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab206, lrab206, lsab206 Media ja ajankohtaiset aiheet (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet

- kohdekieliset mediat
- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.
L6	Ajankohtaisten globaalien ilmiöiden tarkastelu.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab207, lrab207, lrab207, lsab207 Kestävä elämäntapa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys
- ympäristöystävälliset valinnat
- erilaiset asuin ympäristöt
- suullisen kielitaidon vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L5	Ympäristöystävällisten valintojen tekemisen merkitys arjessa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L5 huomioidaan

arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab209, lrab209, lsab209 Kohti B-kielen ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- valmistautuu ylioppilaskokeeseen

Keskeiset sisällöt

- monilukutaito
- ylioppilaskokeen tehtävyyypit, vastaustekniikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L3	Monilukutaito.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

leab20, lrab20, lsab20 Perustaidot kuntoon arkielämän tilanteissa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- peruskoulun oppimäärän kertausta
- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 0	Toteutus
----------------------	-----------------

L2	Sosiaalisten koodien mahdolliset eroavaisuudet vuorovaikutuksessa.
L6	Kohdekielen kulttuurituntemuksen syventäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 5 4 Vieraat kielet, B3-oppimäärä (espanja, ranska, saksa, venäjä)

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opintojakso	1	2	3+4	5	6	7	8	9	10
L1: hyvinvointiosaaminen				x					
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x	x	x	x	x	x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen					x				x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x			x	x		
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen								x	
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x	x	x				x		

Oppimäärän erityinen tehtävä

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Kieliopintoihin kuuluu kiinteänä osana kansainvälisyys- ja kulttuurikasvatus, joka toteutuu jokaisessa opintojaksossa. Opinnoissa tuodaan esiin työelämän ja jatko-opintojen kielitaitovaatimukset. Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Opiskelija omaksuu kansainvälisen työelämän kanssakäymisessä tarvittavia kulttuuritaitoja. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään korkeakoulu- ja työelämävierailuja.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

leab301, lrab301, lsab301, lveb301 Tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Rohkeus toimia ryhmässä, opiskelutaidot.
L6	Tutustuminen kohdekielen asemaan maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab302, lrab302, lsab302, lveb302 Arkielämän tilanteet (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- oman lähipiirin ja arjen kuvailu
- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa
- tavanomaiset asiointitilanteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L2	Sosiaalisten koodien mahdolliset eroavaisuudet vuorovaikutuksessa.
L6	Kohdekielen kulttuurituntemuksen syventäminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab303+leab304, lrab303+lrab304, lsab303+lsab304, lveb303+lveb304 Minä ja kohdekielen maailma (4op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet
- vapaa-ajan vietto ja harrastukset
- koulu
- kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit
- Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta
- arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3+4	Toteutus
L2	Sosiaalinen kohtaaminen arjen tilanteissa.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.
L6	Kohdekielen kulttuuriseen moninaisuuteen tutustuminen

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan

arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab305, lrab305, Isab305, lveb305 Terveys ja hyvä elämä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- hyvinvointi ja terveys
- eri elämänvaiheet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Rohkeus ilmaista omia mielipiteitä ja pitkäjänteisyyden kasvattaminen.
L2	Vuorovaikutuksen ylläpito ja aktiivisen kuuntelun taito.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L2 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab306, lrab306, Isab306, lveb306 Kulttuuri ja luova toiminta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta
- ajankohtaiset kulttuuriaiheet
- luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Vuorovaikutustaitojen vahvistaminen.

L3	Luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.
-----------	---

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab307, lrab307, lsab307, lveb307 Opiskelu, työ ja tulevaisuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä
- tulevaisuudensuunnitelmat
- mahdollisuuksien mukaan voidaan toteuttaa korkeakoulu- tai työelämävierailu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Itsetunnon vahvistaminen kielenkäyttäjänä.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab308, lrab308, lsab308, lveb308 Media ja ajankohtaiset aiheet (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- ajankohtaiset aiheet
- kohdekieliset mediat

- lähdekritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L4	Kielitaidon hyödyntäminen yksilönä ja yhteiskunnallisesti.
L6	Ajankohtaisten globaalien ilmiöiden tarkastelu.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

leab309, lrab309, lsab309, lveb309 Kestävä elämäntapa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- kestävä kehitys
- ympäristöystävälliset valinnat
- erilaiset asuinympäristöt
- suullisen kielitaidon vahvistaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L5	Ympäristöystävällisten valintojen tekemisen merkitys arjessa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

leab310, lrab310, lsab310, lveb310 Kohti B-kielen ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- valmistautuu ylioppilaskokeeseen

Keskeiset sisällöt

- monilukutaito
- ylioppilaskokeen tehtävätyypit, vastaustekniikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L2	Rakentavan ja rohkean viestinnän vahvistaminen.
L3	Monilukutaito.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat kirjalliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 6 Matematiikka

Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja.

Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

Matematiikka kehittää opiskelijan sinnikkyyttä ja määrätietoisuutta. Kyky omaksua haastavia sisältöjä, ilmaista asioita täsmällisesti sekä työskennellä pitkäjänteisesti ja itseohjautuvasti ovat keskeisiä opittavia taitoja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestäväan kehitykseen ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista sekä hyvinvointiosaamista.

Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa vuorovaikutusosaamista. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä.

Matematiikan opiskelu tukee globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

Opiskelijaa ohjataan tavoitteellisesti tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja toisaalta kehittämiskohteitaan sekä huomaamaan, että menestyksellinen matematiikan opiskelu vaatii pitkäjänteistä työnteoa ja sinnikkyyttä. Opetuksessa tuetaan epävarmuuden sietokykyä ja vahvistetaan luottamusta, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. (L1) Turvallinen opiskeluympäristö kannustaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen sekä yhteistyöhön, yhdessä tutkimiseen ja oppimiseen. (L2)

Opetuksessa rohkaistaan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia monipuolisesti. Opintojen aikana tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja -esittämisen tapoihin. Lisäksi tutustutaan ja syvennetään matematiikan kannalta olennaisia monilukutaidon osa-alueita (sanallinen, numeerinen, symbolinen, kuvallinen ja algoritmien). (L3) Matematiikan avulla voidaan jäsentää ja ratkaista yhteiskunnallisia ja globaaleja ilmiöitä ja ongelmia. (L4, L5 ja L6)

Laaja-alaiset tavoitteet ovat jaettu opintojaksoihin matematiikan pitkässä oppimäärässä seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1	3	2+4	5	6+7	9	8	11	10	12	13	14	15
L1: hyvinvointiosaaminen			x	x						x	x	x	x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x		x		x								x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x			x	x	x	x	x		x	x	
L4: yhteiskunnallinen osaaminen						x							
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x			x						
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x							x					

Laaja-alaiset tavoitteet ovat jaettu opintojaksoihin matematiikan lyhyessä oppimäärässä seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1	2	3	4	5	6+7	8	9	10	11
L1: hyvinvointiosaaminen		x		x					x	x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x			x					x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen			x		x	x	x	x	x	
L4: yhteiskunnallinen osaaminen						x	x			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x				x		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x									

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa
- ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinnetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä
- rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen
- harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksimia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluja sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä
- kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota
- harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita
- rohkaistuu myös kokeilevaan ja tutkivaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen
- osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

- on jäsenenä positiivisessa, arvostavassa ja kannustavassa opiskelijayhteisössä, joka tukee jokaista opiskelijaa hänen omilla tavoitteillaan.

Arviointi

Monipuolisella arvioinnilla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan matemaattisen ajattelun ja itseluottamuksen kehittymistä sekä ylläpidetään ja vahvistetaan opiskelumotivaatiota. Arviointi ohjaa opiskelijaa kehittämään matematiikan osaamistaan ja ymmärtämistään sekä pitkäjänteisen työskentelyn taitojaan. Arvioinnilla opiskelijaa autetaan kehittämään matemaattisten ratkaisujen esittämistä, tuetaan käsitteiden muodostamisprosessissa ja ohjataan oman työn arvioimiseen. Onnistunut palaute auttaa opiskelijaa huomaamaan vahvuutensa sekä sen, mitä ja miten tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää.

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota laskutaitoon, menetelmien valintaan, matemaattisen ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoihin, päätelmien perustelemiseen ja analysoimiseen sekä ohjelmistojen valintaan ja käyttöön.

Opintojaksokohtaisesti on kirjoitettu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Oppimäärän vaihtaminen

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli	Lyhyen oppimäärän moduuli
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä opintojaksoista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut osaopinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelijan siirtyessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi.

Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja, ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä

opintojaksoista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän opintojaksoja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset opintojaksot voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

Pitkän matematiikan kolmas opintojakso, moduuleista MAA2 ja MAA4 koostuva Funktiot, yhtälöt ja tasokoordinaatisto, on mahdollista suorittaa vain moduulin MAA2 osalta, jos opiskelija aikoo siirtyä opiskelemaan tämän jälkeen matematiikan lyhyttä oppimäärää.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä toteutetaan opintojaksojen sisällä esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa. Matematiikan symbolinen kieli on universaali, joten opinnoissa käytetään myös erikielisiä oppimateriaaleja tilanteen mukaan.

6 6 1 Matematiikan yhteinen opintokokonaisuus

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Imay01 Luvut ja yhtälöt (2op)

Opintojaksossa keskitytään perusopetuksessa opiskeltujen sisältöjen kertaamiseen ja syventämiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään siirtymiseen luvuista symbolien käyttöön.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa prosenttilaskennan periaatteet
- osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa
- syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan
- kertaa potenssin laskusäännöt
- vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä
- ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet
- oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.
- luo opiskelutottumukset, joihin myöhempien opintojaksojen opiskelu perustuu
- ottaa käyttöön niitä ohjelmistoja, joita tullaan hyödyntämään myöhemmissä opinnoissa.

Keskeiset sisällöt

- lukujoukot ja peruslaskutoimitukset
- luvun vastaluku, käänteisluku ja itseisarvo
- prosenttilaskenta
- potenssin laskusäännöt (eksponenttina kokonaisluku)
- suoraan ja kääntäen verrannollisuus

- funktio, kuvaajan piirto ja kuvaajan tulkinta
- ensimmäisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- yhtälöpari
- neliö- ja kuutiojuuri
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (asteluvut 2 ja 3)

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.
L6	Matematiikka on universaali kieli, jonka kirjoitusasu on tunnettu globaalisti kulttuurista riippumatta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 6 2 Matematiikan pitkä oppimäärä

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Imaa03 Geometria (2op)

Opintojaksossa opitaan hahmottamaan, kuvaamaan sekä mallintamaan kaksi- ja kolmiulotteisia geometrisia kuvioita ja kappaleita sekä ratkaisemaan niihin liittyviä laskennallisia ongelmia.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä
- kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa
- osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa
- harjaantuu muotoilemaan, perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa
- sisältäviä lauseita
- osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden ja kappaleiden yhdenmuotoisuus
- sini- ja kosinilause
- monikulmioihin liittyvien pituuksien, kulmien ja pinta-alojen laskeminen
- ympyrän ja sen osien ja siihen liittyvien suorien geometria

- suoraan lieriöön ja suoraan kartioon sekä palloon liittyvien pituuksien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L3	Kehitetään opiskelijan monilukutaitoa ohjelmistotaitojen ja geometrisen hahmottamisen osalta. Ohjataan opiskelija tarkastelemaan ongelmia monipuolisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa02+Imaa04 Funktiot, yhtälöt ja tasokoordinaatisto (6op)

Opintojaksossa tutustutaan polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktioiden ominaisuuksiin ja niiden käyttöön ilmiöiden kuvaamisessa ja ongelmanratkaisussa sekä perehdytään geometriaan kaksiulotteisessa koordinaatistossa. Analyttisen geometrian menetelmät luovat yhteyden geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille, kun geometrinen muoto pistejoukko ilmaistaan yhtälönä. Vektorilaskenta monipuolistaa geometrian menetelmiä ja tuo erilaista näkökulmaa geometrinen ongelmien ratkaisemiseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla, tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomin tekijöiden välisen yhteyden
- osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.
- ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille
- ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen
- osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä
- ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin
- osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla
- osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla
- osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa

Keskeiset sisällöt

- polynomifunktio ja -yhtälö sekä polynomiepäyhtälö
- 2. asteen yhtälön ratkaisukaava
- polynomien tulo ja binomikaavat (summan neliö, summan ja erotuksen tulo)
- polynomien tekijät
- potenssifunktio ja potenssiyhtälö (eksponenttina positiivinen kokonaisluku)
- rationaalifunktiot ja -yhtälöt
- juurifunktiot ja -yhtälöt
- käyrän yhtälö
- suoran, ympyrän ja paraabelin yhtälö
- yhtälöryhmä
- suorien yhdensuuntaisuus ja kohtisuoruus
- itseisarvoyhtälö
- pisteen etäisyys suorasta
- vektoreiden perusominaisuudet
- tason vektoreiden yhteen- ja vähennyslasku sekä tason vektorin kertominen luvulla
- tason vektoreiden pistetulo, tason vektoreiden välinen kulma

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2+4	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta. Ymmärretään, että oma identiteetti ei rakennu yksittäisistä onnistumisista vaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa05 Funktiot ja yhtälöt (2op)

Opintojaksossa tutustutaan sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuuksiin ja niiden käyttöön ilmiöiden kuvaamisessa ja ongelmanratkaisussa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden

- sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden avulla
- tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla
- osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä
- $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$
- osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$
- tuntee eksponentti- ja logaritmifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista
- niihin liittyviä yhtälöitä
- osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suunnattu kulma ja radiaani
- yksikköympyrä
- sini- ja kosinifunktiot symmetria- ja jaksollisuusominaisuuksineen
- sini- ja kosiniyhtälöiden ratkaiseminen
- murtopotenssi ja sen yhteys juureen
- eksponenttifunktiot ja -yhtälöt
- logaritmi ja logaritmin laskusäännöt
- logaritmifunktiot ja -yhtälöt

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta. Ymmärretään, että oma identiteetti ei rakennu yksittäisistä onnistumisista vaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.
L5	Matemaattisia malleja käytetään selittämään ympäristön ilmiöitä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Lmaa06 Derivaatta (3op)

Opintojaksossa perehdytään derivaatan käsitteeseen funktion muutosnopeuden mittana, hahmotetaan funktion ja sen derivaattafunktion välinen yhteys sekä harjoitellaan käyttämään derivaattaa monipuolisesti funktioiden tutkimisessa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla
- omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta

- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivaatat
- osaa derivoida yhdistettyjä funktioita
- hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä
- osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa.

Keskeiset sisällöt

- funktion raja-arvo, jatkuvuus ja derivaatta
- polynomi- ja rationaalifunktioiden sekä juurifunktion derivaatat
- sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmifunktioiden derivaatat
- funktioiden tulon ja osamäärän derivaatta
- yhdistetty funktio ja sen derivointi
- funktion kulun tutkiminen ja ääriarvojen määrittäminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso maa6	Toteutus
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.
L3	Harjoitellaan matemaattisen tiedon luotettavuutta analyysin keinoin. Löydetään matematiikan ja muiden luonnontieteiden välillä yhteyksiä.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla käsitellään derivointiin sovellustehtäviä muista luonnontieteistä, esimerkiksi fysiikasta ja kemiasta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa07 Integraalilaskenta (2op)

Opintojaksossa tutustutaan derivoinnin käänteisoperaation integraalilaskennan peruskäsitteisiin: integraalifunktio ja määrätty integraali, niiden välinen yhteys sekä tutustuminen joihinkin integraalilaskennan sovelluksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita
- ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla

- perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa, integraalifunktion määrittämisessä, määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

Keskeiset sisällöt

- integraalifunktio ja tärkeimpien alkeisfunktioiden integrointi
- määrätty integraali
- Numeerinen integrointi
- pinta-alan ja tilavuuden laskeminen

Laaja-alainen osaaminen

Opintojakso maa7	Toteutus
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.
L3	Harjoitellaan matemaattisen tiedon luotettavuutta analyysin keinoin. Löydetään matematiikan ja muiden luonnontieteiden välillä yhteyksiä.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla käsitellään integrointiin liittyviä sovellustehtäviä muista luonnontieteistä, esimerkiksi fysiikasta ja kemiasta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa08 Tilastot ja todennäköisyys (2op)

Opintojaksossa tutustutaan tilastotiedon etsimiseen eri lähteistä sekä tiedon käsittelyyn, kuvaamiseen ja analysoimiseen. Lisäksi harjoitellaan tilastotieteen ja todennäköisyyslaskennan perusteita.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja
- osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän
- perehtyy kombinatorisiin menetelmiin
- perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin
- ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä

- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä
- osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen
- määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa

Keskeiset sisällöt

- keskiluvut ja keskihajonta
- korrelaatio ja lineaarinen regressio
- klassinen ja tilastollinen todennäköisyys
- permutaatiot ja kombinaatiot
- todennäköisyyden laskusäännöt
- binomijakauma
- diskreetti todennäköisyysjakauma
- diskreetin jakauman odotusarvo

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L3	Tutustutaan eri tiedonhankintamenetelmiin ja esittämiseen. Kuvataan ilmiöitä matemaattisesti.
L5	Opetellaan jäsentämään eettisiä kysymyksiä ja ympäristöön liittyviä aiheita tilastojen ja todennäköisyyslaskennan avulla.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa09 Talousmatematiikka (1op)

Opintojaksossa tutustutaan talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan. Opitaan taloudellisiin tilanteisiin liittyviä malleja (korkolaskenta, talletukset, lainat), joissa hyödynnetään mm. lukujonoja ja summia.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen,
- talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L3	Tutustutaan eri tiedonhankintamenetelmiin ja esittämiseen. Kuvataan talouden ilmiöitä matemaattisesti.
L4	Matematiikan avulla jäsennetään ja syvennetään opiskelijan ymmärrystä talouden merkityksestä yhteiskunnan osana ja kehitetään opiskelijan ymmärrystä itsestään taloudellisena toimijana.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla luodaan yhteyksiä yhteiskuntaopin sisältöihin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Imaa10 3D-geometria (2op)

Opintojaksolla täydennetään avaruusgeometrian sekä vektorilaskennan sisältöjä ja tutustutaan xyz-avaruuden suoriin, tasoihin ja pintoihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa
- oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla
- vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä
- tutustuu kahden muuttujan funktioon
- osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- vektoriesitys kolmiulotteisessa koordinaatistossa

- piste- ja ristitulo
- piste, suora ja taso avaruudessa
- kulma avaruudessa
- yhden muuttujan differentiaali- ja integraalilaskennan sovelluksia avaruusgeometriassa
- kahden muuttujan funktio ja pinta avaruudessa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Kehitetään opiskelijan monilukutaitoa ohjelmistotaitojen ja geometrisen hahmottamisen osalta. Ohjataan opiskelijaa tarkastelemaan ongelmia monipuolisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa11 Algoritmit ja lukuteoria (2op)

Opintojaksossa tutustutaan lukuteorian ja logiikan käsitteisiin sekä tutkitaan lukujen ominaisuuksia ja erilaisia algoritmeja ohjelmointia apuna käyttäen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat
- oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla
- perehtyy logiikan käsitteisiin
- hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin
- osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

Keskeiset sisällöt

- algoritmisen ajattelun peruskäsitteet: peräkkäisyys, valinta ja toisto vuokaavio
- yksinkertaisten algoritmien, lajittelualgoritmien tai yhtälön numeeriseen ratkaisuun liittyvän algoritmin ohjelmointi
- konnektiivit ja totuusarvot
- kokonaislukujen jaollisuus, jakoyhtälö ja kongruenssi
- Eukleideen algoritmi
- aritmetiikan peruslause

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L3	Algoritmit mallintavat ilmiöitä matemaattisesti. Opiskelija tutustuu ohjelmointiin ja kehittää luovuuttaan todistusmenetelmien avulla.
L6	Matematiikka on universaali kieli, jonka kirjoitusasu on tunnettu globaalisti kulttuurista riippumatta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imaa12 Analyysi ja jatkuva jakauma (2op)

Opintojaksossa syvennetään ja laajennetaan analyysiin (derivaattaan ja integraaliin) liittyvien käsitteiden hallintaa ja menetelmiä. Lisäksi perehdytään jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja sovelluksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä
- osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden käänteisfunktioita
- täydentää integraalilaskennan taitojaan
- perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa
- osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- paloittain määritelty funktio
- funktion jatkuvuuden ja derivoituvuuden tutkiminen
- jatkuvien ja derivoituvien funktioiden yleisiä ominaisuuksia
- käänteisfunktio
- funktioiden raja-arvot äärettömyydessä
- epäoleelliset integraalit
- jatkuvat jakaumat, normaalijakauma ja normittaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 12	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta. Ymmärretään, että oma identiteetti ei rakennu yksittäisistä onnistumisista vaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Imaa13 Pitkän matematiikan kertaus I (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että

- opiskelija saa kokonaiskäsityksen lukion pitkästä matematiikasta
- yhdistää aiemmilla opintojaksoilla opittuja tietoja ja taitoja
- syventää taitojaan ja tietojaan matematiikassa
- harjaantuu monipuolisten ongelmien ratkaisussa ylioppilaskoe ja jatko-opinnot huomioon ottaen
- tietää mitkä ylioppilaskokeen vaatimukset ovat
- harjoittelee aikaisempien vuosien ylioppilastehtäviä
- harjoittelee ratkaisujen esittämistä selkeästi ja täsmällisesti
- tiedostaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa

Keskeiset sisällöt

Opintojaksolla kerrataan pääosin valtakunnallisten moduulien Imaa1-Imaa5 sisällöt.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarviointina. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Imaa14 Pitkän matematiikan kertaus II (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että

- opiskelija saa kokonaiskäsityksen lukion pitkästä matematiikasta
- yhdistää aiemmilla opintojaksoilla opittuja tietoja ja taitoja
- syventää taitojaan ja tietojaan matematiikassa
- harjaantuu monipuolisten ongelmien ratkaisussa ylioppilaskoe ja jatko-opinnot huomioon ottaen
- tietää mitkä ylioppilaskokeen vaatimukset ovat
- harjoittelee aikaisempien vuosien ylioppilastehtäviä
- harjoittelee ratkaisujen esittämistä selkeästi ja täsmällisesti
- tiedostaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa

Keskeiset sisällöt

Opintojaksolla kerrataan pääosin valtakunnallisten moduulien Imaa6-Imaa11 sisällöt.

Opintojakso arvioidaan numeroarviointina. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi perustuu preliminäärikokeeseen ja tuntinäyttöihin. Arvosana 4 ei kasvata kokonaisopintokertymää.

Imaa15 Matematiikan tutorointi (1op)

Lukion 2. vuoden opiskelija toimii tutorina lukion 1. vuoden opiskelijalle kerraten itse samalla oppimaansa ja vahvistaen omia taitojaan.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ohjaamaan tutoroitavaa opiskelijaa saavuttamaan omat tavoitteensa
- oppii sanallistamaan matematiikkaa samalla vahvistaen aikaisemmin oppimaansa.

Keskeiset sisällöt

- ensimmäisen opiskeluvuoden pitkän matematiikan opintojen asiat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 15	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Vertaisohjauksessa opiskelijat oppivat epävarmuuden sietokykyä ja vahvistavat itseluottamustaan, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Vertaisohjauksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia.
L2	Vertaisohjaustilanteessa pyritään rakentamaan positiivinen, avoin ja kannustava ilmapiiri joka tukee opiskelijaa, sekä ohjaavaa ja ohjattavaa, ja tukee heitä saavuttamaan omia tavoitteita. Vertaistukitilanne ohjaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen. Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Imaa16 Matematiikkaharrastajat (2op)

Haluaisitko tutustua matematiikan lukio-opintojen ulkopuolelle jääviin osa-alueisiin kuten peliteoriaan? Kiinnostaako matematiikan yhteys teknologiaan ja ohjelmointiin? Oletko harkinnut osallistumasta erilaisiin matematiikkakilpailuihin? Vai haluatko vain kuulla viikon parhaimmat matikkameemit? Tällä opintojaksolla kokoonnutaan kerran viikossa mm. pohtimaan edellämaittuja

asioita sekä kuulemaan matematiikan ammattilaisten mielenkiintoisia vierailuvia luentoja. Opintojakso toteutetaan kerhomaisesti, joten tervetuloa mukaan kaikki matematiikasta kiinnostuneet! Suoritusmerkintä.

Imaa17 Matematiikan jatko-opinnot (2op)

Opintojaksossa perehdytään jatko-opinnoissa tarvittavaan matematiikkaan sekä samalla vahvistetaan osaamista ylioppilaskirjoituksiin. Opiskelijoita rohkaistaan tutustumaan matematiikkaan laajemmin kuin valtakunnallisten opintojaksojen puitteissa on mahdollista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa laskea kompleksilukujen peruslaskutoimituksia karteesisessa- ja napakoordinaattimuodossa
- osaa ratkaista yksinkertaisia differentiaaliyhtälöitä
- ymmärtää differentiaaliyhtälöiden merkityksen eri tieteenalojen sovelluksissa
- osaa matriisien peruslaskutoimitukset
- osaa määrittää 2×2 -matriisin käänteismatriisin
- ymmärtää matriisien ja lineaarikuvauksien välisen yhteyden
- osaa tutkia kompleksilukuja, differentiaaliyhtälöitä ja matriiseja ohjelmistoilla
- tutustuu oma-aloitteisesti uuteen itseään kiinnostavaan matematiikan alaan.

Keskeiset sisällöt

- kompleksiluvut
- differentiaaliyhtälöt
- matriisilaskenta
- opiskelijoiden omat toiveet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 14	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta, myös lukion oppimäärän ylittävissä sisällöissä.
L3	Ymmärretään matematiikan ja teknologian kasvava merkitys eri alojen jatko-opinnoissa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla tutustutaan matematiikan käyttöön työelämässä ja eri jatko-opintovaihtoehtoissa ulkopuolisia asiantuntijavieraita hyödyntäen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6 6 3 Matematiikan lyhyt oppimäärä

Pakolliset opinnot

Imab02 Lausekkeet ja yhtälöt (2op)

Opintojaksossa vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittuja yhtälönratkaisun taitoja sekä tutustutaan geometriisiin ja aritmeettisiin lukujonoihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä
- oppii muodostamaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua
- osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa
- osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa sekä polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- ongelmien muotoileminen yhtälöiksi
- yhtälöiden ratkaiseminen
- ratkaisujen tulkinta ja arvioiminen
- toisen asteen polynomifunktio ja toisen asteen yhtälön ratkaiseminen
- aritmeettinen lukujono ja summa
- geometrinen lukujono ja summa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta. Ymmärretään, että oma identiteetti ei rakennu yksittäisistä onnistumisista vaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imab03 Geometria (2op)

Opintojaksossa opitaan hahmottamaan, kuvaamaan sekä mallintamaan kaksi- ja kolmiulotteisia geometrisia kuvioita ja kappaleita sekä ratkaisemaan niihin liittyviä laskennallisia ongelmia.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista
- vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan
- osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen
- osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- kuvioiden yhdenmuotoisuus
- suorakulmaisen kolmion trigonometria
- Pythagoraan lause ja Pythagoraan lauseen käänteislause
- kuvioiden ja kappaleiden pinta-alan ja tilavuuden määrittäminen
- geometrian menetelmien käyttö tasokoordinaatistossa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L3	Kehitetään opiskelijan monilukutaitoa ohjelmistotaitojen ja geometrisen hahmottamisen osalta. Ohjataan opiskelija tarkastelemaan ongelmia monipuolisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imab04 Matemaattisia malleja (2op)

Opintojaksossa perehdytään lineaarisiin ja eksponentiaalisiin malleihin sekä arvioidaan mallien ja matemaattisesti esitetyn tiedon luotettavuutta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla
- arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla
- tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta
- osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- lineaarisen ja eksponentiaalisen mallin soveltaminen
- eksponenttiyhtälön ratkaiseminen
- ennusteet ja mallin hyvyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet ja sietämään epävarmuutta. Ymmärretään, että oma identiteetti ei rakennu yksittäisistä onnistumisista vaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista.
L5	Matemaattisia malleja käytetään selittämään ympäristön ilmiöitä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imab05 Tilastot ja todennäköisyys (2op)

Opintojaksossa tutustutaan erilaisiin tiedonhankinnan ja esittämisen tapoihin sekä harjoitellaan tilastotieteen ja todennäköisyyslaskennan perusteita.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja
- perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin
- osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

Keskeiset sisällöt

- tilastoaineiston havainnollistaminen ja tunnuslukujen määrittäminen

- regression ja korrelaation käsitteet
- havainto ja poikkeava havainto
- ennusteiden tekeminen
- todennäköisyyden käsite
- yhteen- ja kertolaskusääntö
- kombinaatiot ja tuloperiaate
- todennäköisyysslaskennan malleja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua. Opiskelijoiden muodostamat pienryhmät edistävät monialaisesti sosiaalisia taitoja ja auttavat jaksamaan.
L3	Tutustutaan eri tiedonhankintamenetelmiin ja esittämiseen. Kuvataan ilmiöitä matemaattisesti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imab06+Imab07 Talousmatematiikka (2op)

Opintojakson ensimmäisessä osassa tutustutaan talousmatematiikan peruskäsitteisiin sekä laskuihin (indeksi, verotus, korko, valuutta) ja syvennetään prosenttilaskennan taitoja. Toisessa osassa tutustutaan talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan. Opitaan taloudellisiin tilanteisiin liittyviä malleja (korkolaskenta, talletukset, lainat).

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot
- syventää prosenttilaskennan taitojaan
- oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä
- osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.
- oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan
- soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa
- oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset
- osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- suhteellinen osuus, vertailu, muutoksen laskeminen
- indeksi
- korkokäsite, yksinkertainen korko
- verotus
- valuutta
- aritmeettinen ja geometrinen lukujono ja niiden summat
- korkolaskut: koron korko, nykyarvo ja diskonttaus
- talletukset ja lainat
- taloudellisiin tilanteisiin soveltuvia matemaattisia malleja, joissa hyödynnetään lukujonoja ja summia

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6+7	Toteutus
L3	Tutustutaan eri tiedonhankintamenetelmiin ja esittämiseen. Kuvataan talouden ilmiöitä matemaattisesti.
L4	Matematiikan avulla jäsennetään ja syvennetään opiskelijan ymmärrystä talouden merkityksestä yhteiskunnan osana ja kehitetään opiskelijan ymmärrystä itsestään taloudellisena toimijana.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla luodaan yhteyksiä yhteiskuntaopin ja taloustiedon sisältöihin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Imab08 Matemaattinen analyysi (2op)

Opintojaksossa perehdytään derivaatan käsitteeseen funktion muutosnopeuden mittana, hahmotetaan funktion ja sen derivaattafunktion välinen yhteys sekä harjoitellaan käyttämään derivaattaa funktioiden tutkimisessa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin
- ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena
- osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla
- osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon

- osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

Keskeiset sisällöt

- graafisia ja numeerisia menetelmiä
- polynomifunktion derivaatta
- polynomifunktion merkin ja kulun tutkiminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L3	Harjoitellaan matemaattisen tiedon luotettavuutta analyysin keinoin. Löydetään matematiikan ja muiden luonnontieteiden välillä yhteyksiä.
L4	Matematiikan avulla mallinnetaan yhteiskunnallisia ilmiöitä

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla käsitellään derivointiin liittyviä sovellustehtäviä muista luonnontieteistä, esimerkiksi fysiikasta ja kemiasta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Imab09 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat (2op)

Opintojaksossa vahvistetaan ja syvennetään tilasto- ja todennäköisyyslaskennan taitoja sekä tutustutaan erilaisiin jakaumiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina
- tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina
- vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla
- tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla
- ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

Keskeiset sisällöt

- normaalijakauma ja jakauman normittamisen käsitteet (odotusarvo ja keskihajonta)
- toistokoe
- binomijakauma

- luottamusvälin ja virhemarginaalin käsite

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L3	Tutustutaan eri tiedonhankintamenetelmiin ja esittämiseen. Kuvataan ilmiöitä matemaattisesti.
L5	Opetellaan jäsentämään eettisiä kysymyksiä ja ympäristöön liittyviä aiheita tilastojen ja todennäköisyyslaskennan avulla.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Imab10 Kohti lyhyen matematiikan ylioppilaskoetta (2op)

Opintojaksossa kerrataan lyhyen matematiikan valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen oppimäärää sekä valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin ja sitä kautta myös jatko-opintoihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen sisältöjä
- oppii ylioppilaskirjoituksiin liittyviä vastaustekniikoita ja ratkaisustrategioita
- harjoittelee ratkaisujen esittämistä selkeästi ja täsmällisesti
- tiedostaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa.

Keskeiset sisällöt

- valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen sisällöt
- ylioppilaskirjoituksiin vastaamisen harjoittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan omat vahvuudet, sietämään epävarmuutta ja ottamaan vastuuta omista opinnoistaan.

L3	Kertausopinnoissa painotetaan myös matematiikan roolia muiden tieteiden parissa.
-----------	--

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi perustuu preliminäärikokeeseen sekä tuntinäyttöihin.

Imab11 Matematiikan tutorointi (1op)

Lukion 2. vuoden opiskelija toimii tutorina lukion 1. vuoden opiskelijalle kerraten itse samalla oppimaansa ja vahvistaen omia taitojaan.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii ohjaamaan tutoroitavaa opiskelijaa saavuttamaan omat tavoitteensa
- oppii sanallistamaan matematiikkaa samalla vahvistaen aikaisemmin oppimaansa

Keskeiset sisällöt

- ensimmäisen opiskeluvuoden pitkän matematiikan opintojen asiat

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L1	Matematiikassa opitaan pitkäjänteisyyttä ja sinnikkyyttä. Vertaisohjauksessa opiskelijat oppivat epävarmuuden sietokykyä ja vahvistavat itseluottamustaan, jolloin opiskelija oppii arvioimaan myös omia voimavarojaan ja suunnittelemaan ajankäyttöä. Vertaisohjauksessa kannustetaan vastuunottoon omasta oppimisesta luomalla työn tekemisen kulttuuri, joka arvostaa omaa ja muiden osaamista ja sallii erityisosaamista mutta myös epäonnistumisia.
L2	Vertaisohjaustilanteessa pyritään rakentamaan positiivinen, avoin ja kannustava ilmapiiri joka tukee opiskelijaa, sekä ohjaavaa ja ohjattavaa, ja tukee heitä saavuttamaan omia tavoitteitaan. Vertaistukitilanne ohjaa opiskelijoita keskusteluun, omien ratkaisumenetelmien esittämiseen ja oman ajattelun sanoittamiseen. Matematiikan sanallistaminen vahvistaa opittua.

6 7 Biologia

Oppiaineen tehtävä

Biologia on luonnontiede, joka tutkii elämään liittyviä ilmiöitä molekyyli- ja solutasolta biosfääriin. Biologian opetuksen tarkoituksena on herättää kiinnostusta bio- ja ympäristötieteisiin ja tukea

opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun kehittymistä. Opetus vahvistaa opiskelijan käsitystä biologian merkityksestä osana luonnontieteellisen maailmankuvan rakentumista. Luonnontieteellinen maailmankuva perustuu tieteelliseen tutkimukseen ja auttaa siten opiskelijaa tarkastelemaan maailmaa tietoperustaisesti. Biologian opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään elollisen luonnon rakennetta, toimintaa ja vuorovaikutussuhteita sekä evoluution merkityksen eliökunnan kehittämisessä. Biologian oppiaine antaa opiskelijalle valmiuksia arkielämään, työelämään ja jatko-opintoihin. Biologian opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva siitä, että biotieteet ovat nopeasti kehittyviä tieteenaloja, joiden sovelluksia hyödynnetään monin tavoin esimerkiksi lääketieteissä, teollisuudessa sekä maa- ja metsätaloudessa. Biologian opetus auttaa opiskelijaa ymmärtämään biotieteiden tarjoamia mahdollisuuksia edistää ihmiskunnan, muun eliökunnan ja elinympäristöjen hyvinvointia.

Biologian opetukselle on ominaista havainnointiin ja kokeellisuuteen perustuva tiedonhankinta, tutkimuksellisuus sekä aktivoivat ja vuorovaikutteiset työ- ja toimintatavat. Biologian opetuksessa tehdään laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä. Opiskelun edetessä kokeellisen työskentelyn taidot monipuolistuvat ja syventyvät. Opetuksessa tehdään monipuolisesti yhteistyötä muiden oppiaineiden kanssa. Biologian opetukseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti maantieteessä, kemiassa, fysiikassa, psykologiassa ja terveystiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Biologian opetuksen perustana on luonnon monimuotoisuuden ja sen kehittymisen ymmärtäminen. Opetuksessa keskeinen teema on kestävä tulevaisuuden rakentaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä biologian tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Biologian opetus vahvistaa luontevasti opiskelijan **hyvinvointiosaamista**. Opetus lisää opiskelijan ymmärrystä monimuotoisen, puhtaan ja terveellisen ympäristön merkityksestä ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Biologiassa korostuvat yksilöiden erilaisuus ja monimuotoisuus sekä niiden biologinen tausta, mikä antaa opiskelijalle työkaluja moninaisuuden ymmärtämiseen. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteidensa asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Vuorovaikutusosaamisen osalta opiskelija oppii biologian oppiaineessa argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla. Opetusta annetaan erilaisissa oppimisympäristöissä ja monipuolisilla työmenetelmillä, mikä kehittää opiskelijan sosiaalisia ja vuorovaikutuksellisia valmiuksia.

Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin tukien näin **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Biologian opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan työskentelyyn vaihtelevissa oppimisympäristöissä.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta biologian opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ympäristöalalla sekä

maa- ja metsätaloudessa. Biotieteet ovat nopeasti kehittyvä kansainvälinen ala, jonka sovelluksia hyödynnetään yhteiskunnassa paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Biologian opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa.

Opetus ohjaa opiskelijaa kestäväan elämäntapaan ja globaalin vastuun ottamiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä vahvistaen näin opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Biologian opetus kehittää opiskelijan ympäristöosaamista ja halua vaalia luonnon monimuotoisuutta. Siinä korostuu ymmärrys luonnon ainutlaatuisuudesta ja itseisarvosta. Opetuksessa käsitellään biologisten sovellusten ja ekosysteemipalveluiden mahdollisuuksia kestäväan tulevaisuuden kannalta. Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa eettisyyttä vaativissa pohdinnoissa.

Opintojakso	1	2+3	4	5	6
L1: hyvinvointiosaaminen				x	
L2: vuorovaikutusosaaminen	x		x		
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x		x		x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x		x	
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x			x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x			

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä
- osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla
- ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta
- ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisa
- saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja
- ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylyltasolta biosfääriin
- ymmärtää evoluution merkityksen

- tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työskentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä
- saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla
- ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

Arviointi

Biologiassa arvioidaan oppiaineen tavoitteiden saavuttamista opintojaksokohtaisia tavoitteita ja sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisen ja menetelmällisen osaamisen havainnointiin.

Arvioinnissa keskeisiä kohteita ovat opiskelijan tiedot ja taidot, kuten biologian peruskäsitteiden hallinta sekä ajattelu-, argumentointi- ja tutkimustaidot. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää biologista tietoa erilaisissa tilanteissa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota luonnontieteellisten lainalaisuuksien sekä syy- ja seuraussuhteiden ymmärtämiseen, vuorovaikutussuhteiden merkityksen oivaltamiseen sekä kokonaisuusien hahmottamiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan taito arvioida tietoa kriittisesti.

Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kokeellisilla työskentelyillä maastossa tai laboratoriossa sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksokohtaisesti on kirjoitettu arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja siihen vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet käydään läpi jokaisen opintojakson alussa ja niiden saavuttaminen arvioidaan jokaisella opintojaksolla määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyötä toteutetaan opintojaksojen sisällä esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa. Opintojaksoilla pyritään hyödyntämään korkeakoulujen asiantuntemusta ja laboratoriotiloja käytännön töiden osalta.

Valtakunnalliset pakollinen opinnot

Science, Ike01+Ike02+Ibi01+ Ify01+Ify02, (6 op)

Lbi1 on osa Science opintojaksoa, jonka laajuus on 6 op. Opintojakso muodostetaan yhdessä Ike01, Ike02, Ify01 ja Ify02 opintojaksojen kanssa. Kolmessa peräkkäisessä jaksossa opiskelijat toteuttavat ryhmissä laboratoriotyön, joka esitetään muille ryhmille vertaisarviointia varten (ns. Science lab).

Ibi01 Elämä ja evoluutio (2op)

Opintojaksossa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Opintojakson aikana tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää elämän tunnusmerkit ja perusedellytykset sekä tunnistaa niitä esimerkeistä
- osaa solun perusrakennetta ja toimintaa tasolla, joka mahdollistaa evoluution ja ekosysteemin toiminnan ymmärtämisen
- osaa selittää perinnölliseen muunteluun, luonnonvalintaan ja lajiutumiseen liittyviä mekanismeja ja osaa selittää näiden merkityksen evoluutiolle
- osaa jäsentää nykyisen eliökunnan rakenteen
- ymmärtää ja osaa selittää, miten biologinen tieto tuotetaan.

Keskeiset sisällöt

Biologia tieteenä

- elämän tunnuspiirteet ja organisaatiotasot
- biologiset tieteenalat ja tutkimusmenetelmät
- biologiset havainnot, tutkimuskysymykset ja hypoteesien muodostaminen

Evoluutio

- solujen synty ja kehittyminen
- suvullinen ja suvuton lisääntyminen
- muuntelu ja sen perinnölliset perusteet
- luonnonvalinta
- lajiutuminen
- kasvien ja eläinten evoluutio ja avainsopeumat
- ihmisen evoluutio
- evoluution tutkiminen

Eliökunta

- luokittelun periaatteet
- eliökunnan sukupuu ja keskeisimmät taksonit

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Opiskelija oppii argumentoimaan ja arvioimaan omia ja muiden näkökulmia biologisen tiedon avulla.
L3	Biologian opetus ohjaa opiskelijaa luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan ja tietojen kriittiseen analyysiin.

Arviointi

Ibi01 arvioidaan numeroarvioinnilla, johon Science lab vaikuttaa. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arviointia. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Ibi02+Ibi03 Ekologia ja ympäristö (2op)

Opintojakso koostuu osista Ekologian perusteet (1op) ja ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1op). Opintojaksot arvioidaan omina kokonaisuuksinaan.

Ibi02 Ekologian perusteet (1op)

Opintojaksossa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää ja arvioida abioottisten ja bioottisten ympäristötekijöiden vaikutuksen eliöiden sopeutumiseen ja levinneisyyteen
- osaa selittää populaatioiden, eliöyhteisöjen ja ekosysteemien rakennetta ja toimintaa sekä kuvata niitä esimerkkien avulla
- osaa kuvata luonnon monimuotoisuutta ja perustella sen merkityksen.

Keskeiset sisällöt

Ekologian perusteet

- ekosysteemien rakenne ja dynaamisuus
- hiilen, typen ja fosforin kierto ja energian virtaus ekosysteemissä
- populaatioiden ominaisuudet
- sopeutuminen, ekolokerot ja levinneisyys
- lajien väliset suhteet

Luonnon monimuotoisuus

- lajin sisäinen monimuotoisuus, lajien monimuotoisuus, ekosysteemien monimuotoisuus

- monimuotoisuuden merkitys

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arvioinnin. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Ibi03 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin (1op)

Opintojakson keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Jakson aikana tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee menetelmiä, joilla voidaan tutkia ja seurata ympäristön tilaa sekä tunnistaa ympäristöongelmia
- osaa vertailla, analysoida ja arvioida ihmisen toiminnan vaikutuksia ekosysteemeissä
- osaa esittää perustellen ympäristöongelmien ratkaisukeinoja ja tunnistaa ympäristön tilassa tapahtuvia positiivisia kehityssuuntia
- osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyyden kannalta
- osaa hankkia, analysoida, tulkita ja esittää ekologista tutkimusaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Ihmisen aiheuttamat ekosysteemien muutokset ja ympäristöongelmien ratkaisukeinoja

- ilmastonmuutoksen vaikutukset ekosysteemeihin
- happamoituminen
- rehevöityminen
- vierasaineiden vaikutukset ravintoketjuissa
- ihmisen vaikutus luonnon monimuotoisuuteen

Kestävää tulevaisuutta kohti

- ekosysteemipalveluiden merkitys ja ekologisesti kestävä kehitys
- toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2+3	Toteutus
L4	Toiminta kestävän elämäntavan edistämiseksi ja ympäristön tilaan vaikuttaminen

L5	Osaa arvioida ja perustella omaa toimintaansa ekologisen kestävyuden kannalta
L6	Keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arviointia. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ibi04 Solu ja perinnöllisyys (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- käyttää käsitteitä, malleja ja teorioita tarkastellessaan soluihin ja perinnöllisyyteen liittyviä ilmiöitä
- syventää osaamistaan solun eri osien toiminnasta ja ymmärtää eliöiden rakenteiden ja toimintojen pohjautuvan solutason prosesseihin
- tutkii erilaisia soluja, solukoita ja kudoksia ja tulkitsee niiden rakenteita
- arvioi solujen ja geenien toimintaa koskevan tiedon merkitystä yksilön ja yhteiskunnan näkökulmasta
- toteuttaa solubiologisen tutkimuksen laboratoriossa tai sähköisten aineistojen avulla

Keskeiset sisällöt

Solu tutkimuskohteena

- miten soluja tutkitaan
- solubiologisen tiedon ja genomitiedon tarve ja käyttö

Eliöt rakentuvat soluista

- biomolekyylit
- tumallisen ja tumattoman solun rakenne ja toiminta
- DNA:n ja RNA:n rakenne
- proteiinisynteesi ja epigeneettinen säätely

Solujen lisääntyminen

- mitoosi ja sen merkitys
- solujen jakautuminen, kasvu ja erilaistuminen

Periytymisen perusteet

- geenit ja alleelit
- sukusolut ja niiden synty meioosissa
- geenien periytyminen ja ominaisuuksien siirtyminen sukupolvelta toiselle
- mutaatiot ja mutageenit

Laaja-alaiset opinnot opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Opetuksessa tehdään ryhmissä laborointeja ja työskennellään myös digitaalisissa ja koulun ulkopuolisissa opiskeluympäristöissä.
L3	Opetuksessa perehdytään biologian ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arviointia. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Ibi05 Ihmisen biologia (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa analysoida kudosten ja elinten rakenteiden toimintaperiaatteita
- ymmärtää ihmisen kemiallisen tasapainon säätelyä sekä ulkoisten ja sisäisten tekijöiden vaikutuksia siihen
- ymmärtää hermoston toiminnan ja hormonaalisen viestinnän merkityksen yksilön toimintojen ohjaajana
- ymmärtää lisääntymiseen ja ihmisen elinkaareen liittyviä fysiologisia muutoksia
- osaa selittää elimistön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan
- ymmärtää perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksen ihmisen terveyteen
- toteuttaa pienimuotoisen ihmisen elimistön toimintaa mittaavan tutkimuksen ja esittää sen tulokset.

Keskeiset sisällöt

Energia, aineenvaihdunta ja sen säätely

- ravintoaineet ja ruoansulatus
- verenkiertoelimistö
- hengityselimistö ja hengityksen säätely

Liikkuminen

- tuki- ja liikuntaelimestö

Elintoimintojen säätely

- hermosto ja aistit
- umpirauhaset ja hormonit
- lämmönsäätely
- kemiallinen tasapaino
- elimistöjen sopeutuminen ja puolustusmekanismit

Lisääntyminen

- hedelmöitys, raskaus ja synnytys
- sukupuolinen kehitys ja seksuaalisuus
- perimän ja ympäristön merkitys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Oppilas ymmärtää ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin biologisen pohjan.
L4	Opetuksessa annetaan opiskelijalle valmiuksia työskennellä yhteiskunnan kannalta tärkeillä aloilla, kuten terveydenhuollossa, ja antaa valmiuksia, joiden avulla oppilas kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arviointia. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Ibi06 Biologian sovellukset (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää biologian innovaatioiden ja sovellusten merkityksen yhteiskunnassa
- tutustuu bioteknologian menetelmiin, tuotteisiin ja mahdollisuuksiin edistää kestävää tulevaisuutta
- ymmärtää geeniteknologian mahdollisuudet lääketieteessä ja teollisuudessa
- ymmärtää mikrobien merkityksen luonnossa ja erilaisissa bioteknologian prosesseissa
- ymmärtää kasvien ja eläinten jalostuksen merkityksen ravinnontuotannossa
- osaa arvioida bioteknologian ja genetiikan sovellusten mahdollisuuksia, uhkia ja eettisiä kysymyksiä

- osaa suunnitella ja toteuttaa biologian soveltamiseen liittyvän kokeen tai tutkimuksen yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

Bioteknologian sovellukset ja merkitys

- ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottaminen uusiutuvien luonnonvarojen avulla
- bioteknologian sovellukset teollisuudessa ja ympäristönsuojelussa

Mikrobiologian sovellukset ja merkitys

- bakteerien ja virusten rakenne ja toiminta
- bakteerien viljely, käsittely ja tunnistaminen
- mikrobit luonnossa ja ihmisen taloudessa

Geeniteknologian sovellukset ja merkitys

- geenitekniikan menetelmät
- genomitieto
- mikrobit geeniteknologiassa
- Kasvi- ja eläinjalostus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Osaa tunnistaa ja arvioida biotekniikan mahdollisuuksia ja riskejä sekä esittää niistä perusteltuja eettisiä mielipiteitä
L3	Opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävän kehityksen mukaisessa käytössä.
L5	Opetus auttaa opiskelijaa tekemään kestäviä valintoja arkielämässä sekä soveltamaan biologista tietoa eettisyyttä vaativissa pohdinnoissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja sisältää summatiivisen arvioinnin lisäksi jatkuvan työskentelyn ja laaja-alaisen osaamisen arviointia. Tavoitteet ja arviointi käydään läpi opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ibi07 Kohti biologian ylioppilaskoetta (2op)

Opintojaksossa kerrataan biologian valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen oppimäärää. Opintojakson aikana valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin ja sitä kautta myös jatko-opintoihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa valtakunnallisten pakollisten ja valinnaisten opintojaksojen sisällöt
- oppii ylioppilaskirjoituksiin liittyviä vastaustekniikoita
- harjoittelee tiedon esittämistä selkeästi ja täsmällisesti
- kertaa ylioppilaskoeympäristön ohjelmien käyttöä
- tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan

Keskeiset sisällöt

- valtakunnallisten ja valinnaisten opintojaksojen sisällöt
- ylioppilaskirjoituksissa vastaamisen harjoittelu

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso katsotaan suoritetuksi kun opiskelija on osallistunut opetukseen ja preliminäärikokeeseen.

Ibi08 Rikostekninen tutkimus (2op)

Rikosteknisten tutkijoiden tavoitteena on selvittää rikos todistusaineistojen avulla. Opintojakson aikana tehdään biokemiallisia tutkimuksia, joissa näytteitä ottamalla ja analysoimalla hankitaan tietoja tutkittavasta asiasta. Kokonaisuus on ilmiöpohjainen ja koostuu kemian ja biologia opintojaksoista. Samalla perehdytään biokemian perusteisiin sekä opitaan biologiassa ja kemiassa käytettyjä analyysimenetelmiä. Voidaan suorittaa 1. lukivuotena.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja yhdistää jo oppimaansa
- hahmottaa kemian ja biologian ilmiöt suuremmiksi kokonaisuuksiksi
- saa paremmat valmiudet ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin

Keskeiset sisällöt

- Rikosteknisen tieteen tutkimusmenetelmät kuten veri-, sormenjälki, DNA, karva-, ja huumausainetutkimukset
- Biomolekyylien kemiallinen rakenne ja biologinen toiminta
- Keskeiset biomolekyylit: hiilihydraatit, rasvat, aminohapot, proteiinit, entsyymit, inhibiittorit, DNA ja RNA

Arviointi

Perustuu tuntityöskentelyyn sekä jatkuvaan näyttöön. Rikostutkijat pitävät opintojakson aikana tutkimuspöytäkirjaa, jossa he raportoivat tutkimusten etenemistä sekä selvittävät tapahtumien todennäköisen kulun. Suoritusmerkintä.

Ibi09 Environmental research (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii vastaamaan ylioppilaskirjoitusten kokeellisiin ja ainerajat ylittäviin kysymyksiin sekä lisää osaamistaan kokeelliseen työskentelyyn liittyviä kriittisen tiedonhankinnan ja käsittelyn taidoissa ja osaa työskennellä itsenäisesti osana tutkimusryhmää. Opiskelija saa onnistumisen elämyksiä ja tuloksia tekemissään ympäristötutkimuksissa.

Keskeiset sisällöt ja työtavat

Opintojakson aikana tehdään kemian ja biologian laboratoriotutkimuksia, jotka kuuluvat valtakunnalliseen lukion opetussuunnitelmaan. Oppilaan tulee oppia turvallinen työskentely kemian laboratoriossa, tutkimusryhmässä työskentely, havaintojen tekeminen, mittauksen ja kokeiden suunnittelu ja toteutus sekä tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti. Opintojakossa tutkitaan maata, vettä ja ilmaa tehden erilaisia laboratoriotutkimuksia. Opintojakson tavoitteena on valmistaa oppilasta tuleviin ylioppilaskirjoituksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso on hyväksytysti suoritettu, kun oppilas on osallistunut aktiivisesti laboratoriotöiden suorittamiseen, palauttanut työselostukset sekä osallistunut vierailuihin.

Ibi10 Ihminen ja genetiikka (2op)

Oletko kiinnostunut ihmisen biologiasta? Entä haluaisitko tietää lisää perinnöllisyydestä ja geenitekniikan mahdollisuuksista? Tämä opintojakso johdattelee sinut näihin aiheisiin erilaisten käytännön töiden ja tutkimusten avulla. Mahdollisuuksien mukaan tehdään myös vierailuja. Opintojakso täydentää hyvin lukion biologian syventäviä opintojaksoja ja valmistaa alan jatko-opintoja varten. Suoritusmerkintä.

6 8 Maantiede

Oppiaineen tehtävä

Maantiede tarkastelee luonnon, ihmisen ja yhteiskunnan ilmiöitä ja vuorovaikutusta. Maantieteen opetuksen tehtävänä on avartaa opiskelijan maantieteellistä maailmankuvaa ja kehittää valmiuksia ymmärtää maailmanlaajuisia, alueellisia ja paikallisia ilmiöitä ja niiden ajallista muutosta sekä alueellisia ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa havaitsemaan muuttuvaan maailmaan vaikuttavia tekijöitä ja muodostamaan näistä perusteltuja näkemyksiä. Opetus harjaannuttaa opiskelijan osallistumis- ja vaikuttamistaitoja sekä tukee opiskelijaa kestävästä tulevaisuuden rakentamisesta. Maantieteen opetus lisää opiskelijan valmiuksia ottaa kantaa omassa ympäristössään, lähialueilla ja koko maailmassa tapahtuviin muutoksiin sekä toimimaan aktiivisesti luonnon ja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Maantieteen opetus ohjaa opiskelijaa tiedostamaan luonnon ja ihmistoiminnan vuorovaikutuksen monitasoisuuden sekä tarkastelemaan maailmaa muuttuvana ja kulttuurisesti monimuotoisena elinympäristönä.

Maantieteen opetuksessa integroituvat luonnontieteelliset ja humanistis-yhteiskuntatieteelliset aiheet. Opetus antaa opiskelijalle valmiuksia ympäristö- ja ihmisoikeuskysymysten tarkasteluun sekä tukee opiskelijan kasvua sivistyneeksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi.

Nuorten elämämaailma sekä opiskelijan arkiset kokemukset ja havainnot ovat maantieteen opetuksen lähtökohta. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia oppimisympäristöjä. Tutkiva lähestymistapa ja geomedian käyttö auttavat opiskelijaa syventämään maantieteellistä ajattelua sekä ymmärtämään arkiympäristössä ja paikallisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla tapahtuvia muutoksia. Geomedialla tarkoitetaan maantieteellisiä tiedonhankinta- ja esitystapoja, esimerkiksi karttoja, paikkatietoa, diagrammeja, kuvia, videoita, kirjallisia lähteitä, mediaa ja suullisia esityksiä. Geomedian monipuolinen käyttö tukee opiskelijaa maantieteellisen tiedon hankinnassa, analysoinnissa, tulkinassa ja visuaalisessa esittämisessä. Ajankohtaisten uutisten käsittely opetuksessa kehittää opiskelijan maailmankuvan rakentumista ja kriittistä ajattelua sekä auttaa häntä ymmärtämään lähiympäristössä ja muualla maailmassa tapahtuvia muutoksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa.

Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.

Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteelliseen ja luovaan työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tiedon kriittiseen analyysiin.

Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksestä merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävästä tulevaisuudesta ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista.

Maantieteen opiskelu vahvistaa monipuolisesti opiskelijan ympäristöosaamista ja kykyä eettiseen pohdintaan. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavasta välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässään, eettisissä pohdinnoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa.

Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ja tavoitteet on jaettu maantieteen pakollisiin ja valinnaisiin valtakunnallisiin opintojaksoihin seuraavasti:

Opintojakso	1	2	3	4
L1: hyvinvointiosaaminen				x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x			x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x	x		
L4: yhteiskunnallinen osaaminen			x	x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x	x		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen			x	

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa
- ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä
- osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä
- syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa
- osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista
- ymmärtää kestävän elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja
- ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa
- osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla
- osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti
- osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin
- ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomedian tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä
- seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä mahdollisia seurauksia
- tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja
- saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävää tulevaisuutta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

Arviointi

Maantieteen yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan opintojaksokohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen kautta. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute ohjaavat opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista työskentelytavoistaan ja kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin.

Maantieteen arvioinnin keskeisiä kohteita ovat maantieteellinen ajattelu, maantieteellisten ilmiöiden ja prosessien ymmärtäminen sekä maantieteellisten taitojen osaaminen ja soveltaminen. Opiskelija voi esittää maantieteellistä ajatteluaan ja tietoaan monipuolisin menetelmin. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, soveltaa, analysoida, arvioida, havainnollistaa ja esittää maantieteellistä tietoa erilaisissa tilanteissa. Maantieteessä keskeisiä arvioitavia taitoja ovat karttojen luku- ja tulkintataito, graafiset esittämistaidot sekä muut geomediataidot. Opiskelija voi osoittaa arvioitavaa osaamista myös kenttätöillä sekä esitelmillä, tutkielmilla ja muilla tuotoksilla.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Opintojaksojen arviointiin vaikuttavat summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Maantieteen opintojaksoissa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä. Kansainvälisyys ilmenee oppiaineessa oppisisällön ja tarkastelutapojen kautta. Maantieteen oppisisällöt käsittelevät maailmanlaajuisia ilmiöitä. Ilmiöitä myös tarkastellaan useista alueellisista näkökulmista. Opintojaksoissa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ige01 Maailma muutoksessa (2op)

Opintojakso perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Opintojakson aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Opintojakso käsittelee eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä ja epäsuotuisaa kehitystä sekä keinoja ennakoita ja hillitä epäsuotuisaa kehitystä. Lisäksi opintojaksolla tarkastellaan mahdollisuuksia varautua ja sopeutua muutoksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää maantieteellistä maailmankuvaansa ja osaa käyttää paikannimistöä luontevasti
- osaa analysoida ympäristön muutosten syitä ja arvioida ympäristön muutosten seurauksia eri alueilla
- osaa selittää, millaisten keinojen ja ratkaisujen avulla ympäristön muutoksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- osaa analysoida ihmiskunnan muutosten syitä ja arvioida muutosten seurauksia eri alueilla
- osaa arvioida, millaisin keinoin ihmistoiminnan aiheuttamiin muutoksiin voidaan vaikuttaa eri alueilla
- tuntee kestävän kehityksen sitoumuksia ja osaa käyttää niitä eettisten perustelujen pohjana
- osaa hankkia, analysoida ja esittää asianmukaista ja luotettavaa tietoa alueellisista kysymyksistä geomeediaa hyödyntäen
- osaa arvioida kriittisesti ajankohtaisia alueellisia uutisia ympäristön tai ihmiskunnan muutoksista eri medioissa.

Keskeiset sisällöt

Maantiede tieteenalana

- ympäristön ja maailman tarkastelu eri aluetasoilla
- maantieteen hyödyntäminen työelämässä ja arjessa
- uutiset ajankohtaisen ja alueellisen näkökulman havainnollistajana

Ympäristön muutokset ja niiden ratkaisukeinot

- ilmastonmuutosten mekanismit
- nykyisen ilmastonmuutoksen syyt ja seuraukset
- kuivuus, aavikoituminen, myrskyt ja tulvat esimerkkeinä alueellisista ympäristöriskeistä
- ympäristön muutoksiin sopeutuminen ja niiden hillintä

Ihmiskunnan muutokset

- väestön kasvun ja vaurastumisen maailmanlaajuiset ympäristövaikutukset
- puhtaan veden puute, nälkä
- hyvinvoinnin jakautuminen ja köyhyys esimerkkeinä alueellisista ihmiskunnan riskeistä
- pakolaisuus

- kestävän kehityksen sitoumukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Opintojakson työtavat ovat vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa korostuvat sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteiseen ja luovaan osaamiseen.
L3	Opintojaksossa sivutaan maantiedettä lähellä olevien luonnontieteellisten sekä humanistis-yhteiskuntatieteellisten tieteenalojen (esim. biologia, historia, yhteiskuntatiede) näkökulmia ja sisältöjä. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa.
L5	Opintojaksolla keskeistä ovat kestävä kehitys, kestävä elämäntapa sekä ympäristöasiat. Opiskelijan mahdollisuuksia omiin eettisiin ja kestäviin valintoihin pyritään vahvistamaan.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Kaksikielisen linjan ja englanninkielisen linjan opiskelijat suorittavat pakolliset opintojaksot GE1 (Maailma muutoksessa 2 op) ja HI1 (Ihminen, ympäristö ja historia 2 op) aineiden välisenä yhteistyönä. Opintojaksot opiskellaan samassa periodissa. Osa opintojaksojen oppitunneista on historian ja maantieteen yhteisopetusta.

Historian ja maantieteen opintojaksot arvioidaan erikseen. Yhteisopetus arvioidaan erikseen ja sen osuus on 10% kummankin opintojakson arvosanasta. Yhteisopetusosuuden arviointi perustuu yksilö-, pari- ja ryhmätehtäviin, tuntiaktiivisuuteen ja loppunäyttöön.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan työelämä- ja korkeakouluysteistyötä. Kansainvälisyys ilmenee oppisisällön ja tarkastelutapojen kautta. Maantieteen oppisisällöt käsittelevät maailmanlaajuisia ilmiöitä. Ilmiöitä myös tarkastellaan useista alueellisista näkökulmista. Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ige02 Sininen planeetta (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-, vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti luonnonmaantieteen peruskäsitteitä ja paikannimistöä
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää luonnonmaantieteellistä tietoa geomedian avulla
- osaa selittää Maan planetaarisuudesta johtuvia ilmiöitä ja perustella ilmiöiden vaikutuksia luonnon järjestelmiin
- osaa kuvata ja analysoida elottoman ja elollisen luonnon alueellisuutta maapallolla
- osaa tulkita kuvista ja kartoilta luonnonmaisemien rakennetta, syntyä ja kehitystä sekä selittää perustellen, miten ja miksi luonnonmaisemat muuttuvat
- osaa analysoida luonnonriskien syitä ja arvioida luonnonriskien seurauksia eri alueilla
- osaa selittää ja vertailla esimerkkien avulla, miten luonnonriskien seurauksia voidaan ennakoida tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää luonnonmaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten arkielämässä.

Keskeiset sisällöt

Luonnonmaantieteellinen ajattelu

- luonnonmaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- luonnonmaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät

Maan planetaariset liikkeet ja niistä johtuvat ilmiöt

Ilmakehä ja vesikehä

- ilmakehän rakenne ja tuulet, muutokset otsonikerroksessa
- veden kiertokulku, sateet ja meriveden liikkeet, ENSO ja NAO
- sää ja sen ennustaminen
- ilmastoalueet

Kivikehä

- maapallon rakenne ja kiviaineksen kierto
- endogeeniset ja eksogeeniset tapahtumat maanpinnan muokkaajina

- endogeeniset ja eksogeeniset ilmiöt riskeinä, keskeiset riskialueet, ennakointi ja niihin varautuminen, maannokset ja kasvillisuusalueet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Opintojaksossa sivutaan maantiedettä lähellä olevien luonnontieteiden näkökulmia ja sisältöjä. Opintojaksolla pyritään innostamaan luonnontieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä kriittiseen analyysiin. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa.
L5	Opetus lisää ymmärrystä luonnonympäristön ja sen toiminnan merkityksestä. Tämän avulla pyritään syventämään opiskelijan ympäristöosaamista sekä kestävän kehityksen ja kestävän elämäntavan osaamista.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan työelämä- ja korkeakouluysteistyötä. Kansainvälisyys ilmenee oppisisällön ja tarkastelutapojen kautta. Maantieteen oppisisällöt käsittelevät maailmanlaajuisia ilmiöitä. Ilmiöitä myös tarkastellaan useista alueellisista näkökulmista. Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ige03 Yhteinen maailma (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti ihmismaantieteen käsitteitä ja paikannimistöä
- tunnistaa kulttuurisia piirteitä ja niiden eroja, arvostaa niiden moninaisuutta sekä ottaa toiminnassaan huomioon ihmisoikeudet
- osaa hankkia, analysoida, tulkita, arvioida ja esittää ihmismaantieteellistä tietoa geomedian avulla

- osaa kuvata ja analysoida ihmistoiminnan alueellisia piirteitä sekä ihmisen ja luonnon välisiä riippuvuussuhteita eri aluetasoilla
- osaa analysoida luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien vaikutusta ihmisen toimintaan sekä vertailla eri alueita
- osaa analysoida esimerkkien avulla ihmiskunnan riskien ja ympäristöriskien syitä ja arvioida niiden seurauksia sekä tunnistaa keinoja, miten riskien seurauksia voidaan hillitä tai vaikutuksia lieventää eri alueilla
- ymmärtää ihmismaantieteellisen tiedon merkityksen yhteiskunnassa, ihmisten arkielämässä ja omassa toiminnassaan.

Keskeiset sisällöt

Ihmismaantieteellinen ajattelu

- ihmismaantieteellisten kysymysten asettaminen, tiedon hankinta, analysointi, arviointi ja esittäminen
- ihmismaantieteen tietolähteet ja tutkimusmenetelmät
- paikkojen kokeminen ja miellekartat

Väestö, asutus ja kulttuurit

- väestörakenne ja väestönmuutokset
- asutuksen sijoittuminen, muuttoliikkeet
- kulttuurien moninaisuus, alueellinen identiteetti ja ihmisoikeuksien toteutuminen, kuten alkuperäiskansojen asema

Kaupungit ja kaupungistuminen

- maankäyttö ja rakennettu ympäristö
- kaupunkiympäristön muutokset ja ekokaupungit

Tuotannon alueelliset piirteet ja luonnonvarojen kestävä käyttö

- maa-, metsä- ja kalatalous
- kaivannaiset, energialähteet
- teollisuus
- kiertotalous

Liikkuminen, palvelut ja vuorovaikutus

- saavutettavuus, liikenneverkot ja matkailu
- globalisaatio
- innovaatioiden alueellinen leviäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L6	Opintojaksolla pyritään syventämään opiskelijan käsitystä alueellisen identiteetin muodostumisesta, globaalista vuorovaikutuksesta, yhteiskunnan moninaisuudesta sekä

	ihmisoikeuksien merkityksestä tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Opintojaksolla pyritään tukemaan opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.
L4	Opintojaksolla pyritään syventämään yhteiskunnallista tietopohjaa, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan työelämä- ja korkeakouluysteistyötä. Kansainvälisyys ilmenee oppisisällön ja tarkastelutapojen kautta. Maantieteen oppisisällöt käsittelevät maailmanlaajuisia ilmiöitä. Ilmiöitä myös tarkastellaan useista alueellisista näkökulmista. Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ige04 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta (2op)

Opintojakso perehdyttää aiemmissa opintojaksoissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia opintojaksossa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa maantieteellisiä kysymyksiä ja toteuttaa tutkimuksen tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin, jossa on paikallinen, alueellinen tai globaali ulottuvuus
- ymmärtää ja osaa selittää, miten geomediaa sovelletaan maantieteellisessä tutkimuksessa, omassa arjessa ja yhteiskunnan eri aloilla
- osaa hyödyntää paikkatietosovelluksia ja tietää niiden toimintaperiaatteita
- osaa havainnoida arkiympäristöjä, tulkita maisemaa ja karttoja sekä kuvata ja selittää luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita
- tuntee ja osaa kuvata aluesuunnittelun tavoitteet ja eri tasot sekä kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa oman ympäristönsä suunnitteluun ja kehittämiseen.

Keskeiset sisällöt

Maantieteellinen tutkimus

- geomedian käyttö tutkimuksessa; kartografian ja paikkatiedon perusteet, kuvat, videot, diagrammit ja taulukot sekä muut alueellisen tiedon lähteet
- ongelmien asettaminen, tutkimusaineiston hankinta, käsittely, analysointi, tulkinta, arviointi, havainnollistaminen ja esittäminen
- luonnon- ja kulttuurimaisemien tulkinta karttojen, kuvien ja muun geomedian avulla
- geomedian käyttö arjessa, työelämässä ja kestävän tulevaisuuden edistämisessä

Aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet

- kaavoitus eri aluetasoilla
- osallistumisen keinot

Maantieteellinen tutkielma tai osallistumis- ja vaikuttamisprojekti (opiskelijan valinnan mukaan)

- Tutkielman tai projektin näkökulma voi olla aluemaantieteellinen tai ilmiöpohjainen. Keskeistä aiheen käsittelyssä on alueellisuus sekä ymmärrys ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta. Tutkielma tai muu projekti laaditaan yksin tai ryhmässä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opintojakso 4	Toteutus
L1	Opintojakson työskentelytavat ovat opiskelijälähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.
L2	Opintojakson työskentelytavat ovat opiskelijälähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä.
L4	Opintojaksolla pyritään syventämään yhteiskunnallista tietopohjaa, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seurattessaan mediaa. Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä aluesuunnittelusta ja kestävästä kehityksestä suunnittelun lähtökohtana sekä antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan

	suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävään tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaamista.
--	--

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan työelämä- ja korkeakouluysteistyötä. Kansainvälisyys ilmenee oppisisällön ja tarkastelutapojen kautta. Maantieteen oppisisällöt käsittelevät maailmanlaajuisia ilmiöitä. Ilmiöitä myös tarkastellaan useista alueellisista näkökulmista. Opintojaksossa pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan kansainvälistä yhteistyötä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ige05 Kohti maantieteen ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- asettaa itselleen tavoitteet ylioppilaskirjoituksiin ja ottaa vastuuta omasta opiskelustaan
- kertoo maantieteen tärkeimpiä sisältöjä
- yhdistelee ja soveltaa tietoa maantieteen eri opintojaksoilta
- tutustuu ylioppilaskokeen erilaisiin kysymystyyppeihin ja harjoittelee niihin vastaamista

Sisältö

- maantieteen sisältöjä opintojaksoilta 1-4
- hyvän esseevastauksen laatiminen
- ylioppilaskokeen kysymystyypit ja niihin vastaaminen
- ylioppilaskokeessa vaadittavien taitojen harjoittelu

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat preliminäärikoe, työskentely, harjoitustehtävät ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ige06 Kehitysmaantiede (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu erilaisiin kehittyviin valtioihin ja alueisiin Aasiassa, Afrikassa sekä Etelä- ja Väli-Amerikassa
- tutustuu kehitysmaiden ongelmiin ja pohtii ratkaisumahdollisuuksia niihin
- tietää millaisin keinoin ongelmia on ratkaistu ja ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen
- tutustuu erilaisiin kehitysyhteistyön muotoihin ja niiden merkitykseen

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnan kehitykseen liittyvät ilmiöt ja ongelmat, esim. köyhyys, muuttoliike, kaupungistuminen ja luonnonvarat sekä niiden käyttö
- kehittyneisyserot globaalilla ja alueellisella tasolla, maailman alikehittyneimmät valtiot ja alueet
- YK:n kestävä kehityksen tavoitteet
- kehitysyhteistyö

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat aktiivinen osallistuminen ja työskentely, opintojakson aikana tehdyt työt sekä laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 9 Fysiikka

Oppiaineen tehtävä

Fysiikan opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään fysiikan merkityksen jokapäiväisessä elämässä, ympäristössä, yhteiskunnassa ja teknologiassa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Fysiikan opetus antaa opiskelijalle valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla sekä hyödyntää fysiikan osaamistaan työelämässä. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti. Fysiikan opetuksen tuella opiskelijan ymmärrys fysiikan käsitteistä rakentuu ja opiskelija ymmärtää niitä kvalitatiivisella ja kvantitatiivisella tasolla. Opiskelijan aikaisemmat kokemukset, uudet havainnot ja näkökulmat muokkautuvat johdonmukaiseksi käsitykseksi ympäröivästä todellisuudesta opiskelijoiden ja opettajien vuorovaikutuksessa ja fysiikan teorioiden avulla. Fysiikan opetuksen lähtökohtana ovat ympäristöstä tehdyt havainnot. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista sekä luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin opintojakson keskeisten sisältöjen osalta. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan työturvallisuutta noudattaen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Fysiikan opetus ohjaa luonnontieteille ominaiseen ajatteluun, tiedonhankintaan, tietojen käyttämiseen, ideointiin, vuorovaikutukseen sekä tiedon luotettavuuden ja merkityksen arviointiin. Opetus kehittää yhteiskunnallista osaamista antamalla opiskelijalle valmiuksia osallistua

yhteiskunnalliseen keskusteluun ja vaikuttaa yhteiseen päätöksentekoon. Opiskelijoiden oma tutkimuksellinen työskentely kehittää työskentelyn ja yhteistyön taitoja, luovaa ja kriittistä ajattelua sekä innostaa opiskelijoita fysiikan opiskeluun. Opiskelija kehittää vuorovaikutusosaamistaan ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä. Opetus välittää kuvaa fysiikan merkityksestä kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa: fysiikkaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan ja ympäristöstä, käyttämään fysiikan osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön, ympäristö- ja terveysvaikutusten sekä energiantuotantotapojen kannalta. Fysiikan opetus tukee näin eettisyyttä ja ympäristöosaamista, globaali- ja kulttuuriosaamista sekä hyvinvointiosaamista. Fysiikan opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkittamista ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkittamalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua tekstiä, kuvia, videoita, taulukoita, kuvaajia tai kaavoja. Monitieteinen ja luova osaaminen saa tukea fysiikan opiskelusta myös tieto- ja viestintäteknologian osalta. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkittamiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin.

Opintojakso/moduuli	1	2	3	4	5	6	7	8
L1: hyvinvointiosaaminen					x	x		x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x							
L3: monitieteinen ja luova osaaminen			x	x	x			
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x				x	x	
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x						
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen								x

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle
- tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteitaan ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita
- perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä
- saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla

- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi
- osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa
- tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä
- jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla
- osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla
- ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla
- osaa muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen
- osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu fysiikan yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute tukevat opiskelijaa fysiikan osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä. Samalla opiskelija harjaantuu itsearviointiin. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Fysiikan tietoja ja niiden soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin, kuten selittämällä, graafisesti mallintamalla ja matemaattisia malleja käyttämällä. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, esimerkiksi kysymysten muodostamista, ongelmanratkaisuprosessin kuvaamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksokohtaisesti on kirjoitettu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä toteutetaan opintojaksojen sisällä esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa. Fysiikan symbolinen kieli on universaalia, joten kursseilla käytetään erikielisiä oppimateriaaleja tilanteen mukaan.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Science, lke01+lke02+lbi01+ lfy01+lfy02, (6op)

Lfy01 ja lfy02 ovat osa Science opintojaksoa, jonka laajuus on 6 op. Opintojakso muodostetaan yhdessä lke01, lke02 ja lbi01 opintojaksojen kanssa. Kolmessa peräkkäisessä jaksossa opiskelijat toteuttavat ryhmissä laboratoriotyön, joka esitetään muille ryhmille vertaisarviointia arviointia varten.

lfy01 Fysiikka luonnontieteenä (1op)

Fy1 on osa Science -opintojaksoa yhdessä FY2, KE1, KE2 ja BI1 moduulien kanssa. Opintojen aikana opiskelija saa kuvan fysiikan kokeellisesta luonteesta ja tutustuu kvantitatiiviseen mallintamiseen. Keskeisenä näkökulmana on, miten uutta tietoa rakennetaan tekemällä havaintoja ja kokeita fysiikalle ominaisella tavalla. Opinnot kehittävät yhteistyötaitoja ja luo perustaa monitieteiselle ja luovalle osaamiselle.

Tavoitteet

tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä
- tutustuu aineen rakenteen ja maailmankaikkeuden mittasuhteisiin
- tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin
- osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita
- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

Keskeiset sisällöt

- suure ja yksikkö sekä SI-järjestelmä
- mittaaminen, tulosten kerääminen, niiden esittäminen graafisesti ja luotettavuuden arviointi
- graafinen malli ja lineaarinen malli
- yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen suunnitteleminen ja toteutus

Opintojen keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: liikeilmiöt, tiheysmittaukset ja putoamiskiihtyvyys.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Ryhmissä työskentely kehittää opiskelijoiden yhteistyötaitoja

lfy02 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta (1op)

Lfy02 on osa Science -opintojaksoa yhdessä FY1, KE1, KE2 ja BI1 moduulien kanssa. Opinnoissa perehdytään siihen, miten energiaa tuotetaan, siirretään ja käytetään sekä mitä vaikutuksia näillä toiminnoilla on ympäristöön, yhteiskuntaan ja ihmisten hyvinvointiin. Keskeisenä näkökulmana on energian käsitteen ilmeneminen näissä yhteyksissä sekä se, miten energian käsite jäsentää ja täsmentää aiheesta käytävää keskustelua ja siihen liittyviä näkemyksiä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä
- tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja
- osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia
- saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- energialajit, energian säilyminen ja muuntuminen
- energian tuotanto, teho, hyötysuhde ja energian siirtäminen
- energiantuotannon vaikutus ympäristöön ja ilmastonmuutokseen

Opintojen keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: kemiallinen energia energialähteenä, kansallinen energiantuotanto ja -kulutus sekä energian käyttö kotitalouksissa.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon
L5	Tarkastellaan energiantuotannon ympäristövaikutuksia

Arviointi

Lfy01+Lfy02-opintojakso arvioidaan yhtenä kokonaisuutena numeroarvioinnilla, johon Science lab vaikuttaa. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ify03 Energia ja lämpö (2op)

Opintojaksossa tutkitaan termodynaamisia systeemejä, energian siirtymistä systeemien välillä ja energian siirtymisen vaikutuksia. Keskeiset sisällöt liittyvät esimerkiksi energiantuotantoon, ilmastonmuutokseen ja rakentamiseen. Opintojakso antaa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä
- osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä
- osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa
- tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

Keskeiset sisällöt

- voima vuorovaikutuksen voimakkuuden mittana
- mekaaninen työ
- termodynaaminen systeemi ja tilanmuuttajat
- lämpötila, paine ja hydrostaattinen paine
- energian säilyminen, sisäenergia, energian siirtyminen ja lämpömäärä
- aineen lämpeneminen ja jäähtyminen sekä olomuodon muutokset
- lämpölaajeneminen
- kaasujen tilanmuutokset ja ideaalikaasun tilanyhtälö

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: energiantuotanto, rakentaminen ja energia kotona, ilmastonmuutos sekä lämpövoimakone. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: absoluuttisen nollapisteen määrittäminen (ekstrapolointi), veden ominaishöyrystymislämmön määrittäminen ja Boylen lain todentaminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L3	Harjoitellaan tiedon jäsentämistä graafisten menetelmien kautta ja tuotetun tiedon luotettavuuden pohdintaa
L5	Perehdytään ilmastonmuutoksen ja energiantuotannon fysikaaliseen perustaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ify04 Voima ja liike (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan tasaista ja muuttuvaa liikettä. Opintojaksossa perehdytään voimaan olennaisena kappaleiden välisiä vuorovaikutuksia kuvaavana suurena ja siihen, miten Newtonin II lakia käytetään mallinnettaessa voiman vaikutusta liiketilän muutokseen. Energiaa ja liikemäärää tarkastellaan mekaniikan keskeisinä käsitteinä ja säilyvinä suureina

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä
- osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta
- ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa
- tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuuskäsitteitä.

Keskeiset sisällöt

- tasainen ja tasaisesti kiihtyvä suoraviivainen liike
- kappaleiden vuorovaikutus ja voima sekä Newtonin lait
- voimien yhteisvaikutus, voimakuvio ja liikeyhtälö
- paino ja kitka
- liike-energia, potentiaalienergia ja mekaaninen energia
- mekaanisen energian säilyminen ja mekaniikan energiaperiaate
- liikemäärä, impulssi, liikemäärän säilyminen ja yksiulotteiset törmäykset

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: vesi- ja tuulivoima, liikenne sekä urheilu. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: putoamiskiihtyvyyden määrittäminen, kitkakertoimen määrittäminen ja kappaleeseen vaikuttavien voimien määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L3	Harjoitellaan tiedon jäsentämistä graafisten menetelmien kautta ja tuotetun tiedon luotettavuuden pohdintaa

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ify05 Jaksollinen liike ja aallot (2op)

Opintojaksossa syvennetään edellisessä Opintojaksossa omaksuttuja tietoja ja taitoja. Opintojaksossa perehdytään harmoniseen vuorovaikutukseen ja gravitaatiovuorovaikutukseen sekä niiden aiheuttamiin liikeilmiöihin. Opintojaksossa tutkitaan ja mallinnetaan ääntä ja ääni-ilmiöitä mekaanisina aaltoliikkeinä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä
- perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä
- osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä
- osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

Keskeiset sisällöt

- momentti ja kappaleen kiertyminen
- tasapaino kiertymisen suhteen yksinkertaisissa tilanteissa
- tasainen ympyräliike ja normaalikiikkyvyys
- gravitaatiolaki ja planetaarinen liike
- jaksollinen liike, jaksonaika, taajuus ja amplitudi
- harmoninen voima ja värähtelyliike sekä harmonisen voiman potentiaalienergia
- mekaanisten aaltojen synty, eteneminen ja heijastuminen
- mekaanisten aaltojen diffraktio ja interferenssi sekä seisovat aallot
- ääni aaltoliikkeenä, äänen intensiteettitaso, äänen ominaisuudet ja eteneminen

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: heiluri, soittimet, akustiikka ja äänentoisto, melun haittavaikutukset ja kuulon suojaaminen sekä ultraäänikuvaus. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: heilurin heilahdusajan määrittäminen, äänen nopeuden määrittäminen ja äänen taajuusanalyysi.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Hyvinvointiin perehdytään melun haittavaikutusten ja kuulon suojaamisen kautta
L3	Harjoitellaan tiedon jäsentämistä graafisten menetelmien kautta ja tuotetun tiedon luotettavuuden pohdintaa

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ify06 Sähkö (2op)

Opintojaksossa perehdytään keskeisimpiin sähköistä vuorovaikutusta kuvaaviin malleihin sekä sähköenergian ja sähkötekniikan käsitteisiin. Opiskelija saa perustiedot yksinkertaisten virtapiirien suunnittelusta ja tutkimisesta. Opintojaksossa käsitellään myös sähköturvallisuutta ja tutustutaan sähkötekniikan sovelluksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia
- osaa käyttää kentän ja potentiaalin käsitteitä sähkökentän kuvaamisessa
- tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

Keskeiset sisällöt

- jännite ja sähkövirta tasavirtapiireissä
- resistanssi ja Ohmin laki
- sähköteho ja Joulen laki
- vastusten kytkennät ja Kirchhoffin lait
- akut ja akun latauspiiri
- Coulombin laki ja homogeeninen sähkökenttä
- potentiaalienergia ja potentiaali homogeenisessa sähkökentässä
- kondensaattori ja kondensaattorin energia
- puolijohteet, diodi ja LED komponentteina virtapiirissä
- sähköturvallisuus: sulake, suojausluokitus ja läpilyöntilujuus

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: yksinkertaiset sähkölaitteet, aurinkokenno tasajännitelähteenä ja sähköenergian varastoiminen. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: mittauksia komponenttien toiminnasta virtapiirissä ja pariston sisäisen resistanssin kokeellinen määrittäminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L1	Perehdytään sähköturvallisuuteen jokapäiväisessä elämässä

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ify07 Sähkömagnetismi ja valo (2op)

Opintojaksossa perehdytään sähkömagnetismiin ilmiöalueena, jossa sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset esiintyvät rinnakkain. Opintojaksossa käsitellään ajasta riippuvia sähkömagneettisia ilmiöitä, joista keskeisin on sähkömagneettinen induktio. Opintojaksossa tarkastellaan myös sähkömagneettista säteilyä, erityisesti valoa. Sähkömagnetismiin perustuvien sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissa
- ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siirron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta

- tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia
- ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

Keskeiset sisällöt

- ferromagnetismi ja magneettinen dipoli
- magneettinen vuorovaikutus ja magneettikenttä
- varatun hiukkasen liike homogeenisessa sähkö- ja magneettikentässä
- virtajohtimen magneettikenttä ja kahden virtajohtimen välinen voima
- sähkömagneettinen induktio, Lenzin laki ja pyörrevirrat
- generaattori, vaihtovirran synty, muuntaja ja energian siirto sähkövirran avulla
- sähkömagneettinen säteily ja sen spektri sekä mustan kappaleen säteilyn spektri
- valon heijastuminen, taittuminen ja kokonaisheijastuminen
- valon interferenssi ja diffraktio
- valon polarisaatio kvalitatiivisesti

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: hiukkaskiihdytin, tuulivoima ja optinen tiedonsiirto. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: magneettivuon tiheyden määrittäminen käämin sisällä, valon heijastumisen ja taittumisen tutkiminen rajapinnassa sekä laserin aallonpituuden määrittäminen hilan avulla.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L4	Sähkömagnetismin ja sähkötekniikan sovellusten tarkastelussa keskitytään niiden merkitykseen yhteiskunnan kehityksen mahdollistajana.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ify08 Aine, säteily ja kvantittuminen (2op)

Opintojaksossa perehdytään kvanttifysiikan käsitteelliseen ja teoreettiseen rakenteeseen sekä niiden kokeelliseen pohjaan. Keskeistä on aineen rakenne ja perusvuorovaikutukset sekä se, miten nämä vaikuttavat aineen ominaisuuksiin. Opintojakso käsittelee kvanttifysiikan teknologisia sovelluksia sekä sitä, miten kvanttifysiikka ilmenee alkeishiukkastason ilmiöistä aina kosmisen mittakaavan ilmiöihin saakka. Tarkastelun kohteena ovat myös erilaiset radioaktiiviseen hajoamiseen, ionisoivaan säteilyyn ja kvantittumiseen perustuvat teknologiat.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön

- tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan
- ymmärtää kvanttittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

Keskeiset sisällöt

- energian kvanttuminen aineen ja säteilyn vuorovaikutuksessa
- fotonin sähkömagneettisen säteilykentän kvanttina
- atomin rakenne, atomin elektronien kvanttitilat ja aaltomekaanisen atomimallin periaate
- kvanttittumiseen perustuva teknologia: laser ja kvanttirakenteet
- atomiytimen rakenne ja muutokset, radioaktiivinen hajoaminen
- ydinreaktiot, massan ja energian ekvivalenssi, ytimen sidosenergia
- ydinvoima, fissio ja fuusio
- hajoamislaki
- ionisoivan säteilyn lajit ja biologiset vaikutukset sekä soveltaminen lääke tieteessä ja teknologiassa
- hiukkasfysiikan standardimalli
- maailmankaikkeuden kehitys

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa temaattisissa yhteyksissä: säteilyturvallisuus, säteilyn käyttö lääketieteessä, ilmastonmuutos ja kasvihuoneilmiö. Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeilla: spektrin mittaaminen, spektrin muutoksen tarkastelu fluoresenssi-ilmiössä, mittaukset laser-diodeilla ja Opintojakson aihepiiriin liittyvät simulaatiot.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L1	Perehdytään säteilyyn arkipäiväisenä ilmiönä ja säteilyltä suojautumiseen
L6	Kvanttimekaniikan teorian kehittäminen kansainvälisen yhteistyön avulla osoittaa tieteen globaaleja ulottuvuuksia. Tutustutaan kvanttimekaniikan keksintöjen vaikutukseen globalisaatioissa ja tietoverkkojen kehittämisessä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ify09 Fysiikan mittaohjelmistot ja laboratoriotyöt (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan fysiikan ilmiöitä kokeellisuuden näkökulmasta ja kehitetään taitoja ylioppilaskokeessa käytettävien ohjelmistojen osalta. Keskeistä on ymmärtää tutkimuskohteen muuttujat ja niiden vaikutukset.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii hyödyntämään ohjelmistoja, joita käytetään fysiikan ylioppilaskokeissa.
- ymmärtää miten voi tutkia ympäristöään
- ymmärtää tutkimuskohteen muuttujat ja niiden vaikutukset
- tutustuu erilaisiin mittausmenetelmiin ja niiden turvalliseen käyttöön

Keskeiset sisällöt

- kokeellisen työskentelyn suunnittelua
- tulosten analysointi
- perehtyminen erilaisiin esitystapoihin
- virhetarkastelu

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ify10 Kohti fysiikan ylioppilaskoetta (2op)

Opintojaksossa valmistaudutaan fysiikan ylioppilaskokeeseen kertaamalla fysiikan lukio-opinnot alueittain. Keskeistä sisältöä on perehtyminen oikeaoppisten ratkaisujen laatimiseen sekä johtopäätösten kriittiseen pohtimiseen. Opintojaksolla pyritään myös parantamaan opiskelijan valmiuksia fysiikan jatko-opintoihin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- parantaa valmiuksiaan jatkaa fysiikan opiskelua jatko-opinnoissa
- syventää osaamistaan lukion fysiikan keskeisimmässä sisällössä
- kehittää kokonaiskuvaa fysiikasta ja pystyy yhdistelemään fysiikan eri osa-alueiden tietoja
- oppii tuntemaan fysiikan reaalikokeen rakenteen
- oppii laatimaan fysiikan reaalikoevastauksia

Keskeiset sisällöt

- Lukion fysiikan sisältöjen muodostama kokonaisuus
- Erilaisten mallien käyttäminen fysiikassa ja niiden pätevyysalueet
- Fysiikan reaalikokeen rakenne ja tehtävät

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ify11 Astrophysics (2op)

Astrofysiikka on nuori, kasvava tiede, joka vaatii laaja-alaista fysiikan ymmärrystä. Opintojaksolla opiskelijalla on mahdollisuus soveltaa aiemmin opittua tietoa gravitaatiosta, lämpöpöistä, valo- ja liikeilmiöistä sekä ydinvuorovaikutuksista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa fysiikan ymmärrystä tähtitieteellisissä mittakaavoissa
- oppii tiedonhankinnan taitoja
- ymmärtää hyvän tieteellisen esitystavan periaatteet

Keskeiset sisällöt

- valon luonne
- gravitaation merkitys maailmankaikkeudessa
- tähden elinkaari
- astrofysiikan moninaiset ilmiöt
- kosmologian perusteet

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi perustuu vertaisarviointiin ja itsearviointiin kahdesta oppilaan valitsemasta esityksestä. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

6 10 Kemia

Oppiaineen tehtävä

Kemian opetus tukee opiskelijan luonnontieteellisen ajattelun ja nykyaikaisen maailmankuvan kehittymistä osana monipuolista yleissivistystä. Se ohjaa ymmärtämään kemian ja sen sovellusten merkitystä jokapäiväisessä elämässä, yhteiskunnassa ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisessa. Opetuksessa perehdytään oppiaineen ja sen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opiskelijan luonnontieteellinen lukutaito kehittyy, mikä auttaa opiskelijaa arvioimaan kriittisesti erilaisia arjen valintoja sekä näkökulmia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Opetus herättää kiinnostusta kemian opiskelua ja kemian alan ammatteja kohtaan sekä antaa valmiuksia menestyä jatko-opinnoissa luonnontieteellisillä ja luonnontieteitä soveltavilla aloilla. Monipuolisilla oppimistilanteilla ja -ympäristöillä edistetään opiskelijoiden mahdollisuuksia oppia yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti.

Kemian opetus tukee opiskelijan käsitteiden ja ilmiöiden ymmärtämistä siten, että niiden makroskooppinen, mikroskooppinen ja symbolinen taso muodostavat loogisen kokonaisuuden. Opiskelijan aikaisemmista kokemuksista ja havainnoista edetään ilmiöiden kuvaamiseen ja selittämiseen sekä aineen rakenteen ja kemiallisten reaktioiden mallintamiseen kemian merkkikielellä ja matemaattisesti.

Kemian opetuksessa käytetään vaihtelevia ja monipuolisia opetus- ja opiskelumenetelmiä, joilla kehitetään opiskelijan käsitteellistä ja menetelmällistä osaamista. Opetuksen keskeisiin lähtökohtiin kuuluu havainnointi ja tutkiminen. Kokeellisuus eri muodoissaan tukee käsitteiden omaksumista ja

ymmärtämistä, tutkimisen taitojen oppimista ja luonnontieteiden luonteen hahmottamista. Kokeellisessa työskentelyssä toimitaan kemikaali-, jäte- ja työturvallisuuslainsäädännön mukaisesti. Opiskelijat harjaantuvat ottamaan vastuuta yhteisestä turvallisuudesta, jolloin myös työelämässä tarvittava turvallisuusosaaminen kehittyy.

Opiskelun edetessä tutkimisen taidot kehittyvät sekä kokonaisvaltaisesti että kunkin opintojakson keskeisten sisältöjen osalta. Tutkimisen taitojen perustana on kysymysten ja havaintojen tekeminen. Mittaaminen, luokittelu ja muut tutkimisen taidot kehittyvät erilaisten menetelmien harjoittelun kautta. Myös opiskelijan tiedon käsittelyn ja esittämisen taidot karttuvat. Kokeellisen työn taidot etenevät kohti oman tutkimuksen suunnittelua. Samalla opiskelija oppii tekemään johtopäätöksiä sekä arvioimaan ja argumentoimaan tutkimuksen tuloksia.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kemian opetuksessa opiskelija omaksuu tietoja ja taitoja, jotka auttavat ymmärtämään kemian merkityksen oman arjen, terveyden ja elinympäristön kannalta, mikä tukee **hyvinvointiosaamisen** tavoitteita. Opiskelijalle muodostuu kyky tehdä arkielämässään valintoja, jotka ovat suotuisia hänen oman henkilökohtaisen terveytensä, ympäristön ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Kemian opiskelumenetelmät tukevat työskentelyä, jossa opiskelija tunnistaa omat vahvuutensa ja asettaa itselleen tavoitteita. Suunnitelmallinen opiskelu on tärkeä arjen taito, joka vahvistaa opiskelijan jaksamista ja kehittää kykyä työskennellä myös muuttuvissa olosuhteissa.

Kemian opetuksen kokeellisuus ja opiskelijan oma tutkimuksellinen työskentely kehittävät työskentelyn ja yhteistyön taitoja sekä kriittistä ajattelua ja innostavat opiskelijaa kemian opiskeluun. Opiskelija kehittää **vuorovaikutusosaamistaan** ja oppii pitkäjänteisyyttä sekä vastuunottamista omasta työskentelystään monipuolisten työtapojen avulla, esimerkiksi projektioppimisella ja ryhmässä työskentelemällä.

Kemian opetuksessa tiedostetaan kemian täsmällisen kielenkäytön ja arkikielen välinen ero. Universaalia kemian kieltä lähestytään opiskelijan havaintojen ja arkikielen näkökulmasta. Kemiassa kielitietoisuuden ja kielitaidon merkitys näkyy erityisesti käsitteistön oppimisessa ja omien päätelmien selkeässä ja johdonmukaisessa perustelemisessa.

Kemian opintojen aikana harjoitellaan erilaisten tekstien kirjoittamista, kriittistä tulkitsemista, argumentointia ja analysointia. Monilukutaitoa kehitetään tulkitsemalla ja tuottamalla esimerkiksi kirjoitettua kieltä, kuvia, videoita, malleja, simulaatioita, taulukoita ja kuvaajia tai kemian merkkikieltä. Kemiassa erityinen monilukutaidon muoto on kyky tulkita ja esittää symbolisia malleja ja submikroskooppisia kuvallisia malleja samoista ilmiöistä. Myös tieto- ja viestintäteknologia on osa nykyaikaista ja **monitieteistä osaamista** tukevaa kemian opetusta. Sitä käytetään muun muassa tiedon etsimiseen, kokeellisten havaintojen keräämiseen, mittaustulosten käsittelyyn ja tulkitsemiseen, tuotosten laatimiseen ja esittämiseen sekä mallintamiseen ja simulointiin. Tietokonepohjaisella mittausjärjestelmällä voidaan korvata perinteisiä välineitä, ja tutkimusaineistoa on mahdollista taltioida myös kuvina ja videoina.

Luonnontieteellisessä työskentelyssä **luova osaaminen** näkyy kykynä muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä sekä soveltaa, arvioida, yhdistellä ja analysoida hankittuja tietoja.

Tutkimuksellinen opiskelu ja ongelmanratkaisu edellyttävät luovaa lähestymistapaa ja kehittävät luovaa ajattelua.

Kemian opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Opetus kehittää opiskelijan valmiuksia osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja yhteiseen päätöksentekoon syventämällä opiskelijan luonnontieteellistä ajattelua ja ymmärrystä tiedon luotettavuudesta, merkityksestä ja käytöstä. Luonnontieteellisen tiedon historiallinen kehitys avaa opiskelijalle näkymän sekä tieteellisen maailmankuvan kehitykseen että kemian merkitykseen yhteiskunnallisissa muutoksissa. Kemian innovaatioiden ja modernien sovellusten kautta opiskelija ymmärtää myös kemian merkityksen nyky-yhteiskunnassa, teknologiassa ja työelämässä. Kemiaa tarvitaan uusien ratkaisujen kehittämisessä sekä ympäristön ja ihmisten hyvinvoinnin turvaamisessa niin paikallisesti, kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Kemian opetus vahvistaa **eettisyyttä ja ympäristöosaamista** syventämällä opiskelijan ymmärrystä erilaisista ympäristöongelmista ja niihin johtaneista syistä. Opetus ohjaa opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan sekä ympäristöstä, käyttämään kemian osaamistaan kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa sekä arvioimaan omia valintojaan luonnonvarojen kestäväen käytön ja kiertotalouden kannalta. Opiskelija tunnistaa kemian tarjoamia ratkaisuja erilaisiin ympäristöhaasteisiin, kuten ilmastomuutokseen ja luonnonvarojen riittävyyteen.

Laaja-alaisten sisältöjen toteutuminen kemiassa:

Opintojakso	1+2	3	4	5	6
L1: hyvinvointiosaaminen	x				
L2: vuorovaikutusosaaminen	x		x		
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x			x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x	x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x			

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa

- osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta
- saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakoulu yhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla
- saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen

taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti
- tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti
- osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi
- osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä
- osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä
- osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämisessä sekä ennusteiden tekemisessä
- osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä
- osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

Arviointi

Arviointi kohdistuu kemian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointi ja palaute sekä itsearviointi tukevat opiskelijaa kemian osaamisensa tiedostamisessa ja kehittämisessä.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kyky ymmärtää, havainnollistaa ja esittää kemiallista tietoa. Kemiallisen tiedon soveltaminen, luonnontieteellisten lainalaisuuksien ja syy- ja seuraussuhteiden ymmärtäminen sekä kokonaisuuksien hahmottaminen ovat myös arvioinnin kohteita. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opiskelijan taitoon arvioida tietoa kriittisesti.

Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön ja opiskelijan käsitteellisten ja menetelmällisten tietojen ja taitojen havainnointiin. Kemiallisen tiedon ymmärtämistä ja soveltamista voidaan osoittaa eri tavoin. Erilaisten tuotosten lisäksi arvioidaan opiskelijan työskentelyä, kuten kysymysten muodostamista ja tutkimisen taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon taito työskennellä kokeellisesti, hankkia tietoa ja soveltaa sitä.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi

työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Työelämä- ja korkeakouluysteistyötä toteutetaan opintojaksojen sisällä esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Science,lke01+lke02+lbi01+ lfy01+lfy02, (6op)

Lke01 ja lke02 ovat osa Science opintojaksoa, jonka laajuus on 6 op. Opintojakso muodostetaan yhdessä lfy01, lfy02, ja lbi01 opintojaksojen kanssa. Kolmessa peräkkäisessä jaksossa opiskelijat toteuttavat ryhmissä laboratoriotyön, joka esitetään muille ryhmille vertaisarviointia arviointia varten.

lke01 Kemia ja minä (1op)

Opintojaksossa vahvistetaan opiskelijan aiempaa kemian osaamista ja tuodaan näkyväksi kemian merkitystä opiskelijan omassa elämässä. Tutustuminen ainemäärän käsitteeseen esittelee kemiasta kvantitatiivisen puolen. Kokeellisessa työssä harjoitellaan erityisesti turvallista ja huolellista työskentelyä. Opintojaksossa korostuvat hyvinvointiosaamisen ja yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämässä
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämässä luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: elintarvikkeet ja elintarvikelisiä aineet, hivenaineet ja terveys sekä kuluttajan valinnat. Keskeisiä sisältöjä voidaan

tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: seoksen koostumuksen tai pitoisuuden selvittäminen erotusmenetelmiä käyttäen sekä liekkikokeet.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan osana ryhmää. projektityön tekeminen ja siinä ilmaantuvien ongelmien ratkominen kehittää opiskelijoiden sinnikkyyttä.
L2	Pienryhmässä toimiminen kehittää opiskelijoiden yhteistyötaitoja. Opintojaksolla harjoitellaan lisäksi oman työn esittämistä muille sekä vertaisarviointia ja palautteen antamista.

Ike02 Kemia ja kestävä tulevaisuus (1op)

Opintojaksossa opiskelija syventää käsitystään kemiallisista sidoksista ja niiden merkityksestä aineen ominaisuuksille. Kokeellisessa työskentelyssä harjoitellaan erityisesti johtopäätösten tekemistä havainnoista. Opintoissa tutustutaan myös luonnontieteiden ratkaisuihin kestävän elämäntavan edistämiseksi. Opintojaksossa korostuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestävän elämäntavan edistämiseksi
- tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa
- osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti
- osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa
- ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

Keskeiset sisällöt

- tutustuminen joihinkin esimerkkeihin kestävän elämäntavan edistämiseksi luonnontieteissä
- aineen rakenteen mallien ja yhdisteen kaavan esittäminen
- alkuaineiden ja yhdisteiden vahvat ja heikot sidokset sekä poolisuus
- aineiden ominaisuuksien tutkiminen kokeellisesti ja selittäminen aineen rakenteen avulla

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja ilma, alkuaineiden kierto ja riittävyys, elinkaariajattelu ja kiertotalous, vihreä kemia sekä atomi- tai sidosmallien historiallinen kehittyminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: aineiden ominaisuuksien tutkiminen ja selittäminen sidosten avulla sekä veden ominaisuuksien tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Opiskelijoita ohjataan tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan osana ryhmää. projektityön tekeminen ja siinä ilmaantuvien ongelmien ratkominen kehittää opiskelijoiden sinnikkyyttä.
L2	Pienryhmässä toimiminen kehittää opiskelijoiden yhteistyötaitoja. Opintojaksolla harjoitellaan lisäksi oman työn esittämistä muille sekä vertaisarviointia ja palautteen antamista.

Arviointi

Ike01 ja Ike02- opintojakso arvioidaan yhtenä kokonaisuutena numeroarvioinnilla, johon Science lab vaikuttaa. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ike03 Molekyylit ja mallit (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan hiilen yhdisteitä, niiden rakennetta ja ominaisuuksia. Tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään molekyylien mallintamisessa. Hiilen yhdisteiden kemian merkitystä opiskelijan omaan elämään tarkastellaan hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Opintojaksossa painottuvat myös yhteiskunnallisen osaamisen ja globaaliosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä
- osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä
- osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä
- ymmärtää, kuinka tieto hiilyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta
- osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

Keskeiset sisällöt

- liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä standardisuoran sovittaminen pitoisuuden määrittämiseksi
- hiilivetyjen sekä hiilen happi- ja typpiyhdisteiden funktionaaliset ryhmät ja nimeämisen perusteet
- hapettuminen ja pelkistyminen hiilen happiyhdisteissä
- hiilen yhdisteiden rakenteiden mallintaminen ja ominaisuuksien selittäminen rakenteen avulla
- suhdekaavan ja molekyylikaavan selvittäminen laskennallisesti sekä rakenneisomeria
- kvanttimekaaninen atomimalli, hybridisaatio ja stereoisomeria hiiliyhdisteissä
- tutustuminen spektrien antamaan informaatioon aineen rakenteesta

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: arjen ja elinympäristön yksinkertaiset molekyylit, kosmetiikka sekä lääkkeet ja muut fysiologisesti vaikuttavat aineet.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: hiilen yhdisteiden ominaisuuksien tutkiminen, hiilen yhdisteiden tunnistaminen funktionaalisten ryhmien osoitusreaktioilla, liuoksen valmistus ja laimentaminen sekä liuoksen pitoisuuden määrittäminen standardisuoran ja lineaarisen mallin avulla.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L3	Molekyyllimallinuksella kehitetään opiskelijan monilukutaitoa ohjelmistotaitojen sekä kolmiulotteisen hahmottamisen osalta.
L4	Tietoa kemian yhdisteistä hyödynnetään arkielämän ilmiöissä tutustumalla esimerkiksi lääkeaineisiin ja kosmetiikkaan.
L6	Harjoitellaan kemian merkkikieltä, joka on kulttuurista riippumatta sama.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ike04 Kemiallinen reaktio (2op)

Opintojakson tarkastellaan erilaisia kemiallisia reaktioita ja niiden merkitystä elinympäristössä. Reaktioiden tarkastelussa edetään havainnoista reaktiotuotteiden päättelyyn ja reaktioyhtälön kirjoittamiseen. Reaktioyhtälöä käytetään myös reaktion kvantitatiivisessa tarkastelussa. Opintojakson sisällöt mahdollistavat ryhmissä työskentelyn ja kokeellisen työtavan, joissa painottuvat monitieteisen ja luovan osaamisen sekä vuorovaikutusosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme
- osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykyteknologian sovelluksissa
- osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen
- ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

Keskeiset sisällöt

- reaktioiden tutkiminen kokeellisesti sekä tutkimustulosten käsitteleminen, tulkitseminen ja esittäminen
- kemiallisen reaktion symbolinen ilmaisu ja tasapainottaminen, reaktiotuotteiden kaavat ja nimet
- saanto ja rajoittava tekijä kemiallisessa reaktiossa
- ideaalikaasun tilanyhtälö ja ainemäärä
- saostumis- ja hajoamisreaktio, palamisreaktio
- protolyysi, neutraloituminen ja titraus analyysimenetelmänä
- additio, eliminaatio, substituutio, kondensaatio ja hydrolyysi hiiliyhdisteissä sekä yleisimpien biomolekyylien muodostuminen
- polymeroitumisreaktiot, polymeerien ominaisuudet, käyttö ja elinkaari

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: saannon merkitys vihreän kemian kannalta, palamistuotteet ja ilmanlaatu, biomolekyylit ravinnossa, polymeerimateriaalit vaatteissa ja arjen käyttöesineissä sekä biotuotetekniikka ja modernit materiaalit.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktion saannon määrittäminen, kaasua muodostavan reaktion havainnointi ja osoitusreaktiot, esterisynteesi ja -hydrolyysi, biomateriaalin valmistaminen sekä muovien ominaisuuksien tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Kemiallisia reaktioita tutkitaan kokeellisesti ryhmätyönä. Opiskelijoita ohjataan keskustelemaan kemiasta yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa.

--	--

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ike05 Kemiallinen energia ja kiertotalous (2op)

Opintojaksossa käsitellään kemiallista energiaa ja energian varastointi- ja hyödyntämistapoja. Siinä perehdytään luonnontieteellisen tutkimuksen suunnitteluun sekä tarkastellaan hapettumis- ja pelkistymisreaktioita ja niiden sovelluksia. Eettisyyden ja ympäristöosaamisen laaja-alaisen tavoitteiden lisäksi opintojaksossa korostuvat vuorovaikutusosaamisen tavoitteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista
- ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa
- tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen
- osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen
- tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

Keskeiset sisällöt

- reaktiossa sitoutuva tai vapautuva energia muodostumisentalpioiden, sidosenergioiden ja reaktiosarja- ja seoslaskujen periaatteet
- hapetusluvut ja hapettumis-pelkistymisreaktiot
- metallien ominaisuuksia ja käyttökohteita, valmistus- ja jalostusprosesseja sekä riittävyys ja kierrätettävyys
- sähkökemian keskeiset periaatteet: jännitesarja, normaalipotentiali, kemiallinen pari, elektrolyysi ja kemiallisen energian varastointi
- luonnontieteelliseen tutkimukseen tutustuminen tai tutkimuksen tai ongelmanratkaisun ideointi ja suunnittelu

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: reaktiosarjat teollisuusprosesseissa, kaivannaisteollisuuden merkitys yhteiskunnassa, energian tuotanto, varastoiminen ja käyttö uusiutuvassa energiataloudessa sekä hybridien energia.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: liukenemis- tai reaktioentalpian määrittäminen kalorimetrisesti, hapetuspelkistystitraus, sähkökemiallisen parin jännitteen

mittaaminen, esineen pinnoittaminen elektrolyyttisesti, veden hajotus elektrolyysillä sekä polttokennon toiminnan tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L5	Opiskelija tutustuu yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätykseen sekä kiertotalouden periaatteisiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ike06 Kemiallinen tasapaino (2op)

Opintojaksossa otetaan käyttöön kemiallisen tasapainon käsite ja tarkastellaan sitä kvantitatiivisesti ja kvalitatiivisesti. Tieto- ja viestintätekniikan avulla esitetään tutkimustuloksia graafisesti ja tulkitaan tuloksia. Opintojaksossa painottuvat hyvinvointiosaamisen sekä eettisen ja ympäristöosaamisen laaja-alaiset tavoitteet.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa
- osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä
- osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä
- osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia
- tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

Keskeiset sisällöt

- kemiallisen reaktion nopeus ja siihen vaikuttavat tekijät
- homogeenisen tasapainon kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen käsittely konsentraatioilla, tasapainotilaan vaikuttaminen
- hapot ja emäkset ja niihin liittyvät käsitteet sekä palamistuotteiden reaktiot vedessä
- happo-emästasapainon laskennallinen käsittely
- puskuriliuosten toimintaperiaate sekä elimistön ja luonnon puskurisysteemejä kvalitatiivisella tasolla
- reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyvien ilmiöiden tutkiminen kokeellisesti sekä ilmiöiden mallintaminen ja analysointi graafisesti tietokonesovelluksella
- tutustuminen kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin jonkin terveyteen tai ympäristöön liittyvän ongelman ratkaisemisessa

Opintojakson keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä: vesi ja vedenpuhdistus, happamoitumisen ja ilmastomuutoksen ehkäisy, savukaasujen puhdistus sekä lääkkeen tai jonkin peruskemikaalin tuotantoprosessin tehokkuus ja ympäristövaikutusten arvioiminen.

Keskeisiä sisältöjä voidaan tarkastella esimerkiksi seuraavilla kokeellisilla tutkimuksilla: reaktionopeuden määrittäminen massan muutosta seuraamalla, vahvan ja heikon protolyytin titrauskäyrien laatiminen, tasapainotilaan kuten kompleksinmuodostukseen vaikuttaminen sekä puskuriliuoksen valmistaminen ja puskurointikyvyn tutkiminen.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L3	Reaktionopeuteen ja tasapainoreaktioihin liittyviä ilmiöitä tutkitaan kokeellisesti sekä ilmiöitä mallinnetaan tietokonesovelluksella.
L5	Tutustutaan kemian tarjoamiin mahdollisuuksiin ympäristöongelmien ratkaisussa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ike07 Kohti kemian ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa omat vahvuudet
- asettaa itselleen tavoitteet ylioppilaskirjoituksiin sekä jatko-opintoihin
- ottaa vastuuta omasta oppimisesta
- kehittää kriittistä ajatteluaan
- sitoo kemian opintojaksot yhdeksi kokonaisuudeksi
- osaa selittää arkipäivän ilmiöitä kemian avulla
- suorittaa opintojakson kun muut kemian opintojaksot on suoritettu, suositus 3. vuoden syksyllä intensiiviopintojaksona

Keskeiset sisällöt

- kerrataan ja syvennetään kemian tietoja ylioppilaskirjoituksiin valmistautuen

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso katsotaan suoritetuksi kun opiskelija on osallistunut preliminäärikokeisiin ja osallistunut opetukseen.

Ike08 Rikostekninen tutkinta (2op)

Rikosteknisten tutkijoiden tavoitteena on selvittää rikos todistusaineistojen avulla.

Opintojaksolla tehdään biokemiallisia tutkimuksia, joissa näytteitä ottamalla ja analysoimalla hankitaan tietoja tutkittavasta asiasta. Opintojakso on ilmiöpohjainen kemian ja biologian opinnoista koostuva kokonaisuus. Samalla perehdytään biokemian perusteisiin sekä opitaan biologiassa ja kemiassa käytettyjä analyysimenetelmiä. Voidaan suorittaa 1. lukiovuotena.

Tavoitteet

opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää ja yhdistää jo oppimaansa
- hahmottaa kemian ja biologian ilmiöt suuremmiksi kokonaisuuksiksi
- saa paremmat valmiudet ylioppilaskirjoituksiin ja jatko-opintoihin
- suorittaa opintojakson pakollisten sekä syventävien kemian ja biologian opintojakson jälkeen

Keskeiset sisällöt

- Rikosteknisen tieteen tutkimusmenetelmät kuten veri-, sormenjälki, DNA, karva-, ja huumausainetutkimukset
- Biomolekyylien kemiallinen rakenne ja biologinen toiminta
- Keskeiset biomolekyylit: hiilihydraatit, rasvat, aminohapot, proteiinit, entsyymit, inhibiittorit, DNA ja RNA

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Perustuu tuntityöskentelyyn sekä jatkuvaan näyttöön. Rikostutkijat tekevät pareittain blogin jossa raportoivat tutkimusten etenemistä sekä selvittävät tapahtumien todennäköisen kulun.

Ike09 Ympäristötutkimus/ Environmental research (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija oppii vastaamaan ylioppilaskirjoitusten kokeellisiin ja ainerajat ylittäviin kysymyksiin sekä lisää osaamistaan kokeelliseen työskentelyyn liittyviä kriittisen tiedonhankinnan ja käsittelyn taidoissa osaa työskennellä itsenäisesti osana tutkimusryhmää. Opiskelija saa onnistumisen elämyksiä ja tuloksia tekemissään ympäristötutkimuksissa.

Keskeiset sisällöt ja työtavat

Työopintojaksolla tehdään kemian ja biologian laborioriotutkimuksia, jotka kuuluvat valtakunnalliseen lukion opetussuunnitelmaan. Opiskelijan tulee oppia turvallinen työskentely kemian laboratoriossa, tutkimusryhmässä työskentely, havaintojen tekeminen, mittauksen ja kokeiden suunnittelu ja toteutus sekä tulosten esittäminen sekä suullisesti että kirjallisesti. Opintojaksolla tutkitaan maata, vettä ja ilmaa tehden erilaisia laborioriotutkimuksia. opintojakson tavoitteena on valmistaa opiskelijaa tuleviin ylioppilaskirjoituksiin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso on hyväksytysti suoritettu, kun opiskelija on osallistunut aktiivisesti laboratoriotöiden suorittamiseen, palauttanut vaaditut opintonäytteet sekä osallistunut mahdollisiin vierailuihin.

Ike10 Lääkeaineanalytiikka (2op)

Syvennetään orgaanisen kemian tuntemusta opiskelemalla lääkeainemolekyylejä. Opintojaksolla mallinnetaan molekyylejä mallinnusohjelmalla. Laboratoriossa valmistetaan jokin lääkeaine kuten aspiriinia. Opintojakso valmentaa ylioppilaskirjoituksiin sekä farmasian/lääketieteen opintoihin. Yritysyhteistyötä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa lääkeaineiden funktionaaliset ryhmät
- oppii laskemaan lääkeainelaskuja
- tutustuu yleisimpiin lääkkeiden valmistusmenetelmiin
- tutustuu yleisimpiin lääkeaineiden analyysimenetelmiin.
- valmentaa ylioppilaskirjoituksiin sekä parantaa valmiuksia jatko-opintoihin

Keskeiset sisällöt

- molekyylien funktionaaliset ryhmät
- pitoisuuslaskut
- orgaanisen lääkeaineen synteesi eli lääkeaineen valmistus laboratoriossa
- kromatografia ja spektroskopia
- kerrataan ja syvennetään kemian tietoja ylioppilaskirjoituksiin valmistautuen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakso on hyväksytysti suoritettu, kun opiskelija on osallistunut aktiivisesti laboratoriotöiden suorittamiseen, palauttanut vaaditut opintonäytteet sekä osallistunut vierailuihin.

6 11 Filosofia

Oppiaineen tehtävä

Filosofia tarkastelee koko todellisuutta ja eri tapoja hahmottaa sitä. Sen kysymyksenasettelujen tunteminen luo pohjan maailmaa, yhteiskuntaa ja ihmistä koskevien käsitysten ymmärtämiselle ja niiden järkipäiselle arvioinnille. Filosofisen ajattelun opiskeleminen harjaannuttaa punnitsemaan kriittisesti erilaisten käsitysten perusteluja.

Kriittisen ja perusteita etsivän luonteensa ansiosta filosofia auttaa jäsentämään nykypäivän informaatiotulvaa sekä erottamaan tosiasiaväitteet mielipiteistä. Näin filosofian opiskelu edistää opiskelijan yleisiä oppimisen ja ajattelun valmiuksia. Argumentaation ja pätevän päättelyn opiskelu kehittävät kykyä ymmärtää ja ilmaista mutkikkaitakin ajatuskulkuja.

Perinteisesti filosofiaa on kutsuttu kaikkien tieteiden äidiksi. Siksi sen luonteeseen kuuluu jo lähtökohtaisesti eri tiedonalojen integraatio, joka tukee laajojen käsitteellisten kokonaisuuksien ja yhteyksien hahmottamista. Filosofian opiskelu auttaa näkemään, miten eri tieteenalojen ja ajatteluperinteiden käsitykset rakentuvat ja eroavat toisistaan. Tämä tukee eri tieteiden omaksumista, mikä helpottaa opiskelijan siirtymistä jatko-opintoihin. Filosofian tuntemus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä.

Filosofian opiskelu vahvistaa opiskelijan käsitystä omasta identiteetistään. Se harjaannuttaa eettiseen pohdintaan ja auttaa ymmärtämään, mitä merkitystä erilaisilla tiedoilla ja taidoilla on yksilölle ja yhteiskunnalle. Filosofia kehittää arvostelukykyä sekä edistää luovan ja itsenäisen ajattelun kehitystä. Tämä tukee opiskelijan yksilöllisten näkemysten muodostamista ja kykyä osallistua järkipäiseen keskusteluun. Koska filosofiin kysymyksiin on harvoin yksinkertaisia vastauksia, opiskelija oppii muodostamaan ja perustelemaan omia käsityksiään sekä samalla kunnioittamaan toisenlaisia perusteltuja näkemyksiä. Monimutkaisten kysymysten pohdiskelu ryhmässä kasvattaa opiskelijan luottamusta omiin ajattelutaitoihinsa. Oppiaineen luonteeseen sopivat keskustelevat ja dialogiset työtavat.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Filosofian opiskelu tukee monipuolisesti opiskelijan **vuorovaikutusosaamista** sekä kasvua sivistyneeksi, vastuulliseksi ja yhdenvertaisuutta kunnioittavaksi kansalaiseksi. Oppiaine korostaa dialogisuutta ja hyvää argumentaatiota, mikä edistää opiskelijan sitoutumista kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia yhdistelee tiedonaloja sekä tukee eri tieteiden omaksumista ja elinikäistä oppimista. Sen opiskelu kehittää kielellistä ilmaisua, analyttistä ajattelua ja loogista päättelykykyä.

Filosofiassa ongelmia jäsennetään käsitteellisesti ja dialogisesti. Siksi siinä korostuvat täsmällinen ja käsitteiden merkityksiä avaava kielenkäyttö sekä kielitietoisuus. Vaikka filosofia hyödyntää oman traditionsa ja muiden tieteenalojen termistöä, sen tavoitteena on selkeä ja ymmärrettävä kieli. Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen.

Hyvää elämää ja yhteiskuntaa koskevat pohdinnat kuuluvat perinteisesti filosofian ytimeen. Filosofian opiskelu tukee **hyvinvointiosaamista** kehittämällä opiskelijan ymmärrystä itsestään, ajattelustaan ja suhteestaan muihin. Ymmärryksen kasvu liittyy ihmisen kasvuun kokonaisuutena ja ohjaa hyveisiin ja hyvinvointiin. Filosofian keskusteleva ja hyvää argumentaatiota korostava opiskelutapa tukee opiskelijoiden yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutustaitoja sekä opettaa erilaisten näkemysten arvostamista. Samalla kannustetaan opiskelijaa sitoutumaan kestäviin ajattelu- ja elämäntapoihin sekä oikeudenmukaisiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Filosofia kehittää epävarmuuden sietokykyä ja valmiutta toimia myös tilanteissa, joissa käytettävissä oleva informaatio on rajallista.

Filosofiaan kuuluu perinteisesti **monitieteistä ja luovaa osaamista** vahvistava, eri tiedonaloja integroiva lähestymistapa. Filosofian opiskelu rakentaa luontevasti siltoja eri tieteenalojen välille. Filosofia auttaa omaksumaan erilaisia tiedonhankintatapoja sekä yhdistämään eri tieteiden tuloksia, mikä helpottaa laajojen kokonaisuuksien hahmottamista. Filosofisen ajattelun vahva johdonmukaisuuden vaatimus kehittää kykyä ymmärtää erilaisten argumenttien perusteita ja erottaa

tosiasiaväitteet mielipiteistä. Kyseenalaistavana ja perusteita etsivänä oppiaineena filosofia rohkaisee luovaan ja itsenäiseen ajatteluun.

Yhteiskunnallisen osaamisen osalta filosofian opetuksessa sitoudutaan järkipäiseen eettiseen ajatteluun, joka perustuu demokratian, ihmisoikeuksien ja kestäväen tulevaisuuden kunnioittamiseen. Oikeudenmukaisen yhteiskunnan ja aktiivisen kansalaisuuden ihanteet ovat paitsi tarkastelun kohteita myös tavoitteita, joihin opetus pyrkii kasvattamaan. Filosofia kehittää luovan, kriittisen ja itsenäisen ajattelun kykyä, joka vahvistaa valmiuksia jatko-opintoihin, mielekkääseen urasuunnitteluun ja tulevaisuuden työelämän muutoksiin.

Etiikka on filosofian perinteinen osa-alue ja siksi keskeinen osa filosofian opiskelua. Filosofia opettaa arvojen, normien ja merkitysten käsitteellistä jäsentämistä. Eettinen pohdinta kattaa niin yksilöä, yhteiskuntaa kuin ympäristöä koskevat kysymykset. Oppiaineen kriittinen perinne ohjaa opiskelijaa itsenäiseen ajatteluun ja kannustaa sitoutumaan moraalisesti kestäväen toimintaan. Filosofian opiskelu auttaa hahmottamaan moniulotteisia ongelmia ja luomaan niistä kokonaisjäsennyttä. Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa **ympäristöosaamisen** tavoitteita.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen näkökulmasta filosofian opiskelu avartaa ajattelua ja auttaa ymmärtämään, että on olemassa erilaisia tapoja hahmottaa todellisuutta. Se kehittää herkkyyttä havaita yhtäläisyyksiä ja eroja maailman ilmiöissä. Filosofian osa-alueista erityisesti etiikka ja yhteiskuntafilosofia tarkastelevat ihmisten ja kulttuurien monimuotoisuutta sekä kannustavat suhtautumaan ennakkoluulottomasti erilaisiin elämänilmiöihin. Filosofiset ajatuskokeet johdattavat hahmottelemaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja.

Opintojakso	1	2	3	4
L1: hyvinvointiosaaminen		x		x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x			
L3: monitieteinen ja luova osaaminen				x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen	x		x	
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen			x	

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina
- osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja

- hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä
- kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdollisia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin
- oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista
- kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkiperaisesti perustellen.

Arviointi

Arviointi kohdistuu keskeisten filosofisten kysymysten ymmärtämiseen, ajattelun taitojen ja käsitteiden hallintaan sekä kykyyn ilmaista ja arvioida filosofista ajattelua. Tämä tarkoittaa kykyä hahmottaa ja täsmentää informaatiota käsitteellisesti sekä eritellä ja pohtia sitä kriittisesti. Lisäksi arvioidaan taitoa tunnistaa arkielämässä ja tieteessä filosofisia ongelmia ja muotoilla niitä käsitteellisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon filosofisiin kysymyksiin esitettyjen ratkaisujen tuntemus sekä taito esittää johdonmukaisia argumentteja kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida omaa ajatteluaan ja rohkaisee häntä oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Opintojaksojen arvioinnissa käytetään monipuolisia menetelmiä, ja filosofian yleisten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan moduulikohtaisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen hallinnan kautta.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suorituserkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttavat sekä tuntityöskentely että varsinaiset osaamisen näytöt. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelutaidot ja laaja-alainen osaaminen. Arvioinnin osa-alueiden painottuminen voi vaihdella opintojaksoittain ja tämä on kirjattu opintojaksojen kuvauksiin. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelumenetelmissä huomioidaan työelämässä tarvittavia taitoja. Tällaisia seikkoja ovat mm. kriittinen ajattelu, problematisointi, vastuullisuus ja erilaiset ammattieettiset näkökulmat. Vuorovaikutustaitojen ja kulttuurien tuntemuksen merkitys työelämässä tuodaan esille.

Korkeakouluyhteistyötä toteutetaan tutustumalla filosofian opiskeluun korkea-asteella. Erityisesti kiinnitetään huomiota filosofiseen perinteeseen kaikkien akateemisten oppiaineitten ja tieteiden yhteisenä lähtökohtana. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan omia jatko-opiskeluvaihtoehtojaan Suomessa ja ulkomailla. Opiskelijan opiskelutaitoja- ja itsearviointin taitoja kehitetään tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä sekä kansainvälisyyttä toteutetaan lisäksi esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ifi01 Johdatus filosofiseen ajatteluun (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin
- oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä
- tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä
- perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin
- osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

Keskeiset sisällöt

- mitä filosofia on, filosofinen kysymyksenasettelu sekä ajattelu filosofian perinteessä ja ajankohtaisissa aiheissa
- johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna
- keskeisiä filosofisia peruskysymyksiä ja -erotteluja: henki ja aine, vapaus ja välttämättömyys, käsitteellinen ja empiirinen, objektiivinen ja subjektiivinen
- tiedon ja informaation, arkitiedon ja tieteellisen tiedon sekä tieteen ja pseudotieteen ero
- tiedon ja argumentaation luonne eri tiedonaloilla: väitteiden muodostaminen, koetteleminen ja perustelevminen joissain lukion oppiaineissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Keskustelussa harjoitellaan toisten väitteiden tulkitsemista suopeasti. Opiskelija opettelee tarkastelemaan toisten väitteitä olettamalla, että niiden alkuperäinen käyttöyhteys oli sellainen, jonka valossa väitteet olisivat mahdollisimman järkeviä ja tosia.
L4	Johdonmukaisen argumentaation ja pätevän päättelyn perusteet sekä niiden harjoittelu suullisesti ja kirjallisesti, muun muassa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin sovellettuna.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ifi02 Etiikka (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin
- osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron
- osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta
- oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla
- osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioimaan filosofisen etiikan välinein
- osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

Keskeiset sisällöt

- moraalien luonne normijärjestelmänä; moraalien, lakien ja tapojen ero; moraalinen objektivismi, relativismi, subjektivismi
- moraalitarkasteleva normatiivinen ja soveltava etiikka; hyveet, seuraukset, oikeudet ja velvollisuudet
- filosofisia teorioita elämän hyvydestä ja merkityksellisyydestä sekä hyvästä elämäntavasta
- etiikka ja yksilön moraaliset ratkaisut: ihmissuhteet ja elämänvalinnat
- ympäristöä ja luontoa koskevia eettisiä kysymyksiä, kuten ilmastonmuutos ja eläinten oikeudet
- etiikka ja yhteiskunta: ihmis- ja perusoikeudet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Vakuuttava eettinen argumentointi (esim. kyky perustella arvovalintoja) on olennaista oman subjektiivisen hyvinvoinnin toteutumiseksi.
L5	Ymmärrys sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien luonteesta rohkaisee toimimaan niiden korjaamiseksi ja toteuttaa näin ympäristöosaamisen tavoitteita.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ifi03 Yhteiskuntafilosofia (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin
- oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa
- pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta
- osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin
- ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntajärjestyksen oikeuttaminen, yhteiskuntasopimusteoria
- vallan, vapauden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden eri muodot
- ihmisoikeudet, kansalaisoikeudet ja oikeusvaltio; demokratia ja yhteisöllisyys yhteiskunnallisina arvoina
- poliittiset ihanteet: liberalismi, sosialismi, anarkismi, konservatismi, nationalismi; yhteiskunnalliset utopiat ja dystopiat
- hyvinvoinnin ja talouden suhde; tulo-, varallisuus- ja hyvinvointierojen oikeuttaminen; hyvinvointivaltio
- ajankohtaisia yhteiskuntafilosofisia kysymyksiä: ympäristöongelmat, kulttuurien kohtaaminen, teknologian ja tekoälyn vaikutukset, sukupuoli ja valta, eriarvoistavien rakenteiden tunnistaminen ja kritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L4	Yhteiskuntafilosofian opiskelu auttaa opiskelijaa hahmottamaan yksilön asemaa yhteiskunnassa, rohkaisee häntä aktiiviseen kansalaisuuteen ja antaa hänelle käsitteellisiä välineitä analysoida ja puolustaa demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa.
L6	Opiskelija aktivoituu hahmottamaan ihmiskuntaa ja koko elonkehää uhkaavien ongelmien filosofisia ja aatteellisia taustoja, sekä pohtimaan ja vertailemaan niihin esitettyjen ratkaisujen argumentaatiota.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ifi04 Totuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät
- ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa
- osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä
- osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta
- osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen
- oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

Keskeiset sisällöt

- kieli, merkitys ja totuus
- totuuden luonne ja totuusteoriat; totuuden lähestyminen; välttämätön ja kontingentti totuus
- todellisuuden ja tietoisuuden luonne; realismi ja antirealismi
- tiedon lähteet, tiedon mahdollisuus ja rajat, tiedon oikeuttaminen, tiedon suhde varmuuteen
- tieteellisen tutkimuksen luonne ja menetelmiä sekä tieteellinen päättely; tieteen etiikka
- tieteen menetelmien ja teorioiden luotettavuus ja suhde todellisuuteen
- selittäminen, ennustaminen, ymmärtäminen ja tulkinta erilaisissa tieteissä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L3	Filosofian argumentatiivinen luonne kehittää ilmaisua, jossa painottuvat johdonmukaiset perustelut ja eri näkökulmien huomioiminen. Tämä auttaa opiskelijoita ymmärtämään erilaisia ajattelutapoja tiedon- ja teorianmuodostuksessa ja eri tieteenalojen välisessä dialogissa.
L1	Erilaisiin totuusteorioihin ja todellisuuskäsityksiin tutustuminen auttaa opiskelijaa sietämään ristiriitaisuuksia ja epävarmuutta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ifi05 Kohti filosofian ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- saa yleiskuvan filosofisen ajattelun kehityksestä antiikista postmoderniin
- tutustuu länsimaisen filosofian tärkeimpiin lähestymistapoihin, koulukuntiin, suuntauksiin ja ajattelijoihin
- kykenee hahmottamaan eri aikakausien filosofista omaleimaisuutta ja toisaalta näkemään jatkuvuutta filosofian suurten kysymysten käsittelyssä läpi historian
- oppii liittämään filosofisen ajattelun kehityksen muihin historian historian aloihin mm. talous-, taide-, sosiaali- ja kulttuurihistoriaan
- ymmärtää syvällisemmin ajattelun eri perinteiden elinvoimaisuuden ja läsnäolon omassa ajassaan

Keskeiset sisällöt

- Antiikin koulukunnat: platonismi, aristotelismi, stoalaisuus, epikurolaisuus
- Keskiajan filosofia: skolastiikka, nominalismi, teologian ja filosofian vuorovaikutus
- Uuden ajan alun filosofia: renessanssi, kartesiolaisuus, filosofia ja luonnontiede, empirismi ja rationalismi
- Valistusfilosofia, Kant ja Hegel
- Uusimman ajan filosofiaa: looginen empirismi, kielifilosofia, fenomenologia, eksistentialismi
- Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L3	Opiskelija oppii kytkemään filosofisen perinteen historian yleisiin kehityskulkuihin (tieteet, taiteet., talous, yhteiskunta, konfliktit, politiikka, aatteet); opiskelija kehittyy filosofisessa argumentoinnissa, erityisesti kyvyssä tuottaa loogisesti etenevä ja johdonmukainen esseeteksti
L6	Opintojaksossa syvennetään filosofisen perinteen tuntemusta länsimaisen tradition ulkopuolella (mm. Afrikan, Intian ja Kiinan filosofia)

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

lfi06 Filocafé (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- aktivoituu filosofiseen dialogiin
- oppii vuorovaikutustaitoja
- harjaantuu arvioimaan ja tuottamaan argumentteja julkisesti

- älyllisten hyveiden vaaliminen: järkipärisyys, johdonmukaisuus, empaattisuus, rohkeus, autonomisuus, oikeudenmukaisuus
- laajentaa filosofisen keskustelun merkitystä ja soveltamisen mahdollisuuksia eri elämän alueilla: esim. tiede, taide, terveys, politiikka, talous
- saa mahdollisuuden keskustella häntä itseään kiinnostavista filosofisista kysymyksistä

Opintojakson toteutus

Viikoittain vaihtuva teema, joiden valinta on pitkälti opiskelijoiden intresseistä riippuvaista. Opintojakso toteutetaan jaetun opettajuuden periaatteen mukaisesti; opiskelijat harjoittelevat keskustelujen alustamista, johtamista ja arviointia. Lisäksi filosofisen kahvilaperinteen mukaisesti tapaamisiin liittyy kahvin tai jonkun muun välipalan nauttiminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Hyväksytty opintosuoritus edellyttää säännöllistä ja aktiivista osallistumista opintojaksolle.

6 12 Psykologia

Oppiaineen tehtävä

Psykologian tehtävä on antaa opiskelijalle valmiuksia havainnoida, ymmärtää ja arvioida ihmisen psyykkistä toimintaa ja siihen vaikuttavia sosiaalisia, kulttuurisia ja biologisia tekijöitä. Opetuksessa perehdytään psykologian tieteenalan kieleen, käsitteisiin ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen sisällöt perustuvat tutkimustietoon, joka tuodaan lähelle opiskelijaa kytkemällä se ihmisen toiminnan ja arjen ilmiöiden ymmärtämiseen. Psykologian moninäkökulmaisuus sekä empiirinen ja reflektiivinen ote kehittävät laajasti opiskelijan ajattelun taitoja. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden välistä vuorovaikutusta ja vastavuoroista riippuvuutta sekä vahvistamaan taitoa arvioida ja soveltaa oppimaansa.

Psykologian opetuksessa käytetään monipuolisia ja opiskelijaa aktivoivia menetelmiä sekä hyödynnetään digitaalisuuden ja erilaisten oppimisympäristöjen mahdollisuuksia. Psykologiassa on luontevaa tehdä yhteistyötä eri oppiaineiden kanssa. Psykologian oppiaineeseen sisältyviä ilmiöitä tarkastellaan erityisesti biologiassa, terveystiedossa, opinto-ohjauksessa, filosofiassa, uskonnossa ja elämäntutkimustiedossa kullekin oppiaineelle ominaisella tavalla. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä psykologian oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointiosaamisen näkökulmasta psykologian tiedot ja taidot tukevat itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä sekä psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä. Psykologian opetus tukee opiskelijan identiteetin rakentamista ja antaa valmiuksia tarkastella omaa psyykkistä hyvinvointia sekä tehdä sitä tukevia ratkaisuja. Psykologian tietojen pohjalta opiskelija saa välineitä ymmärtää sosiaalisten suhteiden, tunteiden säätelytaitojen ja resilienssin merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä ja palauttamisessa.

Psykologian opetuksessa käytetään dialogisia ja reflektiivisiä menetelmiä, jotka vahvistavat opiskelijan **vuorovaikutusosaamista**. Psykologian opiskelu kehittää taitoja tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tärkeitä tunteita niin itsessä kuin muissa. Psykologian opetus kehittää valmiuksia rakentavaan viestintään sekä ymmärrystä empatian merkityksestä sosiaalisissa suhteissa.

Psykologian opiskelu tukee laajasti opiskelijan **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Perehtyminen oppimisen psykologiaan antaa opiskelijalle valmiuksia tiedostaa, arvioida ja kehittää omia oppimisen taitojaan. Psykologiassa ihmisen toimintaa tarkastellaan monipuolisesti luonnontieteellisestä, yhteiskuntatieteellisestä ja käyttäytymistieteellisestä näkökulmasta. Ihmisen tiedonkäsittelyn rajoitusten ja mahdollisuuksien käsittely tukee kriittisen ajattelun kehittymistä ja monilukutaitoa. Oppiaineen soveltava luonne luo perustaa luovalle tiedonkäsittelylle.

Psykologian opiskelu kehittää opiskelijan itsetuntemusta, mikä tukee urasuunnittelua, työelämävalmiuksia ja muuta **yhteiskunnallista osaamista**. Psykologian opiskelu antaa valmiuksia ymmärtää esimerkiksi pystyvyysuskomusten, itsensä kehittämisen ja tavoitteiden asettamisen merkitystä yritteliään asenteen taustalla.

Psykologian opiskelu antaa välineitä ymmärtää ihmisten arvojen, asenteiden ja käyttäytymisen eroja **eettisissä** kysymyksissä. Psykologian sisällöt lisäävät ymmärrystä maailmankuvan merkityksestä ihmisen ajattelulle ja toiminnalle tukien **ympäristöosaamisen** kehittymistä.

Psykologia antaa tutkimustietoon perustuvia näkökulmia siihen, mikä ihmisyydessä on universaalia ja mikä kulttuurisidonnaista. Psykologian opiskelu kehittää valmiuksia ymmärtää yksilöiden välisiä eroja ja kulttuurien moninaisuutta ja kehittää siten **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Opintojakso	1	2	3	4	5
L1: hyvinvointiosaaminen	x			x	
L2: vuorovaikutusosaaminen	x				x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x		x		
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x			x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x	
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x	x		x

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen
- hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta
- osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä

- pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja
- ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelu- ja ajattelutaitojensa kehittämiseen
- osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisten ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

Arviointi

Psykologian oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan oppimista sekä antaa palautetta oppimisprosessista ja osaamisesta. Arvioinnin avulla opiskelijaa kannustetaan ajattelun taitojen monipuoliseen kehittämiseen. Arviointiin kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja psykologian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön, ja siinä kiinnitetään huomiota sekä opiskelijan tiedolliseen että tiedonkäsittelyn osaamiseen. Tiedollisessa osaamisessa kiinnitetään huomiota psykologisen tiedon ja käsitteistön hallintaan. Tiedonkäsittelyn osaamisen arvioinnissa painottuu taito analysoida, soveltaa ja arvioida psykologista tietoa ja tutkimuksia. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös tiedon hankinnan ja esittämisen taitoihin.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttavat sekä tuntityöskentely että varsinaiset osaamisen näytöt. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelutaidot ja laaja-alainen osaaminen. Arvioinnin osa-alueiden painottuminen voi vaihdella opintojaksoittain ja tämä on kirjattu opintojaksojen kuvauksiin. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämäyhteistyötä toteutetaan tutustuttamalla opiskelijaa psykologiaa lähellä oleviin ammatteihin ja urapolkuihin. Opiskelumenetelmissä huomioidaan työelämässä tarvittavia taitoja. Vuorovaikutustaitojen ja kulttuurien tuntemuksen merkitys työelämässä tuodaan esille.

Korkeakouluyhteistyötä toteutetaan tutustumalla psykologian ja sen lähitieteiden opiskeluun korkeasteella. Kaikissa opintojaksoissa perhedytään psykologisen tutkimuksen tekemiseen ja erilaisten psykologisten menetelmien ymmärtämiseen. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan omia jatko-opiskeluvaihtoehtojaan Suomessa ja ulkomailla. Opiskelijan opiskelutaitoja- ja itsearviointin taitoja kehitetään tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä sekä kansainvälisyyttä toteutetaan lisäksi esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ips01 Toimiva ja oppiva ihminen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin
- osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta
- osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja
- osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä
- tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta
- osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

Keskeiset sisällöt

Psykologia tieteenä

Ihmisen toiminnan tarkastelu psykologian näkökulmista

- psyykinen näkökulma: perustietoa tiedonkäsittelystä, motiiveista ja tunteista
- biologinen näkökulma: perustietoa hermoston toiminnasta ja evoluutiopsykologian lähestymistavasta
- sosiaalinen näkökulma: perustietoa sosialisatiosta ja tilannetekijöistä
- kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä kulttuurien eroista ja yhtäläisyyksistä
- tietoinen ja ei-tietoinen toiminta

Oppiminen ja opiskelu psykologian näkökulmista

- psyykinen näkökulma: ehdollistuminen, perustietoa työmuistin ja säilömuistin toiminnasta, sisäiset mallit, oppimisstrategiat, metakognitio, tavoiteorientaatiot ja pystyvyyssuskomukset
- biologinen näkökulma: aivojen plastisuus ja unen vaikutus oppimiseen
- sosiaalinen ja kulttuurinen näkökulma: esimerkkejä oppimisen sosiaalisuudesta ja erilaisista oppimiskulttuureista

Psykologinen tutkimus

- tieteellinen tieto ja arkitieto
- tieteellisen tutkimuksen prosessi
- otoksen ja perusjoukon merkitys tutkimuksen arvioinnissa
- psykologisen tutkimuksen eettiset periaatteet
- esimerkkejä laadullisista ja määrällisistä psykologian tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
----------------------	-----------------

L3	Opiskelija ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin. Opiskelija osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta.
L2	Ryhmädynamiikan ja erilaisten vuorovaikutuskulttuurien tarkastelu edesauttavat vuorovaikutusosaamisen tavoitteiden saavuttamista.
L1	Opiskeija aktivoituu pohtimaan ja jalostamaan omaa oppimistaan. Opintojaksolla ohjataan opiskeijaa soveltamaan oppimispsykologista tietoa kaikissa lukio-opinnoissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohta L3 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen perusteella. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ips02 Kehittyvä ihminen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta
- osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudesta läpi elämänkulun
- osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa
- osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen
- ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta
- perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä
- osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen
- osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

Keskeiset sisällöt

Hermoston kehitys psyykkisten toimintojen näkökulmasta elämänkulun aikana

- perimän merkitys
- kypsyminen ja oppiminen
- herkkyykskaudet
- plastisuuden merkitys kehityksessä

Tunne-elämän ja vuorovaikutuksen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhteet
- temperamentti
- minuus ja minäkäsitys
- tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely
- vertaissuhteet ja sosiaaliset taidot

Kognitiivinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa

- kieli ja ajattelu
- toiminnanohjaus

Identiteetin muuttuvuus elämänkulun aikana

- henkilökohtainen identiteetti
- sosiaalinen identiteetti
- kulttuuri-identiteetti ja etninen identiteetti
- sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus

Kehityksen yksilöllisyys ja jatkuvuus

- erilaisia kehityspolkuja varhaislapsuudesta aikuisuuteen
- vanhemmuuden ja kasvuympäristön merkitys

Psykologinen tutkimus

- kaksos- ja adoptiotutkimus
- pitkittäis- ja poikittaistutkimus
- esimerkkejä havainnointia hyödyntävistä tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Opiskelija osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta.
L6	Opiskelija osaa antaa esimerkkejä sosialisaaion ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ips03 Tietoa käsittelevä ihminen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjaavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen
- osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn
- ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle
- ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa
- tunnistaa joitakin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä
- ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana
- osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielellisiin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa
- osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

Keskeiset sisällöt

Tiedonkäsittelyn yleisiä periaatteita

- ärsykelähtöinen ja skeemalähtöinen tiedonkäsittely
- tietoinen ja ei-tietoinen tiedonkäsittely

Havaitseminen ja tarkkaavaisuus

- sisäiset mallit ja havaintokehä
- havaitseminen, perustietoa erityisesti näönvaraisesta havaitsemisesta sekä sen hermostollisesta perustasta
- tahaton ja tahdonalainen tarkkaavaisuus
- perustietoa tarkkaavaisuuden hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä tarkkaavaisuushäiriöistä

Muisti

- työmuistin ja säilömuistin toiminta
- muistin rekonstruktivisuus ja unohtaminen
- perustietoa muistin hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä muistihäiriöistä

Kieli

- kielellisten toimintojen merkitys tiedonkäsittelyssä
- perustietoa kielellisten toimintojen hermostollisesta perustasta
- esimerkkejä aivoperäisistä kielellisistä häiriöistä

Päätöksenteko

- nopea ja hidas ajattelu
- esimerkkejä kognitiivisista vinoumista ja heuristiikoista

Aivojen rakenne ja hermostollinen toiminta

- hermoston ja aivojen pöarakenteet
- hermosolun ja synapsin toiminta
- tiedon kulku hermoverkoissa
- plastisuus
- esimerkkejä neuropsykologisesta kuntoutuksesta

Kognitiivisen psykologian ja neuropsykologian tutkimusmenetelmät

- kokeellisen tutkimuksen periaatteet
- esimerkkejä tapaustutkimuksista
- esimerkkejä aivotutkimusmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista
- kokeellisen tutkimuksen suunnittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L3	Havaitsemisen, tarkkaavaisuuden ja muistin periaatteiden ymmärtäminen edellyttää monitieteistä osaamista.
L6	Kokeellisen tutkimuksen suunnitteluun ja tutkimussuunnitelman arvioimiseen kuuluu eettisten näkökohtien huomioon ottaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ips04 Tunteet ja mielenterveys (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta
- ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä
- osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen
- tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä
- osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia
- osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa

- syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

Keskeiset sisällöt

Tunteiden psykologia

- tunteiden muodostuminen: tunnereaktio ja tunnekokemus
- perustietoa tunteiden ja niiden säätelyn hermostollisesta perustasta
- tunteiden universaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus
- tunteiden merkitys kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä
- tunteiden säätely hyvinvoinnin osatekijänä

Psyykinen hyvinvointi ja psyykkisen tasapainon ylläpitäminen

- hallintakeinojen ja defenssien merkitys
- resilienssin merkitys hyvinvoinnille
- nukkumisen ja vuorokausirytmien merkitys psyykkiselle toiminnalle
- keskeiset unen laatuun vaikuttavat tekijät
- stressin aiheuttajia, vaikutuksia ja säätelykeinoja
- kriisit psyykkisen tasapainon uhkana ja niistä selviytyminen

Mielenterveys

- mielenterveys käsitteenä
- yleisimpien mielenterveyshäiriöiden luokittelu ja tietoa niiden tyypillisistä oireista
- esimerkkejä mielenterveysongelmien ja -häiriöiden syntyä selittävästä biologisista, psyykkisistä ja sosiaalisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä
- esimerkkejä mielenterveyden ongelmien ja häiriöiden biologisista ja psykososiaalisista hoitomuodoista sekä erilaisista psykoterapian toteutustavoista
- esimerkkejä ajankohtaisesta mielenterveyshäiriöihin liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta

Psykologinen tutkimus

- ei-kokeellinen tutkimus: korrelatiivinen ja kuvaileva tutkimus
- esimerkkejä fysiologisia mittausmenetelmiä hyödyntävistä tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L1	Hyvinvointiosaamista tukee esimerkiksi ymmärrys resiliensseistä ja tunteiden säätelystä sekä kriisien ja niistä selviytymisen käsittely.
L5	Opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamista voidaan kehittää tarkastelemalla esimerkiksi tunteiden universaaliutta ja kulttuurisidonnaisuutta sekä tunteiden merkitystä kognitiivista toimintaa ja sosiaalista vuorovaikutusta ohjaavina tekijöinä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ips05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa
- osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa
- osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa
- osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan
- ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta
- osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen
- osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

Keskeiset sisällöt

Perimän, kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön merkitys persoonallisuuden kehittymiseen

- persoonallisuuden pysyvyys ja muuttuvuus
- perustietoa käyttäytymisgenetiikasta

Persoonallisuuden tarkastelu eri näkökulmista

- temperamentti
- piirreteoreettinen näkökulma
- motivaatio
- yksilölliset tulkinta- ja toimintatyylit
- identiteetin ja persoonallisuuden narratiivinen tarkastelu

Älykkyys ja luovuus osana ihmisen toimintaa

- älykkyyden määritelmiä
- älykkyyden mittaaminen ja siihen liittyvät haasteet
- perimän ja ympäristön vuorovaikutus älykkyydessä
- luovuuden määritelmiä ja luovuuteen liittyviä tekijöitä

Kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutus ihmisen toimintaan

- tiedonkäsittely sosiaalisissa tilanteissa: stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostuminen
- esimerkkejä sosiaalisuuden hermostollisesta perustasta
- ryhmän merkitys yksilölle ja ryhmien väliset suhteet
- tilannetekijöiden vaikutus yksilöön ja ryhmään
- kulttuurien eri ulottuvuuksia
- esimerkkejä kulttuurin vaikutuksesta ajatteluun ja käyttäytymiseen
- esimerkkejä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnasta kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa

Psykologinen tutkimus

- yksilöllisten erojen tutkiminen
- persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät
- reliabiliteetti ja validiteetti
- esimerkkejä kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista
- esimerkkejä sosiaalipsykologian tutkimuksista

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkiejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.
L4	Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät opintojaksolla erityisesti seuraaviin sisältöihin: yksilöllisten erojen tutkiminen, persoonallisuuden ja älykkyyden arviointimenetelmät sekä esimerkit kyselyjä, haastatteluja ja testejä hyödyntävistä tutkimuksista.
L6	Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi kulttuurin ja sosiaalisen ympäristön vaikutusta ihmisen toimintaan, kuten stereotyyppien, attribuutioiden, asenteiden ja ennakkoluulojen muodostumista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista. Arviointiin kuuluu sekä suullisia että kirjallisia näyttöjä. Arvioinnin perusteista ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteita selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ips06/lyh08 Yksilö, yhteisöt ja yhteiskunta- johdatus sosiologiaan (2op)

Opintojaksolla syvennetään ymmärrystä yhteisöjen tutkimuksesta ja tutkimustuloksista. Osaamista laajennetaan käsittelemään yhteiskuntateoriaa ja sosiologista perinnettä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus painottaa joko käyttäytymistieteellistä (psykologia, sosiaalipsykologia) tai yhteiskuntatieteellistä (sosiologia, sosiaalhistoria, kulttuuriantropologia) lähestymistapaa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietoaan sosiaalipsykologian ja sosiologian keskeisistä käsitteistä, teorioista, tutkimuksista ja lähestymistavoista
- ymmärtää sosiaalisen vaikuttamisen menetelmiä ja periaatteita

- oppii soveltamaan sosiaalitieteellistä tietoa omassa elämässään
- tunnistaa tutkimustiedon merkityksen ajankohtaisten yhteiskunnaölisten ilmiöitten selittämiselle
- tutustuu tarkemmin johonkin aihepiiriin klassiseen teoriaan tai tutkimukseen

Keskeiset sisällöt

- sosiaalipsykologian ja sosiologian yleinen luonne
- sosiaalipsykologian keskeisten käsitteiden syventely: käsitteiden tarkempi kytkeminen tutkimustietoon
- sosiologian klassikot (esim. Durkheim, Marx, Comte, Weber, Elias, Simmel)
- sosiaalista toimintaa selittävät perusnäkemykset: sosiaalisen vaihdon, vertailun ja konstruktivismin teoriat
- ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot: media ja tiedonvälitys
- sosiaalistuminen, kiintymys, perhe
- auttaminen ja aggressio; altruismi ja konfliktit; rikollisuus
- ryhmien väliset suhteet, sosiaaliset jaot, sosiaaliset luokat
- käyttäytymisen kulttuurinen määräytyminen
- johtamistyylit ja strategiat
- työn, tuotannon ja talouden yhteiskunnallinen organisointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojaksot ps6/yh8	Toteutus
L2	Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkiejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.
L4	Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät opintojaksossa erityisesti sosiaalista käyttäytymistä ja sosiaalisia rakenteita koskevan teorian tiedon omaksumiseen.
L6	Gloaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi perheen, viestinnän ja työn institutionaalisia ulottuvuuksia.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ips07 Kohti psykologian ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kertaa lukion psykologian oppimäärän keskeiset sisällöt

- saa tukea ylioppilaskokeeseen valmistautumisessa: vastaustekniikka, opiskelutaidot, oman osaamisen arviointi, stressinhallinta, ajanhallinta

Keskeiset sisällöt

- lukion psykologian oppimäärän ydinalueiden kertaus
- opintojaksolla korostuu opiskelijälähtöinen ongelmanasettelu: sisällölliset painopisteet räätälöidään mahdollisimman pitkälti kunkin ryhmän omien intressien mukaisesti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkiejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.
L4	Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät moduulissa erityisesti sosiaalista käyttäytymistä ja sosiaalisia rakenteita koskevan teorian tiedon omaksumiseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Suoritusmerkinnän edellytys on osallistuminen psykologian preliminäärikokeeseen.

Ips08 Psykologian klassikot (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan käyttäytymistieteellisen tutkimustoiminnan luonteesta
- omaksuu ajattelutaitoja, jotka ohjaavat löytämään ongelmia ja keksimään tieteellisiä lähestymistapoja niiden valaisemiseksi
- kykenee muotoilemaan tutkimusongelmia, muodostamaan uskottavia hypoteeseja, suunnittelemaan koeasetelmia, toteuttamaan suunnittelemansa kokeen ja raportoimaan tutkimuksestaan muodollisesti mielekkäällä tavalla
- harjaantuu arvioimaan muiden työtä kriittisesti ja rakentavasti (opponointi)

Keskeiset sisällöt

- Psykologisen tutkimuksen ja tiedonkeruun menetelmät
- Tilastojen käyttö psykologiassa
- Psykologisen tutkimuksen peruskäsitteet
- Teorian merkitys tutkimustyössä
- Psykologisen tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi
- Tieteellinen kirjoittaminen psykologiassa
- Tutkimusetiikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkiejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.
L4	Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät opintojaksossa erityisesti sosiaalista käyttäytymistä ja sosiaalisia rakenteita koskevan teorian tiedon omaksumiseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ips09 Teknillinen psykologia (2 op)

Teknologia on ihmisen tekoa, mutta samalla teknologia muuttaa ihmistä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä miten liikumme, pukeudumme, syömme, vuorovaikutamme, hankimme tietoa, opimme, vietämme vapaa-aikaa ja teemme työtä. Vastuullinen teknologioiden kehittäminen edellyttää yhä syvällisempää ymmärrystä ihmisen toiminnan, ajattelun, motivaation, tiedonkäsittelyn ja tunteiden luonteesta. Opintojakson tavoitteena on tutustua teknillisen psykologian tutkimus- ja sovelluskohteisiin. Opintojaksolla syvennetään hermoston, kognition ja sosiaalisen vuorovaikutuksen psykologisia perusteita. Suoritusmerkintä.

6 13 Historia

Oppiaineen tehtävä

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi.

Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida

niiden tuottajien tarkoituksena. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa.

Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin.

Historia vahvistaa opiskelijan **hyvinvointiosaamista** kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaan sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijälähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä.

Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan **monitieteisen ja luovan osaamisen** sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Historian opetuksessa korostetaan **yhteiskunnallista osaamista** tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus

antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi.

Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävästä tulevaisuudesta **eettisyyden ja ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan.

Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen **globaali- ja kulttuuriosaamista**. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuuriin juuriinsa.

Opintojakso	1	2	3	4	5	6
L1: hyvinvointiosaaminen	x		x	x		
L2: vuorovaikutusosaaminen					x	
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x			x		
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x	x		x	x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x					x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x		x		x

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Historian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät historialliseen ajatteluun: arvoihin, historiallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä historiallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Arvot

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee historian laaja-alaisuuden ja ymmärtää kulttuurien erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden monimuotoisuutta
- saa valmiuksia muodostaa ihmisoikeuksia, tasa-arvoa, demokratiaa ja kestävästä elämäntapaa arvostavan maailmankuvan sekä osaa toimia niitä edistävänä vastuullisena kansalaisena
- saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan historiaan ja ymmärtävät sen merkityksellisyydestä.

Historiallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen ja maailmanhistorian keskeisimpiä historiallisia prosesseja taustoineen ja seurauksineen sekä osaa arvioida niiden merkitystä ja vuorovaikutussuhdetta
- ymmärtää historian monitulkintaisuuden ja historiallisen tiedon rakentumisen periaatteet
- ymmärtää nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana
- osaa analysoida historiallisia ilmiöitä ja arvioida ihmisten toimintaa eri aikoina kunkin ajan omista lähtökohdista
- kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historialliseen jatkumoon sekä syventämään historiatietoisuuttaan.

Historiallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa etsiä, tulkita ja arvioida lähdekriittisesti erilaisia kirjallisia, tilastollisia ja kuvallisia lähteitä
- pystyy rakentamaan menneisyyttä koskevaa tietoa erilaisia tietolähteitä kriittisesti käyttäen
- osaa hyödyntää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisessa ja arvioida kriittisesti historian käyttöä yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona sekä muissa yhteyksissä
- osaa soveltaa historian osaamistaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten haasteiden arvioimiseen ja nähdä niihin liittyviä vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja myös tulevaisuudessa.

Arviointi

Historian osaamisen arviointi kohdistuu historian yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalautte auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi oppimisestaan ja työskentelytavoistaan sekä kehittämään omaa osaamistaan. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa osaamistaan.

Historian arvioinnin keskeisiä kohteita ovat historian tiedonalalle ominaisten tietojen ja taitojen hallinta: kyky ymmärtää ajallista kehitystä, syy-yhteyksiä ja seurausvaikutuksia sekä taito hankkia informaatiota erilaisista lähteistä, erotella olennaista ja epäolennaista tietoa sekä arvioida historian ilmiöitä, tulkintoja ja historian tiedon käyttöä kriittisesti.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan taito ymmärtää, soveltaa, analysoida ja yhdistellä historiallista tietoa erilaisissa tilanteissa, kuten taito käyttää historiallista tietoa perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä ja muodostaa tiedoistaan loogisia kokonaisuuksia.

Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numero arvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttavat sekä tuntityöskentely ja aktiivisuus että varsinaiset osaamisen näytöt. Nämä varsinaiset näytöt voi olla esimerkiksi erityyppisiä kirjallisia tuotoksia, kuten esseitä ja tutkimuspapereita, ryhmäprojekteja tai vaikkapa suullisia esityksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelutaidot ja laaja-alainen osaaminen. Arvioinnin osa-alueiden painottuminen voi vaihdella opintojaksoittain ja tämä on kirjattu opintojaksojen kuvauksiin. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opiskelumenetelmissä huomioidaan sekä työelämässä että korkeakoulussa tarvittavia taitoja. Tällaisia taitoja ovat mm. vuorovaikutustaidot, kriittinen ajattelu, vastuullisuus sekä kulttuurien tuntemuksen merkitys.

Korkeakouluysteistyötä toteutetaan tutustumalla historian opiskeluun korkea-asteella. Opiskelijoita ohjataan pohtimaan omia jatko-opiskeluvaihtoehtojaan Suomessa ja ulkomailla. Opiskelijan opiskelutaitoja sekä itsearvioinnin taitoja kehitetään tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyötä sekä kansainvälisyyttä toteutetaan esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuuksia osallistua erilaisiin museo yms vierailuihin sekä luentojen kuuntelemiseen.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ihi01 Ihminen, ympäristö ja historia (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan ihmisen suhdetta ympäristöön ja yhteiskunnallista kehitystä pitkällä aikavälillä. Opetuksen näkökulma on sekä historiallisten ilmiöiden tarkastelussa että nykyisyyden selittämisessä. Ilmiötä tarkastellaan sekä eurooppalaisesta että globaalista näkökulmasta. Opintojaksossa tutustutaan yhteiskunnallis-taloudellisten rakenteiden keskeisiin muutoksiin sekä sosiaali- ja ympäristöhistoriaan maanviljelyksen alusta nykyaikaan. Lisäksi harjoitellaan monipuolisen historiallisen lähdeaineiston hyödyntämistä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja tuottaa historian tiedon alalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon
- ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti
- tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalien talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit
- ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä
- osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä
- osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

Keskeiset sisällöt

Historia tieteenalana

- historian kehityslinjojen hahmottaminen ja sitominen aikaan
- historian tutkimusmenetelmät ja lähteiden käyttö

Maatalous luomassa pohjaa yhteiskuntien kehitykselle

- ihminen ympäristön muokkaajana eri aikoina
- maanviljely, työnjako ja kulttuurin synty

- väestönkasvu, yhteiskuntien ja valtioiden muodostuminen
- rahatalouden ja kaupan kehitys

Maailmankaupan synty ja vuorovaikutuksen lisääntyminen

- eurooppalaiset tutkimassa ja valloittamassa maailmaa
- kansainvälisen kaupan monipuolistuminen ja sen vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön

Teollistuminen ihmisen ja luonnon suhteen muuttajana

- teollistumisen edellytykset ja vaikutukset yhteiskuntaan ja ympäristöön
- väestökehitys ja muuttoliikkeet
- jälkiteollinen yhteiskunta ja globaali talous

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Historian työskentelytapojen oppiminen.
L3	Luovaa osaamista toteutetaan erilaisilla pari- ja ryhmätehtävillä. Monitieteellisyys näkyy mm historian aputieteisiin tutustumalla.
L5	Ympäristön muokkaaminen historian aikana esim. maanviljelymaan raivaaminen ja teollistumisen seurauksena saastuminen.

Opintojaksolla pyritään vastaavaan ainerajat ylittävään yhteistyöhön maantiedon kanssa englanninkielisen linjan opintojaksoilla.

Englanninkielisen linjan opiskelijat suorittavat pakolliset opintojaksot GE1 (Maailma muutoksessa 2 op) ja HI1 (Ihminen, ympäristö ja historia 2 op) aineiden välisenä yhteistyönä. Opintojaksot opiskellaan samassa jaksossa. Osa opintojaksojen oppitunneista on historian ja maantieteen yhteisopetusta.

Historian ja maantieteen opintojaksot arvioidaan erikseen. Yhteisopetus arvioidaan erikseen ja sen osuus on 10% kummankin opintojakson arvosanasta. Yhteisopetusosuuden arviointi perustuu yksilö-, pari- ja ryhmätehtäviin, tuntiaktiivisuuteen ja loppunäyttöön.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1, L3 ja L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi02 Kansainväliset suhteet (2op)

Opintojaksossa tarkastellaan kansainvälisen politiikan keskeisiä ilmiöitä, valtasuhteiden muutoksia ja niiden taustoja 1800-luvun lopulta nykypäivään. Opintojaksossa analysoidaan kansainvälistä politiikkaa erilaisista taloudellisista ja ideologista näkökulmista. Keskeisiä teemoja ovat vastakkainasettelun ja yhteistyön välinen jännite, tasapainon ja turvallisuuden tavoittelu sekä erilaisten poliittisten järjestelmien kilpailu. Lisäksi syvennetään tiedon hakemisen, analysoinnin ja tuottamisen taitoja sekä perehdytään erityyppisten lähteiden tulkintaan ja arviointiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina
- osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen
- osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia
- seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä
- osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

Keskeiset sisällöt

Kansainvälisen politiikan perusteet

- kansainvälinen politiikka tutkimuskohteena ja keskeiset käsitteet
- poliittiset ideologiat ja niiden vaikutus yhteiskuntiin ja kansainvälisiin suhteisiin

Eurooppakeskeinen kansainvälinen järjestelmä

- imperialismi politiikan, talouden ja kulttuurin ilmiönä
- maailmansotien syyt ja seuraukset
- demokratian ja totalitarismin vastakkainasettelu
- ihmisoikeuskysymykset, holokausti ja muut kansanmurhat

Kaksinapaisesta moninapaiseen maailmaan

- kylmän sodan supervaltakilpailu ja sen päättyminen
- dekolonisaation merkitys ja vaikutukset
- maailmanpolitiikka ja muuttuva vallan tasapaino

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Keskustelut sekä mahdollisesti simulaatioiden tai roolipelien käyttäminen.
L6	Globaalilla tasolla käsitellään

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi03 Itsenäisen Suomen historia (2op)

Opintojakson tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja taustoineen autonomian ajan lopulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman kehittyminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta demokraattiseen kansalaisyhteiskuntaan sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Opintojaksossa perehdytään Suomen historian erilaisiin lähteisiin, muuttuviin tulkintoihin ja historian tiedon käyttöön. Lisäksi syvennetään ymmärrystä historiallisesta empatiasta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä
- tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia
- ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään
- pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan
- osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

Keskeiset sisällöt

Suomalaisen yhteiskunnan juuret

- Ruotsin ajan perintö ja autonomian merkitys Suomen ja suomalaisuuden rakentamisessa
- demografiset muutokset ja väestön moninaisuus
- suomalaisen yhteiskunnan modernisoituminen

Itsenäistyvä Suomi osana Eurooppaa

- itsenäistymisprosessi, sisällissota ja sen kansainvälinen konteksti
- eheyttämisen aika ja demokratian kriisi
- Suomi kansainvälisten kulttuurivirtausten osana

Suomi kansainvälisissä konflikteissa

- Suomi toisessa maailmansodassa
- kylmän sodan vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan ja politiikkaan

Kohti nykyistä Suomea

- yhteiskunnan ja talouden rakennemuutokset ja hyvinvointivaltio
- kulttuuri, tiede ja osaaminen
- kulttuurisesti monimuotoistuva Suomi kansainvälisen yhteisön jäsenenä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Opiskelija ymmärtää olevansa osa ryhmää ja pystyy toimimaan sen aktiivisena jäsenenä ottaen huomioon toisten kenties eriävät näkemykset.
L4	Opiskelija tunnistaa nyky-yhteiskunnan taustan sekä yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuudet historian aikana.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ihi04 Eurooppalainen ihminen (2op)

Opintojakso tarkastelee yhteiskunnallisen ajattelun, aatteiden ja ihmisoikeuksien kehittymistä sekä myyttisiä, uskonnollisia ja tieteellisiä maailmanselityksiä antiikista nykypäivään. Opintojaksolla perehdytään kulttuuriperintöön, taiteeseen ja tieteeseen oman aikansa ilmentäjinä Euroopassa. Tarkastelun kohteena on eurooppalainen ihminen, yksilön ja yhteiskunnan suhde sekä sukupuoli ja arkielämä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa
- ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen
- ymmärtää taiteen ja populaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa
- osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia

- osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan
- pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen
- osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

Keskeiset sisällöt

Eurooppalainen kulttuuri ja maailmankuvan rakentuminen

- tiede, taide, uskonto ja media maailmankuvan muokkaajana ja välittäjänä

Eurooppalaisen kulttuurin juuret

- antiikin kulttuurien yleispiirteet
- demokratian ja tieteellisen ajattelun synty
- keskiajan kulttuuri ja kulttuuripiirien vuorovaikutus

Yksilöllisen ajattelun ja tieteellisen maailmankuvan kehittyminen

- tieteen ja taiteen kehitys uuden ajan alussa
- reformaatio ja tiedon vallankumous
- valistus, ihmisoikeuksien ja tasa-arvoajattelun syntyminen
- 1800-luvun aatteet sekä kulttuuriset ja yhteiskunnalliset muutokset

Kohti nykyaikaa

- taide, populaarikulttuuri ja kulttuurin globalisoituminen
- tiede uskonnollisen maailmankuvan haastajana, edistysusko ja uhkakuvat
- demokratian ja tasa-arvoajattelun leviäminen sekä niiden vastavoimat
- tiedon määrän kasvu ja kulttuurin pirstaloituminen
- sukupuoliroolien murros

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L1	Hyvinvointia tuetaan ohjaamalla opiskelijoita opiskelutaidoissa kuten akateemisen esseen kirjoittamisessa.
L3	Opiskelija saa mahdollisuuden tutustua muiden tieteiden historiaan.
L6	Opiskelija ymmärtää eurooppalaisen kulttuurin taustan.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen

osaamisen taidot L1, L3 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi05 Ruotsin itämaasta Suomeksi (2op)

Opintojakso tarkastelee nykyisen Suomen alueen kehitystä osana Itämeren alueen historiaa esihistoriasta autonomian ajalle asti. Opintojaksolla perehdytään yhteiskunnan, talouden ja ympäristön lisäksi yhteisöjen ja yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen, arjen historiaan ja ihmisten elämäntapaan sekä elinkeinoihin historian eri vaiheissa. Opintojaksolla syvennyttään erityisesti lähiympäristön historian lähteisiin ja erilaisiin tutkimusmenetelmiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti
- tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa
- hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen
- kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta
- osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen
- osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin
- osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen alue esihistoriallisella ajalla

- tutkimusmenetelmät ja lähteet
- käsitykset Suomen väestöryhmien alkuperästä

Keskiaika

- Itämeren alueen valtiollinen kehittyminen
- kirkollisen ja maallisen vallan muotoutuminen
- yhteiskunta, elinkeinot, elämäntapa ja kulttuuri

Uusi aika

- reformaatio ja vahvistuva hallitusvalta
- Ruotsin suurvaltapyrkimysten vaikutus Suomeen
- elämäntapa sääty- ja maatalousyhteiskunnassa
- Suomen aseman muutos ja uudistukset Ruotsin ajan lopulla

Suomi osana Venäjää

- Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty
- suomalaisen identiteetin luominen, sivistys, tiede ja taide

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Opiskelija ymmärtää olevansa osa ryhmää ja pystyy toimimaan sen aktiivisena jäsenenä ottaen huomioon toisten kenties eriävät näkemykset.
L4	Opiskelija ymmärtää miten suomalaisia hallittiin ja kenellä oli mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi06 Maailman kulttuurit kohtaavat (2op)

Opintojaksolla perehdytään kulttuurin käsitteeseen ja kulttuurieroja koskevan ajattelun muutoksiin sekä tarkastellaan, miten suhtautuminen eri kulttuureihin on vaihdellut ajattelun ja yhteiskuntien muuttuessa. Opintojaksolla tarkastellaan länsimaisten ja muiden kulttuurien kohtaamista ja vuorovaikutusta historian eri aikoina.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä
- tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa
- osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa
- analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä
- erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä
- osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön
- tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

Keskeiset sisällöt

Kulttuurintutkimuksen perusteet ja käsitteet

- kulttuurit ja niiden vuorovaikutus

Opintojaksolla tarkasteltaviksi kohteiksi valitaan kaksi tai useampia kulttuureja seuraavilta alueilta:

- Aasian kulttuurit
- Afrikan kulttuurit
- arktiset kulttuurit
- Australian ja Oseanian alkuperäiskulttuurit
- Latinalaisen Amerikan kulttuurit
- Lähi-idän kulttuurit
- Pohjois-Amerikan alkuperäiskulttuurit.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L5	Opiskelija ymmärtää miten kulttuureissa taloudella on vaikutusta ympäristöön.
L6	Opiskelija ymmärtää muiden kulttuurien historiaa sekä nykyaikaa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L5 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ihi07 Konfliktien maailma (2op)

Opintojaksolla tutustutaan rauhan- ja konfliktintutkimukseen sekä syvennyttään nykyajan paikallisten ja kansainvälisten konfliktien taustalla oleviin moninaisiin syihin sekä niiden seurauksiin. Tarkastelun kohteena on myös terrorismi sekä konfliktien ja kriisien hallinta sekä ulkovaltojen ja erilaisten organisaatioiden (esim. YK, NATO) rooli niiden hallinnassa. Sekä opintojakso että opintojakson materiaali on englanniksi.

Tavoitteet

- osaa konflikteihin liittyvät peruskäsitteistön
- ymmärtää konfliktien taustalla olevan moninaisia syitä ja, että ne usein liittyvät toisiinsa
- oppii tutkimaan ja kirjoittamaan lähdekriittisesti hyväksyttävän pienimuotoisen tutkielman

Keskeiset sisällöt

- kriisin ja konfliktin määrittely
- terrorismin määrittely ja historia
- konfliktien tausta ja erilaiset tyypit
- konfliktien kehitys ja seuraukset
- rauhanrakentaminen
- konfliktin tutkimus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan sekä opponentin että respondentin rooleissa
L4	Opiskelija ymmärtää muiden kulttuurien historiaa sekä nykyaikaa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä, joka perustuu pari- ja ryhmätehtäviin, aktiivisuuteen, omaan tutkimukseen ja sen oponointiin. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi08 Vallankumouksen vuodet (2op)

Opintojaksolla tarkastellaan ihmisten vapauden kaipuuta ja demokratiakehitystä vallankumousten näkökulmasta. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat hallintotapojen kehittyminen itsevaltaisesta demokraattisempaan suuntaan, poliittisten epäkohtien tutkiminen sekä poliittiset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset, jotka seurasivat vallankumouksia. Opintojakson opetus ja materiaalit ovat englanniksi.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää miten seuraavat asiat vaikuttavat historiaan

- vapaus ja demokratia
- vapaus, veljeys ja tasa-arvo
- monarkia vastaan tasavalta
- itsevaltaiset hallitustavat
- nationalismi
- sananvapaus

Keskeiset sisällöt

- Yhdysvaltojen itsenäistyminen
- Ranskan vallankumous

- Venäjän vallankumous
- Kunkin vallankumouksen tausta, tapahtumat sekä seuraukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Keskustelua pareittain, ryhmissä että kaikkien osallistujien kesken harjoitellaan englanniksi
L4	Ymmärretään miten erilaisia valtiot olivat ennen vallankumousta ja minkälaisiksi ne muuttuivat vallankumouksen jälkeen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyös ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi09 Keskiajan maailma (2op)

Keskiajan maailma- opintojakso on ainerajat ylittävä historian ja uskonnon (lue08) opintojakso.

Opintojakso on johdanto keskiajan historiaan Rooman valtakunnan tuhosta Renessanssin alkuun saakka. Tutkimuksen kohteena on poliittiset, uskonnolliset ja sosiaaliset muutokset sekä taloudelliset, tekniset ja kulttuuriset kehityslinjat. Opintojaksolla kiinnitetään myös huomiota miesten ja naisten rooleihin sekä miten keskiajan ihmiset ymmärsivät ympäröivän maailman. Tutkimalla ja analysoimalla historiallisia lähteitä opiskelijat tutustuvat keskiajan ihmisten suhtautumiseen elämään ja kuolemaan. Mahdollisuuksien mukaan opintojakson aikana tehdään opintoretki keskiaikaiseen kohteeseen. Opetuskielenä on sekä englanti että suomi, materiaalit voivat olla myös ruotsin ja saksankielisiä.

Tavoitteet

- tunnistaa keskeiset henkilöt, tapahtumat ja ideat
- ymmärtää uskonnon ja katolisen kirkon merkityksen keskiajan talouteen, politiikkaan ja kulttuuriin
- osaa tulkita ensisijaisia ja toissijaisia lähteitä ja selittää niiden avulla keskiajalle tyyppillisiä ilmiöitä
- oppii kriittisesti tutkimaan keskiajan kirjallisia ja visuaalisia lähteitä
- tuntee keskeisiä kirjallisia teoksia
- on tietoinen miten taide, tiede, musiikki ja keskiajan mysteerinäytelmät heijastivat aikakauden uskonnollisuutta

Keskeiset sisällöt

Opintojaksossa käsitellään mahdollisuuksien mukaan seuraavia asioita;

- sotien ja politiikan keskiaika
- uskontojen keskiaika
- karnevaalien keskiaika
- tieteen ja kulttuurin keskiaika

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Vuorovaikutus erilaisten tehtävien muodossa
L3	Historian ja uskonnon oppiainerajat ylittävä yhteistyö
L6	Keskiajan maailman universaalisuus

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojakso toteutetaan historian ja uskonnon yhteisenä opintojaksona.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L3 sekä L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi10 Puheet, jotka muuttivat maailmaa (2op)

Opiskelijat tarkastelevat historian muutoksia puheiden lähtökohdasta. Merkittävät puheet linkitetään kontekstiin ja pohditaan niiden merkittävyyttä. Opintojakson aikana tarkastellaan 6-7 puhetta merkityksineen yksityiskohtaisesti. Opetuskieli on englanniksi.

Tavoitteet

- pystyy ymmärtämään puheiden merkityksen ihmisten 'hallitsemisessa' ja omien tarkoituksperiensä jakamisessa – propaganda jne
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa eri aikoina
- osaa arvioida puheiden vaikututusta nykypäivään ja tulevaisuuteen

- pystyy analysoimaan historiallisia lähteitä, tässä tapauksessa puheita, kontekstissa
- osaa tarkastella kriittisesti ajankohtaisia kansainvälisiä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Eri maanosiin liittyvien keskeisten teemojen ja tapahtumien tutkiminen ja ymmärtäminen puheiden kautta esimerkiksi

- Yhdysvallat: 'Government of the people, by the people, for the people' – Abraham Lincoln ja Yhdysvaltojen sisällissota
- Etelä-Afrikka: 'An ideal for which I am prepared to die' Nelson Mandela ja Etelä-Afrikan apartheid
- Australia ja Oseania: 'To the stolen generations ... I am sorry' Kevin Rudd ja Australian aboriginaalien kohtelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L3	Opiskelijat toteuttavat valitsemansa puheen esitystavan luovasti esim. videon, muistilaatikon tai näytelmän muodossa.
L4	Ymmärretään miten Euroopan ulkopuolisilla alueilla yhteiskunnat saattavat olla hyvin eriarvoisia.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi11 Kylmä sota (2op)

Opintojaksolla syvennetään opiskelijoiden tietämystä Kylmän sodan maailmasta käyttäen hyväksi erilaisia alkuperäislähteitä.

Tavoitteet

- pystyy ymmärtämään erilaisten lähteiden, lehtiartikkelit, sopimukset jne, avulla maailman jakautumista kahteen vihamieliseen leiriin
- osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää propagandaa Kylmän sodan aikana
- pystyy analysoimaan historiallisia lähteitä kontekstissa

- osaa tarkastella kriittisesti Kylmän sodan jakautuneeseen maailmaan liittyviä kysymyksiä sekä pystyy arvioimaan konfliktien syitä ja ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- Kylmän sodan tausta
- Kylmän sodan eskaloituminen ympäri maailmaa
- Konfliktit ja miten ne jakoivat maiden näkemyksiä esim Yhdistyneissä kansakunnissa
- Asevarustelukilpailu
- Kylmän sodan päättyminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 11	Toteutus
L2	Opiskelijat työstävät ryhmissä englanniksi annettuja Kylmään sotaan liittyviä lähteitä.
L6	Opiskelija ymmärtää että kylmän sodan aikainen maailma oli kaksinapainen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään erilaisia kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja. Opintojakson kieli on englanti.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi12 Kohti historian ylioppilaskoetta (2op)

Historian opintojaksolla kerrataan pakollisten (Lhi1-3) sekä valtakunnallisten syventävien opintojaksojen (Lhi4-6) sisältöä ja valmistaudutaan ylioppilaskirjoituksiin harjoittelemalla erilaisiin kysymystyyppisiin vastaamista. Opiskelijoiden on kerrattava joko itsenäisesti tai pienryhmissä opiskellut aihekokonaisuudet kertauskirjasta ja jaetuista materiaaleista. Opiskelijat tekevät mahdollisuuksien mukaan useitaylioppilaskokeisiin valmentavia tehtäviä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee lukion historian opetussuunnitelman sisällön
- osaa vastata erityyppisiin ylioppilaskoekysymyksiin annetussa ajassa
- pystyy soveltamaan lukion aikana oppimiaan kokonaisuuksia

Keskeiset sisällöt

- Lhi1-6 sisällöt
- harjoitustehtävät ja harjoituskokeet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 12	Toteutus
L1	Opiskelijat valmentautuvat ylioppilaskirjoituksiin harjoittelemalla vastaamista eri tehtävätyyppeihin sekä kertaamalla historian eri opintojaksoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Ihi13 Kiinan ja Japanin historia (2op)

Opintojaksolla tutustaan Kiinan ja Japanin menneisyyteen vaihtelevin toteutuskohtaisin painotuksin esihistoriasta nykypäivään.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 13	Toteutus
L1	Opiskelija osaa suorittaa verkossa olevan opintojakson itsenäisesti annettujen ohjeiden mukaan.
L6	Opiskelija ymmärtää muiden kulttuurien historiaa sekä nykyaikaa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla kaikki materiaalit ovat kansainvälisiä sekä englanninkielisiä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi14 Afrikan historia (2op)

Afrikan historiassa keskitytään 1900-luvun historiaan, jolloin 54 uutta valtiota syntyi dekolonisaation seurauksena. Opintojaksolla tutkitaan dekolonisaation taustalla olevia syitä ja seurauksia koko mantereella.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää dekolonisaation taustalla olevia syitä ja mitkä sisäiset ja ulkoiset tekijät vaikuttivat Afrikan tapahtumiseen 1900-luvulla
- ymmärtää miten eri ideat, ideaalit ja tapahtumat vaikuttivat toisiinsa
- tunnistaa ne kulttuuriset piirteet, jotka ovat perintöä siirtomaa-ajalta
- osaa arvioida siirtomaa-ajan vaikutuksia Afrikassa ja ymmärtää monien ongelmien taustan olevan siirtomaa-ajassa
- osaa kriittisesti eritellä dekolonisaatioon liittyviä tulkintoja

Keskeiset sisällöt

- Dekolonisaation tausta
- I & II maailmansota
- Intian & Kauko-idän vaikutus
- Siirtomaisäntien taloudelliset vaikeudet
- YK:n ihmisoikeuksien julistus
- Rauhanomainen itsenäistyminen (Egypti, Ghana)
- Väkivaltainen tie itsenäisyyteen (Kenia, Algeria)
- Itsenäisten valtioiden 'ongelmat'
- Sisällissodat
- Taloudelliset ongelmat
- Poliittiset ongelmat
- Sosiaaliset ongelmat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 14	Toteutus
L1	Opiskelija osaa suorittaa verkossa olevan opintojakson itsenäisesti annettujen ohjeiden mukaan.
L6	Opiskelija ymmärtää muiden kulttuurien historiaa sekä nykyaikaa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla kaikki materiaalit ovat englanninkielisiä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taido L1 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden

arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Ihi15 Antiikin Rooma (2op)

Antiikin Rooman historian opintojakso järjestetään Roomassa, Italiassa. Opiskelijat pääsevät tutustumaan antiikin Rooman keskeisiin kohteisiin mm. Forum Romanumiin, Ostiaan ja Pompeijiin. Opintojakson aikana tutustutaan antiikin roomalaiseen maailmaan 600-luvulta eaa aina 500-luvulle jaa. Poliittisen historian lisäksi keskitytään arkeologiaan, kulttuuriin, talouteen ja yhteiskuntarakenteeseen (sosiaaliset ryhmät, perhe yms). Opiskelijat tekevät etukäteistehtäviä, valmistavat luennon annetusta aiheesta joka esitetään Roomassa. Opintojakson loputtua opiskelijat kirjoittavat raportin omaksumistaan asioista. Opetuskieli on Suomi, mutta tarvittaessa myös englanti. Opintojaksoon liittyvät tehtävät voi tehdä joko suomeksi tai englanniksi.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan antiikin Roomasta
- ymmärtää antiikin yhteiskunnan, talouden ja poliittisen elämän moninaisuuden
- osaa arvioida antiikin kulttuurin merkitystä nykymaailmassa (esim. lait, arkkitehtuuri)
- oppii tulkitsemaan kriittisesti historiallista lähdemateriaalia

Keskeiset sisällöt

- Roomalainen yhteiskunta, talous ja poliittinen elämä
- Arkkitehtuuri ja teknologia
- Henkinen ja ruumiillinen kulttuuri

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 15	Toteutus
L1	Opiskelija osaa keskittyä opiskelemaan luokkahuoneen tai verkkoympäristön ulkopuolella esimerkiksi keskellä ruuhkaista Roomaa.
L3	Opintojakson näyttö voidaan toteuttaa esimerkiksi videona.

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla kansainvälisyys toteutuu vierailuilla antiikin kohteisiin Roomassa sekä Rooman ulkopuolella.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson suorittaminen hyväksytysti perustuu annettujen tehtävien tekemiseen sekä aktiiviseen osallistumiseen Rooman matkan aikana. Laaja-

alaisen osaamisen taidot L1 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

6 14 Yhteiskuntaoppi

Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijan käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja antaa hänelle valmiuksia kasvaa yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi aktiiviseksi ja osallistuvaksi kansalaiseksi. Kansalaisyhteiskuntaa, yhteiskunnan rakenteita ja keskeisiä ilmiöitä sekä valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteen sisällöistä.

Yhteiskuntaoppi luo opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen, niiden arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. Lisäksi se vahvistaa opiskelijan talousosaamista ja oikeudellista ymmärrystä sekä kannustaa aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Lähtökohtana on omakohtaisen kiinnostuksen herättäminen yhteiskunnallisiin asioihin ja maailman tapahtumiin. Erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisen ajattelun taitoihin, kuten monipuoliseen tiedonhankintaan, tiedon ja tilastollisten aineistojen kriittiseen tulkintaan sekä keskustelu- ja argumentointitaitoihin.

Yhteiskuntaopin opetuksen arvopohjassa korostuvat demokratian peruslähtökohdat, kuten tasa-arvo, sosiaalinen vastuu, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, mielipiteen vapaus ja aktiivinen kansalaisuus sekä työn ja yrittäjyyden arvostaminen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opintojakso	1	2	3	4
L1: hyvinvointiosaaminen				x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x			
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x		
L4: yhteiskunnallinen osaaminen	x	x	x	x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen			x	

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettisesti toimivaksi, aktiiviseksi ja vastuuntuntoiseksi demokraattisen yhteiskunnan jäseneksi.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan **hyvinvointiosaamista** vahvistamalla oman elämän ja taloudenhallinnan taitoja sekä syventämällä oikeudellista ymmärrystä. Oppiaine syventää opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön sekä aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja

demokraattiseen vaikuttamiseen yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi tukien **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista.

Yhteiskuntaoppi kehittää opiskelijan monilukutaitoa digiajassa vahvistamalla hänen kykyään valita, tulkita kriittisesti ja soveltaa tutkimuspohjaista tietoa. Se vahvistaa yhteiskunnallisia ja kriittisiä teksti- ja argumentointitaitoja. Oppiaine rohkaisee opiskelijaa toimimaan monialaisessa yhteistyössä sekä yhdistelemään asioita uudella tavalla jatkuvan oppimisen periaatteen sekä **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaisesti. Yhteiskuntaopin opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä.

Yhteiskunnallisen osaamisen ydinoppiaineena yhteiskuntaoppi edistää opiskelijan edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin. Opiskelijaa harjaannutetaan toimimaan monitulkintaisen informaation ja informaatiovaikuttamisen maailmassa. Oppiaine syventää opiskelijan monipuolista yhteiskunnallista osaamista vahvistamalla demokratiataitoja. Se kannustaa osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamaan turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestävän tulevaisuuden edistämiseen Suomen ja EU:n kansalaisena sekä globaalisti. Oppiaine vahvistaa oma-aloitteisuutta, yrittäjämäistä asennetta sekä jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Yhteiskuntaoppi korostaa yksilön arvolähtöistä ja eettistä toimintaa yhteiseksi hyväksi sosiaalinen vastuu mukaan lukien. Oppiaine syventää ymmärrystä kiertotalouden periaatteista ja kestävästä kuluttajuudesta lähiympäristössä ja globaalisti. Näin yhteiskuntaoppi vahvistaa opiskelijan **eettisyyttä ja ympäristöosaamista**.

Yhteiskuntaoppi tukee opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista** vahvistamalla kansainvälisyysvalmiuksia ja maailmankansalaisen asennetta sekä syventämällä ymmärrystä kulttuurisesta ja katsomuksellisesta moninaisuudesta. Oppiaine harjaannuttaa opiskelijaa eettiseen toimijuuteen globaalissa media- ja teknologiaympäristössä.

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet

Yhteiskuntaopin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät yhteiskuntaopin merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen sekä yhteiskunnallisen tiedon hankkimiseen ja soveltamiseen. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy rakentamaan vastuuntuntoisen, demokraattisen, tasa-arvoa kunnioittavan ja moninaisuutta ymmärtävän yhteiskuntäkäsityksen
- ymmärtää omien yhteiskunnallisten käsitystensä muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä
- motivoituu syventämään kiinnostustaan yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja ymmärrystään niiden merkityksellisyydestä.

Yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtäminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee yhteiskuntaa koskevan tiedon muodostumisen perusteet sekä hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen käsitteistön

- tuntee Suomen yhteiskuntajärjestelmän, oikeusjärjestelmän ja talouselämän perusteet ja toimintatavat ja niiden taustalla vaikuttaneen historiallisen kehityskulun sekä osaa suhteuttaa ne eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa muuttuvan demokraattisen yhteiskunnan jäsenenä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla ja on motivoitunut toimimaan aktiivisena ja vastuullisena kansalaisena kestäväen kehityksen mukaisesti.

Yhteiskunnallisen tiedon hankkiminen ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy hankkimaan monipuolista yhteiskunnallista ja taloudellista ajankohtaista aineistoa eri lähteistä myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti sanallista, kuvallista ja tilastollista informaatiota
- osaa muodostaa monipuolisesti perusteltuja näkemyksiä arvosidonnaisista ja kiistanalaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä
- osaa eritellä moniulotteisten yhteiskunnallisten ilmiöiden välisiä yhteyksiä, vertailla yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaihtoehtoja sekä arvioida yhteiskunnallisten päätös- ja toimintavaihtoehtojen erilaisia motiiveja ja vaikutuksia eri väestöryhmien ja ympäristön kannalta.

Arviointi

Osaamisen arviointi kohdistuu yhteiskuntaopin yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä painottaen. Oppimisprosessin aikana annettu arviointipalaute tukee opiskelijaa tulemaan tietoisiksi oppimisestaan ja osaamisestaan sekä kehittämään omia työskentelytapojaan yhteiskunnalliselle ajattelulle ominaisten tietojen ja taitojen saavuttamiseksi.

Yhteiskuntaopin arvioinnin keskeisiä kohteita ovat yhteiskunnalliselle ajattelulle ja toiminnalle keskeisten tietojen ja taitojen hallinta: taito ymmärtää yhteiskuntaa koskevan tiedon rakentumisen periaatteita, yhteiskunnan ja talouden ilmiöitä sekä niiden syitä ja vaikutuksia sekä arvioida kriittisesti yhteiskuntaa ja taloutta sekä niiden kehitystä koskevia tulkintoja ja ratkaisuvaihtoehtoja.

Arviointi kohdistuu yhteiskunnallisen tiedon käsittelyn taitoihin, kuten taitoon hakea tietoa erilaisista lähteistä, erotella olennainen tieto epäolennaisesta sekä käyttää sitä perustellun mielipiteen muodostamisen välineenä. Arvioinnissa otetaan huomioon taidot hankkia, ymmärtää, analysoida, arvioida ja soveltaa yhteiskunnallista tietoa, muodostaa siitä jäsenyntyneitä kokonaisuuksia sekä tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä. Arviointi perustuu monipuoliseen osaamisen näyttöön sekä opiskelijan kykyyn soveltaa oppimaansa.

Arviointikriteerit on määritelty opintojaksokohtaisesti. Opintojakson arviointikriteereissä määritetään arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttaa kirjallisen näytön lisäksi suullinen näyttö, aktiivisuus oppitunneilla sekä laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla. Arvioinnissa noudatetaan KSYK:n yleisen arviointikriteeristön periaatteita.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

lyh01 Suomalainen yhteiskunta (2op)

Opintojakso perehdyttää valtiollisiin ja yhteiskunnallisiin järjestelmiin ja niissä vaikuttamiseen. Opintojakso keskittyy suomalaisen yhteiskunnan analyysiin valtio-opin, sosiaalipolitiikan ja sosiologian käsitteistöä ja teorioita hyödyntäen. Keskeisiä näkökulmia ovat demokratia, ihmisoikeudet, yhteiskunnan perusrakenteiden kehitys, valta sekä vaikuttaminen aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta korostaen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa lukea ja tuottaa oppiaineelle ominaista asiatekstiä
- ymmärtää suomalaisen yhteiskuntarakenteen perusteet
- tuntee kansalaisen perusoikeudet ja vaikuttamiskeinot ja -mahdollisuudet, osaa toimia aktiivisena kansalaisena sekä kiinnostuu yhteiskunnallisesta osallistumisesta
- tuntee hyvinvointivaltion ja oikeusvaltion perusteet ja pystyy vertailemaan erilaisia hyvinvointimalleja Pohjoismaissa, Euroopassa ja muualla maailmassa
- osaa tarkastella ja arvioida median välityksellä tapahtuvaa yhteiskunnallista vaikuttamista
- pystyy tarkastelemaan demokratian mahdollisuuksia ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista
- osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta
- osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

Keskeiset sisällöt

Suomen yhteiskunnan rakenne

- Suomen väestön demografinen ja sosiaalinen rakenne
- väestörakenteen muutoksiin vaikuttavat tekijät

Demokratia ja oikeusvaltio

- ihmisoikeudet, kansalaisen perusoikeudet ja velvollisuudet
- oikeuslaitos sekä tuomio- ja järjestysvalta

Hyvinvointi ja tasa-arvo

- yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus
- pohjoismaisen hyvinvointivaltion tehtävät, edut ja haasteet

Valta, osallistuminen ja vaikuttaminen

- yhteiskunnallisen vallankäytön muodot, demokraattinen päätöksenteko ja suomalainen sopimustyhteiskunta
- kansalaisen vaikuttamiskeinot ja aktiivisen kansalaisuuden merkitys
- Suomen paikallinen ja valtiollinen päätöksentekojärjestelmä

- median muuttuva merkitys ja mediavaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Oppilas ymmärtää itsensä osana yhteiskuntaa ja tunnistaa vuorovaikutuksen muihin yhteiskunnan jäseniin. Opiskelussa harjoitetaan taitoja toimia rakentavasti ryhmän osana sekä ymmärtää erilaisia yhteiskunnallisia näkökulmia ja mielipiteitä. Tavoitteena on vahvistaa opiskelijan kykyä osallistua rakentavasti yhteiskunnalliseen keskusteluun.
L4	Opiskelija oppii käyttämään demokratiaa vaikutuskanavana. Opiskelija näkee oman toimintansa sekä yksilöä, että koko yhteiskuntaa hyödyttävänä. Opiskelija osaa toimia muuttuvassa yhteiskunnassa ja ymmärtää oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon merkityksen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

lyh02 Taloustieto (2op)

Taloustieteisiin pohjautuva moduuli johdattaa ymmärtämään talouden toimintaperiaatteita ja ajankohtaista talouspoliittista keskustelua. Opintojaksolla käsitellään mikro- ja makrotalouden kysymyksiä kotitalouksien, yritysten ja julkisen talouden näkökulmista. Opintojaksolla perehdytään talouden ja politiikan kytköksiin sekä työnteon ja yrittämisen merkitykseen hyvinvointivaltion rahoittamisessa. Lisäksi tarkastellaan talouden ja ympäristön suhdetta kestävän kehityksen näkökulmasta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä
- tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat
- osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita
- ymmärtää työnteon ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa
- osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan

- osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen
- osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

Keskeiset sisällöt

Kansantalous ja sen toimijat

- talouden peruskäsitteet ja taloutta koskevan tiedon luonne ja muodostuminen
- kansantalouden kiertokulku sekä kotitalouksien, yritysten ja kansantalouden vuorovaikutus
- oman talouden hoito: säästäminen, kuluttaminen ja velkaantuminen

Markkinat, suhdanteet ja talouselämä

- vapaa kilpailu ja hinnanmuodostus markkinoilla
- työ, yrittäjäyys ja yritykset
- Suomi globaalin talouden osana
- rahoitusmarkkinat, säästäminen, sijoittaminen ja riskien hallinta
- talouden häiriöt, suhdannevaihtelut, niiden taustat ja seuraukset

Talouspolitiikka

- kestävän talouskasvun lähtökohdat, edut ja ongelmat
- julkinen talous ja sen tasapaino
- talouspolitiikan toimijat, keinot ja haasteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Taloustiedon opetuksessa avataan talouden monitieteistä luonnetta tuomalla esille luonnontieteellisiä, matemaattisia ja eettisiä näkökulmia.
L4	Opiskelija ymmärtää itsensä kansantalouden osana ja talouden vaikutukset yksilöön. Opiskelijaa ohjataan aktiiviseksi taloudelliseksi toimijaksi, joka ymmärtää yhteiskunnallisen sekä yksilöllisen tason taloudellisten päätösten perusteet ja seuraukset.
L5	Opiskelijaa ohjataan pohtimaan oman taloudellisen toimintansa vaikutuksia luontoon ja ympäröivään yhteiskuntaan. Erityistä huomiota kiinnitetään talouskasvun ulkoisvaikutuksiin ja talouskasvun merkitykseen yksilön oman ja yhteiskunnan hyvinvoinnin luomisessa.

Oppiainerajat ylittävä yhteistyö

Lyh2-opintojakson sisältöjä hyödynnetään talousmatematiikan opintojaksossa Imab6-Imab7. Vastavuoroisesti Lyh2-opintojaksolla hyödynnetään Imab6-Imab7-opintojakson työskentelymenetelmiä.

Yhteiskunta- ja talouslinjan opiskelijoiden osalta lyh2-opintojakso toteutetaan yhdessä lfi2-opintojakson kanssa hyödyntämällä oppiaineiden erilaisia näkökulmia oppisisältöjen käsittelyssä.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa määritellyt opiskelijoiden suulliset ja kirjalliset näytöt jatkuvan näytön ja laaja-alaisen osaamisen arvioimiseksi. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3, L4 ja L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja opintojakson arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

lyh03 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma (2op)

Opintojakso perehdyttää Suomen ja Euroopan asemaan globalisoituvassa maailmassa sekä Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen yhdentymiseen. Opintojaksolla seurataan ajankohtaisia maailman tapahtumia käyttäen monipuolisia tietolähteitä. Opiskelijaa kannustetaan osallistumaan erilaisia kansainvälisen politiikan ilmiöitä koskevaan keskusteluun ja toimimaan globaalikansalaisena. Opintojaksolla on mahdollista toteuttaa tutkivaa oppimista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä
- ymmärtää eurooppalaista ja kansainvälisiin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista
- tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa
- ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena
- osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta
- osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

Globaalit haasteet, globalisaatio ja verkottuminen

- ympäristö, ilmastonmuutos, väestö ja kestävä tulevaisuus
- kansainvälisen yhteistyön toimijat ja mahdollisuudet
- Suomi ja Pohjoismaat osana globaaleja verkostoja
- kansalaisuus ja vaikuttaminen Euroopassa ja globaalisti

Eurooppalaisuus ja Euroopan yhdentymisen

- eurooppalainen identiteetti, arvot ja yhteiskuntien moninaisuus
- Suomi osana EU:n päätöksentekoa
- EU:n talous- ja aluepolitiikka

- EU globaalina toimijana

Turvallisuus muuttuvassa toimintaympäristössä

- paikallinen ja kansallinen turvallisuus
- Suomen ja EU:n turvallisuuspolitiikka
- muuttuvat turvallisuushat ja niiden ratkaisumahdollisuudet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L4	Opiskelijaa aktivoidaan kansainväliseksi yhteiskunnalliseksi toimijaksi. Opiskelija ymmärtää eurooppalaiset ja kansainväliset päätöksenteon tasot ja osaa hyödyntää niitä aktiivisena toimijana.
L6	Opiskelija ymmärtää eurooppalaisuuden monimuotoisuuden sekä kehittää valmiuksiaan toimia globaalina kansalaisena työelämässä ja vaikuttajana. Opiskelija ymmärtää Suomen osana kansainvälistä taloudellista ja poliittista järjestelmää.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa määritettävät opiskelijoiden suulliset ja kirjalliset näytöt jatkuvan näytön ja laaja-alaisen osaamisen arvioimiseksi. Laaja-alaisen osaamisen taidot L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja opintojakson arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

lyh04 Lakitieto (2op)

Opintojaksolla perehdytään Suomen oikeusjärjestyksen ja oikeuden käytön perusasioihin. Opintojaksolla harjaannutaan oikeudelliseen ajatteluun, tutustutaan tärkeimpiin oikeudellisiin sopimuksiin ja tiedon lähteisiin sekä paneudutaan tavanomaisten oikeusasioiden hoitamiseen. Painopiste on yksilön kannalta keskeisissä oikeudellisissa näkökulmissa.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet
- osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa
- tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin

- osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

Keskeiset sisällöt

Oikeusjärjestyksen perusteet

- juridiikan peruskäsitteet ja perusoikeudet
- oikeudellisen tiedon lähteet ja niiden käyttö
- oikeus ja oikeudenmukaisuus yhteiskunnallisena ilmiönä
- oikeusjärjestys ja tuomioistuinlaitos

Kansalaisten yleisimpien oikeustoimien perusteet seuraavilla alueilla

- sopimus- ja vahingonkorvausoikeus
- perhe- ja jäämistöoikeus
- varallisuusoikeus
- tekijänoikeudet ja kuluttajaoikeus
- työoikeus
- asumiseen liittyvä sopimusoikeus
- hallinto-oikeus ja hyvä hallintotapa
- prosessi- ja rikosoikeus
- ympäristöoikeus

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L1	Perustiedot Suomen lainsäädännöstä edistävät opiskelijan kykyä toimia ja pitää huolta oikeuksistaan eri elämäntilanteissa kuten työelämässä ja kuluttajana. Opiskelija ymmärtää yhteiskunnallisten oikeuksien ja velvollisuuksien merkityksen oman hyvinvointinsa turvaajina.
L4	Opiskelija ymmärtää lainsäädännön merkityksen ja taustan yhteiskunnan koossa pitävänä järjestelmänä sekä oikeusturvan merkityksen yksilön suojana. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan lainsäädännön merkitystä eettisestä ja moraalisesta näkökulmasta sekä hahmottamaan sen muuttuva luonne yli ajan.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojakson aikana pyritään toteuttamaan vierailu käräjäoikeuteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa määritettävät opiskelijoiden opinnäytetyöt laaja-alaisen osaamisen ja jatkuvan näytön arvioimiseksi. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja opintojakson arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

lyh05 Kohti yhteiskuntaopin ylioppilaskoetta (2op)

Opintojakso on tarkoitettu yhteiskuntaopin ylioppilaskirjoituksiin osallistuville. Jaksolla kerrataan YH1-YH4 opintojaksojen keskeistä sisältöä. Opintojaksolla valmistaudutaan ylioppilaskokeeseen perehtymällä koetehtäviin, harjoittelemalla hyvän vastauksen kirjoittamista sekä tekemällä harjoitustehtäviä.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hallitsee yhteiskuntaopin opintojaksojen keskeisen sisällön
- hallitsee keskeisen yhteiskunnallisen käsitteistön
- kehittää kirjallista ilmaisuaan
- kehittää yleistä osaamistaan johdonmukaisen asiatekstin tuottamisessa

Keskeiset sisällöt

- yhteiskuntaopin oppimäärän kertaaminen
- ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppeihin perehtyminen
- yhteiskunnallinen ajattelu ja käsitteistö
- hyvän vastauksen harjoittelu

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L3	Ohjaaminen johdonmukaisen yhteiskunnallisen kirjallisen ilmaisun tuottamiseen.
L4	Yhteiskuntaopin keskeisten sisältöjen hallinta ja soveltaminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson hyväksyttävä suorittaminen edellyttää yhteiskuntaopin preliminäärikokeen hyväksyttävää läpäisemistä.

lyh06 Johtajuus, johtaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen (2op)

Opintojaksolla tutustutaan johtamisen ja johtajuuden teorioihin sekä käytännön soveltamiseen. Opintojaksolla perehdytään ihmisten, projektien, yhteisöjen, yritysten ja muiden organisaatioiden johtamiseen. Opintojaksolla tutustutaan myös vaikuttajaviestintään, lobbaamiseen sekä yleisesti yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu johtamisen teorioihin perustasolla
- soveltaa johtamisen käytäntöjä esimerkkitehtävien avulla
- tutustuu etujärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen toimintaan
- syventää osaamistaan yhteiskunnallisessa viestinnässä ja vaikuttamisessa

Keskeiset sisällöt

- johtamisopit ja johtamiseen liittyvät aineistot
- vierailut yhteiskunnallisiin organisaatioihin
- englanninkielinen johtamisen materiaali
- vuorovaikutustaitojen ja ryhmätyötaitojen kehittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Vuorovaikutustaitojen ja ryhmätyötaitojen kehittäminen.
L4	Yhteiskunnallisen osaamisen syventäminen.

Työelämä- ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla tutustutaan johtamiseen yhteistyössä yritysmaailman edustajien kanssa sekä tutustutaan 3. sektorin järjestöihin yhteiskunnallisina vaikuttajina. Johtamisen oppisisällöt perustuvat alan akateemiseen tutkimukseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttaa työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

lyh07 Johdatus yhteiskunta-, talous- ja kauppatieteisiin (2op)

Opintojaksolla tutustutaan yhteiskunta- talous ja kauppatieteisiin. Opintojakso perehdyttää kyseisten tieteenalojen erityisluonteeseen sekä yhteiskunnallisen ajattelun klassikoihin. Opintojakso on pakollinen yhteiskunta- ja talouslinjan opiskelijoille ja avoin kaikille lukion opiskelijoille. Oppikirjana käytetään soveltavaa yhteiskunnallista kirjallisuutta.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu yhteiskunta- talous- ja kauppatieteisiin
- tutustuu kyseisten tieteenalojen luonteeseen, tutkimukseen ja työmahdollisuuksiin
- harjoittelee opiskelutaitoja jatko-opintoja varten
- syventää yhteiskunnallista ajatteluaan
- harjoittelee itsenäistä opiskelua
- harjoittelee suullista ja kirjallista ilmaisua
- syventää yhteiskunnallista ajatteluaan sekä kehittää yleisesti valmiuksia reaaliaineiden opiskeluun ja ylioppilaskirjoituksiin

Keskeiset sisällöt

- yhteiskunnallinen ajattelu
- itsenäinen, jatko-opintoihin valmistava opiskelu
- kirjalliset ja suulliset esitystaidot

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L2	Opintojaksolla esitellään yhteiskuntatieteisiin liittyviä ryhmitöitä sekä käydään keskustelua niiden sisällöstä.
L3	Opintojaksolla tutustutaan eri yhteiskuntatieteisiin sekä niiden soveltamiseen käytännössä
L4	Tavoitteena on opiskelijan yhteiskunnallisen ajattelun syventäminen tieteellisellä näkökulmalla.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojakson suorituksia voi hyödyntää äidinkielen opinnoissa.

Työelämä ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailu yhteiskunnallisen alan korkeakouluun, jossa esitellään alan opiskelumahdollisuuksia.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset näytöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L3 ja L4 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen perusteella. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

lyh08/lps06 Yksilö, yhteisöt ja yhteiskunta- johdatus sosiologiaan (2op)

Opintojaksossa syvennetään ymmärrystä yhteisöjen tutkimuksesta ja tutkimustuloksista. Osaamista laajennetaan käsittelemään yhteiskuntateoriaa ja sosiologista perinnettä. Opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus painottaa joko käyttäytymistieteellistä (psykologia, sosiaalipsykologia) tai yhteiskuntatieteellistä (sosiologia, sosiaalihistoria, kulttuuriantropologia) lähestymistapaa.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää tietojaan sosiaalipsykologian ja sosiologian keskeisistä käsitteistä, teorioista, tutkimuksista ja lähestymistavoista
- ymmärtää sosiaalisen vaikuttamisen menetelmiä ja periaatteita
- oppii soveltamaan sosiaalitieteellistä tietoa omassa elämässään
- tunnistaa tutkimustiedon merkityksen ajankohtaisten yhteiskunnallisten ilmiöitten selittämiselle

- tutustuu tarkemmin johonkin aihepiiriin klassiseen teoriaan tai tutkimukseen

Keskeiset sisällöt

- sosiaalipsykologian ja sosiologian yleinen luonne
- sosiaalipsykologian keskeisten käsitteiden syventely: käsitteiden tarkempi kytkeminen tutkimustietoon
- sosiologian klassikot (esim. Durkheim, Marx, Comte, Weber, Elias, Simmel)
- sosiaalista toimintaa selittävät perusnäkökymykset: sosiaalisen vaihdon, vertailun ja konstruktivismien teorit
- ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot: media ja tiedonvälitys
- sosiaalistuminen, kiintymys, perhe
- auttaminen ja aggressio; altruismi ja konfliktit; rikollisuus
- ryhmien väliset suhteet, sosiaaliset jaot, sosiaaliset luokat
- käyttäytymisen kulttuurinen määräytyminen
- johtamistyyli ja strategiat
- työn, tuotannon ja talouden yhteiskunnallinen organisointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso yh8/ps6	Toteutus
L2	Vuorovaikutusosaamista voidaan tukea tarkasteltaessa esimerkiksi sosiaalipsykologian tutkimusesimerkkejä sekä esimerkkiejä, jotka liittyvät kulttuurien vaikutukseen ajatteluun ja käyttäytymiseen.
L4	Yhteiskunnalliseen osaamiseen liittyvät tavoitteet kytkeytyvät opintojaksolla erityisesti sosiaalista käyttäytymistä ja sosiaalisia rakenteita koskevan teorian tiedon omaksumiseen.
L6	Globaali- ja kulttuuriosaamista vahvistetaan käsiteltäessä esimerkiksi perheen, viestinnän ja työn institutionaalisia ulottuvuuksia.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

lyh09 Maailmanpolitiikka ja maailmantalous (2op)

Opintojakso perehdyttää globaalin talouden ja kansainvälisen politiikan toimintaympäristöön. Jaksolla tutustutaan maailmanpolitiikan ja maailmantalouden kannalta keskeisimpien valtioiden taloudellisiin ja poliittisiin päämääriin avaamalla geopoliittisia, strategisia ja taloudellisia asetelmia sekä voimasuhteita. Opintojakson erityisenä teemana on suurvaltapolitiikka (Yhdysvallat, Kiina, Venäjä, EU) sekä ajankohtaiset talouden ja politiikan ilmiöt, joilla on vaikutusta maailmantalouteen ja maailmanpolitiikkaan.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu maailmantalouden ja maailmanpolitiikan kannalta keskeisimpien valtioiden taloudellisiin ja poliittisiin päämääriin
- hahmottaa eri maanosien geopoliittisia, strategisia ja taloudellisia asetelmia sekä voimasuhteita
- perehtyy suurvaltapolitiikkaan maailmassa
- perehtyy globaalin talouden, liiketoiminnan ja politiikan toimintaympäristöön

Keskeiset sisällöt

- ajankohtainen maailmanpoliittinen tilanne
- tutustuminen geopoliittiseen ja geostrategiseen ajatteluun
- pienoistutkielmien ja analyysien laatiminen
- englanninkielisen ja muun vieraskielisen aineiston hyödyntäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 9	Toteutus
L3	Analyysien ja laajojen asiakokonaisuuksien hahmottamisen harjoittelu.
L4	Suomen geopoliittiseen asemaan vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen.
L6	Maailman keskinäisten taloudellisten ja poliittisten vuorovaikutussuhteiden hahmottaminen.

Työelämä ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailu alan tutkimuslaitokseen tai otetaan vastaan alan asiantuntijavierailijoita.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä suulliset että kirjalliset näytöt ja työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen perusteella. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja opintojakson arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

lyh10 Lakitiedosta oikeustieteeseen - johdatus juridiikkaan (2op)

Opintojaksolla tutustutaan oikeustieteen perusteisiin sekä lakimiehen ammattiin. Opintojaksolla harjoitellaan oikeudellista argumentaatiota juristien harjoitustehtävien avulla. Opintojakson

ydinsisältö rakentuu juridiikan ammattilaisten laatimien ja ohjaamien harjoitustehtävien suorittamiseen.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu oikeustieteellisen ajattelun perusteisiin
- oppii soveltamaan oikeudellista ajattelua käytäntöön
- tutustuu oikeustieteellisen alan työelämään
- kehittää kirjallista ja suullista ilmaisuaan

Keskeiset sisällöt

- oikeustieteen perusteet ja oikeudellinen ajattelu
- oikeudellinen argumentaatio
- erilaisten oikeuslähteiden tulkinta
- juridiset harjoitustehtävät alan ammattilaisten ohjauksessa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 10	Toteutus
L2	Kirjallisen ja suullisen viestinnän kehittäminen. Oikeudellisen argumentaation perusteiden harjoittelu.
L4	Oikeustieteen perusteisiin tutustuminen.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla toteutetaan harjoitustöitä oikeustieteen ammattilaisten ohjauksessa sekä tutustutaan tuomioistuineläytökseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttaa työskentely opintojaksolla sekä kirjallisten harjoitustehtävien suorittaminen. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset soveltavat opinnot

Isyh01 MUN 1 (2op)

Model United Nations -opintojaksolla opiskelevat osallistuvat yhteen Yhdistyneiden kansakuntien toimintaa simuloivaan kansainväliseen konferenssiin, esim. The Hague International Model United Nationsiin. Lisäksi he osallistuvat mahdollisuuksien mukaan joko Kulosaaren yhteiskoulun yhdeksäsluokkalaisille suunnatun MUN -konferenssin järjestämiseen tai siihen osallistumiseen.

Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on myös annettujen linjapapereiden sekä päätöslauselmaehdotusten palauttaminen. Opintojakso on englanninkielinen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isyh02 MUN 2 (2op)

Model United Nations 2 -opintojakso on tarkoitettu Isyh01 Thimun 1 (2op) suorittaneille opiskelijoille. He osallistuvat yhteen kansainväliseen konferenssiin esim. suurlähettiläänä, kansainvälisen tuomioistuimen jäsenenä tai komitean puheenjohtajana. Mahdollisuuksien mukaan he osallistuvat myös Kulosaaren yhteiskoulun yhdeksäsluokkalaisille suunnatun MUN -konferenssin järjestämiseen. Suoritusmerkinnän saamisen edellytyksenä on myös annettujen kirjallisten tehtävien palauttaminen. Opintojakso on englanninkielinen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isyh03 Model European Parliament (2op)

Model European Parliament-koulutusohjelma tutustuttaa eurooppalaiseen päätöksentekoon. MEP-konferensseja järjestetään kolmella eri tasolla: kansallinen MEP, jossa opetellaan konferenssin työtavat ja käytänteet. MEP Baltic Sea Region ja MEP International keräävät opiskelijoita Itämeren alueen valtioista tai koko Euroopan Unionin jäsenvaltioista simuloimaan Euroopan parlamentin päätöksentekoa. Osallistumalla kansalliseen MEP-konferenssiin opiskelija voi hakea Suomen edustajaksi maamme delegaatioon Baltic ja International-tason konferensseihin.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa yhteiskunnallista osaamistaan käytännössä
- ymmärtää Suomen aseman osana Eurooppaa
- hahmottaa taloudellisia ja poliittisia valtioiden välisiä yhteyksiä
- ymmärtää lähihistorian ja erilaisten kulttuurien vaikutuksen ajankohtaisiin poliittisiin ja taloudellisiin ilmiöihin
- syventää osaamistaan Euroopan unionin päätöksenteosta ja eurooppalaisesta yhteistyöstä

Keskeiset sisällöt

- Euroopan unionin päätöksentekojärjestelmä
- yhteiskunnallisen osaamisen syventäminen
- vuorovaikutustaidot kansainvälisessä ympäristössä
- englannin ja muiden vieraiden kielten hyödyntäminen yhteiskunnallisessa kontekstissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso syh3	Toteutus
L3	Opintojakso konkretisoi yhteiskunnallisten opintojen teemoja ja tietojen ja taitojen soveltamista käytännönläheisesti.
L4	Opintojakso syventää ymmärrystä Suomen asemasta osana eurooppalaista poliittista, taloudellista ja kulttuurista yhteisöä.
L6	Opintojaksolla harjoitellaan käytännössä Eurooppalaista päätöksentekoa.

Työelämä ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksolla harjoitellaan käytännössä kansainvälistä päätöksentekoa sekä sen valmistelua hyödyntämällä omaa yhteiskunnallista osaamista ja kielitaitoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintopisteiden edellytyksenä on MEP-konferenssin järjestäjien myöntämä osallistumistodistus.

Isyh04 Vuosi yrittäjänä (2op)

Vuosi yrittäjänä -opintojaksossa opiskelijat tutustuvat yrittäjyyteen ja harjoittelevat yritystoimintaa. Opintojaksolla osallistujat perustavat yksin tai ryhmässä oman kiinnostuksensa ja taitojensa mukaisen Nuori Yrittäjyys -yrityksen.

Tavoitteet

Toimiessaan yrittäjinä opiskelijat oppivat työelämä- ja yrittäjyystaitoja sekä pääsevät soveltamaan oppimaansa käytännössä. Niin halutessaan opiskelijat voivat osallistua erilaisiin yrittäjyyskilpailuihin ja -tapahtumiin.

Keskeiset sisällöt

Vuosi yrittäjänä -opintojakson keskeisiä sisältöjä ovat

- yrittäjämäinen asenne ja työtavat
- yritystoiminnan osa-alueet ja käytännöt
  - innovointi
  - yrityksen perustaminen ja yrityksen toiminta
  - taloushallinto
  - markkinointi
  - asiakaspalvelu

- o tuotanto
- o yrityksen verotus

Opintojakso Isyh04	Toteutus
L3	Opintojakso konkretisoi yhteiskunnallisten opintojen teemoja käytännönläheisesti.
L4	Opintojakso syventää ymmärrystä Suomen asemasta osana Eurooppalaista poliittista, taloudellista ja kulttuurista yhteisöä.
L6	Opintojaksolla harjoitellaan käytännössä Eurooppalaista päätöksentekoa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6 15 Uskonto

6 15 1 Evankelisluterilainen uskonto

Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijaa uskontoihin ja katsomuksiin liittyvän laaja-alaisen yleissivistyksen muodostamisessa. Uskonnon opetuksessa perehdytään uskontoihin ja uskonnollisuuden ilmenemismuotoihin sekä uskonottomuuteen. Opetuksessa uskontoja ja katsomuksia tarkastellaan osana kulttuuria, kulttuuriperintöä ja yhteiskuntaa sekä yksilön ja yhteisön elämää.

Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja kehittää opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää monilukutaitoa. Opiskelijaa ohjataan tarkastelemaan uskontoon liittyviä ilmiöitä analyyttisesti eri näkökulmista sekä soveltamaan ja arvioimaan lähdekriittisesti uskontoja koskevaa informaatiota. Uskonnon opetus antaa valmiuksia oman maailmankatsomuksen rakentamiseen sekä dialogiin, jota käydään sekä uskontojen ja katsomusten sisällä että niiden välillä. Uskonnon opetus ottaa erilaiset näkemykset huomioon, kunnioittaa yksilöllisiä vakaumuksia ja edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Oppiaine tukee opiskelijan kasvua yhteiskunnan aktiiviseksi ja vastuulliseksi jäseneksi.

Opetuksessa käytetään tutkimustietoa, uskontojen omia lähteitä ja ajankohtaisia media-aineistoja. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Oppiaineen tiedepohja on erityisesti teologiassa ja uskontotieteessä. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti uskontoihin liittyvää kulttuurin, yhteiskunnan ja taiteen tutkimusta.

Oppiaineen tehtävä ja opintojaksojen tavoitteet huomioon ottaen opetusta voidaan toteuttaa yhteistyössä oppiaineen eri oppimäärien ja muiden oppiaineiden kanssa. Opetuksessa hyödynnetään

monipuolisesti vuorovaikutteisia työtapoja sekä digitaalisia ja koulun ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja asiantuntijoita. Opetuksessa tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä uskonnon oppiaineen tavoitteiden kanssa.

Uskonnon opetus edistää **hyvinvointiosaamista** tukemalla opiskelijan itsetuntemusta sekä itsensä ja muiden arvostamista. Opetus antaa opiskelijalle aineksia ja välineitä oman identiteetin, elämäntietämisen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin.

Opetuksessa käytetään menetelmiä, jotka vahvistavat **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden mukaisesti opiskelijan sosiaalisia taitoja sekä kykyä yhteistyöhön ja empatiaan. Oppiaineen opetus on kieli-, katsomus- ja kulttuuritietoista, ja se antaa opiskelijalle valmiuksia osallistua dialogiin, joka liittyy uskonnollisiin, katsomuksellisiin, eettisiin ja yhteiskunnallisiin kysymyksiin.

Monitieteinen ja luova osaaminen vahvistuu uskonnon opetuksessa monipuolisesti. Opetuksessa perehdytään uskonnoille ominaisiin käsitteisiin, kieleen ja symboliikkaan sekä eri tieteenalojen uskontoa koskeviin näkökulmiin. Opetus antaa valmiuksia uskontoja ja katsomuksia koskevan informaation lähdekriittiseen arviointiin. Opetuksessa vahvistetaan opiskelijan monilukutaitoa ja rohkaistaan tietojen ja taitojen luovaan soveltamiseen moninaisissa toimintaympäristöissä.

Uskonnon opetus tukee opiskelijan **yhteiskunnallista osaamista** vahvistamalla osallisuutta ja osallistumista. Opetus rohkaisee opiskelijaa toimimaan demokraattisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskunnan ja erilaisten yhteisöjen vastuullisena jäsenenä. Oppiaine antaa valmiuksia toimia katsomuksellisesti ja kulttuurisesti moninaisissa työyhteisöissä. Kehittämällä opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää ymmärrystä ja dialogitaitoja oppiaine antaa valmiuksia rakentaa yhteiskuntarauhaa sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta.

Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan uskontojen eettisiä ulottuvuuksia ja rohkaistaan opiskelijaa pohtimaan omakohtaisesti arvoja ja eettisiä kysymyksiä **eettisyyden** tavoitteet huomioon ottaen. Opetuksessa tuetaan opiskelijan **ympäristöosaamista** lisäämällä ymmärrystä siitä, että uskonnoilla ja katsomuksilla eettisinä arvojärjestelminä on tärkeä merkitys ja rooli ekologisesti kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittäminen kytkeytyy vahvasti uskonnon oppiaineen keskeisiin tavoitteisiin. Uskonnon oppiaineessa tarkastellaan monipuolisesti uskontojen, kulttuurien ja yhteiskuntien vuorovaikutusta ja vahvistetaan näin ymmärrystä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja globaalista kulttuuriperinnöstä ja niiden moninaisuudesta. Uskonnon opetus tarjoaa turvallisen tilan käsitellä yksilön, yhteisön ja suomalaisen yhteiskunnan suhteita sekä niihin liittyviä ajatuksia ja tunteita. Arvoja ja katsomuksia pohtivana oppiaineena uskonto rakentaa valmiuksia toimia moniarvoisissa globaaleissa toimintaympäristöissä sekä muuttuvissa media- ja teknologiaympäristöissä.

Laaja-alaiset osaamisen alueet korostuvat eri opintojaksoissa alla olevan kaavion mukaisesti. Opintojaksossa 1 painottuu opiskelijan hyvinvointiosaaminen itsetuntemuksen kautta sekä eettisyys tutustumalla eri katsomuksiin. Opintojaksossa 2 painottuvat eurooppalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin tuntemus. Opintojakso 3 paneutuu eri kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Opintojakso 4 keskittyy suomalaisen yhteiskunnan, uskonnon ja kulttuurin ymmärtämiseen. Opintojaksossa 5 opiskelija kehittää monilukutaitoaan ja luovaan kulttuuriin. Opintojakso 6 kehittää opiskelijan medialukutaitoa, tiedon luovaa käsittelyä ja uskonnon eri tutkimusmenetelmiin.

Opintojakso	1	2	3	4	5	6	7
L1: hyvinvointiosaaminen	x						x
L2: vuorovaikutusosaaminen			x		x	x	
L3: monitieteinen ja luova osaaminen						x	
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x		x			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x						
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x	x	x	x		

Oppiaineen oppimäärä

Uskonnon opetus koostuu kahdesta pakollisesta sekä neljästä valtakunnallisesta valinnaisesta opintojaksosta. Lisäksi valittavissa on kaksi koulukohtaista opintojaksoa, joista toinen toteutetaan yhteistyössä historian opetuksen kanssa.

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Uskonnon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- osaa hankkia, soveltaa, analysoida, arvioida ja esittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää tietoa
- kehittää uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää kulttuurista lukutaitoaan
- hallitsee uskonnollisiin ja eettisiin kysymyksiin liittyviä ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja
- tuntee uskonnon tutkimuksen keskeisiä käsitteitä, näkökulmia ja menetelmiä
- perehtyy uskontojen historialliseen ja ajankohtaiseen merkitykseen sekä yhteiskunnan, kulttuurin ja uskonnon vuorovaikutukseen eri puolilla maailmaa
- perehtyy opiskeltavan uskonnon erityispiirteisiin Suomessa ja muualla maailmassa
- tunnistaa ja ymmärtää uskontojen sisäistä moninaisuutta
- ymmärtää uskonnon erityisluonnetta, esimerkiksi uskonnollisen kielen ja symboliikan erityispiirteitä, sekä tunnistaa ja osaa analysoida uskonnollisen ja tieteellisen tiedon ominaispiirteitä
- kehittää valmiuksia rakentaa ja jäsentää omaa maailmankatsomustaan ja kulttuuri-identiteettiään
- kehittää valmiuksia ymmärtää ihmisiä, joilla on erilainen vakaumus, sekä valmiuksia toimia moniarvoisissa, moniuskontoisissa ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä
- ymmärtää ja kunnioittaa ihmisoikeuksia ja osaa tarkastella uskontoja ja katsomuksia ihmisoikeusnäkökulmasta

- kehittää valmiuksia rakentaa ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää tulevaisuutta sekä toimia yhteiskunnan aktiivisena ja vastuullisena jäsenenä.

Arviointi

Uskonnon oppiaineessa arvioinnin tehtävänä on kannustaa opiskelijaa opiskelemaan ja oppimaan sekä antaa palautetta hänen oppimisprosessistaan ja osaamisestaan. Opetuksessa ohjataan ja tuetaan opiskelijaa oman oppimisprosessinsa pitkäjänteisessä suunnittelussa ja arvioinnissa. Arviointi on monipuolista, ja siihen kuuluu sekä oppimisprosessin aikainen palaute että opitun ja osaamisen arviointi. Arviointi kohdistuu laaja-alaisen osaamisen ja uskonnon oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamiseen opintojaksokohtaisia tavoitteita ja keskeisten sisältöjen hallintaa painottaen. Arvosanan antaminen perustuu monipuoliseen näyttöön sekä opiskelijan uskonnolliseen ja katsomukselliseen yleissivistykseen liittyvien tietojen ja taitojen havainnointiin. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota käsitteiden ja kokonaisuuksien hallintaan, tiedon soveltamiseen, analysointiin, arvioimiseen ja esittämiseen sekä tiedonhankintataitoihin ja työskentelyyn erilaisissa oppimistilanteissa.

Arvioinnissa huomioidaan tuntityöskentely ja osaamisesta annettavat näytöt. Osaamisen näytöt voivat vaihdella opintojaksosittain. Opintojaksot arvioidaan numeroarvosanoin.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämäyhteistyö näkyy oppiaineessa tutustumalla uskonnon alan ammatteihin ja urapolkuihin. Oppiaine valmistaa opiskelijaa monikulttuurista työelämää varten ja tarjoaa näkökulmia eri kulttuurien ja uskontojen väliseen dialogiin työelämässä. Myös kansainvälisyys on kytköksissä oppiaineen yleisinhimilliseen luonteeseen. Oppiaineessa viitataan kansainvälisiin ilmiöihin ja siinä käytetään vieraskielisiä ilmaisuja ja oppimateriaaleja.

Korkeakouluyhteistyötä toteutetaan tutustumalla teologian ja siihen kytköksissä olevien tieteiden opiskeluun korkea-asteella. Oppiaineessa perehdytään tieteiden tekemisen metodeihin ja niiden luonteiden ymmärtämiseen. Opiskelijan opiskelutaitoja pyritään kehittämään.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä toteutetaan lisäksi esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

lue01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa

- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta, synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Opiskelija saa välineitä oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen kehittämiseen.
L5	Opiskelija tutustuu eri uskontojen ja katsomusten eettisiin näkökulmiin ja elämäntapoihin.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojakso suoritetaan yhteistyössä muiden katsomusaineiden kanssa. Näitä voivat olla ortodoksinen, katolinen ja islamilainen uskonto sekä elämäntutkimustieto.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdissa L1 ja L5 arvioidaan opiskelijan kykyä arvioida omaa maailmankatsomustaan ja omia arvojaan.

lue02 Maailmanlaajuinen kristinusko (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä

- perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- kristinuskon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa eri puolilla maailmaa
- uskonnon asema sekä uskonnon ja valtion suhteet Euroopassa
- katolisen, ortodoksisen ja protestanttisen, erityisesti luterilaisen, kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- karismaattinen kristillisuus ilmiönä
- kristillisperäisten uskontojen pääpiirteet
- ekumenia ja uskontodialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Opiskelija tutustuu uskonnon vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin sekä uskonnon ja valtion suhteeseen.
L6	Opiskelija tutustuu uskonnon moninaiisiin globaaliin ilmenemismuotoihin ja vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdat L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Niitä seuraten arvioidaan opiskelijan kykyä ymmärtää kristinuskon vaikutusta eurooppalaiseen yhteiskuntaan sekä sen moninaisia globaaleja ilmenemismuotoja.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

lue03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin
- tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa
- hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä
- hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä

- kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- hindulainen maailmankuva, elämäntapa ja etiikka, hindulaisuuden monimuotoisuus ja vaikutukset Intian kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä Intian nykypäivän uskontotilanne
- jainalaisuuden ja sikhiläisyyden keskeiset piirteet ja eettiset periaatteet
- buddhalainen elämäntapa ja etiikka sekä buddhalaisuuden opetukset, suuntauksat ja keskeiset vaikutukset Aasian kulttuureihin
- Kiinan vanhan kansanuskon, kungfutselaisuuden ja taolaisuuden keskeiset piirteet ja vaikutus kiinalaiseen ajatteluun ja yhteiskuntaan sekä Kiinan nykypäivän uskontotilanne
- shintolaisuuden keskeiset piirteet sekä uskontojen vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan Japanissa
- Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen vaikutuksia länsimaissa
- luonnonuskontojen ja vodou-sukuisten uskontojen keskeiset piirteet ja levinneisyys
- uusien uskonnollisten liikkeiden taustaa ja keskeisiä piirteitä

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L6	Opiskelija tutustuu eri uskontojen piirteisiin ja rooliin yhteisöjen elämäntavassa ja rakentaa ymmärrystä maailmanlaajuisesta kulttuurien moninaisuudesta.
L2	Opiskelija saa valmiuksia uskontojen ja katsomusten merkitystä vuorovaikutuksessa monikulttuurisessa ympäristössä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdissa L2 ja L6 arvioidaan opiskelijan kykyä ymmärtää eri kulttuurien piirteitä ja niiden välisiä eroavuuksia.

lue04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla

- ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla
- tunnistaa ja osaa analysoida muinaissuomalaisten uskontoperinteiden ja kristinuskon vaikutuksia suomalaisessa kulttuuriperinnössä
- osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapautteen, uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen sekä uskonottomuuteen ja uskontokritiikkiin liittyvää ajankohtaista keskustelua
- kehittää valmiuksia osallistua uskonnollisia, katsomuksellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä koskevaan dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Keskeiset sisällöt

- Suomen uskontotilanne, suomalainen uskonnollisuus ja sekularisaatio
- uskonto ja uskonnolliset yhteisöt suomalaisessa ja yleiseurooppalaisessa lainsäädännössä, uskonnon- ja katsomuksenvapaus sekä yhdenvertaisuuteen ja syrjintään liittyvät kysymykset
- uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa
- muinaissuomalaiset uskontoperinteet ja niiden merkitys suomalaisessa kulttuuriperinnössä sekä kristinuskon yhteiskunnan ja kulttuurin muokkaajana Suomessa eri aikoina
- uskonottomuus, uskontokritiikki ja uskonnoton tapakulttuuri nykypäivän Suomessa
- uskontojen ja katsomusten välinen dialogi nykypäivän Suomessa

Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa vapaaehtoistyöhön liittyvä projekti tai perehtyä jonkin uskonnollisen yhteisön yhteiskunnalliseen toimintaan.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L4	Opiskelija tutustuu uskonnon ja valtion suhteeseen suomalaisessa yhteiskunnassa.
L6	Opiskelija tutustuu uskonnon ilmenemismuotoihin ja vaikutukseen suomalaisessa kulttuurissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdat L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Niitä seuraten arvioidaan opiskelijan kykyä hahmottaa uskonnon vaikutusta suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin.

lue05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen
- perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia
- tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja
- harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

Keskeiset sisällöt

- uskontojen ja taiteen vuorovaikutus, uskontojen merkitys taiteen kehityksessä
- uskonnollinen taide ja uskonnon ilmeneminen eri taidemuodoissa
- uskonnollisten tilojen arkkitehtuuri uskonnon ja sen erityispiirteiden kuvaajana
- uskonnollisia teemoja, symboliikkaa ja myyttejä eri taidemuodoissa ja populaarikulttuurissa
- Raamatun kertomusten ja kristillisen opin erilaisten tulkintojen tarkastelu taiteen eri muotojen avulla

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Opiskelija tutustuu taiteelliseen ja symboliseen vuorovaikutukseen ja harjaannuttaa monilukutaitoaan.
L6	Opiskelija tunnistaa erilaisten kulttuuriperintöjen ilmenemistä taiteessa ja populaarikulttuurissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohtien L2 ja L6 mukaisesti opintojaksolla arvioidaan opiskelijan kykyä tunnistaa taiteen merkityksiä ja tulkintoja sekä niiden yhteyttä kulttuuriin.

lue06 Uskonto, tiede ja media (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaisia tutkimusta
- tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa
- osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä
- kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon tutkimuksen ajankohtaisia näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla: uskontotieteen ja teologian eri tutkimusalat sekä taiteentutkimus, kulttuurintutkimus ja yhteiskuntatieteet
- uskonnollinen media ja median käyttö uskonnoissa
- uskonnollisen kielen ja kuvaston käyttö eri medioissa
- uskontojen mediajulkisuus
- uskontoilmiön käsittely mediassa, kuten uskontoihin liittyvät asenteet ja mielikuvat, uskontojen rooli konflikteissa ja rauhan rakentamisessa, uskonnot ja ympäristökysymykset, uskonnot ja eettiset kysymykset, uskontokritiikki

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L3	Opiskelija tutustuu uskonnon tutkimisen menetelmiin eri tieteenaloilla. Opintojakso kehittää opiskelijan monilukutaitoa sekä tiedon hankinnan ja esittämisen taitoja.
L2	Opiskelija tutustuu ajankohtaiseen katsomukselliseen keskusteluun mediassa ja harjaannuttaa kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan.

Arviointi

Osana opintojaksoa voidaan toteuttaa uskontoon liittyvä mediasisältö, media-analyysi tai pienimuotoinen uskontoon liittyvä tutkimus, joka arvioidaan numeroarvosanoin. Arviointi keskittyy laaja-alaisen osaamisen kohtiin L2 ja L3. Niiden mukaisesti arvioinnissa huomioidaan opiskelijan tiedonhankinta ja tiedon käsittely sekä perehtyneisyys median katsomukselliseen keskusteluun.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

lue07 Kohti uskonnon ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pohtii oppimis- ja opiskelustrategioitaan
- kykenee suunnitelmalliseen opiskeluun ylioppilaskirjoituksia varten
- harjoittelee vastaustekniikkaa ylioppilaskoetta varten
- perehtyy ajankohtaisiin uskonnollisiin ja kulttuurisiin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

- opiskelustrategiat

- oppimistyyliä ja suunnitelmallinen opiskelu
- uskonnon keskeiset oppisisällöt
- vastaustekniikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L1	Opiskelija saa välineitä tavoitteellisen opiskelun suunnitteluun ja toteutukseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdan L1 ja L6 mukaisesti opintojaksolla arvioidaan opiskelijan kykyä valmistautua ja toteuttaa ylioppilaskoe. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

lue08 Keskiajan maailma (2 op)

Keskiajan maailma- opintojakso on ainerajat ylittävä historian (Ihi08) ja uskonnon opintojakso. Opintojakso on johdanto keskiajan historiaan Rooman valtakunnan tuhosta Renessanssin alkuun saakka. Tutkimuksen kohteena on poliittiset, uskonnolliset ja sosiaaliset muutokset sekä taloudelliset, tekniset ja kulttuuriset kehityslinjat. Opintojaksolla kiinnitetään myös huomiota miesten ja naisten rooleihin sekä miten keskiajan ihmiset ymmärsivät ympäröivän maailman. Tutkimalla ja analysoimalla historiallisia lähteitä opiskelijat tutustuvat keskiajan ihmisten suhtautumiseen elämään ja kuolemaan. Mahdollisuuksien mukaan opintojakson aikana tehdään opintoretki keskiaikaiseen kohteeseen. Opetuskielenä on sekä englanti että suomi, materiaalit voivat olla myös ruotsin ja saksankielisiä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa keskeiset henkilöt, tapahtumat ja ideat ymmärtää uskonnon ja katolisen kirkon merkityksen keskiajan talouteen, politiikkaan ja kulttuuriin osaa tulkita ensisijaisia ja toissijaisia lähteitä ja selittää niiden avulla keskiajalle tyypillisiä ilmiöitä oppii kriittisesti tutkimaan keskiajan kirjallisia ja visuaalisia lähteitä tuntee keskeisiä kirjallisia teoksia on tietoinen miten taide, tiede, musiikki ja keskiajan mysteerinäytelmät heijastivat aikakauden uskonnollisuutta.

Keskeiset sisällöt

Opintojaksossa käsitellään mahdollisuuksien mukaan seuraavia asioita;

- sotien ja politiikan keskiaika
- uskontojen keskiaika
- karnevaalien keskiaika
- tieteen ja kulttuurin keskiaika

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Vuorovaikutus erilaisten tehtävien muodossa
L3	Historian ja uskonnon oppiainerajat ylittävä yhteistyö
L6	Keskiajan maailman universaalisuus

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohtien L2 ja L6 mukaisesti opintojaksolla arvioidaan opiskelijan kykyä tunnistaa keskiaikaisen kulttuurin ja maailmankuvan piirteitä.

6 15 2 Ortodoksinen uskonto

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

luo01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä
- tuntee ortodoksinen kirkon opin synnyn sekä Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa
- hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntiin sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonnollisuus ja uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä

- kristinuskon synty ja leviäminen, kirkolliskokoukset ortodoksisen kirkon opin, etiikan ja ihmiskuvan muotoutumisen perustana
- kristikunnan jakaantuminen ja sen vaikutukset juutalaisuuden ja islamin oppi, etiikka ja elämäntapa
- juutalaisuuden ja islamin sisäinen monimuotoisuus, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille
- pyhien kirjojen synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- ortodoksisen kirkon, juutalaisuuden ja islamin kohtaamiset

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanalla.

luo02 Ortodoksisuus maailmassa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumonavsekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle
- hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- tutustuu ortodoksisiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä
- tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- ortodoksisen kirkon opillisten perusteiden sekä hengellisen elämän vaikutus kulttuuriin ja ihmisten arkeen
- ortodoksisen paikalliskirkkokäsitteen muodostuminen
- Bysantin kirkko ja luostarilaitos itäisen kristillisyyden lähteenä ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset
- ortodoksiset kirkot Euroopassa ja muilla mantereilla sekä niiden paikalliset erityispiirteet
- orientaaliset ortodoksiset kirkot
- läntinen kristillisuus, katolinen kirkko, protestanttiset kirkot ja karismaattinen kristillisuus sekä niiden erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnallinen vaikutus
- ajankohtaisia ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja
- ortodoksiset kirkot ja ekumeeninen liike sekä uskontodialogi

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvosanoin.

6 15 3 Katolinen uskonto

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

luk01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen ja erityisesti katolisen kirkon sisäistä monimuotoisuutta
- osaa jäsentää uskontoa ja uskonottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntiin
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa toimintaympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonnot yleisinhimillisenä ilmiönä, katolisen kulttuurin määrittely
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa, uskonnonvapaus ihmisoikeutena sekä uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa
- uskonnon ja tieteen suhde, erityisesti katolisesta näkökulmasta
- kristinuskon synty, keskeiset opit, etiikka, uskonnon harjoittaminen ja sisäinen monimuotoisuus katolisen tutkimuksen valossa
- juutalaisuuden ja islamin oppi ja elämäntapa sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille
- katolisen kirkon suhteet juutalaisuuteen ja islamiin
- pyhien kirjoitusten synty, asema, käyttö ja tulkintatavat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa, katolinen Raamattu
- historiallisia ja ajankohtaisia katsomusten kohtaamiseen liittyviä kysymyksiä

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

luk02 Maailmanlaajuinen kristinusko (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kristinuskon merkitystä katolisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta
- tuntee kristinuskon keskeiset suuntauukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä
- perehtyy katolilaisuuden erilaisiin ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa ja osaa hahmottaa niiden suhteen katolisen kirkon viralliseen oppiin
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaista kristinuskoon liittyvää mediasisältöä ja keskustelua.

Keskeiset sisällöt

- katolisen kristillisyyden synty ja kehitys, kirkon erityispiirteet, suhde Raamattuun, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset historiassa
- ortodoksisen ja protestanttisen kristillisyyden synty, erityispiirteet, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- katolisten sääntökuntien merkitys kirkossa ja yhteiskunnassa

- uskonnon asema ja sen taustat eri puolilla Eurooppaa
- kirkon asema ja vuorovaikutus ympäröivän kulttuurin kanssa globaalisti
- ekumenia ja uskontojen välinen dialogi
- kristinusko ja ympäristökysymykset sekä muita ajankohtaisia kristinuskoon ja katolisuuteen liittyviä kysymyksiä ja niiden taustoja

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

6 15 4 Islamin uskonto

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

lui01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta, osaa jäsentää uskontoa ja uskonottomuutta ilmiönä
- hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa
- kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Keskeiset sisällöt

- uskonto ilmiönä, uskonnon määrittely sekä uskonnon ja tieteen suhde
- maailman uskontotilanne, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden piirteitä nykyajassa sekä uskonnonvapaus ihmisoikeutena
- uskontojen merkitys kestävän tulevaisuuden rakentamisessa sekä muita ajankohtaisia uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä kysymyksiä
- juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kulttuuritausta ja synty sekä niiden keskeiset ja yhteiset piirteet islamin näkökulmasta
- pyhien kirjojen muotoutuminen, merkitys, käyttö ja tulkinnat juutalaisuudessa, kristinuskossa ja islamissa
- juutalaisuuden ja kristinuskon sisäinen monimuotoisuus, oppi, etiikka, elämäntapa, suhde yhteiskuntaan sekä merkitys länsimaiselle kulttuurille

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

lui02 Maailmanlaajuinen islam (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa ja osaa analysoida islamin merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää islamiin liittyvää kulttuurista ja uskonnollista lukutaitoa
- tuntee islamin keskeisiä suuntauksia, niiden syntytaustan ja sisäiseen monimuotoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä pystyy vertailemaan eri suuntauksien keskeisiä piirteitä
- perehtyy islamin erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa
- osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia islamiin liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja
- kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

Keskeiset sisällöt

- islamin opillinen perusta sekä sunnalaisuuden, shiialaisuuden ja suufilaisuuden muotoutuminen ja niiden keskeisiä piirteitä
- islamin sisäinen monimuotoisuus
- poliittinen islam ja nykypäivän keskeiset islamilaiset liikkeet
- islamilainen etiikka, eettinen ajattelu ja yhteiskunnalliset vaikutukset
- islamin merkitys Euroopassa ja eurooppalaisessa uskontodialogissa
- suhtautuminen muslimivähemmistöihin länsimaissa

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

6 16 Elämäkatsomustieto

Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustieto on oppiaine, joka tukee opiskelijan elämäkatsomuksen ja identiteetin muodostumista sekä hyvän elämän tavoittelua. Elämäkatsomus tarkoittaa yksilön käsitystä maailmasta ja omasta paikastaan siinä.

Elämäkatsomustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismaailma ja sen ilmiöt. Oppiaine kannustaa opiskelijaa jäsentämään aktiivisesti omaa elämäkatsomustaan, reflektoimaan sen perusteita ja erittelemään siihen vaikuttavia tekijöitä. Samalla tarkastellaan erilaisia yleisiä maailmankatsomuksia, jotka voivat olla esimerkiksi poliittisia, tieteellisiä, elämänfilosofisia, aatteellisia, populaarikulttuurista nousevia tai uskonnollisia.

Oppiaine on taustaltaan monitieteinen. Elämäkatsomustiedon opetuksessa sovellettavista tieteistä tärkeimmät ovat antropologia, filosofia, kulttuurin, taiteen ja uskonnon tutkimus, kasvatustiede sekä yhteiskuntatieteet, kuten mediatutkimus, politiikantutkimus, sosiologia ja sukupuolentutkimus. Opetus integroi ja hyödyntää muissa oppiaineissa, kuten historiassa, psykologiassa, biologiassa ja maantieteessä, hankittuja tietoja elämäkatsomuksellisissa pohdinnoissa. Elämäkatsomustiedon opiskelu kehittää näkemyksellisyyttä, laaja-alaista kriittistä ajattelua sekä kykyä hahmottaa kokonaisuuksia ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä.

Elämäkatsomustieto kartuttaa kulttuurista ja katsomuksellista yleissivistystä, arvostelukykyyä, toisten kunnioittamista sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitoja. Oppiaine ankkuroituu ihmisoikeusetiikkaan ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Se pohjautuu ihmiskäsitykseen, jossa

ihminen nähdään sosiaalisena olentona ja korostetaan ihmisten mahdollisuutta tutkia kriittisesti ympäröivää todellisuutta ja elää vapaina ja keskenään tasavertaisina, aktiivisina ja eettisinä yhteiskunnan jäseninä.

Oppiaineen luonne edellyttää vuorovaikutteisia ja keskustelevia työtapoja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Elämäkatsomustieto tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä, hyvän elämän tavoittelua sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi ja eettisesti toimivaksi yhteiskunnan jäseneksi.

Elämäkatsomustiedossa käytetään ymmärrettävää yleiskieltä, jotta vuorovaikutus on helppoa ja katsomukselliset pohdinnat avautuvat mahdollisimman hyvin eri taustoista tuleville opiskelijoille. Tarpeen mukaan oppiaine hyödyntää erikoisalojen termistöä, mikä helpottaa asioiden käsitteellistä tarkastelua.

Elämäkatsomustieto kehittää eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset sekä heidän katsomuksensa ja tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa ja vahvistaa itsetuntemusta. Se vahvistaa näin osaltaan opiskelijan **hyvinvointiosaamisen** kehittymistä.

Elämäkatsomustieto tukee **vuorovaikutusosaamisen** tavoitteiden saavuttamista. Elämäkatsomustiedolle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelutapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät keskeisiä sosiaalisia taitoja.

Elämäkatsomustieto hyödyntää laajasti eri tietolähteitä ja kasvattaa kykyä arvioida niiden luotettavuutta. Kriittisen, rakentavan ja eettisen ajattelun oppiminen on keskeinen osa elämäkatsomustiedon tavoitteistoa. Oppiaine on **monitieteinen**, ja siinä yhdistellään ja sovelletaan **luovasti** eri lukioaineista sekä tieteistä ja taiteista omaksuttua tietoa ja osaamista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen perustana ovat ihmisoikeuksien, demokratian ja kestävän tulevaisuuden periaatteet. Niiden edistämiseksi opetus rohkaisee yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Opetus kannustaa itsetutkiskeluun, omien eettisten arvojen punnitsemiseen sekä identiteetin ja omien vakaumusten rakentamiseen. Näin elämäkatsomustieto tukee **yhteiskunnallisen osaamisen** tavoitteita, kuten aktiivista kansalaisuutta, elämän valintojen tekemistä, suuntautumista jatko-opintoihin ja mielekkäälle elämänuralle sekä hakeutumista työelämän eri aloille.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa opiskelija saa tilaisuuden pohtia globaalin ja ekologisen oikeudenmukaisuuden merkitystä ajankohtaisissa ja arkielämään liittyvissä kysymyksissä. Oppiaine harjaannuttaa monipuolisesti **eettisyyden** taitoja. Siinä opetetaan erottamaan perustellut väitteet perustelemattomista ja kannustetaan etsimään tieteellistä näyttöä uskomusten tueksi. Elämäkatsomustieto auttaa opiskelijaa ymmärtämään **ympäristöosaamisen** tavoitteiden mukaisesti luonnon monimuotoisuuden arvon ja opettaa pohtimaan keinoja, joilla yksilö ja yhteiskunta voivat

toimia ekologisesti kestäväällä tavalla. Oppiaineessa sekä aktivoidaan toimintaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi että pohditaan ilmastonmuutoksen kohtaamisen kannalta olennaisia asenteita ja tunteita.

Elämäkatsomustieto perustuu ajatukseen erilaisten kulttuurien ja katsomusten kohtaamisen ja vuoropuhelun tärkeydestä. Se tutustuttaa historiallisesti ja nykyajassa merkittäviin maailmankatsomuksiin, kulttuureihin ja kulttuuriperintökohteisiin. Oppiaine avartaa maailmankatsomusta ja opettaa ymmärtämään kulttuurisen moninaisuuden arvon. Se ohjaa toimimaan eettisesti ja kunnioittavasti niin oman kuin muidenkin kulttuurien ja yhteisöjen piirissä. Oppiaineessa pohditaan ihmiskunnan tulevaisuutta ja maailmaa muuttavia kehityskulkuja, kuten uutta mediaympäristöä, teknologian kehitystä ja ilmastonmuutosta. Näin elämäkatsomustieto vahvistaa opiskelijan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Opintojakso	1	2	3	4	5	6	7
L1: hyvinvointiosaaminen	x						x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x		x		x		
L3: monitieteinen ja luova osaaminen						x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x				x	
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen	x	x					
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen		x	x	x	x		

Elämäkatsomustiedon opetuksen yleiset tavoitteet

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämäkatsomuksensa rakentamiseen
- osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämäkatsomuksensa rakentamisessa
- osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämäkatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä
- osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa
- laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
- kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa
- kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävänsä tulevaisuuden rakentamista ja ilmastonvastausta.

Arviointi

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan sitä, kuinka laaja-alaisesti, monipuolisesti, johdonmukaisesti ja oivaltavasti opiskelija osaa pohtia katsomuksellisia kysymyksiä ja ilmaista ajatuksiaan. Arviointi tukee ja kehittää opiskelijan kykyä reflektoida oman elämäkatsomuksensa ja identiteettinsä rakentamista

sekä kykyä perustella katsomuksellisia valintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon taito perustella katsomuksellisia käsityksiä kirjallisesti, suullisesti ja vuorovaikutteisesti.

Elämäkatsomukselliset kysymykset ovat henkilökohtaisia ja nousevat opiskelijan omasta elämästä. Niiden pohdiskelun arviointi perustuu ajattelun taitoihin, kuten johdonmukaisuuteen, kriittisyyteen, ristiriidattomuuteen ja systemaattisuuteen. Opiskelijan suorituksissa arvioidaan taitoa tarkastella ja eritellä monipuolisesti erilaisia katsomuksellisia kantoja sekä taitoa esittää niistä perusteltuja arvioita.

Elämäkatsomustiedossa arvioidaan myös katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, joka sisältää sekä tiedollisen ulottuvuuden että ajattelu- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä otetaan huomioon opintojaksojen arvioinnissa. Arviointi rohkaisee opiskelijaa oman opiskelunsa suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

Arviointikriteerit on määritelty opintojaksokohtaisesti. Opintojakson arviointikriteereissä määritetään arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä. Arviointi on monipuolista. Arviointiin vaikuttaa kirjallisen näytön lisäksi suullinen näyttö, aktiivisuus oppitunneilla sekä laaja-alainen osaaminen. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla. Arvioinnissa noudatetaan KSYK:n yleisen arviointikriteeristön periaatteita.

Työelämä ja korkeakouluysteistyö

Työelämäyhteistyö näkyy oppiaineessa tutustumalla kulttuuritutkimuksen alan ammatteihin ja urapolkuihin. Oppiaine valmistaa opiskelijaa monikulttuurista työelämää varten ja tarjoaa näkökulmia eri kulttuurien ja katsomusten väliseen dialogiin työelämässä. Myös kansainvälisyys on kytköksissä oppiaineen yleisinhimilliseen luonteeseen. Oppiaineessa viitataan kansainvälisiin ilmiöihin ja siinä käytetään vieraskielisiä ilmaisia ja oppimateriaaleja.

Korkeakouluysteistyötä toteutetaan tutustumalla kulttuurien tutkimukseen ja muihin elämäkatsomustietoon kytköksissä olevien tieteiden opiskeluun korkea-asteella. Oppiaineessa perehdytään tieteiden tekemisen metodeihin ja niiden luonteiden ymmärtämiseen. Opiskelijan opiskelutaitoja pyritään kehittämään.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyötä toteutetaan lisäksi esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

let01 Minä ja hyvä elämä (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäkatsomuksensa jäsentämisessä
- tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omiin elämäntavoitteisiinsa

- osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen
- tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin
- ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä
- kehittää kykyään elämäkatsomukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

Keskeiset sisällöt

- minuus, elämäkatsomus, maailmankatsomus ja maailmankuva
- hyvän elämän tekijöitä ja ulottuvuuksia: tarpeet, onnellisuus, elämän merkityksellisyys, hyvinvointi ja toimintavalmiudet, erilaisia hyvän elämän malleja
- luonnon- ja ihmistieteellisiä, filosofisia, taiteessa ja populaarikulttuurissa ilmeneviä sekä sekulaareja ja uskonnollisia ihmiskäsityksiä ja -ihanteita
- yksilöllisyys, elämänvalinnat ja elämäntapojen keinot: yksilön mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäänsä, perimän ja ympäristön merkitys
- ihmisen identiteetti ja sosiaalisuus: yksilöt yhteisöissä, yksityinen ja julkinen, sosiaaliset suhteet, roolit ja normit, ihmisen yhteisöllisen aseman intersektionaalisuus
- ihmisen olemassaolon peruskysymyksiä: ihmissuhteet, sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus, opiskelu ja työ, vanheneminen ja kuolema

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Opiskelija saa välineitä oman identiteetin, elämäkatsomuksen ja maailmankatsomuksen kehittämiseen. Opiskelija pohtii, millaisista asioista hänen oma hyvä elämänsä voisi koostua.
L2	Opiskelija tulee kuulluksi omana itsenään. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.
L5	Opiskelija tutustuu eri maailmankatsomusten eettisiin näkökulmiin ja elämäntapoihin.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Ainerajat ylittävää yhteistyötä tehdään muiden katsomusopintojaksojen kanssa.

Työelämä ja korkeakoulu yhteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1, L2 ja L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

let02 Minä ja yhteiskunta (2 op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille
- ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäkatsomukselle ja elämänvalinnoille
- osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia
- osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota
- osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia rakenteita, ideologioita piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja
- ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestäväns tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
- osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä
- osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentavaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Keskeiset sisällöt

- kriittinen ajattelu ja väitteiden järkiperäinen perustelu: ympäröivän todellisuuden jäsentäminen ja sen erilaiset vääristymät
- median ja muiden informaationlähteiden toimintalogiikka; koulun, politiikan, tieteen, taiteen, viihdeteollisuuden sekä kulttuuristen, mukaan lukien uskonnollisten yhteisöjen, vaikutus maailmankuviin ja -katsomuksiin sekä omaan elämäkatsomukseen
- aikalauskritiikki: yhteiskunnan ja eri alakulttuurien aatteita ja arvoja
- yhteiskunnassa toimimisen ja aktiivisen kansalaisuuden tiedollisia perusteita: yhteiskunnalliset rakenteet, sosiaaliset tosiasiat, modernin länsimaisen yhteiskunnan erityispiirteet, kuten individualismi ja yhteisön ja yhteiskunnan ero, sekä näiden vaikutus yksilön elämään
- taloudellinen ja poliittinen valta Suomessa ja globaalissa markkinataloudessa, yksilön kuluttajana ja kansalaisena tekemien valintojen vaikutukset
- ihmisarvo, ihmisen arvokkuus ja ihmisoikeudet; ihmisoikeusasiakirjat, kuten YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus; ihmisoikeusloukkaukset, kuten holokausti
- globaali oikeudenmukaisuus, kestävä tulevaisuus, ilmastonmuutoksen torjunta sekä YK:n kestäväns kehityksen tavoitteet ja Agenda 2030

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Opiskelija oppii hahmottamaan paikkaansa erilaisissa yhteisöissä sekä omaa rooliaan, vastuutaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan yhteiskunnallisena toimijana.
L5	Opiskelija ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalin oikeudenmukaisuuden sekä kestävän tulevaisuuden rakentamisen periaatteita
L6	Opiskelija vahvistaa ihmisoikeuksien tuntemustaan ja toimijuuttaan ihmisoikeuksien, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja eettisesti vastuullisten elintapojen edistämiseksi.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla toteutetaan mahdollisuuksien mukaan vierailuja jakson teemoihin liittyviin kohteisiin. Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L4, L5 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

let03 Kulttuurit (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäkatsomukselleen sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa
- osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa

- ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin
- hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkumona, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökulttuurit
- osaa hahmottaa erilaiset elämänkatsomukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun
- tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

Keskeiset sisällöt

- kulttuurin käsite ja merkitys sekä sen erilaiset luokittelut ja käyttötavat, kulttuuri merkityksiin perustuvana inhimillisenä toimintana, erilaisia teorioita kulttuurien kehityksestä ja suhteesta toisiinsa, etnosentrismi ja kulttuurirelativismi
- kulttuuria koskevan tutkimuksen perusteita: tutkittavan ja tutkijan näkökulmat, kenttätyö, etnografia, kysely, haastattelu
- kulttuuriperintö: tapakulttuurin monet muodot, kulttuurinen itseilmaisu, kulttuurin vaikutus yksilön maailmankuvaan ja elämänkatsomukseen, Unescon maailmanperintöohjelma
- suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit
- kulttuurien ja sivilisaatioiden vuorovaikutus sekä monikulttuurisuuden mahdottomuus: monikulttuurisuus ja globaali kulttuuri sekä niiden erilaiset katsomukselliset ja yhteiskunnalliset tulkinnat ja vaikutukset
- etnisyyden, rasmin ja muun syrjinnän sekä keskinäisen kunnioituksen ja yhdenvertaisuuden historiaa ja nykypäivää eri kulttuureissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Opiskelija pohtii sananvapauden merkitystä ja sen vastuullista käyttöä. Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.
L6	Opiskelija oppii tunnistamaan ja refleктоimaan kulttuuriperintöjä ja niiden taustoja omassa arjessa sekä suomalaisessa yhteiskunnassa, Euroopassa ja globaalisti. Samalla hän harjaantuu arvostamaan ihmisten ja yhteisöjen oikeutta kulttuuriseen identiteettiin sekä toimimaan kulttuurisen moninaisuuden puolesta.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö ja kansainvälisyys

Opintojaksolla hyödynnetään toteutuksesta riippuen kansainvälisiä ja vieraskielisiä aineistoja, sekä tehdään yhteistyötä vierailijoiden kanssa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

let04 Katsomukset (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa eritellä maailman- ja elämäkatsomuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä
- ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten piirteitä ja lähtökohtia
- osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäkatsomukseensa
- osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa
- osaa eritellä oman elämäkatsomuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäkatsomuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

Keskeiset sisällöt

- katsomuksellinen käsitteistö; katsomukset perustavina tapoina käsittää maailma ja katsomuksellisten kysymysten luonne
- ihmiskunnan katsomuksellisuuden muotoutuminen: evoluution, kielen ja joustavan yhteistyön merkitys ihmislajin kehityksessä; animismi, teismi, ateismi
- katsomusten historiaa: universaalien katsomusten ja moraalijärjestelmien synty, modernin subjektin ja tieteellisen maailmankuvan synty, edistysusko ja yhteiskunnan osa-alueiden eriytyminen uudenlaisten katsomusten taustana
- poliittisia maailmankatsomuksia, kuten liberalismi, sosialismi ja nationalismi; katsomusten ilmeneminen elämäntavassa, taiteessa, urheilussa sekä suhteessa luontoon ja ympäristöön
- elämäkatsomuksen jäsentäminen katsomushistorian näkökulmasta; oman elämäkatsomuksen taustalla olevat satunnaiset historialliset seikat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L6	Opiskelija syventää tietojaan erilaisista katsomuksista ja niiden ilmenemisestä yhteiskunnassa ja elämäntavoissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidoista globaali- ja kulttuuriosaaminen L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

let05 Uskonnot ja uskonnottomuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäntavokseen
- tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin
- hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa
- perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan
- perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan
- ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

Keskeiset sisällöt

- uskonnon sekä uskonnollisuuden ja uskonottomuuden tutkiminen, määrittäminen ja selittäminen; käsityksiä uskontojen alkuperästä; uskontokritiikki
- keskeisiä uskonnollisten ilmiöiden ymmärtämiseen liittyviä käsitteitä, kuten myytti, pyhä, riitti, symboli ja jumala
- kristinuskon ja islamin sekä buddhalaisuuden ja hindulaisuuden historiallinen ja maantieteellinen levinneisyys, jakautuminen ja peruspiirteet; Itä-Aasian katsomusperinteiden yleiset piirteet
- ateismi, agnostismi, uskonnottomuus ja sekulaarin humanismin maailmankatsomukselliset perusteet
- uskonnon ja uskonottomuuden näkyminen ja vaikutus arkielämässä, politiikassa ja oikeudenkäytössä: liberaali ja fundamentalistinen uskonnollisuus, tapaususkonnollisuus, uudet uskonnolliset liikkeet, sekularisaatio ja julkisen vallan tunnustuksettomuuden periaate

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Opiskelija hahmottaa rakentavan vuorovaikutuksen ja kulttuurienvälisen ymmärryksen merkityksen kestäväälle tulevaisuudelle, demokratialle ja rauhalle.
L6	Opiskelija syventää tietojaan ja ymmärrystään yhteiskunnan moninaisuudesta, jossa erilaiset identiteetit, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidoista Vuorovaikutusosaaminen L2 ja globaali- ja kulttuuriosaaminen L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

let06 Tulevaisuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla
- hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön
- omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä
- osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäntätönsä
- ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

Keskeiset sisällöt

- tulevaisuuden tutkimus, heikot ja vahvat signaalit, tulevaisuustyö; mahdollisia, todennäköisiä ja toivottavia tulevaisuuden skenaarioita

- tieteellis-teknologinen vallankumous ja teknologian kehittyminen, erityisesti digitalisaatio, koneoppiminen, tekoäly ja robotiikka, sekä niiden vaikutus yhteiskuntaan ja kulttuuriin
- ihmiskäsitysten ja hyvän elämän ihanteiden mahdollinen muutos: esimerkiksi kyborgit, transhumanismi, geeniteknologia; erilaisia suhtautumistapoja teknologiseen kehitykseen
- yhteiskunnan, talouden rakenteiden ja työn muutos: esimerkiksi robotiikka, eriarvoistuminen, muutokset työn ja varallisuuden jaossa
- globaalisti vaikuttavat ekologiset muutokset: ilmastonmuutos, massasukupuutot, diversiteetin heikkeneminen, kansainvaellukset
- yksilön valinnat ja yhteistyö paremman tulevaisuuden puolesta; tekninen kehitys hyvän elämän mahdollistajana
- erilaisia fiktiivisiä tulevaisuuden kertomuksia ja niiden kritiikkejä, dystopiat ja utopiat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L3	Opiskelija pohtii tulevaisuuden kannalta kestäviä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon ympäristön, talouden, teknologian ja politiikan yhteyksiä. Opiskelija oppii tekemään ja arvioimaan vaihtoehtoisia tulevaisuusskenaarioita yksilön, yhteisöjen ja ekosysteemien näkökulmasta.
L4	Opiskelijan oman työn merkitystä hyvän tulevaisuuden rakentamisessa tehdään näkyväksi.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat työskentely opintojaksolla sekä opintojakson alussa sovittavat mahdolliset opiskelijoiden opinnäytetyöt tai jatkuvan näytön työtavat. Laaja-alaisen osaamisen taidoista Monitieteinen ja luova osaaminen L3 sekä Yhteiskunnallinen osaaminen L4 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

let07 Kohti elämäkatsomustiedon ylioppilaskoetta (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pohtii oppimis- ja opiskelustrategioitaan
- kykenee suunnitelmalliseen opiskeluun ylioppilaskirjoituksia varten
- harjoittelee vastaustekniikkaa ylioppilaskoetta varten
- perehtyy ajankohtaisiin maailmankuviin, maailmankatsomuksiin ja elämäkatsomuksiin liittyviin kysymyksiin

Keskeiset sisällöt

- opiskelustrategiat
- oppimistyyli ja suunnitelmallinen opiskelu
- elämäkatsomustiedon keskeiset oppisisällöt
- vastaustekniikka

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 7	Toteutus
L1	Opiskelija saa välineitä tavoitteellisen opiskelun suunnitteluun ja toteutukseen.
L3	Opiskelija harjoittelee oppimaan oppimisen taitoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvostelulla. Arvioinnissa voidaan käyttää sekä kirjallisia näyttöjä että työskentelyä opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen kohdan L1 ja L3 mukaisesti opintojaksolla arvioidaan opiskelijan kykyä valmistautua ylioppilaskokeeseen ja suorittaa se. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

6 17 Terveystieto

Oppiaineen tehtävä

Terveystieto on monitieteinen oppiaine, jonka tehtävänä on opiskelijan terveysosaamisen kehittäminen. Terveysosaaminen ilmenee asiatietojen ja käsitteiden hallintana, terveyteen liittyvinä taitoina, kykyä itsenäiseen kriittiseen ajatteluun, itsetuntemuksen syventymisenä sekä eettisenä vastuullisuutena. Se mahdollistaa terveyden laaja-alaisuuden hahmottamisen sekä antaa valmiuksia tunnistaa ja muokata tekijöitä, jotka mahdollistavat opiskelijan oman ja muiden ihmisten terveyden sekä ympäristön terveellisyyden arvostamisen, edistämisen ja ylläpitämisen. Terveys ymmärretään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena hyvinvointina sekä toimintakykyinä. Oppiaineen arvopohja rakentuu elämän kunnioittamisen, ihmisoikeuksien mukaisen arvokkaan elämän, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, vastuullisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden perustalle.

Opetuksessa haastetaan tarkastelemaan terveyttä, turvallisuutta, terveyden edistämistä ja sairauksien ehkäisyä sekä näihin liittyviä ilmiöitä moniulotteisina kokonaisuuksina yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan sekä globaalin maailman näkökulmasta. Olennaista on ohjata opiskelijaa ymmärtämään terveyttä voimavarana, jonka pohjalta monet muut arkielämän toiminnot rakentuvat. Opetuksessa perehdytään oppiaineen taustalla olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa. Opetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijan valmiuksia yksilölliseen ja yhteisölliseen tiedon hankintaan, rakentamiseen ja käyttämiseen sekä taitoa arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää. Oppiaineen tehtävänä on myös kehittää opiskelijan valmiuksia omien terveyteen

liittyvien valintojen ja tottumusten taustalla vaikuttavien tekijöiden analysointiin ja seurausten arviointiin sekä itselle sopivien oppimisen tapojen tunnistamiseen. Opetuksessa kehitetään opiskelijan kykyä tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä. Lisäksi terveyden osalta edistetään valmiuksia tarkoituksenmukaisten ja perusteltujen valintojen tekemiseen sekä omien voimavarojen ja kestäväen tulevaisuuden rakentamiseen.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Laaja-alainen osaaminen toteutuu terveystiedon opetuksessa monipuolisesti ja auttaa siten osaltaan opiskelijaa kehittymään tasapainoiseksi ja sivistyneeksi ihmiseksi.

Terveystiedon opetus tuottaa **hyvinvointiosaamista** kehittämällä ymmärrystä keskeisistä hyvinvointiin liittyvistä yksilöllisistä, yhteisöllisistä ja yhteiskunnallisista edellytyksistä sekä lisäämällä valmiuksia oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Terveystiedossa kehitetään opiskelijan itsetuntemusta, mikä auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia ja rakentamaan identiteettiä.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy terveystiedossa sekä oppiaineen sisältöjen että käytettävien opetusmenetelmien avulla. Opetuksessa käsitellään mielen hyvinvointiin liittyviä tekijöitä, kuten tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Yhteisöllinen tiedonrakentaminen edistää sosiaalisia taitoja ja kykyä yhteistyöhön.

Eri tieteenaloihin perustuvana oppiaineena terveystiedolle on luontevaa kehittää **monitieteistä ja luovaa osaamista**. Terveystiedossa opiskelija ohjataan yhdistelemään eri tieteenalojen tuottamaa tietoa ja muodostamaan näin itselle uutta tietoa. Oppiaine sisältää tavoitteita, jotka ohjaavat tiedon soveltamiseen ja kriittiseen tulkintaan. Terveystiedon tavoitteet tukevat myös oppimisen säätelyä ohjaamalla opiskelijaa löytämään itselle sopivia oppimisen tapoja ja pohtimaan oppiaineen aihepiirien merkitystä itselle.

Oppiaineen tavoitteet ja arvoperusta ohjaavat opiskelijaa pohtimaan esimerkiksi turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurauksia. Näiden aihepiirien tarkastelu tuottaa aineksia turvallisen, oikeudenmukaisen ja kestäväen tulevaisuuden hahmottamiseen ja kehittävät siten **yhteiskunnallista osaamista**.

Eettisyys ja ympäristöosaaminen näkyy terveystiedon opetuksessa erilaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointina ja seurausten arviointina sekä eettisten kysymysten ratkomisena.

Terveystiedossa etsitään selityksiä erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden syntyemiselle ja arvioidaan niiden merkitystä. Lisäksi tarkastellaan globaaleja terveyskysymyksiä ja niihin vaikuttamista. Tällaisten aihepiirien käsittely vahvistaa osaltaan **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Opintojakso	1	2	3	4
L1: hyvinvointiosaaminen	x	x		x
L2: vuorovaikutusosaaminen	x			
L3: monitieteinen ja luova osaaminen		x	x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen	x			x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x	x	
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen			x	

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti
- osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla
- osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestävä kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista sekä antaa opiskelijalle tietoa hänen edistymisestään ja oppimistuloksistaan. Arviointi perustuu oppiaineen tavoitteista johdettuihin kriteereihin, ja se koostuu monipuolisesta oppimisprosessin aikaisesta ja osaamisen summatiivisesta arvioinnista sisältäen myös itse- ja vertaisarviointia. Kriteerien avaaminen opiskelijoille opintojakson alussa sekä opintojakson aikana suoritettu arviointi ja palaute auttavat opiskelijaa suuntaamaan oppimistaan.

Arviointi kohdistuu oppimäärän asiantietojen hallintaan ja käsitteiden täsmälliseen käyttöön, opiskelijan tiedonhankintataitoihin sekä kykyyn soveltaa, analysoida, arvioida ja yhdistellä terveyttä ja sairauksia koskevaa tietoa sekä rakentaa sille perusteluja. Arvioinnissa otetaan huomioon myös opiskelijan kyky tarkastella monipuolisesti terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan kyky asettaa oppimistavoitteita ja arvioida niiden saavuttamista. Arviointi ei saa kohdistua opiskelijan arvoihin, asenteisiin, terveystietämiseen tai muihin

henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sinänsä, vaan arviointi keskittyy opiskelijan valmiuksiin analysoida, arvioida sekä perustella näkemyksiään ja erilaisia terveystottumuksia.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja, digitaalisen työskentelyn taitoja ja kriittisen tiedonhankinnan ja -arvioinnin taitoja. Tutkitaan terveyskulttuurien ilmiöiden syntymistä ja arvioidaan niiden merkitystä yksilön, yhteiskunnan ja globaalilla tasolla sekä niihin vaikuttamista. Korkeakouluvierailuja ja/tai asianatuntijavierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ite01 Terveys voimavarana (2op)

Opintojaksossa luodaan kokonaiskuvaa ihmisen voimavaroista, terveyden edistämisestä sekä terveyttä määrittävistä tekijöistä ja niiden yhteyksistä ja vaikutusmekanismeista. Lisäksi syvennetään ja laajennetaan perusopetuksen aikana hankittua ymmärrystä elintapojen merkityksestä terveydelle ja arvioidaan terveyden edellytysten toteutumista omassa elämässä, perheessä ja lähiyhteisöissä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- pystyy kuvailemaan ja jäsentelemään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoimaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen
- osaa selittää erilaisten terveyskulttuurien ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä
- tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden kokonaisvaltaisuus

- terveyttä määrittävät keskeiset tekijät ja niiden vaikutusmekanismit
- terveyttä ja elintapoja selittävät keskeiset sosiaalipsykologiset teoriat ja mallit: suunnitellun käyttäytymisen teoria, sosiaalis-kognitiivinen teoria, terveysuskomusmalli, muutosvaihemalli
- terveyskulttuurisia ilmiöitä: terveyden arvostamisen ja käyttäytymisen välinen ristiriita, medikalisaatio ja terveyteen sairastuminen, elintapoihin puuttuminen, uskomus- eli vaihtoehtohoidot

Kehon ja mielen hyvinvoinnin keskeiset perusteet

- terveyttä edistävä ravinto, liikunta, lepo, uni sekä painonhallinta
- seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet
- mielenterveyttä suojaavat yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset tekijät; stressi ja kriisit mielenterveyttä kuormittavina tekijöinä; keinoja kuormituksen hallintaan

- opiskeluhuvinvointi

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Omaan terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden ja toimintamallien tunnistaminen.
L2	Sosiaaliset taidot, yhteistyökyky ja yhdessä oppimisen taidot
L4	Turvallisen ympäristön edellytyksiä, terveyden eriarvoisuutta sekä elintapavalintojen seurausten tarkastelua

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opinto-ohjauksen kanssa yhteistyössä oppijaprofiilien kartoittaminen, terveyden laaja-alaisuuden ja yhtymäkohtien muihin oppiaineisiin hahmottaminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Korkeakouluvierailuja ja/tai asiantuntijavierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L4 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ite02 Terveys ja ympäristö (2op)

Opintojaksolla kehitetään valmiuksia arvioida kriittisesti terveyteen liittyvää tietoa ja viestintää sekä perehdytään tutkimustiedon hankkimisen periaatteisiin. Keskeistä on mediaympäristön ohella tarkastella myös muiden elinympäristöjen terveysvaikutuksia sekä arvioida omien valintojen merkitystä ympäristön terveellisyydelle. Lisäksi opintojaksolla syvennyttään riippuvuuksiin ja niiden vaikutuksiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveyskäyttäytymiseen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa
- osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta
- osaa kuvata terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveysviestinnän merkitystä ihmisten terveyskäsitteille ja terveydelle

- osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle
- osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

Keskeiset sisällöt

Terveyteen liittyvän tiedon hankinta, arviointi ja tulkinta

- tieteellinen tieto ja arkitieto, ajattelun vinoumia, tutkimusprosessin vaiheet, tutkimustiedon luotettavuuden arviointi
- terveysviestinnän muotoja ja vaikutuskeinoja, terveysviestinnän merkityksen ja luotettavuuden arviointi

Ympäristön terveellisyys ja turvallisuus

- rakennetun ympäristön, luonnonympäristön ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveyteen
- kestävä kehitys ja terveys
- ympäristöjen turvallisuus ja väkivallan ehkäisy
- työhyvinvointi

Mielihyvä ja riippuvuus

- riippuvuuteen vaikuttavat biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset mekanismit
- keskeiset aine- ja toiminnalliset riippuvuudet, riippuvuuksien syitä ja ehkäisykeinoja, riippuvuuksien aiheuttamia haittoja

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Yksilöllisten, yhteisöllisten ja yhteiskunnallisten edellytysten tarkastelu, oman ja muiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen valmiuksien lisääminen
L3	Terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien ilmiöiden tarkastelua monitieteisesti
L5	Turvallisen ympäristön edellytysten, terveyden eriarvoisuuden sekä elintapavalintojen seurausten tarkastelua

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Terveyden laaja-alaisuuden ja yhtymäkohtien muihin oppiaineisiin hahmottaminen.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Korkeakouluvierailuja ja/tai asianatuntijavierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3 ja L5 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

Ite03 Terveys ja yhteiskunta (2op)

Opintojaksossa ohjataan tarkastelemaan laajasti terveyden edistämisen ja sairauksien ehkäisyn historiallisia kehityslinjoja sekä tulevaisuuden haasteita yhteiskunnassa. Tehtävänä on avata keskeisiin tarttumattomiin ja tartuntatauteihin liittyviä tekijöitä sekä tarkastella sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Olennaista on myös perehtyä terveyteen ja sairauksiin liittyviin eettisiin kysymyksiin sekä globaaleihin terveyshaasteisiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveyspolitiikan ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen
- pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautien riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioimaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautien näkökulmasta
- osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveyspalveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveyspalvelujen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle
- osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

Keskeiset sisällöt

Terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy eri aikakausina

- terveyskäsityksiä ja sairauksien selitysmalleja
- keskeisiä väestöjen terveyteen vaikuttaneita yhteiskunnallisia, tieteeseen ja teknologiaan liittyviä tekijöitä
- tulevaisuuden terveyshaasteita ja mahdollisuuksia

Sairaudet ja hoito

- epidemiologinen siirtymä, keskeiset tarttumattomat ja tartuntataudit
- sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen, tuottaminen ja käyttäminen
- itsehoito ja omahoito

Eettiset kysymykset

- eettisen analysoinnin näkökulmia: hyveet, seuraukset, oikeudet, velvollisuudet, motiivit, arvot ja normit

- keskeisiä terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä ja oikeudellisia kysymyksiä, kuten hedelmöityshoidot, abortti, elintapoihin liittyvä vapaus ja vastuu, seulonnat, geeniteknologia, eutanasia
- terveydenhuollon eettiset periaatteet, potilaan oikeudet, priorisointi
- terveys ja terveyden eriarvoisuus Suomessa ja globaalisti sekä niihin vaikuttaminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Eri tieteenalojen tuottaman tiedon yhdistely ja arviointi, tiedon soveltamisen ja kriittisen tulkinnan valmiuksien lisääminen
L5	Erialaisten ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien omien kulutustottumusten analysointi ja seurausten arviointi sekä eettisten kysymysten ratkominen
L6	Erialaisten terveystieteiden ilmiöiden synnyn ja merkityksen tarkastelua, globaalien terveyskysymysten ja niihin vaikuttamisen tarkastelua

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Terveyden laaja-alaisuuden ja yhtymäkohtien hahmottaminen muihin oppiaineisiin.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työtavoilla tuetaan työelämätaitojen kehittymistä harjoiteltaessa ryhmätyötaitoja sekä digitaalisen työskentelyn taitoja. Korkeakouluvierailuja ja/tai asiantuntijavierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3 ja L6 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ite04 Kohti terveystiedon ylioppilaskoetta (2op)

Opintojaksolla valmistaudutaan terveystiedon ylioppilaskokeeseen. Tavoitteena on tarkentaa kunkin opiskelijan tieto- ja taitotaso terveystieto-oppiaineessa oman henkilökohtaisen terveystiedon ylioppilaskokeeseen tähtäävän opiskelusuunnitelman laatimisen tueksi. Tavoitteena on myös tiivistää terveystiedon keskeisiä sisältöjä, vahvistaa keskeisten käsitteiden hallintaa ja ymmärtämistä sekä harjoittaa reaaliarvioinnin kysymyksiin vastaamisen tekniikoita.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- vahvistaa keskeisten sisältöjen hallintaansa
- laajentaa keskeisten käsitteiden hallintaansa
- kehittää keskeisten käsitteiden ja kokonaisuuksien ymmärtämistä
- parantaa tekstien ymmärtämisen taitojaan
- kehittää kirjallista ilmaisuaan terveystiedon reaalikokeen vaatimuksia vastaavasti

Keskeiset sisällöt

- aiemmillä opintojaksoilla omaksutut terveystiedon sisällöt ja keskeiset käsitteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Eri tieteenalojen tuottaman tiedon yhdistely ja arviointi, tiedon soveltamisen ja kriittisen tulkinnan valmiuksien lisääminen
L3	Erialaisten aikakausien ja ympäristöjen terveysvaikutuksiin liittyvien tottumusten analysointi ja seurausten arviointi sekä eettisten kysymysten ratkominen
L4	Terveyskulttuurien ilmiöiden synnyn ja merkityksen tarkastelua ja arviointia kokoavasti

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L1 ja L3 huomioidaan arvioinnissa opiskelutaitojen kehittymisen ja itsearvioinnin perusteella.

6 18 Liikunta

Oppiaineen tehtävä

Liikunnan opetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Liikunnassa opetetaan taitoja ja tietoja, joiden avulla opiskelija pystyy arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyään. Opetuksen tavoitteena on ohjata opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta fyysisestä aktiivisuudestaan sekä toiminta- ja opiskelukyvystään. Opetuksessa korostetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän liikunnan merkitystä osana aktiivista elämäntapaa. Opiskelija rakentaa myönteistä kehosuhdetta ja minäkuvaa liikunnan avulla. Liikunnassa opiskelija kokee iloa, onnistumista ja liikunnallista pätevyyttä sekä oppii keinoja oman jaksamisen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lukion liikunnassa edistetään kaikkien opiskelijoiden tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

Liikunnan tehtävää ja tavoitteita toteutetaan opettamalla monipuolisesti ja turvallisesti ottaen huomioon eri opiskeluympäristöjen ja vuodenaikojen tarjoamat mahdollisuudet. Opetuksessa käytetään erilaisia työtapoja ja menetelmiä, osallistetaan opiskelijoita toiminnan suunnitteluun ja arviointiin sekä ohjataan heitä ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän toiminnasta ja turvallisuudesta.

Opetusryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon opiskelijan oikeus fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Oppimista tuetaan opetusta eriyttämällä ottaen huomioon opiskelijoiden yksilölliset lähtökohdat ja kehitystarpeet.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Liikunnan opetus vahvistaa opiskelijan motivaatiota, itseluottamusta ja pätevyyttä fyysiseen aktiivisuuteen sekä ymmärrystä elämänmittaisen liikunta-aktiivisuuden merkityksestä.

Liikunta tukee opiskelijan pitkäjänteisyyttä, sinnikkyyttä ja jaksamista vahvistaen **hyvinvointiosaamista** sekä laajemmin terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Liikunnassa toimintakyvyllä tarkoitetaan fyysisiä, sosiaalisia ja psyykkisiä edellytyksiä selvitä erilaisista arkielämään kuuluvista toiminnoista. Liikunnassa opetellaan pitämään huolta omasta toimintakyvystä sekä opitaan ymmärtämään, miten toimintakyky vaikuttaa omaan fyysiseen ja kognitiiviseen suorituskykyyn sekä hyvinvointiin.

Vuorovaikutusosaaminen kehittyy liikunnan opetuksen monipuolisten työtapojen ja menetelmien avulla. Vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta on oleellista, että opiskelijan myönteistä minäkuvaa vahvistetaan niin, että hän oppii arvostamaan itseään. Hyvä vuorovaikutus edellyttää itsesäätelyn taitoja, kuten omien tunteiden tunnistamista, ymmärtämistä ja ilmaisun säätelemistä. Näin liikunta oppiaineena edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä turvallisuutta koulu yhteisössä laajemminkin.

Lukion liikunta on monitieteinen oppiaine, joka tarjoaa mahdollisuuksia eri tieteenalojen ja oppiaineiden, esimerkiksi terveystiedon, biologian, fysiikan ja musiikin, ymmärtämiseen. **Monitieteinen ja luova osaaminen** kehittyy liikunnan oppimistilanteissa, jotka ovat luonteeltaan ongelmanratkaisutilanteita. Liikunta kehittää aivoja ja niiden hyvinvointia monipuolisesti tukien yleistä opiskeluvireyttä ja oppimisedellytyksiä.

Opiskelijan hyvä toimintakyky vahvistaa niin opiskelu- kuin työelämävalmiuksia. **Yhteiskunnallista osaamista** vahvistetaan liikunnassa opettamalla opiskelijaa ottamaan vastuuta omasta ja yhteisestä toiminnasta ja sen turvallisuudesta sekä auttamalla ja avustamalla muita liikuntatunneilla. Parhaansa yrittäminen, ponnistelu ja pitkäjänteinen toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi ovat niin liikunnan opiskelun kuin opiskelu- ja työelämänkin arkista ydintä. Liikunnassa opiskelijat kokevat yhteisöllisyyttä yhdessä tekemisen, keskinäisen kannustamisen, osallisuuden ja yhteiseen päämäärään pyrkimisen kautta.

Itsensä pitkäjänteinen kehittäminen, oman lihasvoiman käyttö sekä toisia kunnioittava toiminta ilmenevät **eettisyytenä ja ympäristöosaamisena**, joka toteutuu liikunnassa toimintana yhteiseksi hyväksi. Liikunnassa tuetaan opiskelijan myönteisiä sosiaalisia arvoja ja niiden mukaista toimintaa, kuten rehellisyyttä, vastuullisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Opiskelija oppii tunnistamaan ympäristöä säästäviä ja kuormittavia liikuntamuotoja oppien esimerkiksi luontoliikunnassa eettisesti kestävään liikuntakulutukseen.

Liikunnan opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan hyvinvointi- ja liikuntateknologiaa sekä opitaan tiedon kriittistä tulkintaa ja turvallista toimintaa mediassa, kuten paikkatietojen julkaisuja ja suoritusten kuvaamista. Liikunta globaalina, yhteisenä ja kehollisena, kielenä yhdistää erilaiset ihmiset ja kulttuurit vahvistaen opiskelijoiden **globaali- ja kulttuuriosaamista**.

Opintojakso	1	2	3	4	5	6	7
L1: hyvinvointiosaaminen	x	x	x		x		
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	x	x	x		x	
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x	x					
L4: yhteiskunnallinen osaaminen				x			
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen				x			x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen				x			

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija

- oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä
- osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi)
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

Arviointi

Liikunnassa arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä. Liikunnan arviointi perustuu opintojaksoissa määriteltyihin fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Arviointi perustuu jatkuvaan ja monipuoliseen näyttöön, ja siinä käytetään monipuolisesti opettaja-, vertais- ja itsearvioinnin eri muotoja. Arviointi ei kohdistu opiskelijan arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet tulee ottaa huomioon liikunnan arvioinnissa siten, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa parasta mahdollista osaamistaan tarvittaessa vaihtoehtoisin tavoin ja erityisjärjestelyin.

Kulosaaren yhteiskoulun lukiokoulutuksen liikunnan arvioinnissa keskeistä on oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Arviointia tehdään liikunnassa monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisia menetelmiä käyttäen. Opiskelijalla on opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan. Liikunnassa arvioinnin kohteina ovat opiskelijan tiedot, taidot ja työskentely. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista.

Tietojen arvioinnissa korostuvat taitojen oppimiseen liittyvä liikuntatieto ja sen soveltaminen. Taitojen arvioinnissa painotetaan liikuntataitojen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä. Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä käytetään esimerkiksi: 1. Opettajan jatkuva havainnointi liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla 2. Vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana 3. Opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

Laaja-alaisen osaamisen arviointi liikunnan opintojaksoilla

- Opintojaksoilla 1-3 arviointi painottuu vuorovaikutus- ja hyvinvointiosaamisen tavoitteisiin
- Opintojaksolla 4 arviointi painottuu yhteiskunnalliseen sekä globaali- ja kulttuuriosaamiseen
- Opintojaksolla 5 arviointi painottuu hyvinvointiosaamiseen
- Opintojaksolla 6 arviointi painottuu vuorovaikutusosaamiseen
- Opintojaksolla 7 arviointi painottuu ympäristöosaamiseen

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

- Tutustuminen eri maiden perinnelajeihin
- Mahdollinen yhteistyö Maanpuolustuskorkeakoulun kanssa
- Kansainvälisen opettajavaihdon tuoma liikkuvuus

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Ili01 Oppiva liikkuja (2op)

Opiskelija ymmärtää liikuntataitojen sekä fyysisen aktiivisuuden merkityksen oman toimintakyvyn, terveyden ja hyvinvoinnin perusedellytyksenä. Opiskelija saa monipuolisia kokemuksia yhdessä liikkumisesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä reilun pelin hengessä. Opiskelijan koettu liikunnallinen pätevyys ja myönteinen minäkuva vahvistuvat uuden oppimisen sekä liikunnan tuoman ilon ja virkistyneen myötä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä)
- osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- liikuntataitojen soveltaminen erilaisissa opetusryhmän yhteisissä liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa opiskeluympäristön mahdollisuuksia (kesä-, talvi-, luonto- ja vesiliikunta) sekä sisä- ja ulkoliikuntaa monipuolisesti toteuttaen
- opetusryhmän yhteistyötaitoja ja yhteishenkeä kehittävät liikuntatehtävät ja -leikit sekä pelit

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Opintojaksolla rohkaistetaan ja kannustetaan fyysiseen aktiivisuuteen niin arkiliikunnan kuin tavoitteellisemmän harrastamisenkin kautta. Tavoitteena liikunnallinen elämäntapa.
L2	Opintojaksolla vahvistetaan myönteistä minäkuvaa: omia tunteita tunnustetaan, ymmärretään ja kehitetään ilmaisun säätelyä. Opintojaksolla liikutaan yhdessä saaden kokemuksia osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Opintojaksolla korostetaan vastuullista, turvallista, kunnioittavaa ja reilun pelin hengen mukaista toimintaa.
L3	Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys opiskeluvireyteen ja oppimisen edellytyksiin. Opiskelija kehittää ongelmanratkaisutaitoja erilaisissa oppimistilanteissa kuten peleissä sekä pari- ja ryhmätyöskentelyssä.

Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan *tietoihin, taitoihin* ja *työskentelyyn* tavoitteiden suunnassa. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

- Tietojen arvioinnissa korostuvat taitojen oppimiseen liittyvä liikuntatieto ja sen soveltaminen.
- Taitojen arvioinnissa painotetaan liikuntataitojen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä.
- Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia liikuntataidoista ja -tiedoista, opetukseen osallistumisesta sekä vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

Ili02 Aktiivinen elämä (2op)

Opintojaksossa opiskelijaa opetetaan ja kannustetaan liikunnallisen elämäntavan omaksumiseen sekä riittävän päivittäisen fyysisen aktiivisuuden saavuttamiseen. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään, että

liikuntaharrastusten lisäksi toimintakykyä, terveyttä ja hyvinvointia tukeva fyysinen aktiivisuus muodostuu arjen valinnoista ja pitkäkestoisen istumisen välttämisestä. Opiskelija ohjataan havainnoimaan arkisia toimintatapojaan ja valintojaan kestävän tulevaisuuden, fyysisen aktiivisuuden ja terveyden näkökulmista. Opetus toteutetaan rakennettua ja rakentamatonta opiskeluympäristöä sekä liikunta- ja hyvinvointitekniologiaa mahdollisuuksien mukaan hyödyntäen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta
- osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) itsearviointi, ylläpito ja kehittäminen monipuolisesti liikkuen
- liikkuvuus ja keuhonhuolto
- ergonomia liike- ja suoritustekniikoissa
- yhteistyötaitoja sekä yhteishenkeä kehittävät liikunnalliset pari- ja ryhmätehtävät

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L1	Opintojakson aikana opiskelija tunnistaa, arvioi, ylläpitää ja kehittää toimintakykyyn ja hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Opiskelijaa ohjataan ergonomian huomioimiseen liike- ja suoritustekniikoissa.
L2	Opintojaksolla liikutaan yhdessä saaden kokemuksia osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä. Opintojaksolla korostetaan vastuullista, turvallista, kunnioittavaa ja reilun pelin hengen mukaista toimintaa.
L3	Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys opiskeluvireyteen ja oppimisedellytyksiin. Opiskelija kehittää ongelmanratkaisutaitoja liikunnan oppimistilanteissa esimerkiksi peleissä sekä pari- ja ryhmätyöskentelyssä. Opintojakson aikana voidaan tehdä yhteistyötä mahdollisuuksien mukaan eri oppiaineiden kanssa.

Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn moduulin tavoitteiden suunnassa. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

- Tietojen arvioinnissa korostuvat opiskelijan osoittama ymmärrys toimintakykyä ja terveyttä ylläpitävästä fyysisestä aktiivisuudesta sekä fyysisen toimintakyvyn arviointiosaaminen.
- Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan taitoa havainnoida arkisia toimintatapojaan sekä tehdä perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Taidot ilmenevät aktiivisena osallistumisena erilaisia ominaisuuksia kehittävään työskentelyyn liikuntatunneilla.
- Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- opiskelijan laatimaa liikuntasuunnitelmaa ja opiskelijan itsearviointia suunnitelman toteuttamisesta
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Ili03 Uudet mahdollisuudet (2op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan fyysistä toimintakykyä sekä monipuolistaa opiskelijan liikunnallista osaamista ja koettua pätevyyttä uuden oppimisen myötä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin
- harjaantuu kehon hallinnassa
- tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- uusiin liikuntamuotoihin ja -lajeihin tutustuminen (osa uusista lajeista maksullisia)
- liikuntataitojen ja fyysisten ominaisuuksien monipuolinen ylläpito ja kehittäminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L1	Opintojakson aikana opiskelija tutustuu mielen hyvinvointia tukeviin liikuntamuotoihin. Jaksossa keskitytään ensisijaisesti palautumiseen, rentoutumiseen ja elämyksellisyyteen.

L2

Opintojaksolla vahvistetaan myönteistä minäkuvaa ja itsetuntemusta. Omia tunteita tunnustetaan, ymmärretään ja kehitetään ilmaisun säätelyä.

Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn opintojakson tavoitteiden suunnassa. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Tietojen arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys motorisesta oppimisesta ja motoriikan kehittämisestä tehtävän vaatimuksia muuntelemalla.

- Taitojen arvioinnissa painotetaan opiskelijan kehonhallintaa ja uusien motoristen taitojen oppimista.
- Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana
- opiskelijan itsearviointia sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana ja/tai opintojakson päättyessä.

Ili04 Yhdessä liikkuen (2op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- Vanhojenpäivän tanssit

Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn. Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

- Tietojen arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys liikunnan erilaisista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi.
- Taitojen arvioinnissa painotetaan yhdessä valitun tavoitteen mukaisten liikuntataitojen kehittymistä.
- Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliäiseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana

Ili05 Virkistystä liikunnasta (2op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan psyykkistä toimintakykyä, myönteistä minäkuvaa, voimavaroja ja jaksamista liikunnan avulla. Opetuksessa korostuvat toiminta- ja opiskelukyvyn tukeminen sekä liikunnan ilo ja virkistys.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyn lisäämiseksi
- ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä
- osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Keskeiset sisällöt

- virkistystä lisäävät liikuntamuodot
- rentoutus ja keuhonhuolto

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Opintojakson aikana opiskelija tutustuu mielen hyvinvointia tukeviin liikuntamuotoihin. Jaksossa keskitytään ensisijaisesti palautumiseen, rentoutumiseen ja elämyksellisyyteen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Ili06 Palloilu (2op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti syventää opiskelijan palloilulajien lajitietoja ja -taitoja sekä yhteistyötaitoja. Sisältö kootaan yhteistyössä ryhmän kanssa vuodenaajat huomioiden.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- Syventyy eri pallopelien lajitaitoihin ja -tietoihin
- Osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen

Keskeiset sisällöt

- Sisä- ja ulkopalloilulajit vuodenaika ja ryhmän toiveet huomioiden

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ili07 Ulkoilu-, retkeily- ja vapaa-aika

Opintojakson tavoitteena on oppia retkeilyn perustaitoja ja soveltamista käytäntöön yön yli kestäväällä retkellä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- Oppii retkeilyn perustaitoja
- Vahvistaa luontoyhteyttä
- Osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen

Keskeiset sisällöt

- Retkeilytaitojen oppiminen teoriassa ja käytännössä

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ili08 Vanhat tanssit (2op)

Opintojakson tavoitteena on erityisesti edistää opiskelijan sosiaalista toimintakykyä ja yhteenkuuluvuutta liikunnan avulla. Työtavoissa painottuvat opiskelijaryhmän aktiivinen osallisuus, toiminnallisuus ja yhteistoiminta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi
- toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia
- yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

Keskeiset sisällöt

- Vanhojenpäivän tanssit

Arviointi

Opintojakson arviointi kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja työskentelyyn. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

- Tietojen arvioinnissa korostuu opiskelijan osoittama ymmärrys liikunnan erilaisista tavoitteista ja keinoista niiden saavuttamiseksi.
- Taitojen arvioinnissa painotetaan yhdessä valitun tavoitteen mukaisten liikuntataitojen kehittymistä.
- Työskentelyn arviointi kohdistuu vuorovaikutusosaamiseen sekä vastuulliseen ja yritteliääseen työskentelyyn oppitunneilla.

Arviointimenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi

- opettajan havainnointia opiskelijan osaamisen soveltamisesta erilaisissa liikuntatehtävissä, opetukseen osallistumisesta ja vuorovaikutuksesta tunneilla
- vertaisarviointia paripalautteena sanallisesti ja/tai kirjallisesti oppituntien aikana

Ili09 Liikuntatutor (2op)

Opintojakson tavoitteena on kehittää opiskelijan liikuntaryhmän ohjaukseen ja/tai yläkoulun ja/tai lukion koulujoukkueen valmentamiseen ja harjoitteiden suunnitteluun liittyviä valmiuksia.

Tavoitteet:

Opiskelija osaa suunnitella, ohjata ja modifioida nuoria motivoivia liikunta-aktiviteetteja ja/tai lajiharjoitteita. Opiskelijan ryhmänohjaustaidot kehittyvät ja hän kykenee johtamaan kokonaisen liikuntatunnin / valmennustapahtuman onnistuneesti.

Sisältö räätälöidään kunkin opiskelijan lajituntemuksen ja -taitojen sekä kiinnostuksen kohteiden kautta sisältäen sekä lyhyiden liikuntavälituntien / välituntivalmennuksen pitämistä että liikunnanopettajan apuopettajana / apuvalmentajana toimimista liikuntatunneilla ja/tai koulujoukkuetapahtumissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Koulukohtaiset soveltavat opinnot

Isli01 Laskettelu (2op)

Opintojakson tavoitteena on oppia ja kehittää lasketteluun ja lumilautailun perustaitoja.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- Oppii ja kehittyä laskettelutaidoissaan
- Osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen

Keskeiset sisällöt

- Viikonlopun kestävä opintojakso laskettelukeskuksessa

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isli02 Harrastuneisuus (2op)

Liikuntaa aktiivisesti ja tavoitteellisesti harrastavan omatoimisen tai ohjatun harjoittelun perusteella suoritettava opintojakso. Harrastuksen on oltava ohjattua ja/tai valvottua; tarvittaessa oppilas laatii kirjallisen suunnitelman harjoittelusta ja tavoitteista ja liittää todistuksen harjoittelustaan (esim. vanhat tanssit II, väh. SM-tason urheiluharrastus).

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isli03 Dance (2op)

Hiphopia, Breakdancea tai Street jazzia. Danceteam tarjoaa mahdollisuuden harjoitella ja harrastaa katutansseja saman henkisessä porukassa. Opintojakson suorittaminen edellyttää säännöllistä ja aktiivista harrastamista koko lukuvuoden ajan ja osallistumista esiintymiseen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6 19 Musiikki

Oppiaineen tehtävä

Lukiokoulutuksessa musiikin opetuksen tehtävänä on edistää opiskelijan aktiivista musiikillista toimintaa ja osallisuutta. Musiikin opetuksessa opiskelija tutustuu maailmaan moniaistisesti ja tutkii sitä etenkin kuulonvaraisesti. Hän syventää myönteistä suhdetta musiikkiin ja taiteelliseen ilmaisuun sekä pohtii niiden merkitystä elämässä.

Lukion musiikin opetus tarjoaa tilaisuuksia musiikillisten ilmaisutapojen kokeilemiseen, mielikuvituksen käyttöön ja taiteidenväliseen työskentelyyn. Luova tuottaminen ja uusien musiikillisten ratkaisujen etsiminen ovat prosesseja, jotka vaativat aikaa ja rauhaa ajatella. Ne kehittävät pitkäjänteisyyttä ja kykyä soveltaa opittua uusissa tilanteissa.

Musiikin opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijoiden kokemukset ja musiikille antamat merkitykset. Omakohtainen musiikkisuhde vahvistaa itsetuntemusta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä musiikillisen identiteetin kehittymistä. Musiikin opetus myös syventää opiskelijan ymmärrystä musiikista yhteiskunnallisena ilmiönä. Musiikillinen ja muu taiteellinen työskentely antavat valmiuksia

musiikilliseen kansalaisaktiivisuuteen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen sekä median ja ääniympäristön kriittiseen tarkasteluun.

Musiikin opiskelu tukee oppimista ja yhteisöllisyyttä monin tavoin. Yhteismusisointi on ainutlaatuista ryhmätoimintaa, joka vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja. Rakentava vuorovaikutus ja yhteensovittaminen avartavat opiskelijan näkemyksiä musiikista ja muista taiteista sekä kulttuurisista arvostuksista ja arvojärjestyksistä. Samalla kehittyvät muun muassa luovan ja kriittisen ajattelun taidot. Näitä taitoja opiskelija tarvitsee niin hyvän elämän rakentamisessa kuin eri alojen opinnoissa ja työtehtävissä.

Musiikkikäsitteiden merkitykset opitaan kehollisesti musiikillisessa toiminnassa auditiivisten, visuaalisten ja motoristen kokemusten kautta. Soivan äänimateriaalin lisäksi opetuksessa käytetään muun muassa puhetta, liikettä ja kuvia sekä erilaisia kirjoitettuja tekstejä, kuten nuotteja ja tabulatuureja.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Musiikin opiskelu on kokonaisvaltainen musiikillinen oppimisprosessi, jossa on kyse kehollisten, motoristen, kognitiivisten ja ilmaisutaitojen kehittämisestä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Tämän lisäksi musiikilla oppiaineena on luonteva yhteys kaikkiin lukion laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin. Musiikki on olennaiselta olemukseltaan yhteistoimintaa ja yhdessä tekemistä. Oppiaineena musiikki luo pohjaa hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitojen sekä eettisyyden kehittymiselle. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia ymmärtää itseään ja muita ihmisiä sekä musiikin merkityksiä elämässä. Musiikkia opiskellessaan opiskelija oppii tunnistamaan vahvuuksiaan ja myös vielä harjoiteltavia taitoja. Musiikillisen ja muun taiteellisen toiminnan kautta opiskelijat harjaantuvat ymmärtämään muiden ajatuksia ja tunteita, mikä on edellytys myötätunnon kehittymiselle ja kyvylle asettua toisen asemaan.

Monipuolinen musiikin opetus kehittää opiskelijan luovaa ja monitieteistä osaamista. Musiikillinen toiminta ohjaa ymmärtämään, että mielikuvitus ja kyky kuvitteluun ovat tärkeitä inhimillisiä ominaisuuksia. Ne auttavat katsomaan asioita toisin, ajattelemaan uusilla tavoilla ja ratkomaan käytännön ongelmia. Kyky kuvitteluun on tärkeää myös ympäristöosaamisen kannalta. Ekologinen kuvittelukyky auttaa näkemään vaihtoehtoisia valinnan mahdollisuuksia ja punnitsemaan toiminnan seurauksia kestäväen elämäntavan näkökulmasta. Musiikin opetus vahvistaa esteettistä harkintakykyä ja auttaa hahmottamaan musiikin ja muiden tiedonalojen yhtymäkohtia. Olennaista taiteessa ja luovassa tuottamisessa on kuitenkin se, että ne auttavat näkemään toisissa täyden ihmisyyden taitoineen, tietoineen, kokemuksineen ja tunteineen.

Globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä yhteiskunnallisen osaamisen kehittäminen kytkeytyy luontevasti musiikin opetuksen tavoitteisiin. Musiikki avaa näköalan ihmisenä olemiseen ja yhteiskuntaan. Musiikki ja muut taiteet avartavat ja laajentavat ajattelua, sisäistä katsetta, mikä auttaa näkemään esimerkiksi yli erilaisten raja-aitojen ja kohtaamaan konflikteja. Musiikillinen toiminta kehittää taitoa arvioida kriittisesti asioille annettuja ja ilmaisussa tuotettuja merkityksiä. Tällöin opiskelijoiden on mahdollista tarvittaessa vastustaa ajattelua, joka nojaa epädemokraattisiin arvoihin halventaen ihmisarvoa tai esimerkiksi muita kulttuureita. Musiikki opettaa opiskelijoita toimimaan vastuullisesti ja yhdessä yhteisen päämäärän hyväksi myös niiden kanssa, joiden lähtökohdat eroavat heidän omista

lähtökohdista. Musiikin ja muun taiteen keinoin elämän vaikeidenkin aihepiirien käsittely on mahdollista.

Musiikki on kulttuurinen ilmiö ja myös musiikin tekemisen tavat ovat kulttuurisia. Siksi musiikin opiskelu syventää opiskelijoiden ymmärrystä niin oman maan kuin muiden maiden kulttuureista ja kulttuuriperinnoistä. Näin musiikin opiskelu voi vahvistaa kulttuurisen moninaisuuden kunnioitusta ja ryhmien välistä dialogia.

Students are encouraged and guided to recognize their own strengths and build on them, while also recognizing areas which still need development. Finding success through dedicated work and not giving up strengthens students' self-confidence, as does finding one's own place within the music-making group. Finding ways to be creative in music and deepen their relationship with music all help promote students' well-being (L1). Music is a language, and finding one's own voice within the group, practicing leadership skills in small ways and practicing interaction via a musical dialogue all promote interaction skills (L2).

Learning to look both critically and creatively at the use of music in media and messaging supports multi-disciplinary and creative knowledge (L3), while understanding music's ability to work as a tool to challenge and campaign for social issues, recognizing music's inherent power to inspire and empower, supports societal knowledge (L4). Learning to appreciate, understand and equally value the music of other cultures around the world contributes to students' ethical and environmental knowledge as well as global and cultural knowledge (L5, L6).

Laaja-alaiset tavoitteet ovat jaettu opintojaksoihin musiikin opetuksessa seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1	2	3	4
L1: hyvinvointiosaaminen / Well-being	x			
L2: vuorovaikutusosaaminen / Interaction skills	x	x		
L3: monitieteinen ja luova osaaminen / Multi-disciplinary and creative knowledge	x			x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen / Societal knowledge			x	x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen / Ethics and environmental knowledge			x	x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen / Global and cultural knowledge		x	x	

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan
- syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan
- käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun
- kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisia ideoita myös yhdessä muiden kanssa
- ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija

- suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista
- oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin
- osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen
- huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa musiikillisia vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä
- asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan
- osaa käyttää musiikillisia ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen
- ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskeissa kysymyksissä.

Arviointi

Musiikin opetuksessa arviointi tukee myönteisesti jokaisen opiskelijan musiikillisen osaamisen kehittymistä ja musiikkisuhteen syvenemistä. Oppimisprosessin aikana opiskelija saa ja antaa monipuolista palautetta, mikä ohjaa häntä arvioimaan ja edistämään omaa oppimistaan.

Luottamuksellisessa ja turvallisessa ilmapiirissä tapahtuva arviointi kohdistuu koko musiikinopiskelun prosessiin, musiikille ominaisten työskentelytapojen kehittymiseen ja opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumiseen. Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan lähtötaso sekä se, että

opiskelijan osaaminen voi ilmetä millä tahansa musiikin osa-alueella. Musiikissa arvioidaan opiskelijan musiikillista toimintaa koulussa ja erityisesti opintojaksojen aikana, ei hänen musikaalisuuttaan.

Musiikin arvioinnissa keskeistä on oppimisen tukeminen ja ohjaaminen. Arviointi on monipuolista: arviointiin vaikuttaa summatiivisen näytön lisäksi työskentely ja laaja-alainen osaaminen. Opiskelijalla on opintojakson aikana erilaisia mahdollisuuksia, tilaisuuksia ja tapoja osoittaa oppimistaan ja osaamistaan, mukaan lukien opiskelijan itsearviointia sanallisesti oppituntien aikana tai kirjallisesti opintojakson päättyessä. Arviointi koostuu oppimista ja työskentelyä edistävästä palautteesta sekä tavoitteiden toteutumista kuvaavasta arvioinnista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla. Opintojaksokohtaisesti on kirjattu, arvioidaanko opintojakso numeroarvioinnilla vai suoritusmerkinnällä.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä toteutetaan opintojaksojen sisällä esimerkiksi vierailujen ja vierailijoiden muodossa mahdollisuuksien mukaan. Opiskelijan opiskelutaitoja- ja itsearvioinnin taitoja kehitetään tukemaan tulevia jatko-opintoja.

Music is a truly international language, breaking barriers like language and geography to allow meaningful communication both at home and internationally.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Imu01 Intro – kaikki soimaan (2op)

Pakollinen musiikin opintojakso, jossa tutustutaan musiikkiin soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen. Löydetään itselleen sopivat tavat toimia musiikin parissa ja syvennetään omaa suhdetta musiikkiin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan
- uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita
- harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti
- tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan
- ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa
- ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa
- toimii edistäen turvallisen ääniympäristön syntymistä.

Keskeiset sisällöt

- monipuoliset äänenkäyttöä sekä laulu- ja yhteismusisointitaitoja kehittävät tehtävät ja ohjelmisto
- luovaan tuottamiseen ja taiteelliseen ilmaisuun rohkaisevat tehtävät

- musiikin merkitysten pohdintaan innostava kuuntelu- ja musisointiohjelmisto
- musiikkiteknologian monipuolisen hyödyntämisen mahdollisuudet
- mahdollisuuksien mukaan konserttikäyntejä ja tutustumista muihin taide- ja kulttuuripalveluihin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Tuetaan palautteella löytämään omat vahvuudet. Opetetaan pitkäjänteisyyttä ja tavoitteellisuutta. Accepting mistakes as a natural part of the learning process.
L2	Learning to play music in a group automatically includes learning to fit your own efforts into what the group is doing, focusing on both your own input as well as how the whole group is working together.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja siihen vaikuttaa niin jatkuva arviointi kuin tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Opiskelijoiden itsearviointi lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Imu02 Syke – soiva ilmaisu (2op)

Pakollinen musiikin opintojakso, jossa syvennetään omaa musiikkisuhdetta musiikillisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen. Syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa. Saada positiivisia kokemuksia yhteismusisoinnista ja musiikista. Perehtyminen suomalaisiin ja opiskelijoiden omiin musiikkikulttuureihin.

Musiikin tekeminen soittaen, laulaen, keksien ja kuunnellen. Musiikkikulttuureihin tutustuminen erilaisin työskentelytavoin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa
- kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan

- analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä
- heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

Keskeiset sisällöt

- musiikillisen osaamisen eri osa-alueita kehittävä ohjelmisto
- suomalaiset ja opiskelijoiden omat musiikkikulttuurit
- luovaa ajattelua ja taiteellista ilmaisua edistävät tehtävät myös teknologiaa hyödyntäen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L2	Learning to play music in a group always includes learning to fit your own efforts into what the group is doing, focusing on both your own input as well as how the whole group is working together.
L6	Students deepen their understanding of their relationship to their own culture's music as well as the music of other cultures.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

When possible, we will invite an artist to class to discuss working life in Finland and abroad in the field of music. This connects with topics from the school guidance (opo) courses.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja siihen vaikuttaa niin jatkuva arviointi kuin tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Opiskelijoiden itsearviointi lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Imu03 Genre – globaali uteliaisuus (2op)

Valinnainen musiikin opintojakso, jolla tutustutaan musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin.

Perehtyä kokemuksellisesti musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin. Hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa. Monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa. Opiskelijoiden kanssa yhteisesti sovittuihin musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin tutustuminen monipuolisin työskentelytavoin.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä
- suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin
- hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa
- tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

Keskeiset sisällöt

- erilaiset musiikinlajit, musiikkityylit ja musiikkikulttuurit sekä niihin kytkeytyvät merkitykset ja arvostukset
- musiikkikulttuurit kulttuurin osana
- monipuolinen työskentely erilaisten musiikkien kanssa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L5	Understand the environmental impact of how we consume music. Sustainable consumerism.
L6	Understand how music is tied to culture. Expose oneself to previously unknown music genres and cultures. World citizenship.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

When possible, we will invite an artist to class to discuss working life in Finland and abroad in the field of music. This connects with topics from the school guidance (opo) courses.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja siihen vaikuttaa niin jatkuva arviointi kuin tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Opiskelijoiden itsearviointi lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Imu04 Demo – luovasti yhdessä (2op)

Kehittää luovaa osaamista musiikillisessa tai taiteiden välisessä prosessissa. Ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta. Tutustutaan musiikkiin osana yhteiskunnallista maailmaa. Avartaa ymmärrystä monikulttuurillisesta maailmasta. Opintojakson työskentelytavat suunnitellaan opiskelijälähtöisesti.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta
- syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista
- hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

Keskeiset sisällöt

- opintojakson tavoitteiden toteuttamistavan ja ohjelmiston opiskelijalähtöinen suunnittelu
- musiikillinen tai taiteidenvälinen prosessi ryhmän resurssien mukaan
- musiikin vaikuttavuus esimerkiksi vuorovaikutuksessa, lyriikassa ja muissa taiteissa, mediassa tai yhteiskunnassa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L2	Pari- ja pienryhmätyöskentely kehittävät opiskelijan vuorovaikutusosaamista.
L3	Develop own creative skills through various music and media projects. Develop multiliteracy skills in the digital age.
L4	Explore the special position music has to influence and affect social attitudes and dilemmas via lyrics and other means

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointi on monipuolista ja siihen vaikuttaa niin jatkuva arviointi kuin tuntityöskentely ja laaja-alainen osaaminen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Opiskelijoiden itsearviointi lisää arvioinnin monipuolisuutta ja tukee opintojakson tavoitteiden toteutumista.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Imu05 Performance (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- Opiskelija kehittyy koulu yhteisön vastuullisena toimijana.

- Opiskelija syventää omia musiikillisia taitojaan.

Sisällöt

- Opiskelija suorittaa opintojakson esiintymällä kolme kertaa lukion aikana

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L1	Onnistumisen kokemukset lisäävät opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.
L3	Opintojakso mahdollistaa monitieteisen ja luovan osaamisen kehittymisen.
L4	Ottamalla vastuuta koulun juhlatoiminnasta opiskelija kasvaa myös yhteiskunnallisena osaajana.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Imu06 Studio – musiikkia tekemään (2op)

Tehdään omaa musiikkia erilaisin menetelmin musiikkiteknologiaa hyödyntäen. Esimerkiksi omat sävellykset, sanoitukset ja muun musiikillisen tuottaminen. Musiikkiteknologiaan tutustuminen musiikillisen itseilmaisun työvälineenä.

Kehittyä musiikillisessa itseilmaisussa ja oppia musiikilliseen luomisprosessiin tarvittavia tietoja ja taitoja. Ongelmanratkaisutaidot ja luova osaaminen kehittyvät opintojakson aikana. Lisäksi taiteen merkityksiä yhteiskunnallisessa keskustelussa hahmotetaan paremmin omien teosten kautta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa
- Opiskelija kehittyä musiikillisessa itseilmaisussa.
- Opiskelija oppii musiikillisen teoksen luomisprosessissa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Sisällöt

- Opintojakson sisältöinä ovat esimerkiksi omat sävellykset, sanoitukset, sovitukset ja muu musiikillinen tuottaminen.

- Musiikkiteknologiaa hyödynnetään musiikillisen itseilmaisun työvälineenä.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L3	Ongelmanratkaisutaidot ja luova osaaminen kehittyvät opiskelijan kohdatessa musiikilliseen luomisprosessiin liittyviä haasteita.
L4	Taiteen merkitys yhteiskunnallisen keskustelun avaajana ja tapahtumien kommentoijana selkeytyy omien teosten syntymisessä.

Arviointi

Opintojakson aikana palautetta annetaan suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin. Opiskelija arvioi omaa ja muiden ryhmäläisten musiikillista suoritusta ja tavoitteiden saavuttamista. Opintojakson arvioinnin tarkemmat linjaukset sovimme yhteistyössä opiskelijoiden kanssa opintojakson alussa. Opintojakso arvioidaan numerolla. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Imu07 Band 1 (2op)

Valinnainen musiikin opintojakso, jossa keskitytään soittamiseen ja laulamiseen. Opintojaksolla on monipuolinen ohjelmisto, johon otetaan opiskelijoiden omat toiveet mukaan. Opiskelija syventää, soveltaa ja kehittää musiikillista ajatteluaan sekä musiikillisia taitojaan ja tietoaan yhteismusisoinnin avulla. Opintojakson voi suorittaa enemmän kuin kerran.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- Opiskelija rohkaistuu itsensä ilmaisussa ja oppii kokemuksellisesti erilaisia musiikkityylejä ja – kulttuureja.
- Opiskelija harjaantuu toimimaan ryhmän jäsenenä, arvioimaan ryhmänsä työskentelyä ja antamaan palautetta sekä kehittämään omaa työskentelyään saamansa palautteen avulla.
- Opiskelija oppii jakamaan osaamistaan myös muille opiskelijoille.
- Opiskelija voi syventää tietoaan ja taitojaan osallistumalla opintojaksolle useampaan kertaan.

Sisällö

- Opintojakson sisältöjä ovat laulaminen, soittaminen, kuunteleminen ja luova tuottaminen.

- Harjoitellaan soitto- ja/tai laulutaitoja sekä musiikin tulkintaa ja ilmaisua niin, että samalla kiinnitetään huomiota muusikkojen keskinäiseen kuunteluun ja vuorovaikutukseen.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: Empatiataitojen kehittyminen, onnistumisen kokemukset yhteismusisoinnissa lisäävät kokonaisvaltaista hyvinvointia. Oppia antamaan toimivaa palautetta ja ottamaan sitä vastaan. Kulttuurien tuntemuksen paraneminen.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Imu08 KSYK lauluryhmä / Choir I (2op)

Laulua ja laulutekniikan opiskelua ryhmässä. Loistava opintojakso jo pidemmällä oleville laulajille, mutta aloittelijat ovat myös tervetulleita. Paljon esiintymismahdollisuuksia koulun tilaisuuksissa, sekä mahdollisesti myös koulun ulkopuolella. Laulamme toivekappaleita ja monipuolista ohjelmistoa. Jos rakastat laulamista porukassa ja haluaisit oppia enemmän laulutekniikasta ja laulamaan moniäänisesti, tämä kurssi on sinulle! Suoritusmerkintä.

Imu09 Band/Choir II (2op)

Opintojakso on tarkoitettu opiskelijoille, jotka ovat osoittaneet erityistä aktiivisuutta musiikin opinnoissa lukio- opintojensa aikana. Opintojakson voi suorittaa osallistumalla toistamiseen bändikurssille, kuoroon tai muuhun musiikilliseen tapahtumaan tai aktiviteettiin. Opintojakson käytännön järjestelyt ja suorittaminen sovitaan aina musiikin opettajan kanssa. Suoritusmerkintä.

Imu10 Band/Choir III (2op)

Opintojakso on tarkoitettu opiskelijoille, jotka ovat osoittaneet erityistä aktiivisuutta musiikin opinnoissa lukio- opintojensa aikana. Opintojakson voi suorittaa osallistumalla kolmannen kerran bändikurssille, kuoroon tai muuhun musiikilliseen tapahtumaan tai aktiviteettiin. Opintojakson käytännön järjestelyt ja suorittaminen sovitaan aina musiikin opettajan kanssa. Suoritusmerkintä.

6 20 Kuvataide

Oppiaineen tehtävä

Kuvataide on visuaalista kulttuurikasvatusta, jossa opiskelija tutkii todellisuutta taiteen keinoin. Oppiaineen keskeisenä päämääränä on, että opiskelija ymmärtää kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään. Kokemukset, mielikuvitus ja tavoitteellinen työskentely luovat perustan moni-aistiselle oppimiselle. Opetuksessa tarkastellaan taiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviä esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja. Opiskelija vahvistaa aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön tuntemustaan, joka tukee traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetuksella tuetaan laaja-alaisen yleissivistyksen rakentumista sekä aktiiviseen paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kasvamista. Opiskelijoille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tulevaisuuden jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiuksien kehittämiseen. Opinnot antavat edellytyksiä luovan ja kriittisen ajattelun kehittämiseksi, elinympäristöön vaikuttamiselle ja kestäväen elämäntavan edistämiseksi.

Kuvataiteen opetuksessa syvennetään opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa ja kielitietoisuutta. Opiskelijat havainnoivat, tuottavat, tulkitsevat ja arvottavat kuvia hyödyntämällä visuaalisuutta ja muita tiedon tuottamisen tapoja. Eri tiedonalojen kielet avaavat opiskeltavaan ilmiöön uusia näkökulmia. Opetuksessa kannustetaan kulttuurisen osaamisen syventämiseen taiteiden- ja tieteidenvälisyyttä hyödyntäen. Opiskelija perehtyy erilaisiin taidekäsitteisiin. Opinnoissa tarkastellaan visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle historian ja kulttuurin näkökulmista. Opiskelijaa ohjataan perustelemaan mielipiteitään ja näkemyksiään kuvataiteesta ja muusta visuaalisesta kulttuurista. Kuvataiteen opetuksessa tutkitaan opiskelijoille tuttuja ja heille uusia visuaalisen kulttuurin teoksia, tuotteita ja ilmiöitä. Kuvilla tarkoitetaan kaksi- ja kolmiulotteisia teoksia ja tuotteita sekä niitä esittäviä jäljenteitä. Visuaalisen kulttuurin kenttään kuuluvat opiskelijoiden omaehtoisesti tekemät kuvat, luonto, rakennettu ympäristö, esineet, median kuvat ja taiteeksi määritetyt teokset. Opiskelijat osallistuvat sisältöjen ja ilmaisun keinojen valintaan. Opetuksessa tarjotaan edellytykset työtapojen ja opiskeluympäristöjen monipuoliselle käytölle. Opiskelijaa kannustetaan välineiden, materiaalien ja ilmaisun keinojen kokeilemiseen sekä niiden luovaan soveltamiseen. Uudet teknologiat, mediaympäristöt ja audiovisuaalisen kulttuurin muodot ovat sekä tutkittavia ilmiöitä että kuvailmaisun välineitä. Opiskelijat perehtyvät ajankohtaisiin visuaalisen kulttuurin ilmiöihin ja toimintatapoihin sekä erilaisiin osallistumisen ja vaikuttamisen muotoihin. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti myös museoiden ja muiden kulttuuritoimijoiden tarjoamia mahdollisuuksia. Kuvataiteen lukio-opinnot luovat hyvän pohjan rakentaa omakohtaista ja elinikäistä suhdetta visuaaliseen kulttuuriin.

Kuvataide kehittää opiskelijan valmiuksia toimia aktiivisesti ja vaikuttaa asioihin visuaalisen ilmaisun avulla. Kyky tulkita ja tuottaa uusia havaintoja sekä haastaa olemassaolevia todellisuksia on kuvataideopetuksen ytimessä. Kuvataiteessa opitaan valmiuksia tulevaisuuteen: luovaa ja kriittistä ajattelua, yritteliäisyyttä sekä pitkäjänteistä yksin ja yhdessä työskentelyä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Kuvataiteen opinnot tukevat opiskelijan hyvinvointiosaamista kuvailmaisuun sisältyvien aistinautintojen, tunteiden ja henkilökohtaisten merkitysten avulla. Itselle merkityksellisen visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen ja ilmaiseminen tukee identiteettien rakentumista, ihmisenä kasvua, hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Opinnot tarjoavat välineitä yksilöiden ja yhteisöjen kulttuurisen moninaisuuden kunnioittamiseen ja arvostamiseen. Opiskelijoita kannustetaan etsimään heitä itseään kiinnostavia kuvakulttuureja ja kuvailmaisun tapoja.

Kuvataiteen opinnoissa kehitetään vuorovaikutusosaamista rakentamalla dialogia ja ymmärrystä ihmisten välille erilaisia kuvakulttuureja tarkastelemalla, niitä jakamalla ja niistä keskustelemalla. Opinnot kehittävät yhteistoiminnallisia taitoja taiteelle ominaisen kokonaisvaltaisen työskentelyn avulla. Opiskelijat kehittävät vuorovaikutustaitojaan esimerkiksi visuaalisen kulttuurin kuvallisiin ja sanallisiin käsitteistöihin, kuvatyyppeihin ja kuvastoihin perehtymällä. Erilaisten kuvatulkinnan menetelmien soveltaminen kuvien analysoinnissa, arvioinnissa ja tuottamisessa luo valmiuksia merkitysten jakamiselle ja niistä keskustelemiselle.

Kuvataide syventää opiskelijan visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa, jonka avulla myös monitieteinen ja luova osaaminen kehittyy. Taiteelle ominainen työskentely hyödyntää erilaisia tutkimisen, ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja. Opinnoissa kulttuurisia ilmiöitä tutkitaan visuaalisuutta

ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttämällä. Kuvatulkinnassa tarkastellaan myös kuvan intertekstuaalisia viittauksia esimerkiksi lauluun, näytelmään tai toiseen kuvaan. Opiskelijat hyödyntävät eri taiteen- ja tieteenalojen näkökulmia heidän tuottaessaan ja tulkitessaan visuaalista kulttuuria.

Yhteiskunnallista osaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla visuaalisen kulttuurin ilmentämiä arvoja ja merkityksiä esimerkiksi rakennetussa ympäristössä, esineissä, mediassa ja taiteessa. Opiskelijoita rohkaistaan ottamaan kantaa ja osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden puolesta. Oppiaine tarjoaa mahdollisuuksia tarkastella demokratian ja perusoikeuksien tilaa, toteutumista ja kehitystä taiteen keinoin. Opiskelijat perehtyvät myös oikeudellisesti suojeltuihin etuihin, kuten tekijänoikeuksiin, sananvapauteen ja yksityisyyteen. Opinnoissa tutustutaan työelämän, kansalaistoiminnan ja jatko-opintojen tarjoamiin mahdollisuuksiin kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin näkökulmasta.

Kuvataiteen opinnoissa syvennetään eettisyyttä ja ympäristöosaamista tutkimalla ympäristön, yhteiskunnan ja globaalin maailman eettisiä ja ekologisia kysymyksiä kuvailmaisun keinoin. Opiskelijaa ohjataan pohtimaan omia valintojaan, ratkaisujaan ja tekojaan kestävän elämäntavan näkökulmasta. Opinnot syventävät osaamista erilaisten materiaalien ja teknologioiden kestävästä käytöstä. Opiskelijoita rohkaistaan paikalliseen ja globaaliin toimijuuteen kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Taiteellisen työskentelyn kautta avataan näköaloja vaihtoehtoihin tulevaisuuksiin.

Globaali- ja kulttuuriosaamista syvennetään kuvataiteessa tutkimalla todellisuuden kulttuurista monimuotoisuutta. Opiskelijoita kannustetaan rakentamaan identiteettiään sekä arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä. Kuvataiteessa tarkastellaan ja pohditaan omaa suhdetta yhteiskunnassa vallitsevaan kulttuuriin. Opiskelijaa ohjataan tutkimaan, miten visuaalinen kulttuuri heijastaa ja muokkaa yksilöitä, yhteisöjä ja maailmaa. Kulttuuriperintöä tarkastellaan globaalista, kansallisesta ja opiskelijan kulttuurisen taustan näkökulmasta. Opiskelijoita rohkaistaan käsittelemään kulttuuriseen moninaisuuteen ja globalisaatioon liittyviä ilmiöitä kuvallisessa työskentelyssä.

Kuvataiteen työskentelyssä olennaista on olla vuorovaikutuksessa niin itsensä kuin muiden ihmisten, artefaktien, teknologioiden ja todellisuuksien kanssa. Yksilötyöskentelyssä opiskelija oppii tapoja tarkastella omia valmiuksiaan, itseilmaisuaan ja osaamistaan sekä suunnitella ja kehittää omia oppimisen tapojaan. Tämä oppimaan oppimisen näkökulma tukee myös opiskelijan hyvinvointia, sillä se rakentuu holistiseen näkemykseen yksilöstä. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa keskeistä on dialogisuus ja se, että keskustelu tapahtuu niin inhimillisten toimijoiden ja heidän tekemiensä havaintojen kanssa kuin vaikkapa teknologioiden (esim. IOT, robotiikka) kanssa.

Kuvataiteen sisällöissä korostuvat kokonaisvaltaisuus ja erilaiset ilmiöt, jotka ovat usein ”pirullisia haasteita”, eli siis luonteeltaan monialaisia ja poikkitieteellisiä. Tämä tarjoaakin opiskelijalle valmiuksia oppia tarkastelemaan ja tutkimaan ilmiöitä visuaalisen kulttuurin keinoin monimenetelmällisesti ja laaja-alaisesti. Kuvataide oppiaineena sisältää niin sisältö- kuin menetelmätasolla laaja-alaisen osaamisen alueet L3, L4, L5 & L6, ja mahdollistaa luovan työskentelyn kautta yhteiskunnallisten, eettisten, ympäristöekologisten sekä globaalien ja kulttuurisidonnaisten epäkohtien tunnistamista ja niihin vaikuttamista.

Laaja-alaisen osaamisen alueet ovat kohdennettu kuvataiteen opintojaksoihin seuraavalla tavalla:

Opintojakso	1	2	3	4	5	6	7	8
L1: hyvinvointiosaaminen	x							
L2: vuorovaikutusosaaminen	x				x		x	x
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x	x		x		x	x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x	x	x				
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x				x		
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x	x	x	x	x	x		

Oppiaineen opetuksen yleiset tavoitteet

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla
- kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä
- tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy
- tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa
- ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija

- ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa
- hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa
- osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa
- ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

- ylläpitää toimintakulttuuria, joka rakentuu kasvun ajattelumallille, yhteisöllisyydelle ja moninaisuuden arvostukselle.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija

- osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle
- syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja
- kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa
- syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen
- osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta
- tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointi

Kuvataiteen opetuksessa arviointi on kannustavaa, pitkäkestoista, vuorovaikutteista ja opiskelijan kuvataiteellista osaamista kehittävää. Arviointi tukee opiskelijan omakohtaista suhdetta kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin.

Arviointi kohdistuu kuvataiteen yleisten tavoitteiden ja opintojaksokohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen sekä laaja-alaiseen osaamisen toteutumiseen kuvataiteessa. Monipuolinen arviointi edistää opiskelulle asetettujen tavoitteiden toteutumista kaikissa oppimisprosessin vaiheissa. Näin arvioinnilla tuetaan opiskelijan oppimaan oppimisen taitojen syventämistä. Arvioinnin kokonaisuuteen kuuluu myös itsearviointia ja vertaisarviointia.

Arvioinnissa otetaan huomioon opiskelijan kuvataiteellisen osaamisen kehittyminen, erilaiset työskentelyprosessit ja työskentelyn tulokset. Arvioinnilla ohjataan työtapojen ja opiskeluympäristöjen tarkoituksenmukaiseen käyttöön yksin ja ryhmässä.

Kuvataiteen arviointi on monipuolista: eli sisältää niin diagnostista, formatiivista kuin summatiivista arviointia. Kuvataiteessa olennaista on opiskelijan oman oppimisen omistajuus, jota pyritään tukemaan opintojakson aikaisen formatiivisen arvioinnin (itse- ja vertaisarviointi) avulla. Summatiivisiin arviointimenetelmiin lukeutuvat opintojaksosta riippuen kokeet, esseet, tuotokset ja artefaktit sekä opiskelijan prosessi-portfoliot. Kuvataiteessa arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Kuvataiteen opetuksessa yhteistyötahot nousevat opintojakson sisällöistä, eli visuaalisen kulttuurin ammattilaisten vierailut ja esittelyt sekä eri kohteisiin tehtävät vierailut ovat osa kursseja. Oppiaineessa keskeisten visuaalisen kulttuurien alojen, ilmiöiden ja sisältöjen lisäksi painottuvat

vaikuttamisen keinojen mahdollistaminen niin omassa ympäristössä kuin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tämä vaikuttamisen mahdollisuuksien esiin tuominen edellyttää yhteistyötä, että se on aktiivista, dialogista ja tekemällä oppimista.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

Iku01 Omat kuvat, jaetut kulttuurit (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa
- tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria
- tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa
- ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestäväen tulevaisuuden kannalta
- omaksuu valittujen ohjelmistojen käyttöliittymät, joita tullaan käyttämään syventävästi tulevissa opintojaksoissa.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen ja ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja taiteessa, ympäristössä ja mediassa
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista tutustuminen
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
----------------------	-----------------

L1	Opintojaksolla hyödynnetään portfolio pedagogiikkaa prosessin dokumentoinnissa, mikä kehittää opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja.
L2	Vuorovaikutus on olennainen osa oman työskentelyn kehittämistä: vuorovaikutusta kehitetään ja opitaan niin inhimillisten toimijoiden välillä, yksilön ja yhteiskunnallisten toimijoiden välillä, kuin yksilö-tekniologia -näkökulmasta.
L3	Omaehtoisten ilmiöiden tutkiminen visuaalisen kulttuurin menetelmien avulla.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti yksilön omaan elämismailmaan ja täten sisältävät kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyviä kysymyksiä.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Yhteistyö äidinkielen opintojakson kanssa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Opintojakson arviointi on monipuolista: eli sisältää niin formatiivista kuin summatiivista arviointia. Kuvataiteessa olennaista on opiskelijan oman oppimisen omistajuus, jota pyritään tukemaan prosessiportfolio-työskentelyn avulla. Summatiivisiin arviointimenetelmiin lukeutuu prosessiportfolion lisäksi kuva-analyysi. Kuvataiteessa arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Iku02 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä
- perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen
- tarkastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön
- soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestäväns tulevaisuuden näkökulmista
- kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana
- ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä
- ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestäväns tulevaisuuden kannalta.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoiden omat kuvat sekä kuvakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa ympäristön kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Ympäristön kuvat

- kuvan tuottamisen, muokkaamisen ja esittämisen keinoja ympäristössä, mediassa ja taiteessa
- arkkitehtuurin, muotoilun ja median käsitteistöihin ja kuvastoihin tutustuminen
- visuaalisen kulttuurin teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen käyttäminen
- ympäristön ajankohtaisten ilmiöiden tutkiminen kuvailmaisussa
- vaikuttaminen ja osallistuminen kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin keinoin

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Oman ympäristön ja globaalin rakennetun ympäristön tarkastelu visuaalisen kulttuurin menetelmien avulla.
L4	Arvot, ideologiat ja merkitykset rakennetussa ympäristössä ja muotoilussa.
L5	Eettisten ja ekologisten kysymysten pohdinta muotoilun ja arkkitehtuurin näkökulmista.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti yksilön omaan rakennettuun ja muotoiltuun ympäristöön, ja täten sisältävät kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyviä kysymyksiä.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö

Opintojaksolla pyritään mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan arkkitehtuurin asiantuntijavierailu / arkkitehtonisesti merkittävässä kohteessa vierailu.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Opintojakson arviointi on monipuolista: eli sisältää niin formatiivista kuin summatiivista arviointia. Kuvataiteessa olennaista on opiskelijan oman oppimisen omistajuus, jota pyritään tukemaan ohjaamalla opiskelijaa oman työn dokumentointiin ja analysointiin. Kuvataiteessa arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena

olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Valtakunnalliset valinnaiset opinnot

Iku03 Kuva viestii ja vaikuttaa (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä
- laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin
- tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää
- tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita
- tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista
- ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä mediakulttuurit, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa median kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Median kuvat

- kuvan tuottaminen, muokkaaminen ja esittäminen digitaalisesti ja muilla keinoilla
- median, viestinnän ja taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- mediaesitysten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus mediassa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
----------------------	-----------------

L4	Arvot, ideologiat ja merkitykset mediasisällöissä ja mediakulttuurissa osana laajempaa yhteiskunnallista ja historiallista kehitystä.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti mediakulttuuriin, ja täten sisältävät kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyviä kysymyksiä.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksolla pyritään mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan media-alalla työskentelevän henkilön asiantuntijapuheenvuoro.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Opintojakson arviointi on monipuolista: eli sisältää niin formatiivista kuin summatiivista arviointia. Kuvataiteessa olennaista on opiskelijan oman oppimisen omistajuus, jota pyritään tukemaan ohjaamalla opiskelijaa oman työn dokumentointiin ja analysointiin. Kuvataiteessa arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Iku04 Taiteen monet maailmat (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä
- syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuun
- syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä
- soveltaa kuvan tekemisessä nykyaiteelle ominaisia ilmaisemisen, esittämisen ja toiminnan tapoja
- tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista
- tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä
- ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin
- tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

Keskeiset sisällöt

Omat kuvat

- opiskelijoille merkitykselliset kuvat sekä taiteen maailmat, joihin he osallistuvat omaehtoisesti
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen kuvailmaisun lähtökohtana
- opiskelijoiden omien kuvien tarkasteleminen suhteessa taiteen kuviin ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin
- opiskelijoiden omien kuvien käyttäminen tutkivan, pitkäkestoisen ja ilmiökeskeisen työskentelyn lähtökohtana

Taiteen kuvat

- kuvan tekemisen, muokkaamisen ja esittämisen perinteiset ja uudet keinot
- taiteen käsitteistöihin ja kuvastoihin perehtyminen
- eri aikoina ja eri kulttuureissa tuotettu taide tutkimuksen kohteena
- teosten liittäminen erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä ja muusta visuaalisesta kulttuurista
- kuvallisten, sanallisten ja muiden kuvatulkinnan keinojen soveltaminen
- opiskelijoille merkityksellisten kulttuuristen, yhteiskunnallisten ja globaalien ilmiöiden tutkiminen
- opiskelijoiden toimijuus kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L3	Taidehistorian ja eri kulttuurien kuvaperinteiden tarkastelu visuaalisen kulttuurin työskentelytapojen ja -menetelmien avulla.
L4	Visuaalisen kulttuurin ilmentämät arvot ja merkitykset taidehistoriassa ja eri kulttuurien kuvaperinteissä osana laajempaa yhteiskunnallista ja historiallista kehitystä.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti länsimaiseen taidehistoriaan, nykytaiteeseen sekä eri kulttuurien kuvaperinteisiin ja täten sisältävät kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyviä kysymyksiä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Opintojakson arviointi on monipuolista: eli sisältää niin formatiivista kuin summatiivista arviointia. Kuvataiteessa olennaista on opiskelijan oman oppimisen omistajuus, jota pyritään tukemaan ohjaamalla opiskelijaa oman prosessiportfolio-työskentelyyn. Kuvataiteessa arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Iku05 Digital Visual Arts (2op)

Digital Visual Arts opintojakso on ajankohtaisiin teemoihin ja ilmiöihin keskittyvä opintojakso, jossa perehdytään eri taiteen tekemisen digitaalisiin tekniikoihin ja esittämiskeinoin. Opintojaksolla tuotetaan opiskelijälähtöisesti teoksia ja tuotoksia, jotka yhdistyvät osaksi laajempaa nykytaiteen ja visuaalisen kulttuurin vuoropuhelua. Opintojaksolla perehdytään myös digitaalisen kuvataiteen

keinoihin ottaa kantaa ja vaikuttaa "totuuden jälkeisenä" aikana niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan näkökulmista.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii erilaisista digitaalista esittämisen keinoista ja välineistä
- oppii havainnoimaan ja erittelemään nykyaikaisen ja visuaalisen kulttuurin digitaalisia muotoja ja kerronnan keinoja
- käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä
- kehittää taitojaan valitsemassaan digitaalisessa esittämistavassa
- monipuolistaa käsitystään kuvataiteen digitaalisista mahdollisuuksista niin sisällöllisesti kuin teknisesti
- kehittyy omassa kuvataiteellisessa ilmaisussaan niin suunnittelu, kuin toteutusvaiheessa.

Keskeiset sisällöt

- oman digitaalisen ilmaisun ja omaäänisyyden kehittäminen erilaisten harjoitusten ja tehtävien avulla
- tarkastelussa erilaiset kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin digitaaliset muodot, keinot ja sisällöt
- digitaalisen visuaalisen kerronnan sovittaminen osaksi nykyaikaisen kontekstia

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L2	Digitaalisen kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin teosten <i>vastaanottajuus</i> käsitteellisenä pohdintana ja omaan työskentelyyn sisällytettävänä asiana.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti nykyaikaiseen, jossa olennaista on kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyvät kysymykset.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojaksolla arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Iku06 Tähän vedän viivan (2op)

Viiva on kahden pisteen välinen suora, mutkitteleva, yhtenäinen tai katkonainen. Silla voi yhdistää tai erottaa. Visuaalisessa kulttuurissa viivaa on tehty eri piirtimin, jopa kävellen ja nykyaikana tietysti yhä enemmän digitaalisesti. Tule tutkimaan äärioviivaa, suuntaviivoja, veteen piirrettyjä viivoja. Opintojakson tavoitteena on oma kuuden viikon mittainen ohjattu tutkimuksen ja tekemisen projekti. Tekniikka vapaa, eikä edellytä aiempaa osaamista. Numeroarviointi.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L3	Taiteellisen työn ja IoT-ajattelun yhdistäminen uudenlaisten vuorovaikutuksellisten ratkaisujen kehittämiseksi osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia ja vuoropuhelua.
L5	a) Eettisten ja ekologisten kysymysten pohdinta osana teknologista kehitystä. b) Taiteellisen intervention mahdollistama innovaatio havaittuihin eettisiin ja ekologiisiin epäkohtiin.
L6	Kuvataiteen opintojaksolla käsiteltävät sisällöt yhdistyvät erottamattomasti nykyaikaiseen ja globaaliin teknologiseen kehitykseen, jossa olennaista on kulttuuriseen moninaisuuteen ja maailmanlaajuistumiseen liittyvät kysymykset.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksolla hyödynnetään tarvelähtöisesti osaamista kehittäviä asiantuntijavierailuja ja työpajoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojaksolla arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Iku07 Huhuu - KSYK:n mediajulkaisu (2op)

Huhuu on Kulosaaren yhteiskoulun monimediainen nettijulkaisu (www.huhuu.news). Opintojaksolla koulun oppilaista ja opiskelijoista koostuva ryhmä simuloi oikean toimituksen toimintaa toimituskokouksineen ja työtehtävineen. Julkaisun toimittamisen lisäksi opiskelijat osallistuvat julkaisun strategiseen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii yhteisöllisestä toimitustyöskentelystä
- osallistuu julkaisutoiminnan laajempaan strategiseen suunnitteluun
- kehittää taitojaan valitsemassaan toimitusroolissa
- monipuolistaa käsitystään monimediasta julkaistominnasta
- kehittyy vastuullisena viestijänä ja aktiivisena osana toimitustiimiä

Keskeiset sisällöt

- oman toimitustyön kehittäminen osana julkaisutoimintaa
- erilaiset viestinnän muodot, keinot ja sisällöt
- julkaisun sisällöllinen suunnittelu osana olemassa olevaa visiota ja strategiaa
- julkaisukokonaisuuden kehittäminen tulevaisuuden tarpeisiin

- julkaisun monimediaisuus ja moniäänisyys

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 6	Toteutus
L2	Opintojakson keskiössä on viestintä, eli monimediaisen julkaisun suunnittelu ja tuottaminen.
L3	Viestinnän monet muodot ja tarkoitukset osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia ja vuoropuhelua.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö

Opintojaksolla tutustutaan oikeaan toimitustyöhön ja hyödynnetään tarvelähtöisesti osaamista kehittäviä asiantuntijavierailuja ja työpajoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojaksolla arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

Iku08 Huhuu 2.0 - mediajulkaisun syventävät opinnot (2op)

Opintojaksolla jo yhden toimituskauden tehneet opiskelijat jatkavat Huhuun kehittämistä ja omaa toimitustyötään. Jatkokaudella opiskelijat syventyvät julkaisun vision ja strategian suunnitteluun ja kehittämiseen.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osallistuu aktiivisesti julkaisutoiminnan laajempaan strategiseen suunnitteluun
- syventää osaamistaan valitsemassaan toimitusroolissa
- oppii toimimaan mentorina
- osaa analyttisesti suunnitella ja toteuttaa monimediaista julkaisua
- kehittyä vastuullisena viestijänä ja aktiivisena osana toimitustiimiä

Keskeiset sisällöt

- oman toimitustyön syventyvä kehittäminen osana julkaisutoimintaa
- monipuoliset viestinnän muodot, keinot ja sisällöt
- julkaisun vision ja strategian suunnittelu, kehittäminen ja toteuttaminen
- julkaisukokonaisuuden tarvelähtöinen kehittäminen
- tasa-arvosuunnitelman tekeminen
- mentorina toimiminen toimituksen uusille jäsenille.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 8	Toteutus
L2	Opintojakson keskiössä on viestintä, eli monimediaisen julkaisun suunnittelu ja tuottaminen.
L3	Viestinnän monet muodot ja tarkoitukset osana laajempaa yhteiskunnallista kontekstia ja vuoropuhelua.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö

Opintojaksolla tutustutaan oikeaan toimitustyöhön ja hyödynnetään tarvelähtöisesti osaamista kehittäviä asiantuntijavierailuja ja työpajoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojaksolla arvioidaan myös laaja-alaista osaamista. Kunkin opintojakson tavoitteena olevat laaja-alaisen osaamisen osa-alueet selkeytetään opiskelijalle ja niiden saavuttaminen arvioidaan opintojakson aikana määritellyllä tavalla.

6 21 Opinto-ohjaus

Oppiaineen tehtävä

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

Opinto-ohjaus yhdistää lukiota yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Sukupuolitietoisella ohjauksella pyritään purkamaan segregoituneita koulutuslavalintoja ja työmarkkinoita. Opinto-ohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Laaja-alainen osaaminen oppiaineessa

Opinto-ohjauksessa opiskelija oppii tietoja ja taitoa toimia vastuullisena kansalaisena ja osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Hän omaksuu elinikäisen oppimisen taitoja, urasuunnittelutaitoja ja työelämävalmiuksia. Opiskelija pohtii toimintaansa ja työskentelee rakentavasti muiden kanssa. Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **yhteiskunnallista** ja **vuorovaikutusosaamistaan**.

Opiskelija osaa opinto-ohjauksen tuella etsiä aktiivisesti tietoa, tarkastella sitä kriittisesti ja soveltaa sitä. Hän oppii kehittämään **hyvinvointiosaamistaan**. Opiskelija harjaantuu tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja oppii kohtaamaan epävarmuutta sekä hakemaan tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa.

Opinto-ohjauksen avulla opiskelija kehittää **monitieteisen ja luovan osaamisen** tavoitteiden mukaista sinnikkyyttä, ongelmanratkaisukykyä ja uteliaisuutta uusia oppimismahdollisuuksia kohtaan. Hän kehittää **eettisen ja ympäristöosaamisen** sekä **globaali- ja kulttuuriosaamisen** tavoitteissa linjattua halua kehittyä mainittujen osaamisalueiden ja elämän eri osa-alueilla.

Opintojakso	1	2
L1: hyvinvointiosaaminen	x	
L2: vuorovaikutusosaaminen	x	
L3: monitieteinen ja luova osaaminen	x	x
L4: yhteiskunnallinen osaaminen		x
L5: eettisyys ja ympäristöosaaminen		x
L6: globaali- ja kulttuuriosaaminen	x	x

Opinto-ohjauksen yleiset tavoitteet

Opinto-ohjaus tukee opiskelijan uskoa tulevaisuuteen ja antaa hänelle rohkeutta vaikuttaa siihen. Opinto-ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija

- löytää omat elinikäistä oppimista tukevat tapansa oppia
- saa tukea elämänsuunnitteluun ja -hallintaan sekä koulutukseen ja uravalintoihin liittyviin päätöksiin
- suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään
- osaa arvioida toimijuuttaan ja voimavarojaan, ohjaus- ja tuen tarvettaan sekä ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan
- tunnistaa arvojen, uskomusten ja itselleen merkittävien ihmisten vaikutusta valintoihin ja päätöksiin
- oppii itsearviointitaitoja sekä osaa kartoittaa ja sanoittaa osaamistaan ja vahvuuksiaan
- tuntee keskeiset jatkokoulutuksiin, työelämään ja urasuunnitteluun liittyvät tietolähteet, ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät sekä osaa käyttää niissä olevaa informaatiota urasuunnittelussa ja jatko-opintoihin hakeutumisessa
- oppii arvioimaan omien opiskelu- ja urasuunnittelutaitojensa kehittymistä
- harjaantuu arvioimaan tiedonhankintataitojaan ja tieto- ja viestintäteknologian taitojaan koulutus- ja työelämätiedon hankkimisessa
- kiinnittää huomiota taitoonsa tunnistaa eri tietolähteiden luotettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta omassa urasuunnittelussaan
- toimii ja arvioi toimintaansa digitaalisissa tai muissa ympäristöissä, joissa käydään urasuunnitteluun liittyvää keskustelua.

Arviointi

Opinto-ohjauksesta ei anneta arvosanaa kuten muista oppiaineista, vaan opintojaksoista annetaan suoritusmerkinnät. Opinto-ohjauksessa arviointi perustuu opiskelijan itsearviointiin sekä vuorovaikutteiseen, ohjaavaan ja kannustavaan palautteeseen eri ohjaustoimien yhteydessä. Jokainen opiskelija asettaa itselleen omat tavoitteensa, joiden toteutumista ohjauksessa seurataan.

Opinto-ohjauksen pakolliset valtakunnalliset ja koulukohtaiset soveltavat opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä. Saadaksesen suoritusmerkinnän valtakunnallisista pakollisista opintojaksoista opiskelijan tulee osallistua säännöllisesti opinto-ohjauksen tunneille ja ryhmänohjaustuokioihin, jotka ovat osa opintoja. Lisäksi opiskelijan tulee tehdä opinto-ohjauksen oppitunteihin liittyvät tehtävät ja päivittää säännöllisesti lukion alussa tehtävää henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö ja kansainvälisyys

Opinto-ohjauksessa tehdään yhteistyötä työelämän ja korkeakoulujen kanssa sekä kotimaassa että ulkomailla. Työelämäyhteistyö voi pitää sisällään esimerkiksi työelämäesittelyjä oppitunneilla tai vierailuja työpaikoille mahdollisuuksien mukaan. Korkeakouluyhteistyö pitää sisällään esimerkiksi osallistumisen valtakunnallisille koulutusmessuille (Studia), korkeakoulujen esittelytilaisuuksiin osallistumisen ja korkeakoulujen kurkistuskurssien suorittamisen kiinnostuneille. Korkeakoulumaailmaa esitellään myös yhteistyössä Suomen Akatemian kanssa pidettävien tietobreikkien kautta, joissa yliopistotutkijat esittelevät omaa alaansa ja sen viimeisimpiä tutkimuksia. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus tutustua myös ulkomaisiin korkeakouluihin ja niihin hakemiseen esimerkiksi koululla järjestettävän jatko-opintoiltapäivän, vierailujen ja hakuinfojen kautta. Opiskelijat voivat myös halutessaan suorittaa ulkomaisten yliopistojen avoimia verkkokursseja.

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Koulun kaksikielisyyttä ja koulun vaihto-opiskelijoita tai monikulttuurisen taustan omaavia opiskelijoita ja henkilökuntaa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää kotikansainvälistymisessä. Lukioaikana opiskelija laatii oman kieliprofiilinsa, jota päivitetään säännöllisesti lukion aikana kuten henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaankin.

Valtakunnalliset pakolliset opinnot

lop01 Minä opiskelijana (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omaisiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta

- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtainen opintosuunnitelma: opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelma
- itsetuntemus ja omat vahvuudet sekä oman osaamisen monipuolinen tunnistaminen, kehittäminen ja dokumentointi
- toimijuus, arjen- ja elämänhallintataidot, minäpystyvyys sekä toimintakyky
- hyvinvointi, opiskelukyky, tasapainoinen elämä
- opiskelu- ja tiedonhankintataidot, oppimaan oppiminen
- jatko-opintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun liittyvät tietolähteet, digitaaliset ohjauspalvelut ja hakujärjestelmät
- työelämään sekä toisen ja korkea-asteen koulutuspaikkoihin tutustuminen
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	<p>Omien vahvuuksien ja kehityskohteiden sekä kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen</p> <p>Erilaisiin koulutus- ja uravaihtoehtoihin tutustuminen, erilaisten vaihtoehtoisten urapolkujen tiedostaminen</p> <p>Opiskelu- ja ajankäyttötaidot suhteessa voimavaroihin ja realistisiin suunnitelmiin</p>
L2	<p>Yhteistoiminnallisia menetelmiä hyödyntäen opiskelijat harjoittelevat vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojaan</p> <p>Viestintätaitojen merkityksen korostaminen sekä opintojen aikana että työelämässä</p>
L3	<p>Monipuolinen ja ennakkoluuloton koulutus- ja uravaihtoehtoihin tutustuminen</p> <p>Mahdollisuus osallistua monitieteisiin korkeakoulukursseihin</p>

	HOPS:n päivittämisen ja omien tavoitteiden asettamisen kautta opiskelija oppii pitkäjänteistä työskentelyä
L6	Omaan ja muiden kulttuuri-identiteettiin vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen ja niiden vaikutuksen tiedostaminen arjessa ja yhteiskunnallisesti Monikulttuurisen ymmärryksen ja kansainvälisen osaamisen vahvistaminen

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opinto-ohjauksessa pyritään hyödyntämään yhteisiä sisältöjä psykologian ja terveystiedon oppiaineiden kanssa.

Kieli- ja kulttuuritaidon merkitys jatko-opinnoissa ja työelämässä tuodaan esiin heti lukion alussa. Tällä pyritään vahvistamaan opiskelijoiden uskoa monipuolisen kielitaidon tärkeyttä kohtaan ja myös huomioimaan hänen jo olemassa oleva kieliosaamisensa. Samalla pyritään rohkaisemaan opiskelijaa jatkamaan jo aiemmin aloittamiensa kielten opintoja tai aloittamaan uuden kielen opinnot lukiossa. Opiskelija ymmärtää, että monipuolinen kielitaito on tärkeä vahvuus niin jatko-opinnoissa kuin työelämässäkin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen sisältyy opintojakson kokonaisarviointiin.

lop02 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämänhallintataitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyaatimukset sekä valintaprosessit

- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

Keskeiset sisällöt

- henkilökohtaisen opintosuunnitelman päivittäminen; opiskelu-, ylioppilastutkinto- sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman päivittäminen
- jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnittelu, jatko-opintoihin hakeutuminen Suomessa ja ulkomailla
- työelämä tietous ja -taidot, yrittäjyys muuttuvassa ja monimuotoisessa maailmassa
- työelämään sekä jatko-opintoihin tutustuminen ja kokemusten hankkiminen
- oman talouden hallinta, opintotuki ja asuminen
- oman hyvinvoinnin edistäminen
- tulevaisuuden ennakkointiosaaminen sekä kyky tunnistaa oppimistarpeensa suhteessa tulevaisuuden osaamistarpeisiin
- lukio-opintojen kannalta kulloinkin ajankohtaiset asiat

Ainerajat ylittävä yhteistyö

Opintojaksolla pyritään tekemään yhteistyötä yhteiskuntaopin kanssa ja kielten kanssa kielitaidon osalta.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	<p>Monipuolinen ja ennakkoluuloton tutustuminen jatko-opinto- ja uravaihtoehtoihin kotimaassa ja ulkomailla</p> <p>Opiskelija osaa harjoittaa lähdekriittisyyttä tutustuessaan jatko-opintovaihtoehtoihin ja työelämään</p>
L4	<p>Työelämä tietoisuuden, yrittäjämäisen asenteen ja työelämävalmiuksien kehittäminen</p> <p>Avarakatseinen tulevaisuuden suunnittelu eri koulutusvaihtoehtoihin tutustumisen kautta</p> <p>Aktiivinen yhteiskunnallinen osallistuminen</p>
L5	<p>Tulevaisuuden työelämän osaamistarpeet kestävä kehityksen näkökulmasta</p> <p>Opiskelija ymmärtää kestävä kehityksen merkityksen sekä tulevaisuuden jatko-opintoihin että työelämään liittyen</p>

L6	<p>Kieli- ja kulttuuritaidon merkityksen ymmärtäminen jatko-opinnoissa ja työelämässä</p> <p>Tutustuminen ulkomaisiin opiskelu- ja työvaihtoehtoihin ja kotimaassa tarjolla oleviin kansainvälistymismahdollisuuksiin sekä opinnoissa että työelämässä</p>
----	--

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Laaja-alainen osaaminen sisältyy opintojakson kokonaisarviointiin.

6 22 KSYK Xtra -opinnot

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Opiskelija voi hyväksilukea korkeakouluopintoja ja/tai temaattisia opintoja enintään 20 op KSYK Xtra-opintoihin. Yksittäisen suorituksen tulee olla 2 op laajuinen. Opintojen tulee liittyä lukion opetussuunnitelman sisältöihin. Opinnot arvioidaan suoritusmerkinnällä. Osaamisesta tai suorituksesta tulee toimittaa opinto-ohjaajalle virallinen todistus, jossa näkyy suorituksen sisältö ja laajuus. Samaan toimintaan osallistumisesta voi saada hyväksiluvun vain kerran. Päätös muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisesta suositellaan tehtäväksi ennen mainittujen opintojen aloittamista.

Iskk01-10 Korkeakouluopinnot (2-20op)

Kotimaisten tai/ja ulkomaisten yliopistojen Mooc-kurssien tai muiden korkeakouluopintojen suorittaminen.

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Ito01 Diginörtit (2op)

Kiinnostaako tietokonehärvelit, digihömpötys, 3D-tulostaminen, SOME, Adoben softat, streamaaminen, Makerspace, valokuvaus ja kuvankäsittely, dronella lentäminen tai sisällöntuottaminen? Jos kyllä, niin tule mukaan innostuneeseen porukkaan kokeilemaan uusia laitteita ja teknologioita sekä hengaamaan yhdessä. Pääset mukaan vaikuttamaan koulun käytänteisiin, hankintoihin, some-presenssiin, reissuille ja kehittämään omaa osaamistasi itseäsi kiinnostavissa asioissa. Valitse oma juttusi ja kehity siinä, kaikkea ei tarvitse tehdä ja osata. Tukea saat koulun IT-tiimiltä ja mahdollisilta ulkopuolisilta asiantuntijavierailijoilta. Opintojakso kokoontuu lukujärjestystuntien ulkopuolella tarpeen mukaan. Suoritusmerkintä.

Ito02 Tutorointi (2op)

Opintojakso sisältää ryhmäytymiseen ja ryhmän ohjaamiseen perehdyttävän tutor-koulutuksen ja toimimisen uusien opiskelijoiden tukihenkilönä sekä koulun markkinointia. Lisäksi opiskelija osallistuu joidenkin koululla pidettävien tilaisuuksien järjestelyihin. Suoritusmerkintä.

Ito03 Työelämäosaaja (2op)

Työssäoppimisen tavoitteena on antaa opiskelijalle mahdollisuus soveltaa oppimiaan asioita käytännössä, lisätä opiskelijan tietoa työmarkkinoista sekä työelämän pelisäännöistä. Työssäoppimisjakso on kolme päivää/18 tuntia, joka suoritetaan kouluajan ulkopuolella. Jakson voi suorittaa yrityksessä tai muussa vastaavassa organisaatiossa. Osa harjoittelusta on mahdollista suorittaa tutustumalla alan jatko-opintopaikkoihin. Opiskelija hankkii pääsääntöisesti työpaikan itse. Opintojakso sisältää lähipäiviä ja itsenäistä opiskelua. Opinnot ovat pakolliset yhteiskunta- ja talouslinjan opiskelijoille. Suoritusmerkintä.

Ito04 Autokoulu (2op)

Koululla järjestetään mahdollisuus suorittaa autokoulu kaksi kertaa vuodessa. Opintojakso sisältää lakisääteisen opetuksen, joka koostuu teorianunneista ja ajo-opetuksesta. Myös muualla suoritettu ajokorttitutkinto hyväksytään osaksi opiskelijoiden opintoja. Suoritusmerkintä edellyttää hyväksytysti suoritettua ajokorttitutkintoa. Suoritusmerkintä.

Ito05-Ito10 (2-10op)

Ryhmän / yksilöohjaus

Toiminta voi olla esimerkiksi tutor- tai mentoritoimintaa (esim. lukion tutorit to02, diginörtit to01).

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Aktiivinen vaikuttaminen

Opiskelija osallistuu aktiivisesti ja pitkäjänteisesti toimintaan, jonka tavoitteena on erilainen yhteisiin asioihin vaikuttaminen joko koulun sisällä, kaupunkitasolla, valtakunnallisesti tai kansainvälisesti (esim. opiskelijakuntatoiminta, nuorisovaltuusto, Suomen lukiolaisten liitto, projektitoiminta ohjatusti koulussa).

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Vapaaehtoistoiminta ja kansainvälisyysosaaminen

Opiskelija osallistuu vapaa-ajallaan erilaiseen ohjaus- tai valmennustoimintaan tai vapaaehtoistyöhön kotimaassa tai ulkomailla (esim. ohjaus- tai valmennustoiminta, leiri- ja kerho-ohjaajakoulutukset, valmentajana tai erotuomarina toimiminen). Lisäksi vaihto-opiskelusta, kielikurssiin osallistumisesta tai au pair -työskentelystä ulkomailla voi saada hyväksiluettua 2 op.

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Projektiopinnot

Opiskelija kartuttaa osaamistaan suunnittelemalla ja osallistumalla joko koulussa tai koulun ulkopuolella tapahtumien tai projektien toteuttamiseen (esim. juhlat, tapahtumat, koulun lehti). Tämä voi olla myös tapahtumissa tarvittavan osaamisen hankkimista (esim. musiikkiopiston perustason opinnot, kuvataiteen laaja oppimäärä).

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Työelämään valmentavat opinnot

Opiskelija voi suorittaa lukio-opintojen aikana erilaisia ammattitaitoa osoittavia koulutuksia ja saada passin/kortin suoritettuaan hyväksytysti koulutuksen eri osiot (esimerkiksi työelämäosaaja-opinnot (to03), ajokortti, järjestyksenvalvojakortti, työturvallisuuskortti, turvakurssi).

Arviointi

Opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä.

6 23 Lukio-diplomit

Imuld01 Musiikkidiplomi (2op)

Musiikin lukiodiplomi perustuu lukion musiikinopetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä opiskelijan lukioaikaiseen musiikinopiskeluun. Lukiodiplomin suorittaminen on osoitus erityisestä harrastuneisuudesta musiikissa ja musiikillisesta erityisosaamisesta. Musiikin lukiodiplomin suorittamisen edellytyksenä on vähintään kahdeksan opintopistettä musiikin opintoja lukiossa. Musiikin lukiodiplomin voi suorittaa kahdella eri tavalla, jotka ovat musiikkiprojekti tai näytesalkku lukioaikaisista töistä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Ikuld02 Kuvataiteen lukiodiplomi (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia
- osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat
- osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan
- osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta
- osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

Keskeiset sisällöt

- perustuvat lukiodiplomille asetettuihin tavoitteisiin sekä valittuun tehtävään, näkökulmaan ja toteutustapaan
- muodostuvat teoksesta sekä työskentelyprosessia, itsearviointia sekä kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta kuvaavasta portfolioista.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

Ilid104 Liikunnan lukiodiplomi (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa
- pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

Keskeiset sisällöt

- muodostuvat liikuntakykyisyyden, liikuntatietojen, erityisosaamisen, harrastuneisuuden ja yhteistyötaitojen sekä portfolion muodossa tehtävän itsearvioinnin muodostamasta kokonaisuudesta.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla.

7 Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

7 1 Soveltava luonnontiede

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Issc01 Kohti tekniikan opintoja (2op)

Kohti tekniikan opintoja alan ammattilaisten kanssa! Opintojaksolla tekniikan alan ammattilaiset esittävät haasteita, joihin lukiolaiset vastaavat ryhmissä tehtävinä tutkimustöinä - luovuus, ongelmanratkaisu ja teknologian käyttö ovat valttia. Opintojakson lopussa ammattilaiset arvioivat tehdyt tutkimukset ja antavat rakentavaa palautetta. Suoritusmerkintä.

Issc02 Science Watch (2op)

Science is sizzling all around you! We are going to peak at what is being developed now!

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää tieteen ja teknologian jatkuvan kehityksen ja tarkentumisen
- osaa keskustella tiede- ja teknologiauutisista
- osaa suhtautua kriittisesti tieteen ja teknologian uutisointiin
- oppii analysoimaan tieteen ja teknologian käsitteistöä

Keskeiset sisällöt

- Tieteen ja teknologian uutiset
- Tieteen ja teknologian analysointi käsittekartan avulla
- Tiedon hakeminen ja lähdekritiikki
- Käsitteiden käyttö uudessa kontekstissa

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Monilukutaitoa harjoitetaan tiedeuutisten parissa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7 2 Soveltava tietotekniikka

Koulukohtaiset valinnaiset opinnot

Istt01 Tietotekniikan käyttö lukio-opinnoissa (0,5 op)

Opintojakson tavoitteena on perehdyttää opiskelija lukio-opinnoissa yleisimmin käytettäviin oppimisympäristöihin ja ohjelmistoihin. Tarvittavia ohjelmistoja asennetaan opintojakson aikana. Ohjelmistot ovat osittain omakustanteisia. Opintojakso edellyttää omaa kannettavaa tietokonetta.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii käyttämään sujuvasti koulun digitaalisia oppimisympäristöjä
- osaa toimia turvallisesti ja eettisesti internetissä
- harjoittelee oman TVT-laitteensa tehokasta käyttöä osana lukio-opintoja
- tutustuu eri oppiaineissa käytettäviin ohjelmistoihin

Keskeiset sisällöt

- Käyttäjätunnuksien käyttö koulun digitaalisiin oppimisympäristöihin
- Tekijänoikeuslaki ja tietosuojat
- Koulun digitaalisten oppimisympäristöjen toimintaperiaatteet
- Koulussa käytettävien ohjelmistojen peruserätykset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L1	Opintojaksolla opitaan kohtaamaan ja ratkaisemaan sinnikkäästi pulmia tietotekniikan parissa.
L3	Opintojaksolla opitaan kehittämään jatkuvasti omia oppimistaitoja.
L6	Opintojaksolla harjoitellaan toimimaan eettisesti globaalissa teknologiamaailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isst02 Python-ohjelmoinnin perusteet (2op)

Opintojakson tarkoituksena on tutustua ohjelmointiin Python-ohjelmointikielen avulla. Python sopii hyvin ensimmäiseksi opeteltavaksi ohjelmointikieleksi, joten varsinaisia esitietovaatimuksia opintojaksolla ei ole.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Python-ohjelmointikielen merkityksen lähtien tieteellisestä laskennasta ja päätyen webbikehitykseen
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia Python-ohjelmia alla oleviin sisältöihin liittyen
- tutustuu Python-kielen avulla myös ohjelmoinnin yleisäpäteviin periaatteisiin

Keskeiset sisällöt

- Python-kielen perussyntaksi
- string-oliot, listat ja perusmatematiikan tekeminen
- ehtolauseet ja muu "control flow"
- toistolauseet
- funktiot

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Ohjelmoinnin työvälineet muuttuvat jatkuvasti, joten opintojaksolla pyritään jatkuvaan oppimistaitojen kehittelyyn.
L4	Ohjelmointi on yksi tulevaisuuden työelämän tärkeimmistä työtaidoista; erityisesti yritykset digitalisoituvat entistä enemmän.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isst03 Robotiikka ja 3D-tulostaminen (2op)

Opintojakson tarkoituksena on tutustua siihen, miten elektroniikkalaitteet toimivat. Opintojaksolla elektroniikka, sähköfysiikka, ohjelmointi ja 3D-tulostus yhdistyvät yhdeksi kokonaisuudeksi. Opintojakson lopuksi suunnitellaan ja toteutetaan projekti, jossa opiskelija pääsee toteuttamaan omaa luovuuttaan.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää, miten erilaiset elektroniikkalaitteet toimivat
- soveltaa ohjelmointia, elektroniikkarakentelua ja 3D-tulostamista omaan itseilmaisuuun

Keskeiset sisällöt

- ohjelmoinnin alkeet
- tutustuminen elektroniikan peruskomponentteihin
- virtapiirit
- 3D-tulostamisen alkeet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L5	3D-tulostamista pohditaan myös eettisellä tasolla, esimerkiksi materiaalivalintojen muodossa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Istt04 Koodauksen yritys yhteistyöprojekti (2op)

Tällä opintojaksolla pääset nauttimaan ohjelmointiopeista maailman huipulta: opintojakso järjestetään yhteistyössä ohjelmistoyrityksen kanssa, ja opintojakson tarkoituksena on tutustua siihen, miten moderneja tietokoneohjelmistoja oikeasti toteutetaan ja julkaistaan. Erityiset osa-alueet: käytettävyys ja käyttöliittymät, ohjelmistojen toteutus ja julkaisu, esineiden internet ja pelikehitys. Opiskelijoille suositellaan aikaisempaa ohjelmointikokemusta, esimerkiksi koulumme opintojakson "Python-ohjelmoinnin perusteet" muodossa. Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Istt05 Koodarista ohjelmoijaksi - tietojenkäsittelytieteen perusteet (MOOC) (2op)

Opintojakso vastaa Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen laitoksen ohjelmoinnin perusteet -kurssin sisältöä. Opintojaksolla pääteemoina ovat algoritmit ja ohjausrakenteet, muuttujat ja tyypit, aliohjelmat ja luokat, oliot ja kapselointi. Opintojakso järjestetään lähiopetuksena, mutta se on mahdollista suorittaa myös itsenäisesti Helsingin yliopiston tarjoaman MOOC-alustan avulla, tai näiden yhdistelmänä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää Java-kielen peruskomennot
- oppii käyttämään ohjelmointiympäristöä
- oppii ohjelmoimaan yksinkertaisia laskutoimituksia sekä ehto- ja toistolauseita sisältäviä Java-ohjelmia

Keskeiset sisällöt

- Java-kielen perussyntaksi
- String-oliot ja perusmatematiikan tekeminen
- ehtolauseet
- toistolauseet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Ohjelmoinnin työvälineet muuttuvat jatkuvasti, joten opintojaksolla pyritään jatkuvaan oppimistaitojen kehittelyyn.
L4	Ohjelmointi on yksi tulevaisuuden työelämän tärkeimmistä taidoista; erityisesti yritykset digitalisoituvat entistä enemmän.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Istt06 Tekoälyn perusteet MOOC (2op)

Opintojakson tarkoituksena on tutustua tekoälyn perusteisiin. Opintojakso järjestetään lähiopetuksena, mutta se on mahdollista suorittaa myös itsenäisesti Helsingin yliopiston tarjoaman MOOC-alustan avulla, tai näiden yhdistelmänä.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää sen, mihin tekoälyä voidaan ja ei voida soveltaa
- ymmärtää koneoppimisen ja neuroverkkojen peruseräät
- ymmärtää, miten tekoälyn kehittyminen vaikuttaa yhteiskuntaan tulevaisuudessa

Keskeiset sisällöt

- ongelmanratkaisu tekoälyllä
- tekoälyyn liittyvää matematiikkaa ja tilastotiedettä
- koneoppimisen ja neuroverkkojen perusteet
- oman yksinkertaisen tekoälyn tekeminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L4	Tekoäly on yksi tulevaisuuden työelämän tärkeimmistä työtaidoista; erityisesti yritykset hyödyntävät tekoälyä ja koneoppimista yhä enemmän.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7 3 Business studies

Koulukohtaiset soveltavat opinnot

Isbs01 Markkinointi, kuluttajan käyttäytyminen ja markkinointiviestintä (2op)

Opintojaksolla perehdytään kauppatieteellisen markkinoinnin keskeisiin menetelmiin ja työkaluihin sekä markkinoinnin ja markkinointiviestinnän merkitykseen yrityksille ja yhteiskunnallisille toimijoille. Opintojakso perehdyttää mm. markkinatutkimuksiin, kuluttajan käyttäytymiseen, markkinoinnin suunnitteluun sekä markkinoinnin työvälineiden soveltamiseen käytännön harjoituksilla. Harjoitustehtäviä toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhdessä yhteistyöyritysten ja markkinoinnin ammattilaisten kanssa.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää markkinoinnin merkityksen liiketoiminnalle
- oppii soveltamaan markkinoinnin perustyökaluja
- ymmärtää markkinoinnin yhteiskunnallisen ja kulttuurisen ulottuvuuden
- oppii täsmällisen ja eettisen markkinointiviestinnän perusteet

Keskeiset sisällöt

- markkinoinnin perustyökalut: SWOT, STP, Marketing Mix, kuluttajatutkimus, digitaalinen markkinointi
- harjoitustehtävät
- yritys- ja korkeakouluyhteistyö

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Opiskelija harjoittelee tiimityötä ja pohtii markkinointiviestinnän vuorovaikutusta yrityksen ja kuluttajan välillä. Opiskelija pohtii eri keinoja tehokkaaseen ja eettiseen markkinointiviestintään sekä vuorovaikutukseen.
L3	Opiskelija hyödyntää laaja-alaista yhteiskunnallista osaamistaan suunnitellessaan toimivaa markkinointiviestintää. Esille nousevat historian tuntemus, uskontojen tuntemus, kielellinen osaaminen sekä visuaalinen ja graafinen suunnittelu.

Työelämä ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksolla tehdään mahdollisuuksien mukaan yhteistyöprojekteja yritysten ja alan korkeakoulujen kanssa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä harjoitustyöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L3 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Isbs02 Rahoituksen perusteet (2op)

Opintojaksolla tutustutaan yrityksen taloushallinnon keskeisiin osa-alueisiin: rahoitus, yrityksen taloudellisen toiminnan suunnittelu, kirjanpito ja tilinpäätös. Opintojakso antaa perustaidot ymmärtää yrityksen taloushallintoa ja talouden käsitteistöä sekä perustaidot keskeisistä menetelmistä. Opintojaksolla perehdytään myös yritysten ja yhteiskunnan toimijoiden erilaisiin rahoitusinstrumentteihin, ja syvennyttään rahoitusalan toimiviin organisaatioihin.

Opiskelija voi myös hyödyntää tätä opintojaksoa osana kauppatieteellisen alan yhteisvalintakokeeseen valmistautumista tai syventääkseen osaamistaan rahoitusalan toimijoista sekä yrityksistä. Urssi toteutetaan yhteistyössä TAT:in kanssa. Opintojakso tulee olla suoritettuna opiskelijoilla, jotka haluavat osallistua Slush for Youth- tapahtumaan.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- ymmärtää rahoituksen roolin yritystoiminnassa
- hahmottaa rahoituksen eri muodot
- tietää yritystoiminnan kannalta keskeiset rahoituksen lähteet ja rahoitusmarkkinoiden keskeiset toimijat
- ymmärtää rahoituksen ja sijoitustoiminnan yhteyden

Keskeiset sisällöt

- Yrityksen taloushallinto osana menestyksestä yritystoimintaa.
- Yrityksen rahoitus ja laskentatoimi ja niiden keskeiset käsitteet
- Yritysrahoituksen eri muodot
- Yritysrahoituksen ja sijoittamisen keskeiset organisaatiot ja roolit rahoitusmarkkinoilla.

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 2	Toteutus
L3	Opiskelija harjoittelee erilaisten taloushallinnon ja rahoitustoiminnan matemaattisten menetelmien käyttöä sekä yritystoiminnassa keskeisiä viestintätaitoja.

L4	Opiskelija perehtyy yhteiskunnan hyvinvoinnin ja tuotantotalouden keskinäiseen yhteyteen. Lisäksi hän tutustuu keskeisiin rahoitusalan toimijoihin ja niiden toimintaan ja harjaantuu hahmottamaan yhteyden rahoitusmarkkinoiden, reaalityökalouden ja yhteiskunnan toiminnan välillä.
-----------	--

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojakso toteutetaan yhdessä TAT:n kanssa, ja opintojakson suorittaminen vaaditaan Slush for Youth -tapahtumaan osallistujilta. Lisäksi opintojakson aikana toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yritysrahoitukseen liittyvä workshop yhdessä esimerkiksi Nordean tai jonkun muun yritysrahoituksen toimijan kanssa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

Isbs03 Yritysyhteistyöprojekti (2op)

Opintojaksolla suunnitellaan ja toteutetaan yrityksen tai organisaation kanssa projektityö. Tehtävänantona voi olla esimerkiksi tuotevalikoiman tai mainoskampanjan analysointi ja kehittäminen yhdessä yhteistyökumppanin kanssa. Opintojaksolla sovelletaan mm. markkinoinnin, viestinnän ja kauppatieteiden työkaluja ja ajattelumalleja. Opintojakson tavoitteena on harjoitella projektin suunnittelua, organisointia ja johtamista.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- oppii projektiluonteisen työn suunnittelua ja aikatauluttamista
- harjoittaa yhteistyötaitojaan
- opiskelija tutustuu tiimityöskentelyyn
- opiskelija saa kokemusta alan työelämästä ja tutustuu yritysmaailman ja organisaatioiden toimintaan käytännönläheisesti

Keskeiset sisällöt

- projektityön suunnittelu ja aikatauluttaminen
- ryhmätyön organisoiminen
- yrityksen tai organisaation toimintakulttuuriin tutustuminen

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 3	Toteutus
L2	Opintojaksolla harjoitellaan vuorovaikutusta tiimityöskentelyssä sekä projektin tulosten esittelyä presentaatiolla.
L4	Opintojakson projekti liittyy yritysmaailmaan tai yhteiskunnallisiin organisaatioihin. Opintojakson tavoitteena on avata opiskelijalle yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän merkitys yrityksille ja järjestötoiminnalle.

L5	Opintojakson projektin teemaksi pyritään valitsemaan eettisyyttä, vastuullista yritystoimintaa sekä vastuullista kuluttamista ja ympäristönsuojelua korostava teema.
-----------	--

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö

Opintojakso toteutetaan yhteistyönä yrityksen tai vastaavan organisaation kanssa. Opintojakso tutustuttaa markkinointiin, viestintään, organisaation toimintaan sekä antaa opiskelijalle valmiuksia itsenäiseen projektityöskentelyyn jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä harjoitustyöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2, L4 ja L5 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Isbs04 Projektiopinnot 1 (2op)

Opintojaksolla toteutetaan jokin projektiluontoinen työtehtävä. Opintojakson sisällöstä ja hakumenettelystä sekä toteuttamistavasta ilmoitetaan tapauskohtaisesti.

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- toteuttaa yhteiskunnallisen tai kansainvälisen vapaavalintaisen projektin

Keskeiset sisällöt

- sisältö määräytyy sovitun projektin mukaisesti

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 4	Toteutus
L4	Projekti syventää opiskelijan yhteiskunnallista osaamista.

Työelämä- ja korkeakouluyhteistyö

Valittu projekti sisältää mahdollisuuksien mukaan työelämä- ja korkeakouluyhteistyötä.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä harjoitustyöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

Isbs05 Senteistä miljooniksi – sijoittamisen ja yritystalouden perusteet (2op)

Opintojaksolla perehdytään sijoittamiseen ja yritysten toimintaan. Tavoitteena on tutustua erilaisten sijoitusinstrumenttien toimintaan sekä sijoittamisympäristön makrotaloudelliseen analysointiin oikeiden sijoituspäätösten mahdollistamiseksi.

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- perehtyy yrittämiseen ja erilaisiin yritysmuotoihin
- ymmärtää sijoittamisen merkityksen
- pystyy analysoimaan erilaisia sijoituskohteita
- ymmärtää makrotalouden vuorovaikutuksen mikrotason yritystoimintaan ja sijoittamiseen

Keskeiset sisällöt

- yritystoiminta ja yritysmuodot
- yrityksen tunnusluvut
- sijoittajan makrotalous
- erilaiset sijoitusinstrumentit
- osake- ja rahastosijoittaminen sekä vaihtoehtoiset sijoitustuotteet

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 5	Toteutus
L3	Opintojaksolla sovelletaan makrotaloudellista analyysiä talouden mikrotasolle sekä perehdytään talouteen hyödyntäen matematiikkaa sekä psykologisia malleja.
L4	Opintojaksolla perehdytään yrittämisen ja sijoittamisen yhteiskunnalliseen merkitykseen.
L6	Opintojakso syventää opiskelijan ymmärrystä kansantaloudesta ja globaalista taloudesta.

Työelämä- ja korkeakouluysteistyö

Opintojaksolla pyritään yhteistyöhön ja vierailuihin pienyritysten, pörssiyritysten ja rahoituslaitosten kanssa. Opintojakso tarjoaa mahdollisuuden tutustua kaupallisiin ja liiketaloudellisiin aloihin.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Arviointiin vaikuttavat sekä harjoitustyöt että työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L3, L4 ja L6 huomioidaan arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa.

7 4 Koulukohtaiset soveltavat kielet

Isja01 Japanin kielen alkeet (2op)

Opintojaksolla opetellaan japanin kielen alkeet ja tutustutaan japanilaiseen kulttuuriin. Opinnot antavat mahdollisuuden päästä alkuun kielen opiskelussa, jota voi jatkaa itsenäisesti tai muilla opintojaksoilla.

Arviointi

Numeroarviointi. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Iskor01 Korean kielen alkeet (2op)

Opintojaksolla opetellaan korean kielen alkeet ja tutustutaan korealaiseen kulttuuriin. Opinnot antavat mahdollisuuden päästä alkuun kielen opiskelussa, jota voi jatkaa itsenäisesti tai muilla opintojaksoilla.

Arviointi

Numeroarviointi. Arvosana 4 ei kerrytä kokonaisopintokertymää.

Iski01 Kiinan kielen alkeet-tutustutaan toisiimme ja uuteen kieleen (2op)

Tavoitteet

Opintojakson tavoitteena on, että opiskelija

- hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan
- löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä
- hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa
- pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt

- rutiininomaiset viestintätilanteet
- keskeisimmät viestintästrategiat
- tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset

Laaja-alainen osaaminen opintojaksolla

Opintojakso 1	Toteutus
L2	Rohkeus toimia ryhmässä, opiskelutaidot.
L6	Tutustuminen kohdekielen asemaan maailmassa.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan numeroarvioinnilla. Arviointiin vaikuttavat sekä kirjalliset että suulliset näytöt osaamisesta sekä työskentely opintojaksolla. Laaja-alaisen osaamisen taidot L2 ja L6 .huomioidaan

arvioinnissa. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niiden arviointi selkeytetään opiskelijalle opintojakson alussa. Arvosana 4 kartuta kokonaisopintokertymää.

Isit01 Italian kielen alkeet (2op)

Opintojaksolla opetellaan italian kielen alkeet ja tutustutaan italialaiseen kulttuuriin. Opinnot antavat mahdollisuuden päästä alkuun kielen opiskelussa, jota voi jatkaa itsenäisesti tai muilla opintojaksoilla.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

7 5 Ilmaisutaito

lit01 Draama 1 (2op)

Tavoitteet

Opiskelija kehittää ryhmätyötaitojaan oppii vastaanottamaan ja antamaan palautetta kehittää ja monipuolistaa verbaalista ja nonverbaalista ilmaisuaan saa rohkeutta itseilmaisuun ja kehittää esiintymistaitojaan oppii draaman ja teatteri-ilmaisun perusteita rohkaistuu tekemään aloitteita ja tuottamaan ideoita draamaan harjoittelee improvisaation perustekniikoita kokeilee erilaisia rooleja ja esiintymistyyliä.

Keskeiset sisällöt

Opintojakso on joustava, ja sisällöt muokkautuvat kunakin vuonna ryhmän toiveiden ja tarpeiden mukaan. Opintojaksolla tehdään perusharjoituksia, joiden tavoitteena on etsiä opiskelijan omia ilmaisuvaroja, kasvattaa esiintymisrohkeutta sekä vahvistaa kykyä toimia ryhmässä, ottaa kontaktia ja reagoida toisten antamiin impulsseihin. Opintojaksolla harjoitellaan äänenkäyttöä, tehdään erilaisia liikeilmaisuun liittyviä harjoituksia sekä aisti-, kontakti- ja rentoutumisharjoituksia. Opiskelijat perehtyvät myös improvisaation perustekniikoihin sekä johonkin osallistavan draaman genreen esimerkiksi prosessidraamaan. Opintojaksolla voidaan tehdä myös pieniä projekteja esimerkiksi lyhytelokuvia. Opetusjakson opetuskieli on suomi.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä. Opintojakson läpäiseminen edellyttää aktiivista osallistumista oppitunneille. Opiskelija saa opintojakson aikana suullista palautetta sekä opettajalta että muilta opiskelijoilta.

lit02 Ilmaisua ja esityksiä (2op)

Kiinnostaako esiintyminen? Haluatko kokemusta juhlien tekemisestä ja toteuttamisesta? Opintojaksolla tehdään yhdessä pieniä esityksiä koulun juhliin, esim. puuro- ja joulujuhlaan. Opintojakso ei edellytä erityisiä musikaalisia tai taiteellisia lahjoja.

Arviointi

Opintojakso arvioidaan suoritusmerkinnällä.

